

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 12

27—31 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 30 mars

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Svensson i Ljungskile ang. utövändet av benådningsrätten...	9
herr Netzén ang. åtgärder med anledning av att en tysk medborgare missbrukat sitt tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige, m. m.	10
herr Nygren ang. priskontrollnämndens marginalundersökningar inom husgerådsbranschen	11
herr Helén ang. den militärpsykologiska verksamhetens organisation	12

Onsdagen den 31 mars fm.

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar	16
Åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen m. m.	25
Utgifter under riksstatens tionde huvudtitel:	
Hemmens forskningsinstitut	28
Svenska slöjdföreningen	30
Handelshögskolan i Göteborg	31
Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap	32
Fonden för friluftslivets främjande	33
Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.	36
Viss ändring i gällande dyrortsgruppering	70
Förhöjd livränta åt E. A. Göransson	79
Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland	81
Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar	85

	Sid.
Onsdagen den 31 mars em.	
Förstatligande av skogsindustrierna.....	94
Utlänningslag	100
Sjukförsäkringslagen	108
Valen av hushållningssällskapens lantbruksombud	114
Utgifter under riksstatsens nionde huvudtitel:	
Omorganisation inom lantbruksstyrelsen	115
Statens hingstdepåer och stuteri.....	117
Juverhälsokontroll hos nötkreaturen	118
Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm	119
Förluster på kreditgaranti	130
Ökad skogsproduktion i Norrland m. m.	134
Lantmäteristaten: Avlöningar	138
Bidrag till naturskyddsföreningen m. fi.	144
Gottgörelse för fiskares bensinskatt	145
Fiskerilånefonden	145

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 31 mars fm.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. sakkunnig granskning av lagar och författningar.....	16
— nr 10, om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 10 juli 1947 angående ändring i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar	25
<i>Sammansatta konstitutions- och första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, om effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, m. m.....	25
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 10, rörande utgifter under tionde huvudtiteln (handelsdepartementet)	28
— nr 53, ang. polispersonalens avlöning m. m.	36
— nr 54, ang. ändrad dyrortsgruppering	70
— nr 55, om ersättning åt K. A. Hillblom	79
— nr 56, om höjd ersättning åt Lund Ernfrid Jonsson	79
— nr 57, om höjd livränta åt E. A. Göransson	79
— nr 58, om översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.....	81
— nr 59, ang. omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar	85
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 33, ang. sänkning av vissa postavgifter	93
<i>Bankoutsutskottets</i> utlåtande nr 7, om upphävande av bestämmelsen rörande insättningsmaximum på sparkasseräkning	93
— nr 11 om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken	93

Sid.

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 12, om förste kammarskrivaren Eric Wigarts överförande å indragningsstat.....	93
---	----

Onsdagen den 31 mars em.

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 13, om förstatligande av skogsindustrierna	94
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. utlänningslag.....	100
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring m. m.....	108
— nr 17, om höjning av arbetsgivarbidraget till den allmänna sjukförsäkringen.....	114
— nr 18, om ändrad lydelse av 29 § lagen om allmän sjukförsäkring	114
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 14, om ändring av 11 kap. 32 § vattenlagen	114
— nr 15, ang. ändring i lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar, m. m.	114
— nr 16, om ändring av bestämmelserna för val av lantbruksombud till hushållningssällskapen.....	114
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under riksstatens ni- onde huvudtitel (jordbruksdepartementet)	115
— nr 9, om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruks- ärenden.....	145

Lördagen den 27 mars.

Kl. 14.00.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 in-
nevarande mars.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till jord-
bruksutskottet Kungl. Maj:ts på bordet
vilande proposition, nr 98, angående
försäljning av vissa kronoegendomar
nr. m.

Vid härefter skedd föredragning av
Kungl. Maj:ts proposition, nr 150, an-
gående ytterligare utgifter å tilläggs-
stat II till riksstaten för budgetåret
1953/54 hänvisades propositionen, så-
vitt angick jordbruksärenden, till jord-
bruksutskottet och i övrigt till statsut-
skottet.

Vidare föredrogs var för sig föl-
jande propositioner; och remitterades
därvid

till behandling av lagutskott propo-
sitionen nr 177, med förslag till lag an-
gående ändring i lagen den 6 juni 1925
(nr 170) om polisväsendet i riket; samt

till bevillningsutskottet propositionen
nr 178, med förslag till förordning om
ändrad lydelse av 1 § förordningen den
26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtens-
skatt.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande på
bordet liggande motioner. Därvid hän-
visades

till bevillningsutskottet motionen nr
606 av herrar *Hallén* och *Pettersson* i
Norregård;

till statsutskottet motionen nr 607 av
herr *Lindberg m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 608 av herr *Hagård m. fl.*,
nr 609 av herrar *Asp* och *Persson* i
Appuna samt
nr 610 av herr *Asp*;

till konstitutionsutskottet motioner-
na:

nr 611 av herr *Lundqvist m. fl.* och
nr 612 av herr *Svensson* i Stenkyrka
m. fl.;

till jordbruksutskottet motionen nr
613 av herrar *Hæggblom* och *Nilsson* i
Bästekille;

till statsutskottet motionerna:

nr 614 av herr *Ståhl m. fl.*,

nr 615 av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 616 av herr *Dickson*,

nr 617 av herr *Helén m. fl.*,

nr 618 av herr *Widén m. fl.*,

nr 619 av herr *Kyling*,

nr 620 av herr *Agerberg m. fl.*, och

nr 621 av herr *Östlund m. fl.*;

till behandling av lagutskott motio-
nerna:

nr 622 av herrar *Ericsson* i Näs och
Larsson i Hedenäset; samt

nr 623 av fru *Sjöstrand m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 624
av herr *Johansson* i Torp *m. fl.*;

till särskilda utskottet motionerna:

nr 625 av herr *Carlsson* i Tibro *m. fl.*,

nr 626 av herr *Thapper m. fl.*,

nr 627 av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 628 av herrar *Hagård* och *Hægg-
blom*, samt

nr 629 av herr *Rimmerfors*; och

till behandling av lagutskott motio-
nerna:

nr 630 av herr *von Friesen m. fl.*,

nr 631 av herr *Persson* i Appuna,

samt

nr 632 av herrar *Bengtsson* i Halm-
stad och *Bengtsson* i Varberg.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 10 juli 1947 (nr 629) angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under titeln huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående polispersonalens avlöningsförmåner m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 54, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i gällande dyrtorsgruppering;

nr 55, i anledning av väckt motion om ersättning åt K. A. Hillblom för olycksfall i arbete;

nr 56, i anledning av väckt motion om förhöjd ersättning åt Lund Ernfriid Jonsson i Malung för sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 57, i anledning av väckt motion om förhöjd livränta åt E. A. Göransson med anledning av olycksfall i arbete;

nr 58, i anledning av väckta motioner om översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland; och

nr 59, i anledning av väckta motioner angående omreglering av pensionerna till av staten övertagna enskilda järnvägars pensionärer;

bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av vissa postavgifter;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelsen rörande insättningsmaximum på spar-kasseräkning;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående post-sparbanken, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om förste kammarskrivaren Eric Wigarts överförande å indragningsstat; och

nr 13, i anledning av väckta motioner om förstatligande av skogsindustrierna;

första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utlänningslag, dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner angående dels ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, dels överarbetning av samma lag m. m.;

nr 17, i anledning av väckt motion om höjning av arbetsgivarbidraget till den allmänna sjukförsäkringen; och

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 29 § lagen om allmän sjukförsäkring;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring av 11 kap. 32 § vattenlagen;

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vä-

gar, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 16, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna för val av lantbruksombud till hushållningsällskapen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

§ 5.

Anmäldes att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 174, angående förstärkning av ordningsstatspolisen m. m.;

nr 179, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 181, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 182, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa; och

nr 186, med förslag till förordning om beskattning av vissa kapitalförsäkringar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 633 av herrar *Hjalmarson* och *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, med förslag till lag om moderskapshjälp m. m.; och

nr 634 av herr *Hagård m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om kommuns och annan kommunal samfällighets utdebitering av skatt för år 1956, m. m. ävensom i ämnet väckt motion;

från statsutskottet:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1954/55;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1954/55;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående markegångstaxor;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

från första lagutskottet nr 144, i anledning av väckta motioner om utredning rörande lagen om skydd för vissa mönster och modeller samt rörande lagens tillämpningsområde; samt

från andra lagutskottet nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.07.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 30 mars.

Kl. 16.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Axel Landgren, född 12/7 1898 som vårdats å Serafimerlasarettets Kir. klin. fr. o. m. 25/3 1954 under diagnos Append. ac. operata, är i behov av vila i hemmet t. o. m. 25/4 och under denna tid är oförmögen till arbete, intygas.

Stockholm, Serafimerlasarettet den 27/3 1954.

Gunnar Rydberg,
Leg. läk.

Kammaren beviljade herr Landgren ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 25 mars till och med den 25 april.

Herr talmannen meddelade, att herr Andersson i Linköping, som vid kammarens sammanträde den 24 innevarande mars med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande å bor-

det vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 174, angående förstärkning av ordningsstatspolisen m. m.; och

nr 179, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

till behandling av lagutskott propositionen nr 181, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvang för byggnadsarbete; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 182, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa; och

nr 186, med förslag till förordning om beskattning av vissa kapitalförsäkringar.

§ 4.

Föredrogos var för sig och remitterades till behandling av lagutskott följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 633 av herrar *Hjalmarson* och *Birke* samt

nr 634 av herr *Hagård m. fl.*

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9 och 10, sammansatta konstitutions- och förs-

Interpellation ang. utövändet av benådningsrätten.

ta lagutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 10 och 53—59, bevillningsutskottets betänkande nr 33, bankoutskottets utlåtanden nr 7 och 11—13, första lagutskottets utlåtande nr 14, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18, tredje lagutskottets utlåtanden nr 14—16 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 9.

§ 6.

Interpellation ang. utövändet av benådningsrätten.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SVENSSON i Ljungkile (fp), som anförde:

Herr talman! Enligt regeringsformens § 26 äger Kungl. Maj:t rätt »att i brottmål göra nåd, mildra livsstraff samt återgiva ära och till kronan förverkat gods». Om det önskvärda i denna Kungl. Maj:ts benådningsrätt lär inga skilda meningar råda. Domstolarna måste döma efter fasta normer, och det kan därför i vissa fall tänkas omständigheter till vilka de ej kunnat ta berättigad hänsyn. Enligt sakens natur måste Kungl. Maj:ts prövning av benådningsärenden vara fri, men man synes ändå böra utgå ifrån att det som regel skall föreligga nya och väsentliga, för domstolen ej kända omständigheter som motiv för benådning.

Även om man är överens om det berättigade i Kungl. Maj:ts benådningsrätt, har ändå många för vår rättsvård intresserade personer frågat sig, om inte Kungl. Maj:t sedan många år tillbaka använt benådningsinstitutet i en omfattning och på ett sätt, som inte är förenligt med en god rättsvård. Beträffande omfattningen interPELLERADE herr Mosesson i denna kammare år 1947 och uttryckte därvid sin oro för den då pågående utvecklingen. Under

år 1946, det sista som då kunde redovisas, hade av 1 461 nådeansökningar 558 stycken eller 38 % bifallits, varvid Kungl. Maj:t i 186 fall avvikit från högsta domstolens rekommendationer i dess remissyttranden. Gentemot statsrådets då hävdade uppfattning, att rådande praxis inte medförde några risker ur rättsvårdens synpunkt, vidhöll herr Mosesson sin mening, att justitiedepartementet borde övergå till en mera restriktiv praxis.

Ofrånkomligt synes vara, att om Kungl. Maj:t i stor utsträckning begagnar sin rätt att bevilja nåd, förvandlas det som skulle vara en undantagsföreteelse till en tungt vägande konkurrentlinje till domstolarnas straffutmätning. Denna konkurrentlinje blir dessutom — som professor Alvar Nelson i en tidningsartikel påpekat — »illoyal», eftersom Kungl. Maj:t vid sin straffutmätning inte är bunden av de regler som gäller för domstolarna. Justitieministern blir fjärde instans i fråga om straffutmätning. Detta innebär, om benådningsinstitutet användes i stor utsträckning, att den sittande justitieministerns personliga uppfattning kommer att utgöra ett väsentligt inslag i landets rättsväsende. En sådan ordning synes inte vara förenlig med grundsatsen, att den dömande och den politiska makten skall hållas isär.

Alldeles särskilt gäller vad här sagts, om justitieministern i något väsentligt avseende skulle ha en från domstolarna principiellt avvikande mening i fråga om straffutmätning. Det har därför väckt uppmärksamhet att Kungl. Maj:t tillämpar en kombination av frihetsstraff och villkorlig dom trots att domstolarna är i lag förbjudna att kombinera dessa två straffreaktioner. Så har bl. a. skett beträffande ett nu aktuellt fall som uppmärksammats i pressen.

Med stöd av det ovan sagda anhålles om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta följande frågor.

Interpellation ang. åtgärder med anledning av att en tysk medborgare missbrukat sitt tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige, m. m.

1. Vill statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för de principer, som ligger till grund för att Kungl. Maj:t i många fall använt en kombination av frihetsstraff och villkorlig dom vid utövandet av benådningsrätten?

2. Vill statsrådet även i övrigt lämna riksdagen en redogörelse för den omfattning, i vilken benådningsrätten under senare år utövats, samt för de hänsyn till domstolarnas straffutmätning, som kraven på en god rättsvård ålägger Kungl. Maj:t?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation ang. åtgärder med anledning av att en tysk medborgare missbrukat sitt tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NETZÉN (s), som yttrade:

Herr talman! Det har i pressen uppgivits, att den tyske köpmannen Karl Kraiss från Stuttgart, tillika ordförande i det tyska förbundet för medborgerliga rättigheter, under sina snart två månaders vistelse i Sverige i samband med högsta domstolens dom i det bekanta fallet Monica Müller i Malmö idkat övervakning och utfört »skuggning» av svenska medborgare. I sin egenskap av ordförande i den angivna organisationen har han förklarat sin uppgift vara att föra Monica Müller tillbaka till hennes biologiska föräldrar i Tyskland. Då domens rent juridiska aspekter med all säkerhet torde komma att klarläggas genom det svar, som justitieministern eller annan ansvarig departementschef kommer att avge på herr Braconiers tidigare framställda interpellation härom, är det i detta sammanhang närmast av intresse få klarlagt, huruvida vad härvidlag lär ha förekommit kan anses vara i överensstämmelse med de lagar

och författningar, som reglerar utländska medborgares rätt att uppehålla sig i Sverige.

I anslutning härtill anmäler sig även ett annat, från det anförda artskilt spørsmål: huruvida den pågående undersökningen av Monica Müllers förutsättningar att, utan att därigenom lida psykisk skada, utlämnas till de biologiska föräldrarna i Tyskland, befinner sig i överensstämmelse med gällande lag och sker under tillbörligt inflytande av rent allmänhumanitära hänsyn. Enligt uppgift lär ett fall sådant som detta icke vara förutsett i gällande lagstiftning, vare sig när det gäller utsökningslagen eller den lagstiftning som reglerar frihetsberövande för sinnesundersökning. Sedan den 19 mars befinner sig dock den nioåriga Monica Müller intagen på psykiatrisk klinik efter att dessförinnan under flera veckor i annan neutral miljö ha varit föremål för noggranna observationer av läkare, som bestämt avstyrkt utlämnande av hänsyn till allvarligt befarade svåra påfrestningar för Monica Müllers psykiska hälsa.

Med hänvisning till det sålunda anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder anser sig inrikesministern böra vidtaga, därest det efter vederbörlig undersökning befinner sig att tyske medborgaren Karl Kraiss missbrukat sitt tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige?

2. Anser sig inrikesministern, i syfte att klarlägga alla fakta och lugna den oro som kommit till uttryck i vida kretsar, ha möjlighet att införa kammaren lämna en redogörelse för enligt vilka lagrum och tillämpningsföreskrifter Monica Müller befordrats till undersökning på psykiatrisk klinik?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. priskontrollnämndens marginalundersökningar inom husgerädsbranschen.

Herr NYGREN (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I de direktiv, som gäller för statens priskontrollnämnd, heter det i punkt 8, att »de prisreglerande myndigheterna skola upprätthålla fortlöpande god kontakt med näringslivet och dess organisationer». Självfallet kan det diskuteras vad ett sådant direktiv innebär, men enligt ett uttalande av nämndens nuvarande ordförande den 28 januari 1954 skall nämnden i sin prisövervakande verksamhet gå till väga på följande sätt: Först förhandla med vederbörande branscher, om något anmärkningsvärt framkommit vid gjorda undersökningar. Om detta inte leder till resultat, skall publicering av undersökningsresultaten ske. Under alla förhållanden skall man hålla kontakt med branschorganisationerna, innan man publicerar sina kommunikéer.

Med förbigående av tidigare åtgärder från nämndens sida, vilka icke sällan stått i strid mot nyssnämnda tillvägagångssätt, vill jag för dagen endast beröra den handläggning av vissa marginalundersökningar inom husgerädsbranschen, som nämnden under den senaste månaden sysslat med.

I de senare kvällsnyheterna i radio den 22 februari detta år och sedermera i tidningarna följande dag meddelade PKN, att den konstaterat anmärkningsvärt höga marginaler på vissa ej närmare angivna husgerädsartiklar. Man talade om »påslag» på både 100 och 200 % och i ett enstaka fall ännu mera.

I de branscher inom handeln, som bedriver försäljning av husgeråd, frågade man sig med häpnad, vad PKN:s uppgifter grundade sig på. Man kände nämligen varken inom grosshandeln eller detaljhandeln till några marginaler av sådan storleksordning, att de ens sammanlagda kunde komma upp tillnärmel-

sevis till de procenttal som omnämnts. Någon som helst kontakt med branschorganisationerna hade PKN icke heller tagit. Från handelsorganisationernas sida tog man därför kontakt med PKN och begärde att få veta vilka varor det gällde och hur man utfört de beräkningar, som givit så häpnadsväckande resultat. Man framförde också starka anmärkningar mot nämndens sätt att offentliggöra dessa uppgifter utan att närmare redovisa underlaget och utan att kontakta organisationerna. Från nämndens sida förklarades då, att man inte »avsett» att kritisera vare sig det ena eller andra handelsledets marginaler utan endast att framhålla, att de ifrågavarande varorna genom att passera ett flertal handelsled obehörigt fördyras för allmänheten. Organisationernas begäran att få veta vilka varor det gällde sade man sig icke kunna tillmötesgå, enär dessa uppgifter tills vidare var »hemligstämplade».

Så småningom blev det emellertid känt att det i huvudsak gällde varor från ett företag här i landet, som låter tillverka vissa husgerädsartiklar och samtidigt självt har hand om ensamförsäljningen av dessa till grosshandeln och detaljhandeln. Några oskäligen eller ovanliga förtjänstmarginaler föreligger icke på dessa artiklar, vare sig för grosshandeln eller detaljhandeln.

Frågans senare utveckling har också visat, att nämnden ingalunda kunnat angripa marginalerna inom den reguljära grosshandeln eller detaljhandeln och icke ens ifrågasatt någon minskning av dessa. Däremot har man träffat en uppgörelse med tillverkaren-ensamförsäljaren om viss prutning på detta företags kostnadskalkyler, vilket kommer att leda till utfärdande av nya och lägre riktpriiser.

Det inträffade är ett typiskt men ingalunda enstaka exempel på hur man genom felaktiga och missvisande publiceringsmetoder direkt skadar utövare av en lojal näringsverksamhet, om avsiktligt eller icke vill jag i detta sam-

Interpellation ang. den militärpsykologiska verksamhetens organisation.

manhang lämna därhän. Med den formulering, som nämndens kommuniké hade, och genom de intervjuuttalanden, som tjänstemän inom PKN gjort till vissa tidningar, har allmänheten givetvis bibragts den uppfattningen, att handeln och icke minst detaljhandeln, som har den omedelbara kontakten med allmänheten, på ett synnerligen upprörande sätt skott sig på konsumenternas bekostnad. Vilken uppgift priskontrollnämnden än har, kan det väl knappast vara den att missleda allmänheten i fråga om förhållandena inom näringslivet eller att till offentligheten lämna sådana uppgifter, som i realiteten innebär att vissa näringsutövare i hög grad skadas i sin verksamhet. Att nämnden dessutom genom att icke taga kontakt med berörda organisationer, innan kommunikén publicerades, på ett flagrant sätt har brutit mot av regeringen utfärdade och riksdagen underställda direktiv för nämndens verksamhet, är enligt min mening uppenbart.

Med hänvisning till vad här anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet, att priskontrollnämnden och vederbörande tjänstemän inom nämnden handlagt här berörda angelägenhet på ett riktigt och med gällande direktiv överensstämmande sätt?

2. Om så icke är fallet, avser herr statsrådet då att vidtaga sådana åtgärder, att ett upprepande av nämndens oriktiga handlingssätt kommer att förhindras för den tid den priskontrollerande verksamheten ännu kan komma att äga bestånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Interpellation ang. den militärpsykologiska verksamhetens organisation.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HELEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Under beredskapsåren i början av 1940-talet startades inom försvaret en försöksverksamhet med psykologiska provningar och undersökningar som medel att förbättra personalplacering och personalbehandling. Denna verksamhet tillvann sig snabbt de militära myndigheternas intresse och erkännande, och 1944 gav riksdagen den en första mera fast organisation genom att inrätta en särskild personalprovningsdetalj inom centrala värnpliktsbyrån. Vid ungefär samma tid skapades också inom marinen en personalutagningsdetalj.

Från början var verksamheten huvudsakligen inriktad på att utarbeta och praktiskt tillämpa metoder för de värnpliktigas fördelning på truppslag och deras uttagning till olika utbildningslinjer, där också betydande förbättringar har kunnat vinnas tack vare de militärpsykologiska åtgärderna. Snart tillkom emellertid nya och omfattande arbetsuppgifter. Psykologiska undersökningar infördes bl. a. vid kadettskolorna och vid flygvapnets antagning framför allt av flygande personal. I olika utbildnings- och personalbehandlingsfrågor fick militärpsykologien bidra med vetenskapligt underlag för praktiska åtgärder.

Behovet av en breddning av den militärpsykologiska verksamhetens uppgifter och en motsvarande förstärkning av dess resurser gjorde sig allt kraftigare gällande och kom till klart uttryck bl. a. i en skrivelse den 29 juni 1948 till chefen för försvarsdepartementet. I denna skrivelse framhöll överbefälhavaren, att den dåvarande organisationen visat sig otillräcklig för att lösa de många praktiska problem av psykologisk och pedagogisk natur som fanns inom försvaret. Ett för försvaret gemensamt forsknings- och rådgivningsorgan i försvarsledningen syntes erforderligt, och överbefälhavaren begärde en utredning av hur ett sådant organ lämpligen skulle utformas.

Den 22 september 1949 tillsattes för-

Interpellation ang. den militärpsykologiska verksamhetens organisation.

svarets personalbehandlingsutredning med uppgift att utreda dels den militärpsykologiska verksamhetens, dels även personalvårdens organisation. Denna utredning avlämnade den 24 november 1952 sitt slutbetänkande »Militärpsykologi och personaltjänst» (SOU 1952:40), som innehåller förslag om militärpsykologien. Efter en översikt över militärpsykologiens arbetsuppgifter och en redovisning av dess hittills vunna resultat föreslog utredningen, att det militärpsykologiska arbetet, som nu bedrivs dels inom centrala värnpliktsbyrån, dels inom marinstaben, skulle samordnas i ett för försvaret gemensamt psykologiskt institut, inordnat i den centrala försvarsledningen.

Förslaget var grundat på ett omfattande erfarenhetsmaterial och organisationsformerna väl avvägda. De kostnadsökningar, som en förstärkning oundvikligen måste medföra, var så långt möjligt nedbringade och väl motiverade av den betydelse — även i direkt kostnadsminskande riktning — som den militärpsykologiska verksamheten visat sig ha för ett rationellt tillvaratagande av försvarets resurser.

Under tiden mellan överbefälhavarens anhållan om utredning och utredningens framläggande hade, genom statsmakternas beslut med anledning av 1948 års värnpliktskommittés förslag att förlägga befälsuttagningen till inskrivningarna, nya och i hög grad arbetskrävande uppgifter lagts på personalprovsningsverksamheten utan att man med hänsyn till pågående utredning kunde erhålla en motsvarande förstärkning av personalen.

Personalbehandlingsutredningens förslag fick ett mycket gynnsamt mottagande. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna tillstyrkte förslaget om ett gemensamt psykologiskt institut och hade erinringar endast mot vissa organisatoriska detaljer. Dessa erinringar gick för övrigt snarast ut på att ge institutet en något starkare ställning och utrustning än vad kommittén föresla-

git. De politiska ungdomsorganisationerna, som alltifrån början följt den militärpsykologiska verksamheten med intresse och gett den ett aktivt stöd, var angelägna om en snabb lösning av frågan efter i huvudsak de riktlinjer som kommittén uppdragit. Universitet och högskolor fann det naturligt att den psykologiska forskning, som var direkt inriktad på militära problem, också försiggick inom ett särskilt psykologiskt institut inom försvaret. Allt gav sålunda anledning att hoppas på ett snabbt avgörande i denna både för försvaret och för den värnpliktiga ungdomen så betydelsefulla fråga.

Den proposition, som man med hänsyn till den gynnsamma utgången av förberedelserna trodde sig kunna vänta, har ännu ej kommit. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att slutföra sin behandling av frågan om den militärpsykologiska verksamhetens organisation i så god tid, att proposition i ärendet kan föreläggas 1955 års riksdag?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Anmälde, att Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, angående anläggning av ett ångkraftverk på västkusten tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 11.

Anmälde, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 635 av herr *Fröding*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 636 av herr *Hagård*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 110;

nr 637 av fru *Sandström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 112, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 och 6 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.; samt

nr 638 av fru *Sandström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 129, angående vissa anslag till vägväsendet för budgetåret 1954/55.

Vidare anmäldes följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112, nämligen:

nr 639 av herr *Agerberg m. fl.*,

nr 640 och 641 av herr *Cassel m. fl.*,

nr 642 av herr *Hall* och

nr 643 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*

Slutligen anmäldes följande motioner:

nr 644 av herrar *Helén* och *Boija*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 162, angående psykologiskt försvar m. m.;

nr 645 av herr *Håstad m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162;

nr 646 av herrar *Johansson* i Väster-
vik och *Almgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 163, med förslag till förordning angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel m. m.;

nr 647 av fröken *Höjer m. fl.*, likale-

des i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 163; och

nr 648 av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 12.

Anmäldes och godkändes jordbruks-
utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 147, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige; och

nr 148, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för kvalitetsundersökning av lin m. m.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.10.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 31 mars.

Kl. 10.00.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Karl Ward, Norrköping lider av akut luftvägsinfektion och är fr. o. m. d. 31/3 t. o. m. d. 7/4 oförmögen att inställa sig till Riksdagsarbetet, vilket härmed intygas

Norrköping d. 30/3 1954.

Vilhelm Grillner.

Stadsdistriktsläkare.

Att riksdagsledamoten Karin Wetterström är av sjukdom förhindrad att deltaga i riksdagsarbete fr. o. m. den 31 mars tills vidare, intygas.

Linköping d. 30/3 1954.

O Gellin.

Legit. läkare,
verksläkare.

Herr Ward beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med denna dag till och med den 7 instundande april.

Vidare beviljade kammaren fröken Wetterström ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med denna dag.

Herr talmannen meddelade, att herr Kilsmo, som vid kammarens sammanträde den 23 mars med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på kammarens bord liggande proposition, nr 185, angående

ende anläggning av ett ångkraftverk på västkusten.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 635 av herr *Fröding* och

nr 636 av herr *Hagård*;

till bevillningsutskottet motionen nr 637 av fru *Sandström m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 638 av fru *Sandström m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 639 av herr *Agerberg m. fl.* och

nr 640 av herr *Cassel m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 641 av herr *Cassel m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 642 av herr *Hall* och

nr 643 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 644 av herrarna *Helén* och *Boija* samt

nr 645 av herr *Håstad m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 646 av herrarna *Johansson* i Väster-
vik och *Almgren* samt

nr 647 av fröken *Höjer m. fl.* och

till bevillningsutskottet motionen nr 648 av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*

§ 4.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

för justitiedepartementet angående utövändet av benädningsrätten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Netzén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder med anledning av att en tysk medborgare missbrukat sitt tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nygren* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående priskontrollnämndens marginalundersökningar inom husgerädsbranschen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Helén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående den militärpsykologiska verksamhetens organisation.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 130 i

första kammaren av herr *Herlitz* och nr 318 i andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder för sakkunnig granskning, i större omfattning än nu sker, av lagar och författningar, och om framläggande för riksdagen av de förslag vartill utredningen kan föranleda».

Utskottet hemställde, att motionerna I: 130 och II: 318 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Weiland, von Friesen, Olsson* i Mora och *Hammar*, utan angivet yrkande;

2) av herrar *Herlitz* och *Håstad*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 130 och II: 318 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder för sakkunnig granskning, i större omfattning än nu sker, av lagar och författningar, och om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Som framgår av handlingarna i detta ärende har några motionärer — främst herr *Herlitz* i första kammaren, som särskilt intresserat sig för dessa spörsmål — önskat en utredning angående åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar i större utsträckning än vad som nu sker. Jag vill såsom reservant till konstitutionsutskottets avstyrkande utlåtande knyta några reflexioner.

Man torde ganska tryggt kunna påstå, att de lagar i vårt land, som har att genomgå lagrådsgranskning, representerar en mycket hög kvalitet. Jag tror att denna uppfattning också är mycket allmän i våra nordiska grannländer, som ju också då och då till-

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

godogör sig den lagstiftning, som utarbetas i Sverige, och omplanterar den på egen mark.

Men som vi vet omfattar lagrådets granskning endast en förhållandevis ringa del av våra nytillkommande lagar och författningar. Till den grupp av lagar som faller utanför lagrådets granskningsområde hör ju grundlagarna — det har endast i ett enstaka fall hänt att regeringen remitterat en grundlag till lagrådet, nämligen när det gällde den nya tryckfrihetsförordningen. Sociallagstiftningen, som ju blir vidlyftigare för varje år, och framför allt skattelagstiftningen, som så nära berör varje medborgare, har inte heller att passera lagrådet. Härtill kommer självfallet alla de författningar som utfärdas av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan, antingen som tillämpningsförordningar eller som självständiga lagar enligt § 89 regeringsformen. Man kan fråga sig huruvida inte den rikhaltighet vi har på administrativa besvär framför allt i skatteärenden — denna har ju föranlett riksdagen att öka regeringsrättens numerär för att där skapa en ny avdelning — har ett sammanhang med det sätt varpå lagstiftningen på detta område tillkommer; d. v. s. denna lagstiftning är uppenbarligen ej alltid lika klar och tekniskt tillfyllestgörande som civil- och strafflagar, vilka enligt regeringsformen obligatoriskt har passerat lagrådet. Frågan om ett sådant samband kan väl aldrig exakt besvaras, men det finns nog ett visst reellt underlag för att ställa den.

Jag tycker också som utskottet att det är anmärkningsvärt, att regeringen inte i större utsträckning har utnyttjat den möjlighet som regeringsformen anvisar, nämligen att till ledamot av lagrådet förordna någon femte, sakkunnig person, därest ämnet skulle göra speciell sakkunskap önskelig vid granskningen.

Nu säger utskottet att den nya ord-

ningen med jämnare frammatning av propositioner till riksdagen skulle kunna leda till att lagrådet inte blir lika överhopat av arbete tidvis och då måst forcera sin granskning. Det är ju möjligt att en lättnad på detta sätt kommer att inträda, och jag tror att alla i kammaren är tacksamma för vad regeringen vidtagit för att få en jämnare propositionsström. Men detta löser ju inte på något sätt det problem, som jag nu här har berört, nämligen att så stora områden av vår lagstiftning faller utanför lagrådets granskning. Skulle inte blotta existensen av en sakkunnig institution för att granska t. ex. skattelagstiftningen eller sociallagstiftningen leda till att man inom regeringen bleve ännu omsorgsfullare än hittills i sitt lagstiftningsarbete?

Ett annat problem, som också tagits upp i denna motion och kanske var det som kom att diskuteras mest i utskottet, gäller regeringens personella resurser för sin egen granskning av lagar och författningar. Det ställdes i utskottet ett yrkande, att utskottets ärade ordförande skulle inhämta de konsultativa statsrådets egen uppfattning i denna sak, men utskottet var inte mera intresserat av detta spörsmål än att det avsåg yrkandet. Vi fick i utskottet visserligen veta åtskilligt genom att byråchefen Lindencrona in kallades till utskottet och där gav oss en redogörelse för hur granskningen ungefär går till. Men byråchefen Lindencrona var självfallet inte befullmäktigad att framföra några uppfattningar om hur problemet skulle lösas, och vi svävar i dag fortfarande i okunnighet om huruvida de konsultativa statsråden eller regeringen över huvud taget anser att den nuvarande upprustningen i personellt hänseende på detta område är till fyllest eller inte. Det bör nämligen med tillfredsställelse antecknas att en viss förstärkning av arbetskrafterna har gjorts, i och med att en byråchef förordnats att gå de konsultativa

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

statsråden till handa. Men det kvarstår dock några omständigheter som jag här i all hast skulle vilja fästa uppmärksamheten på.

För det första har det sagts, att det i kanslihuset inte finns — och det erkändes även av byråchefen Lindencrona — något bibliotek som är så att säga allomfattande när det gäller juridik och författningar. Man frågar sig verkligen, om det inte skulle finnas ett behov av ett fullständigt juridiskt bibliotek för de ämbetsmän som har att göra en så viktig granskning på ett så viktigt stadium av författningarnas och lagarnas tillkomst som de konsultativa statsråden har att verkställa.

För det andra inträder uppenbarligen denna granskning på ett sent stadium, när ärendena de facto har avgjorts och det inte finns stora möjligheter för de konsultativa statsråden att hos departementschefen eller eventuellt regeringen i dess helhet vinna resonans för krav på ändringar.

Vidare tillkommer ett förhållande som enligt min mening är ganska anmärkningsvärt, nämligen att trots det vidlyftiga lagstiftningsarbete, som pågår, tas de konsultativa statsrådets krafter i anspråk för direkt beredning inför Kungl. Maj:t. Att de konsulter, som inte fyller det grundlagsenliga villkoret att ha förvaltat civil beställning och som insatts i regeringen för andra uppgifter, kan och bör tjänstgöra som direkta föredragande, var ju avsikten med den reform som beslöts 1941, när de konsultativa statsrådets antal ökades. Men för närvarande har statsrådet Lindell hand om medborgarskapsärendena, och eftersom dessa aldrig någonsin i vår historia varit flera än de för närvarande är, blir alltså statsrådet redan därigenom åtskilligt betungad och får inte tid att ägna sig åt den tekniska granskningen av lagarna eller deltaga i departementens beredning i samma utsträckning som han eljest skulle ha möjlighet till. Och vad stats-

rådet Nordenstam beträffar handlägger han utlänningsärenden och lantmäteriärenden — kanske ytterligare någon grupp som jag inte nu erinrar mig. Jag förs inte bedöma omfattningen av dessa ärenden, men faktum är att inte heller detta konsultativa statsråd har möjlighet att ägna hela sin tid åt det tekniska granskningsarbetet.

Jag vill, herr talman, betona att det självfallet inte finns något som helst partiintresse bakom denna motion, som har föranletts av omsorgen om vad jag tycker borde vara ett gemensamt önskemål för oss alla, nämligen att lagstiftningen skall bli så fullgod som möjligt.

Utskottet har emellertid ansett att initiativet borde utgå från Kungl. Maj:t själv. Jag har en annan mening i det avseendet. Jag anser att riksdagen i denna fråga inte bör hålla sig blygt tillbaka utan sjunga ut med vad den tycker. Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som herr Herlitz och jag själv fogat till utskottets utlåtande.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! Jag skall först be att få säga några ord angående lagrådet. Konstitutionsutskottet gjorde redan 1949 det uttalandet att det fanns goda skäl för att utöka lagrådets granskningsområde. Vi upprepar i dag samma synpunkt, men vi framhåller att man inte fördensskull behöver ändra grundlagen, utan att Kungl. Maj:t själv kan, när så befinner lämpligt, vidga ramen för de kategorier av lagförslag som man anser sig böra inhämta lagrådets yttrande om, utöver dem som lagenligt skall underställas lagrådets prövning.

Jag vill ytterligare understryka vad för övrigt även herr Håstad erkände, att den nya tidtabell för propositionernas överlämnande till riksdagen, som Kungl. Maj:t i år tillämpar, har visat sig ha gynnsamma verkningar. Detta kommer utan tvivel att innebära större

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

möjligheter för lagrådet att överblicka sitt material och anpassa sitt arbete så att några stockningar inte behöver inträda.

Herr Håstad nämnde själv, att Kungl. Maj:t har möjlighet att utöka lagrådet med en femte ledamot. Det har Kungl. Maj:t inte gjort, och det måste väl bero på att man ansett det ännu inte förefinnas behov av detta. Vad skulle eljest hålla tillbaka Kungl. Maj:t från att göra en sådan ändring?

Sedan några ord angående de konsultativa statsråden. Jag erkänner att utskottet år 1949 uttalade, att det fanns behov av kvalificerade jurister att ställas till de konsultativa statsrådets förfogande antingen direkt eller genom förstärkning inom departementen. Emellertid sade vi att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att vidta en sådan personalförstärkning. Nu har så skett. Utskottets då uttalade önskan har blivit villfaren, och departementen har numera antingen genom rättsavdelningar eller på annat sätt fått en juridisk expertis, som gör undan en del av det arbete som eljest tillhör de konsultativa statsråden, vilket är av synnerligen stort värde.

Jag vill påpeka att den av mig nyss omnämnda tidtabellen för propositionernas avlämnande spelar en stor roll även här. Departementen blir ju inte så överlupna med stötvis framkommande mängder av propositioner, utan kan på ett bättre sätt anpassa sig efter förhållandena i sitt arbete.

Herr Håstad talade om att det inte finns ett arkiv där man på ett bekvämt sätt kan överblicka beslätade lagärenden och därigenom säkerställa planmässighet och sammanhang i lagstiftningen. Jag har själv inhämtat, att man numera inom varje departement har en sådan samling, som inte bara omfattar gängse lagar och administrativa författningar utan även precedensfall och kungl. dispenser, som kan motivera ändringar i lagstiftningen. Man är

alltså rustad rent tekniskt och har redan ett sådant material till sitt förfogande.

Jag vill här även påpeka att utskottet — enligt min mening med allt fog — har framhållit, att någon särskild lagstiftning på detta område inte är behövlig, enär Kungl. Maj:t ännu har möjlighet att ytterligare utöka antalet konsultativa statsråd. Jag vill upppepa, herr talman, att det väl vore otänkbart att en arbetsbelastad regering skulle underlåta att själv skapa eller hos riksdagen begära en behövlig utökning av arbetskraften.

I motionen — med min kännedom om liknande motioner som väckts tidigare förmodar jag att det är herr Hertitz som svarar för densamma — riktar man angrepp, inte mot lagstiftningen, utan mot lagskrivningen för brist på enhetlighet, konsekvens och sammanhang. Jag vill som en huvudanmärkning mot motionen säga, att detta är ett alltför kategoriskt omdöme och att man med all rätt kan efterlysa bevis. Jag tycker att hela detta tillvägagångssätt påminner om ett exempel ur levande livet. Låt oss anta att en människa som anser sig fullt frisk får besök av någon annan som säger: »Min herre, Ni är överansträngd och lider av för högt blodtryck. Ni orkar inte med Ert arbete, utan det blir bristfälligt. Jag skall föreslå Er vissa åtgärder för att Ni skall komma i balans och kunna uträtta Ert arbete på ett effektivt sätt.» Då skulle antagligen mannen som kände sig frisk och arbetsför och inte märkte symptom på någonting annat säga till vederbörande: »Ni får vara vänlig att bevisa Ert uttalande med att anföra praktiska exempel, min herre, och inte bara påstå att det är så.»

Man blir inte läkare bara genom att påstå att någon människa är sjuk; man måste också kunna visa vederbörande typiska symptom på sjukdom. På samma sätt i detta fall. Motionärerna anser att det nutida lagskrivandet

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

är bristfälligt, saknar konsekvens, klarhet och sammanhang. Det må vara deras uppfattning, men vi får inte förtänka riksdagen om den efterlyser bevis. Vi har sagt flera gånger förut i utskottet, att man får lägga fram exempel på lagar som varit inbördes motsägande, inkonsekventa eller stridande mot vissa vedertagna principer. Det är sådana praktiska exempel vi efterlyser. Herr Håstad får väl erkänna, att han rörde sig ganska mycket på allmänningen när han sade, att det finns vissa brister, men inte framlade några bevis härför.

Herr Håstad sade i slutet av sitt anförande, att det inte ligger något partiintresse i denna fråga. Det har herr Håstad alldeles rätt i, och jag tror inte heller att några partibetonade motiv har spelat in för *hans* vidkommande. Jag erkänner gärna att detta är en framställning som vem som helst skulle kunna göra för att liksom skapa större trygghet i lagstiftningsarbetet. Men som herr Håstad vet har vi gjort den erfarenheten i konstitutionsutskottet, att det som inspirerar den här kritiken inte så mycket är juridiskt formella synpunkter utan ett missnöje med det *reala* innehållet i en hel del lagar, och var och en är ju i sin fulla rätt att hysa sådant missnöje.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Då jag och utskottets övriga folkpartiledamöter till detta utlåtande fogat en blank reservation skall jag be att med några ord få motivera denna. Reservationen rör inte klämman i utskottets utlåtande — där är vi överens med utskottsmajoriteten — utan utslutande motivering.

Anledningen till att vi för närvarande inte anser oss kunna gå med motionärerna i denna fråga är den, att förhållandena otvivelaktigt har blivit bättre på detta område sedan riksdagen år

1949 tog ställning till spörsmålet och då framförde vissa önskemål. Å andra sidan kan man naturligtvis säga att det brister i vissa avscenden. Det finns brister som gör, att en fortlöpande uppmärksamhet ifrån riksdagens sida är fullt motiverad.

Den ärade utskottsordföranden ville ha några exempel på bristfälligheter, och jag skall erinra om åtminstone ett sådant exempel, som drogs fram under förstakammardebatten år 1949 av en av de dåvarande motionärerna, herr Holmbäck. Han påpekade att en löneförfattning var så krånglig och så invecklad, att inte bara menige man hade svårt att begripa vad som stod där — det är ju rätt naturligt — utan även de myndigheter, som hade att tolka innebörden i författningen, var oeniga om vad lagstiftaren verkligen hade menat. Även på andra områden — herr Håstad nämnde skatteförfattningarna — är det väl allmänt känt att lagskrivningen är så pass krånglig, att det är svårt att få någon riktig reda på och något sammanhang i det hela.

Det är med anledning av att frågan förtjänar en fortsatt uppmärksamhet — inte bara från Kungl. Maj:ts sida utan också från riksdagens — som vi reserverar, vilka har en reservation utan motivering, velat ha en något mjukare skrivning från utskottets sida. Vi tyckte att den sista meningen i utskottets utlåtande var litet för undfallande gentemot Kungl. Maj:t. Man bugar sig och säger, att det ankommer på Kungl. Maj:t och ingen annan att ta de initiativ, som kan anses vara av behovet påkallade på förevarande område. Vi tror visst att Kungl. Maj:t skall ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, men vi tror också att det är riksdagens sak att vaka över att förhållandena blir bättre.

För närvarande anser vi det inte vara styrkt, herr talman, att en särskild utredning är nödvändig. Å andra sidan tror jag att det är angeläget att vi fortfarande ägnar denna mycket viktiga

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

fråga en alldeles särskild uppmärksamhet, en uppmärksamhet som är så mycket mera motiverad som lagstiftandet alltmer griper omkring sig och gör det svårt för menige man att orientera sig på området.

Jag ser denna motion som ett led i de många framstötar, som vid årets riksdag har gjorts för att förbättra rätts-säkerheten. Inom parentes sagt tycker jag att det kanske hade varit riktigtast om denna motion — som många andra motioner — kommit under det sammansatta utskottets bedömning. Även av den anledningen, herr talman, att det här faktiskt rör sig om en för de vanliga medborgarna viktig rättsfråga, tror jag det är angeläget att vi med uppmärksamhet följer frågan i fortsättningen.

Jag har emellertid, herr talman, icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr HALLEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga ett kort ord till herr von Friesen.

Även han brast i förmågan att kunna anföra några slående exempel på bristfälligheter i den nutida lagskrivningen. Han lyckades emellertid fiska upp en fem år gammal historia från år 1949. Det var en löneförfatning som var så invecklad och förmodligen också så illa skriven, att den var synnerligen svår att tolka. Inte heller jag skulle vilja dra någon lans för denna lagskrivning. Det är bara den lilla haken med detta exempel att det snarare är ett exempel på hur invecklat och krångligt man skriver och hur dåligt man på en del håll behärskar svenska språket. Om detta blir bättre genom att utöka antalet konsulter eller förstärka lagrådet, det tillåter jag mig betvivla. Riksdagen har själv tagit ställning till just denna fråga genom att i år tillstyrka en motion om en bättre språkvård, ett enklare och mänskligare sätt att uttrycka sig i lagar och författningar. Detta ligger emellertid på ett annat område.

Herr HAMMAR (fp):

Herr talman! Efter vad som redan sagts återstår bara för mig att ytterligare understryka de skäl, som föranlett herr Weiland m. fl. att avge en blank reservation till detta utlåtande.

Särskilt anmärkningsvärt synes det mig, att man ännu ej avhjälpit den av herrar Holmbäck och Herlitz redan 1949 påtalade bristen, den att betydande lagstiftningsområden — vissa delar av grundlagarna, kommunallagarna och skattelagarna — inte är underkastade obligatorisk granskning av lagrådet. Denna brist vidgicks också redan 1949 av konstitutionsutskottet, fastän utskottet i sitt utlåtande bara förordade en fakultativ granskning inom ramen för redan gällande grundlagsbestämmelser.

Likaledes har det, herr talman, knappast rests någon starkare invändning mot de nu föreliggande motionerna, när de framhåller, att samtidigt som departementen på senare tid fått en avsevärd kraftförstärkning, dock den garanti för konsekvens i lagstiftningen, som de konsultativa statsråden utgjorde, av skilda orsaker försvagats.

Det synes också — och det har ju herr von Friesen tidigare betonat — av behovet påkallat, att de konsultativa statsråden får en avsevärd förstärkning av arbetskraft för att på ett helt annat sätt än vad som nu är möjligt sörja för enhetligheten, planmässigheten och sammanhanget i den lagstiftning, som går ut från de olika departementen.

Utskottet har, som synes av utlåtandet, betonat att flertalet departement förstärkts med en särskild rättsavdelning e. d. Utskottet har också understrukit, att en viss speciell personal redan står till de konsultativa statsrådets förfogande. Allt detta är, så långt jag kan se, alldeles riktigt. Och ändå synes det mig finnas fog för kritik. Läget är, trots allt som gjorts i reformväg, inte tillfredsställande. Hur gott den i år företagna omläggningen av propositionsarbetet inom statsdepartementen än tycks

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

verka, när det gäller riksdagens arbete, är det ändå en liten aning för tidigt att med full visshet uttala sig om det.

Jag menar således, att det finns fog för en kritisk inställning, när det gäller här föreliggande saker. Men jag finner samtidigt, att det är en riktig slutsats, som utskottsmajoriteten kommit till i sin kläm, där den menar, att det är Kungl. Maj:t själv som bör ta initiativet och nu eller framdeles se till vad som kan göras på detta område. Det är detta, som gjort, att jag för min del avslutit mig till de konstitutionsskottsledamöter, som utan särskilt yrkande avgivit en blank reservation.

Med detta, herr talman, yrkar jag till sist bifall till utskottets hemställan.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Konstitutionsutskottets ärade ordförande ville ha exempel på att olämpliga förslag kan framkomma, och det är därför jag dristat mig att begära ordet i denna fråga trots att jag inte deltagit i konstitutionsutskottets behandling. I ett ärende, som kommer senare på dagens föredragningslista, har jag tillsammans med herr Svensson i Ljungskile en motion, där just ett sådant förhållande påpekas, och det rör det departementsförslag som överlämnades till lagrådet i fråga om utlänningslagen. Jag tycker att det är ett mycket bra exempel på vad som kan slippa igenom även ett konsultativt statsråds granskning. I departementsförslagens 72 § föreslogs en viss instansordning för utlänningsärendena. Det gällde arbetstillstånd, uppehållstillstånd o. d., alltså mycket väsentliga frågor för de utlänningsmän som kommer till detta land. Departementschefen föreslog nu en viss ordning, men sedan begärde han att riksdagen skulle ge honom fullmakt att ändra på denna instansordning. Lagrådet sade sig hysa starka betänkligheter emot ett sådant förslag. Det var dels praktiska skäl, men så hade man en principiell huvud-

invändning. Jag skall be att få citera några rader ur lagrådets uttalande på denna punkt. Det heter: »Lagrådets huvudinvändning mot det förevarande stadgandet i 72 § är dock, att decentraliseringsfrågan» — alltså frågan om instansordning — »synes vara alltför betydelsefull för att böra få lösas annat än i den för stiftande av allmän civillag gällande ordningen. Sedan frågan åt vilka myndigheter avgörandet av de ofta ömtåliga och för individerna livsavgörande utlänningsärendena skall anförtros blivit i sådan ordning och efter ingående överväganden löst i viss riktning, bör det icke kunna genom administrativ lagstiftning åstadkommas en annan lösning. Det är dock här icke fråga om ett krisläge som kunde fordra ett snabbt ingripande. Anses någon ändring i den lagfästa ordningen påkallad, torde intet hinder föreligga, att spørgsmålet underställes riksdagen och det icke blott i form av ett anslagsänkande» — vilket departementschefen hade tänkt sig. »Den tilltänkta fullmakt delegeringen till Konungen ligger, enligt vad i remissprotokollet uttalas, helt i linje med nuvarande lagstiftning och praxis. Lagrådet vill ifrågasätta, huruvida icke en ökad återhållsamhet vid användningen av detta institut vore tillräddig.»

För att vara ett lagråds uttalande är detta en mycket allvarlig invändning emot ett förslag. Som väl var ändrade Kungl. Maj:t sin inställning på denna punkt, och det är med tillfredsställelse man ser att lagrådet har betydande möjligheter att göra en insats. Men onekligen kommer frågan om de konsultativa statsrådets uppgifter in i detta sammanhang, som också utskottet talar om och som herr Hästad varit inne på. Om nu justitieministern enligt lagrådet tydligen inte har fullt klart för sig vad som hör till stiftandet av allmän civillag, borde självfallet de konsultativa statsråden i detta läge ha ingripit, såvida lagrådets uppfattning är riktig —

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

och det torde väl ingen kunna komma ifrån.

Med den ökning av antalet ärenden på detta område som har ägt rum under senare decennier är det självfallet också möjligt, såsom har berörts i debatten, att de konsultativa statsrådets antal icke räcker till. Jag vill inte ifrågasätta att de inte nedlägger lika stor energi som tidigare generationers konsultativa statsråd, men det är här fråga om den praktiska möjligheten att hinna med arbetet. Herr Håstad var inne på den praxis som råder beträffande dessa statsråds arbete. Kanske man utan att vara alltför ohövvisk skulle våga antyda möjligheten av att de representativa uppgifterna för dessa personer ibland kan bli alltför betungande och att en omläggning därvidlag skulle vara fördelaktig.

Såvitt jag förstår innebär det spörsmål som här har rests inte bara ett allmänt tal. För min del delar jag den uppfattning som uttryckes i motionerna, att förhållandena på detta område icke är tillräckligt väl ordnade.

Jag tycker att den turnering som motionen har och därmed också reservationen har fått inte är särskilt lämplig. Å andra sidan tycker jag att utskottet är alltför underdånigt. I den situationen tycker jag det är lämpligast att avstå från att delta i voteringen.

Herr HALLÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag medger att herr Dahléns exempel kanske är mera slående än det som anfördes av herr von Friesen. Herr Dahléns sade emellertid att jag efterlyste *olämpliga* lagförslag, och det gjorde jag inte. Olämpliga förslag är sådana som anses politiskt otjänliga och inopportuna. Vad jag avsåg var exempel på lagskrivning där det brister i konsekvens och sammanhang — det är ju den beskyllning motionärerna riktar mot lagskrivandet.

Det exempel som herr Dahléns anförde, lagrådets kritik av denna flyk-

tinglag, är mycket intressant, men jag vill tillägga att detta är ju vad lagrådet skall göra. Man kan ju inte begära att allt som kommer från kanslihuset skall vara felfritt, och det är lagrådets uppgift att rätta till det som brister. Jag vill också framhålla att vi både 1949 och nu har framhållit hur värdefull lagrådets granskning är, och vidare har vi instämt i önskemålet om att de ämnesområden, som skall bli föremål för lagrådets korrigerings skall ytterligare utökas. Med det exempel som herr Dahléns drog fram har han därför slagit in öppna dörrar.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Jag vill säga blott ett par ord, framför allt med anledning av vad utskottets ärade ordförande uttalade.

Herr Hallén sade nyss att utskottet har uttalat sig för att omfattningen av lagrådets granskning skall utvidgas. Men hur långt skall denna utvidgning sträcka sig? Inte kan granskningen få omfatta lönelagar, skattelagar och sociallagar med det lagråd vi för närvarande har — detta skulle inte på något sätt hinna med en sådan uppgift, och frågan är väl om det är fullt kompetent i alla hänseenden för en sådan granskning. Därför blir det väl delvis ett slag i luften när utskottets ordförande å ena sidan inte ens vill gå med på en utredning om någon ändring i lagrådets ställning eller utvidgning och å andra sidan talar om en viss utvidgning.

Vidare vill jag framhålla, att utskottets ordförande inte på något sätt bemött den anmärkning jag framförde, nämligen att blotta existensen av en institution som granskar lagar och författningar måste leda till att departementen preventivt bemödar sig om att göra lagarna klara, tydliga och distinkta. Man kan verkligen ställa den frågan, om det skulle ha varit tänkbart att vi haft så trassliga löne- och skattelagar

Åtgärder för sakkunnig granskning av lagar och författningar.

som vi för närvarande har, om det förekommit en annan granskning på detta område. Även den frågan har alltså utskottets ordförande glidit förbi.

Det verkade som om utskottets ordförande inte heller ville tangera problemet om de konsultativa statsrådets ställning. Jag undrar om det verkligen var riksdagens mening 1941 och framför allt 1949, när riksdagen uttalade sig för en förstärkning av arbetskraften för de konsultativa statsråden, att dessas krafter samtidigt skulle splittas på föredragning och handläggning t. ex. av medborgarskapsärenden och utlänningsärenden. Vad man ger med den ena handen tar man tillbaka med den andra.

Herr Hallén framhöll vidare, att införandet av en tidtabell för avlämnande av propositioner skulle ha underlättat en lösning av detta problem. Jag var den förste att framföra ett erkännande till regeringen för den fördel som beredes riksdagen genom en jämn matning med propositioner. Men detta innebär ingen garanti för en ändamålsenlig lösning av arbetskraftproblemet när det gäller utfärdande av exempelvis tilläggsförfattningar — de kanske ändå kommer lika hopade halvårsvis.

Vidare framhöll utskottets ordförande att det i motionen skulle ha framkastats alltför kategoriska påståenden om den svenska lagstiftningens brist på enhetlighet. Det är möjligt att motionen på den punkten varit litet tilltagen i växten. Men hur många gånger händer det inte att riksdagen själv skriver om en överarbetning och koordinering av lagstiftningen på området i fråga? Låt mig peka på exempelvis den administrativa besvärsrätten! Där har vi en djungel av olika bestämmelser, och riksdagen har ju sett sig nödsakad att begära en samordning av lagstiftningen på detta område. Det är väl också känt att straffrätten och särskilt specialstraffrätten är ett mycket stort

virrvarr av bestämmelser. Jag bara tar dessa två exempel.

Till sist sade herr ordföranden, att det, trots vad jag hade bedyrat, ändå skulle finnas någon form av partiintresse bakom denna motion. Jag kan verkligen i detta fall inte bli övertygad. Snarast skulle jag vilja säga, att om någon motion är till regeringens eget bästa, så är det denna. Vad syftar den till? Jo, till att få så tekniskt bra lagar som möjligt, så att man slipper kritik, kverulans och allmänt surmulet missnöje. Om detta missnöje och denna kverulans minskas och undanröjes, är väl det inte till oppositionens fördel utan till regeringens. Till de argument, som jag förut anfört, vill jag därför lägga att även ur regeringens synpunkt vore ett bifall till reservationen att hälsa med tillfredsställelse.

Herr HALLEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Håstad, när han talar om att lagrådet blir överansträngt, att vi själva pekat på möjligheten att utöka lagrådet med en ledamot vilket Kungl. Maj:t kan göra redan nu.

Sedan säger herr Håstad att den tidtabell, som Kungl. Maj:t följer i propositionsavlämnandet, kanhända kan lösa en del av dessa svårigheter, men det är ingen garanti. Nej, det är det naturligtvis inte, men vi skall inte vara så heta på gröten utan låta detta arbetsår gå till ända för att se, om det verkligen är en garanti.

Det gläder mig att herr Håstad, som är en korrekt man, själv erkänner att motionen kanske är tilltagen i växten genom alla dessa kategoriska domar, som den uttalar mot lagskrivningen utan att anföra några egentliga bevis. Det har ju andra tillskyndare fått göra.

Vidare menar herr Håstad, att man ändå inte hinner utforma t. ex. alla dessa följdförfattningar, som skall utfärdas. Dels kan man inte få se dem och dels tillkommer de i en väldig hast.

Åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.

Jag har själv inhämtat i departementet från ett av de konsultativa statsråden — det var förresten herr Lindell — att numera, tack vare den lugnare och jämnare arbetstakten, börjar man kunna hinna att samtidigt med propositionerna skriva ut de administrativa följdförfattningar som är nödvändiga, vilket under flera gångna år inte medhanns, och då var det ju en brist. Detta styrker ytterligare vad vi här har sagt.

Jag skall sluta med att säga på tal om partiintresset, att herr Håstad vet så innerligt väl att framför allt hans medmotionär herr Herlitz i åratal har lagt mycket av sitt dechargearbete och granskningsarbete över huvud taget på den bogen, att det är en inte bara formellt utan reellt inopportun och olämplig lagstiftning som han reagerat emot. Det är inte bara det formella sätt, varpå man skriver, utan det är *det reella innehållet* som inspirerar en hel del av detta missnöje. Att det är så hos herr Håstad har jag inte alls påstått. Det tror jag inte det är. Han är själv en mycket redig man. Men det finns andra som söker camouflera sitt missnöje med nutida lagstiftning genom att tala om *formella* brister, fast man menar något annat.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Endast en mycket kort replik till herr Hallén.

Herr Hallén medgav att det exempel jag gav på vad som kunde slippa igenom även de konsultativa statsrådets granskning inte var så dåligt, men han menade att eftersom lagrådet föreslagit ändringar i departementens förslag och Kungl. Maj:t gått med på dessa ändringar samt konstitutionsutskottet anser att det är riktigt att lagrådet har dessa befogenheter och eventuellt ökade sådana, är det att slå in öppna dörrar då jag tar upp dessa spörsmål. Såvitt jag förstår är det dock icke detta, herr Hallén. Konstitutionsutskottet kan

väl inte tänka sig att lagrådet skall granska allt som går ut i form av författningar från Kungl. Maj:t, och då återstår ju den fråga, som herr Håstad och jag riktat uppmärksamheten på, nämligen de konsultativa statsrådets möjlighet att för närvarande utöva en tillfredsställande granskning. Denna sak löser man inte genom att lagrådet får en utvidgad granskning. Man hjälper upp det, men en fullständig lösning kan det omöjligen vara.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herrar Herlitz och Håstad avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 10 juli 1947 (nr 629) angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.

Föredrogs sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Det utskottsutlåtande, som nu ligger på kamrarnas bord, är

Åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.

ju enhälligt, och denna enhällighet i skrivningen vittnar i och för sig mycket gott om den förankring som JO-ämbetet har både i det allmänna rättsmedvetandet och i riksdagen. Det är anmärkningsvärt, och jag vill fästa uppmärksamheten på detta, att vad man vill ändra härvidlag är inte inriktningen av justitieombudsmannens verksamhet, utan det är en utvidgning av hans befogenheter, av det område, som han har att ta befattning med. I ett avseende är en sådan utvidgning påkallad, kan man säga, av likformighetsskäl. Det gäller sinnessjukvården. En mycket stor del av de sinnessjuka vårdas på kommunala anstalter. Det är väl ett par tusen som gör det, och de är alltså formellt undandragna möjligheter att vädja till JO, om de anser sig på det ena eller andra sättet oriktigt behandlade.

Viktigare är att denna insyn från JO:s sida numera kommer att gälla vissa delar av den kommunala förvaltningen, och det var om den saken jag också skulle vilja säga ett par ord. Vi kommer nämligen, när det gäller vissa delar av den rent kommunala förvaltningen, in på frihetsberövanden av annan art än den som gäller intagningen på sjukhus. Då jag många år har sysslat med denna fråga, är det särskilt angeläget för mig att fästa uppmärksamheten på ett område av de administrativa frihetsberövandena, där jag tror det är klokt och riktigt, att riksdagens ifrågasvarande ombudsman får en bättre insyn, nämligen alkoholistvården.

Väl är det sant, att genom att det är länsstyrelsen som ytterst skall fälla sitt utslag när det gäller intagningen på en alkoholistanstalt, har JO, eftersom länsstyrelsen är en statlig myndighet, här möjlighet att ingripa. Jag vill gärna nämna, att jag inte tror, att det i så stor utsträckning är själva intagningen och redovisandet av de grunder, på vilka man motiverar intagandet, som är förtjänt av en viss kritik. Därvid-

lag kan man otvivelaktigt stödja sig på klara lagbestämmelser. Viktigare är att denne riksdagens ombudsman har möjlighet att granska vården av den alkoholsjuka, när han har kommit in på anstalt. För mig står det ändå mera klart, att ett sådant ingripande är rättvist och nödvändigt, då jag många år har hyst ett mycket starkt grundat tvivelsmål på ändamålsenligheten av den vård som beredes de alkoholsjuka på dessa anstalter. Har man den uppfattningen — den har tyvärr ännu inte slagit igenom, men jag har själv fått den genom min verksamhet — känns det dubbelt angeläget, att då det här är fråga om tillfällen, då man berövar människor deras frihet, så bör också någon hög myndighet få insyn i själva vården. Jag tillåter mig att i det sammanhanget uttala den förhoppningen att då JO jämlikt sin instruktion har att vaka över lagars och författningars efterlevnad och han finner saker och ting ägnade att påkalla ett ingripande, så skall han skriva om saken. När han får kännedom om de brister, som uppenbarligen vidlåder denna form av vård av sjuka människor, skall han kunna bli en av dem, som går i bräsch för befogade reformer på detta område. Hur förstående man än är till denna form av vård torde numera alla vara överens, att här föreligger brister. Dessa inrättningar har inte tillräckliga resurser för att bedriva sin vård efter moderna principer.

En annan sak, som utskottet tagit upp till granskning, ehuru jag tycker det gör det en smula kortfattat, är krisförvaltningen. Litet var tror jag vi har en känsla av att när det gäller krisförvaltningen, som nu dess bättre i väsentliga delar är avvecklad, brast det åtskilligt beträffande rättssäkerheten. Jag tror det är angeläget att om — vilket vi hoppas icke skall behöva inträffa — vi ännu en gång måste inrätta dylika små ämbetsverk under kris-

Åtgärder för effektivisering av justitieombudsmannaämbetet, särskilt dess kontroll över förvaltningen, m. m.

förhållanden, vi bättre än vad vi kunde göra under andra världskriget skall kunna tillgodose rättssynpunkten. Jag hoppas att den utredning, som väl skall tillsättas efter denna frågas behandling i riksdagen alldeles särskilt uppmärksammar denna fråga.

Vad sedan beträffar frågan om förseelser eller försyndelser utom tjänsten av ämbets- och tjänstemän tror jag det också är tacknämligt, att utskottet har skrivit positivt på denna punkt och begärt en utredning. Jag är den förste att erkänna, att det är ganska svårt att här göra en rimlig gränsdragning, därför att denna övervakning naturligtvis inte får urarta till någon sorts spioneri eller något inträngande i vederbörande tjänstemäns privata liv, ett framdragande i ljuset av alla möjliga smärre förseelser på ena eller andra området, utan det skall naturligtvis röra sig om väsentliga felaktigheter från tjänstemännens sida, låt vara att dessa har begåtts utanför tjänsten.

En fråga som mycket diskuterats i det sammansatta utskottet och i vilken utskottet inte är alldeles enigt utan begär en förutsättningslös utredning, är den, om vi skall nöja oss med att, som nu, bara ha en justitieombudsman, eller om vi skall inrätta ett nytt ämbete, en riksdagens socialombudsman eller vad man skall kalla det för, vid sidan av de två redan existerande riksdagens ombudsmän. Det är en fråga som kan diskuteras; det kan anföras synpunkter både för och emot en sådan anordning. Jag tvekar emellertid inte, herr talman, att som min egen uppfattning i det avseendet ge till känna, inte minst med hänvisning till vad jag inledningsvis anförde om den starka ställning justitieombudsmannen har i det allmänna rättsmedvetandet, att det är viktigare att man nöjer sig med att bibehålla endast detta ämbete men ge justitieombudsmannen bättre resurser att försätta med sin granskande verk-

samhet än att man inrättar några nya ämbeten. Men den frågan blir ju föremål för den kommande utredningen.

Vad beträffar mandattiden för justitieombudsmannen har utskottet inte kunnat tillmötesgå de i ämnet väckta motionerna, som vill ha uttalat en begränsning i densamma. Jag måste nog bekänna att jag, när jag tänker igenom frågan, finner det klokt att vara en smula försiktig på denna punkt. Å ena sidan är det klart att om han sitter kort tid, hinner han inte växa sig in i ämbetet och få den översikt över sitt väldiga arbetsområde, som skulle vara erforderligt. Å andra sidan ligger det något i den tankegång som utvecklas i motionerna, nämligen att om han sitter för länge, för många perioder, kan det lätt hända, som det brukar hända oss människor, att han hemfaller åt viss slentrian vid utövningen av sitt ämbete. Det gäller naturligtvis på detta område att försöka få en rättvis medelväg som tillgodoser dessa olika synpunkter. Riksdagen har ju oinskränkt befogenhet inte bara vart fjärde år, då den utser justitieombudsmannen, utan faktiskt också varje år att göra en ändring i personvalet. När det gäller en sådan här sak liksom när det gäller att förbättra en lagstiftning eller dylikt, är det ytterst på personvalet det beror, om man får en tillräckligt nitisk och vaken innehavare av ämbetet.

Jag skall, herr talman, sluta mitt anförande med att uttala den förhoppningen att Kungl. Maj:t ganska snart tillsätter en kommitté för utredning av frågan. Jag förutsätter då, att kommittén får en företrädesvis parlamentarisk sammansättning, ty här är det ju dock fråga om en riksdagens egen ämbetsman, vilken riksdagen själv har att välja och vilkens fögderi den har att granska. Jag tror att det beslut vi i dag går att fatta i denna fråga är mycket viktigt, och jag uttalar nu bara den förhoppningen, att det skall bli till

Hemmens forskningsinstitut.

gagn för den rättsvårdande uppgift, som åvilar denna höge ämbetsman.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det anförande som herr von Friesen hållit och som ju inte utmynnade i annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan föranleder mig inte att här närmare ingå på allt som herr von Friesen berörde. Att jag nu begärt ordet beror på att jag tyckte, att herr von Friesen beträffande ett visst avsnitt använde ordalag, som måhända kan ge anledning att tro att utskottet bundit sig mera än vad utskottet gjort. Jag syftar då på det avsnitt som handlar om att justitieombudsmannen i framtiden kan komma att få vidgade befogenheter beträffande kommunala organ och kommunala tjänstemän. Jag vill som utskottsordförande gärna ha sagt, att utskottet i detta hänseende endast gått in för en förutsättningslös utredning. Vi har i utskottet dragit fram det problem som kan bli föremål för utredning men inte tagit någon egentlig ställning till detsamma.

Med dessa ord, herr talman, ber också jag att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Jag är ledsen om mitt uttalande nyss gav anledning till fel-tolkningar. Här gäller det naturligtvis inte att göra något intrång på den kommunala självbestämmanderätten. En sådan tanke är mig givetvis fullständigt främmande. Jag har endast velat peka på ett område, där det syntts mig angeläget att utvidga justitieombudsmannens befogenheter, nämligen beträffande frihetsberövanden, som dock rör områden, vilka står under kommunal regi. Det är alldeles klart att sådant som detta ämbete är till sin karaktär, så gör inte justitieombudsmannen andra

ingripanden än att han väcker åtal och gör erinringar mot ämbetsmän, som inte fullgör sina skyldigheter. Något intrång beträffande de beslutande organen eller någon mera inträngande granskning av den kommunala verksamheten över huvud taget kan inte komma i fråga. Där är jag alldeles överens med utskottets ordförande och utskottet i övrigt.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Utgifter under riksstatens tionde huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Hemmens forskningsinstitut.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen under punkt 48 att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Carl Albert Anderson* (I: 180) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundberg* (II: 365), hemställts att förevarande anslag måtte uppföras med 355 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 180 och II: 365, till Bidrag till Hem-

Hemmens forskningsinstitut.

mens forskningsinstitut för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Då jag är motionär i nu förevarande fråga och då jag anser att Hemmens forskningsinstitut borde få ett högre anslag, skall jag be att få ta kammarens tid i anspråk några minuter.

Först vill jag då konstatera, att våra husmödrar är hemmens finansministrar. De skall vårda och förvalta hemmen och handha inköp av förnödenheter i en omfattning, som i fråga om ekonomiska värden vida överstiger vår statsbudget. Jag har dock den uppfattningen, att när det gäller att ställa resurser till husmödrarnas förfogande i form av upplysningar om forskningsresultat etc., så står de låga anslagen inte i någon rimlig proportion till uppgifternas mångfald och betydelse.

I den diskussion om priser, som för närvarande pågår, har löntagarorganisationerna krävt en kraftigare pris-konkurrens på olika områden. Vi måste då vara på det klara med att om vi skall kunna åstadkomma en starkare pris-konkurrens, så är det av största vikt att husmödrarna, som har den viktiga uppgiften att inköpa hemmens olika förnödenheter, äger tillräckliga kunskaper i fråga om varukänedom o. d., så att de kan bedöma om varorna är av tillfredsställande kvalitet och om de motsvarar de åsatta priserna. Jag har den uppfattningen att Kungl. Maj:t har varit för snål med anslag för detta ändamål till Hemmens forskningsinstitut. Detta institut kan nämligen inte få stå i beroendeställning till enskilda företag eller industrier. Om institutet skall kunna fylla sin uppgift på ett rätt sätt, måste det vara fristående och ha möjligheter att göra in-

grepp och utöva kritik utan några som helst hämmningar.

Nu framhålles det från såväl Kungl. Maj:ts som utskottets sida, att det finns möjligheter att på andra vägar fylla ut budgeten för Hemmens forskningsinstitut, och i det sammanhanget pekar man på clearingskattemedel. Jag vill emellertid erinra om att dessa medel endast användes för speciella uppgifter. Man har t. ex. anslagit 43 000 kronor för genomgång av märkesvaror på det kemisk-tekniska området, 20 000 kronor till en vandringsutställning, 167 000 kronor till en tvättutredning o. s. v. — alltsammans sålunda saker av mycket speciell karaktär. Jag anser att statsmakterna bör bevilja Hemmens forskningsinstitut ett så stort anslag, att institutets verksamhet kan utvidgas, så att det blir möjligt för institutet att stå husmödrarna och hemmen till tjänst med de upplysningar som kan vara erforderliga. Med utgångspunkt från denna uppfattning anser jag att utskottets förslag, vilket innebär ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition, är otillfredsställande.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 180 och II: 365 och att riksdagen sålunda måtte bevilja Hemmens forskningsinstitut ett till 355 000 kronor förhöjt reservationsanslag för budgetåret 1953/54.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Jag vågar försäkra herr Lundberg att intresset för och den positiva inställningen till Hemmens forskningsinstitut har inom både utskottet och avdelningen varit lika starka som de som herr Lundberg gav uttryck åt. Emellertid måste beaktas flera omständigheter, som han förbigick.

Den länge planerade sammanslagningen mellan Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hushållning skall nu komma till stånd, och därmed tillföres den nya, samlade institutionen ett betydligt stör-

Svenska slöjdföreningen.

re belopp än de två tidigare haft att röra sig med för ändamålet. Nu får man 130 000 kronor plus 175 000 kronor. Utskottet menar då, att redan den rationalisering, avseende både personal och tillgängliga resurser, som denna sammanslagning medför, skall bereda ökade möjligheter. Därtill kommer att det har ställts ett särskilt belopp på 25 000 kronor till förfogande för den sammanslagna institutionen, och vidare har det påpekats att ytterligare medel finns inom räckhåll, för den händelse det skulle behövas.

Vi har inom avdelningen och utskottet ansett, att man under sådana förhållanden i varje fall i år, första året den nya sammanslagna institutionen fungerar, borde nöja sig med detta — alltså dels de sammanslagna anslagen ökade med 25 000 kronor, dels den möjlighet att erhålla ytterligare medel som ställts i utsikt — för att sedan efter detta första års verksamhet kunna närmare bedöma, om eventuellt ytterligare medel kommer att erfordras.

Det är således en mycket positiv inställning till den verksamhet, som bedrivs av Hemmens forskningsinstitut, som ligger bakom detta utskottsupplåtande. Jag kan tillägga att vi har gjort ett besök vid forskningsinstitutet och därvid fått de allra bästa intryck av verksamheten. Skulle det visa sig föreligga ytterligare medelsbehov blir det som sagt möjlighet för intresserade motionärer och andra att återkomma nästa år.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag uppskattar att det finns intresse inom utskottet för Hemmens forskningsinstituts verksamhet. Men då det för närvarande pågår en diskussion om priser i samband med den ökande konkurrensen, är det angeläget, att man från statsmakternas sida snarast möjligt vidtar alla erforderliga åtgärder för att ställa till husmödrarnas

förfogande den utredning och det material som man behöver i olika sammanhang. Jag vill därför säga till herr Ståhl, att även om man uppskattar förståelse, är det väl ändå från husmödrarnas budgetsynpunkt viktigare, att det anslås erforderliga medel för att ett positivt arbete skall kunna utföras på detta område.

Samtidigt vill jag också säga att det finns ingen rim och reson i att Hemmens forskningsinstitut skall stå i den beroendeställning som det för närvarande gör. Dess arbetsuppgifter är en statlig angelägenhet, och därför bör man se till att statliga anslag ställas till förfogande för verksamheten i dess helhet.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 48—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52.

Svenska slöjdföreningen.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Det gäller här en fråga om ett anslag till Svenska slöjdföreningen. Jag är givetvis tacksam för de erkännansamma ord som uttalats både av departementschefen och av utskottet beträffande slöjdföreningens verksamhet. Man säger att den har »en betydelsefull uppgift att fylla för främjandet av konsthantverkets och konstindustriens utveckling».

Jag tycker emellertid inte det räcker med att bara nämna dessa områden av slöjdföreningens mycket betydelsefulla verksamhet. Var och en som närmare har tagit del av det sätt, på vilket föreningen bedriver sin verksamhet, måste

Handelshögskolan i Göteborg.

ha förstått att den också haft en mycket stor betydelse, när det gällt att påverka smakriktningen inom vårt land och därigenom bereda möjligheter för ett förnuftigare och bättre användande av pengar både vid inredning av bostäder och på andra områden. Vad slöjdföreningens verksamhet betytt när det gäller att på ett riktigt och förnuftigare sätt använda bosättningslånen är säkert klart för var och en som någorlunda känner till förhållandena härvidlag. Det är beklagligt att Svenska slöjdföreningen i stället för att ha fått anslagen höjda och anpassade efter tidsförhållandenas krav har fått dem minska.

Då jag har ställt mig i spetsen för några motionärer, som velat om möjligt ge Svenska slöjdföreningen det anslag som den mycket blygsamt har begärt — 80 000 kronor i stället för 50 000, som departementschefen föreslagit — har detta skett mot bakgrunden att Svenska slöjdföreningen tidigare haft dels ett anslag på handelsdepartementets stat om 50 000 kronor, dels också under flera år på socialdepartementets stat 15 000 kronor för särskild upplysningsverksamhet. Förmodligen har man sedan velat sammanföra dessa båda anslag på ett departement, och så har rödkritan gått ut över anslaget som helhet, eftersom det såg ut som om det blev en höjning. Men tar man hänsyn till de ändrade ekonomiska betingelserna skulle egentligen inte heller de 80 000 kronor, som vi nu begärt, innebära någon ändring i förhållande till det anslag som slöjdföreningen tidigare haft, låt vara att den inte haft det under de senaste åren.

Jag förstår att det i dag inte är så stor idé att försöka påverka kammaren till ett annat beslut än det utskottet föreslår, eftersom utskottet enhälligt gått på departementschefens linje. Men jag har inte kunnat underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på vilken stor betydelse Svenska slöjdföreningen har och under vilka svåra betingelser den

nödgas arbeta på grund av personalinskränkningar och ändringar i sina utvecklingsplaner, som den måst vidta. Det är beklagligt att man inte kan ge föreningen ett anslag, som med hänsyn till dagens ekonomiska förhållanden får anses som oförändrat, för en verksamhet av detta mycket betydelsefulla slag. Då jag nu avstår från att yrka någon ändring är det i den förhoppningen, att man i varje fall ett kommande år skall ha större förståelse för ett ökat anslag till Svenska slöjdföreningen.

Herr talman! Jag ställer intet yrkande, men jag hoppas som sagt på större förståelse för denna sak ett kommande år.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 53—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 73.

Handelshögskolan i Göteborg.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen, tionde huvudtiteln, föreslagit riksdagen under punkt 76 att dels godkänna av departementschefen förordad huvudstat för handelshögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1954/55, dels ock till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 394 600 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Arrhén* och *Lundqvist* (I: 184) och den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* och herr *Braconier* (II: 180), hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till handelshög-

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.

skolan i Göteborg för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 407 600 kronor, innebärande en höjning med 13 600 kronor i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:184 och II: 180,

a) godkänna av utskottet framlagd huvudstat för handelshögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1954/55;

b) till Bidrag till handelshögskolan i Göteborg för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 394 600 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Då jag har väckt en motion beträffande bidraget till handelshögskolan i Göteborg ber jag att få yrka bifall till motionens förslag, som innebär en höjning med 13 600 kronor i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Såsom framgår av motiveringen i motionen hade det varit konsekvent att terminsavgifterna helt avskaffats. Jag finner att utskottet på denna punkt inte gått in i någon realprövning av motionen. Det hade naturligtvis varit synnerligen berättigat att handelshögskolan i Göteborg fått samma förmåner som gäller för övriga jämförliga högskolor.

• Herr talman! Jag yrkar bifall till den av mig framlagda motionen II: 180.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Det är riktigt att utskottet inte gått in på någon realprövning. Det har det inte gjort helt enkelt därför att denna motion tar upp ett äskande, som inte ens framförts från skolans egen styrelse. Även i övrigt ligger den helt utanför ramen för den upp- görelse, som träffats för både handels- högskolan i Göteborg och handelshög-

skolan i Stockholm. Om vi från utskottets sida hade godtagit motionens förslag och riksdagen nu gått på denna linje, skulle handelshögskolan i Göteborg ha fått en speciell förmån, som ingen av de parter som slutit avtalet — jag skall inte fördjupa mig i detta avtal, men det är ett sådant som gäller — har räknat med, och därmed skulle man för- rycka hela den ekonomiska ordning som är överenskommen i fråga om dessa skolor.

Jag nöjer mig med detta, herr talman, och yrkar bifall till utskottets hem- ställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 74—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Riksnämnden för ekonomisk försvars- beredskap.

Punkten föredrogs; och yttrade där- vid

Herr KYLING (h):

Herr talman! När vi förra året här i riksdagen fattade beslut om avveckling av bränslekommissionen och om hur man skulle förfara med den perso- nal, som blev friställd genom denna av- veckling, hade jag ett anförande, och jag skall be att helt kort få ta upp denna fråga igen utan att ställa något yr- kande.

Det förhåller sig så, att av den rela- tivt stora personal, som bränslekommis- sionen hade och som blev friställd, var det fjorton stycken som överfördes till riksnämnden för ekonomisk försvarsbe- redskap för att där handlägga kvarva- rande frågor rörande bränsleärenden.

Att jag tar till orda i dag, herr talman, beror närmast därpå, att de fjorton personer som då överfördes fick inte något löfte om att stanna kvar längre än till den 30 juni 1953, och nu har denna personal fått sig tillsänt ett brev av följande lydelse: »Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 22 maj 1953 medgivit, att viss personal hos statens bränslekommission finge under budgetåret 1953/54 anställas hos riksnämnden, har riksnämnden den 11 juni 1953 förordnat Eder att från och med den 1 juli 1953 tills vidare tjänstgöra hos nämnden.» Så kommer de sista raderna, som innebär följande: »Riksnämnden vill härigenom erinra om att detta förordnande utgår med juni månad 1954.»

Jag tar i dag till orda därför, att de av dessa fjorton tjänstemän, som nu är kvar och icke har hunnit skaffa sig några nya tjänster — det torde vara elva stycken — har, om jag har läst handlingarna rätt, inte blivit jämställda med övrig friställd personal. Jag hade tänkt att i dag fråga handelsministern om detta, men jag ser att han inte är närvarande.

I proposition nr 145, som kommer med förslag för denna överflödiga personal till bättre anställningsmöjligheter, har man bara i korthet sagt, att statens bränslekommission avvecklats vid utgången av budgetåret 1952/53, men icke tagit upp frågan om denna till riksnämnden överförda personal. Jag tycker att dessa elva tjänstemän helt enkelt måste jämställas med övrig i handelskommissionen och industrikommissionen och andra sådana statliga kriskommissioner friställd personal.

När nu handelsministern inte är närvarande och kan ge besked i denna sak, ville jag i alla fall genom mitt anförande ha fått meddela till protokollet de bekymmer, som dessa tjänstemän har, och jag vill vädja till departementet att denna personal icke skall bli

3 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 12.*

Fonden för friluftslivets främjande.

ställd vid sidan när denna fråga i övrigt kommer att ordnas.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 86—95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 96.

Fonden för friluftslivets främjande.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen i punkt 104 i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Norman* (I: 183) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* (II: 403), hemställts, att förevarande anslag måtte höjas med 250 000 kronor till 1 250 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 403, till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Även om föredragningslistan i dag är ganska fylld vill jag ändå inte gå förbi denna punkt, där jag är motionär, utan att säga ett par ord.

Det framgår av handlingarna att fonden för friluftslivets främjande nu skall få en miljon kronor mot 750 000 kronor föregående år. Fritidsnämnden begärde två miljoner kronor, och motionärerna, däribland undertecknad och herr *Norman* i första kammaren, gick en kom-

Fonden för friluftslivets främjande.

promissväg och föreslog 1 250 000 kronor.

Jag vill endast fästa kammarens uppmärksamhet på att när riksdagen år 1939 fastställde regler för avsättning av medel från tipsfonden, räknade man med 20 procent till fonden för friluftslivets främjande. Det skulle i dag innebära fjorton, säger och skriver fjorton, miljoner kronor till detta ändamål. Nu har beloppet krupit ned till en miljon kronor, och detta trots att vi i dag med all sannolikhet står inför en mängd framställningar på detta område, som måst hållas tillbaka under de senaste åren till följd av regleringen på byggnadsmarknaden.

Utskottet framhåller såsom ett extra skäl för sin återhållsamhet, att det fanns en behållning på en miljon kronor vid ingången av budgetåret 1953/54. Denna behållning har strukit med fullständigt, sedan låtnader nu inträtt på byggnadsmarknaden och man kan börja sätta i verket företag, för vilka ansökningar sedan länge ligger inne. Som ledamot av fritidsnämnden vill jag omnämna, att läget i dag i realiteten är det, att vi i högsta grad har i förväg tagit ut vad vi skall få nästa år (1954/55). I den framställning som nämnden senast ingivit till handelsministern, är beräknat att ungefär 200 000 kronor av de tillstyrkta anslagen skall överföras på nästa års budget, och ännu har vi en stor mängd ansökningar liggande, som sålunda inte kan bli föremål för medelstilldelning under detta budgetår. Förhållandet är alltså det, att nämnden sitter oerhört trångt, och det var ju inte heller att räkna med något annat sedan låtnaderna på byggnadsfronten nu genomförts.

Det är kanske också värt att framhålla, att ordföranden i denna statens fritidsnämnd är generaldirektör Wilhelm Björck. Han är ju känd för att inte rulla hatt med statens medel utan snarare för att vända på tolvskillingen, och jag tycker att hans namn skulle

vara en tillräcklig garanti för att något slöseri inte förekommer utan att tvärtom den allra största återhållsamhet iakttages.

Det är ju oerhört många önskemål som skall tillgodoses genom denna fond. Vi har t. ex. vandrarhemmen, som frekventeras av hela vårt folk men som under nuvarande förhållanden inte kan påräkna nödvändiga höjda anslag, trots den stegring av byggnadskostnaderna, som pågått sedan flera år tillbaka. Vi har andra friluftsanläggningar i fjällen och vid våra stränder, vid västkusten etc. Vidare har vi semesteranläggningar. Sedan treveckorssemestern införts borde det vara ett allmänt intresse i denna kammare att göra det mesta möjliga av situationen och underlätta inte minst för familjeförsörjare med barn att få en något så när billig semester. Vi har vidare scouternas lägerverksamhet och byggandet av friluftsbad. Vi har sist men inte minst husmoderssemestrarna och de många framställningarna om anslag till byggnader från föreningar och sammanlutningar, som är verksamma på detta område.

Jag skulle kunna fortsätta framställningen, men jag vill bara peka på att kostnaderna för husmoderssemestern torde ha visat sig nu så tunga att bära för dessa organisationer, att det nog blir tvingande nödvändigt för nämnden att ta under övervägande om inte bara byggnadskostnaderna, utan kanske en viss del av reparationskostnaderna och eventuellt även administrationskostnaderna skall bäras av tipsmedlen.

I många fall kommer dessa anläggningar också till dubbelt bruk. De användes inte bara för friluftslivets främjande, utan också som samlingslokaler, och jag tror att det är en mycket rationell lösning att använda dessa, när det så är möjligt, för bägge dessa ändamål.

Jag har velat peka på dessa omständigheter och framhålla att den medels-

anvisning, som departementschefen föreslagit — säkerligen då pressad av finansdepartementet — och som utskottet nu har tillstyrkt och riksdagen kanske om några minuter för sin del bifaller, inte kommer att möjliggöra annat än en mycket ringa del av det arbete, för vilket denna nämnd har tillsatts. Framför allt när man tänker på hur oerhörda mängder pengar nu flyter in till tipsfonden, synes det mig att åtminstone något litet mera borde ha anvisats för att man skulle kunna något mera närma sig 1939 års intentioner än man nu har gjort. Den blygsamma summa som vi, representanter för olika partier, i motion har föreslagit — ytterligare en kvarts miljon — skulle endast i mycket ringa utsträckning kunna möjliggöra för nämnden att fullgöra sin verksamhet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Det är alldeles klart att herr Håstad har rätt i att det här ändamålet är ytterst behjärtansvärt, och jag är övertygad om att det inte är någon inom utskottet som har någon som helst ambition att i detta avseende polemisera mot honom på någon punkt, vilket han säkert också förstår.

Det som gör att utskottet det oaktat inte har kunnat tillmötesgå detta önskemål är de ekonomiska skälen. När man i ett utskott eller en utskottsavdelning har att väga emot varandra en rad angelägna önskemål av denna typ, t. ex. rörande byggnadsföretag, tvingas man ju att på någon punkt säga nej, även mot sin vilja.

Vi har t. ex. måst jämföra dessa projekt med en rad bostadsfrågor som passerar revy på samma avdelning som har behandlat denna fråga. Familjebo-städer i långa rader är i behov av upp-rustning. Jag skulle kunna visa herr Håstad vilken mängd statliga bostäder, inte minst i den här staden, som är i

Fonden för friluftslivets främjande.

ett sådant skick att de verkligen i allra högsta grad behöver en grundlig upp-rustning och sanering. När man så inte har möjlighet att tillmötesgå alla dessa önskemål får man väga det ena mot det andra, och trots all god vilja beträffande friluftslivets främjande har man tvingats till den restriktivitet som fram-går av utskottsutlåtandet. Nöden har ingen lag; det har måst bli på det sättet.

Jag ber därmed att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HÅSTAD (h):

Herr talman! Jag tycker att det skulle ha varit av intresse för kammaren att ett ögonblick stanna inför vad man verkligen menade år 1939, eller kanske bättre år 1934, när man förstатligade tipsväsendet. Då var det ett slags heder-söverenskommelse mellan tipparna och staten, att de medel man fick in genom tippningen skulle användas för ändamål som kunde tänkas ligga tipparna varmt om hjärtat. På den tiden var det åtminstone i huvudsak idrottsintresserade människor som ägnade sig åt tippning, och då gjorde man denna kompromiss av år 1939, enligt vilken 30 procent av inkomsterna skulle gå till idrott och 20 procent till friluftsliv, medan resten skulle gå till statskassan. I dag har man fullkomligt trampat detta gentlemen's agreement under fötterna. Nu kvarstår denna miljon, som inte är mer än ett par procent av inkomsterna i stället för beräknade 20 procent, och därför undrar jag om man i fortsättningen verkligen skall gå fram på detta sätt nu när vi inte har krig — ett krig kan motivera avvikelserna — utan mera normala förhållanden råder. Dessutom finns det ju också, som också herr Ståhl medgav, ett utomordentligt stort behov runt om i landet på detta område. Om vi i nämnden gör någon resa då och då, möts vi överallt av lokala intressen där man riktigt ropar på hjälp i sina strävanden att ordna för befolkningens

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

fritidsliv. Nu måste vi hänvisa dem till den restriktivitet som statsmakterna har visat.

Till sist vill jag säga att vi ju har sett, att det inträtt en liten ljusning på budgetfronten. De inkomstredogörelser som stod i tidningarna för någon vecka sedan tydde ju på ett något större överskott i statskassan än vi kunde räkna med i januari, då budgeten gjordes upp. Detta borde enligt min uppfattning ha kunnat möjliggöra för statsutskottet att företa en liten jämkning på denna punkt i enlighet med motionärernas förslag utan att man därför behövt bryta sönder regeringens budgetplan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 97—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående polispersonalens avlöningsförmåner m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 75 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 12 februari 1954, föreslagit riksdagen att dels utfärda polislöneordningen i huvudsaklig överensstämmelse med ett såsom bilaga D till statsrådsprotokollet i ärendet fogat förslagsförslag att gälla från och med den 1 juli 1954, dels under de förutsättningar och i den omfattning, som i statsrådsprotokollet angivits, vidtaga

ändringar i ifrågavarande reglemente, dels ock utfärda de övergångsbestämmelser, som bleve erforderliga i anledning av de ifrågavarande förslagen.

Utskottet hade i samband härmed förehaft ett antal motioner.

I en inom andra kammaren av herr Larsson i Stockholm väckt motion (II: 529) hade hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 måtte för sin del besluta, att i städer med mera än 100 000 invånare lönen för samtliga obefordrade ordinarie poliskonstaplar skulle utgå enligt lönegrad Ca 17 samt lönen för polisaspirant, extra polisman och extra ordinarie polisman enligt respektive lönegrad Cf, Cg, Ce 13.

Utskottet hemställde,

1. att motionerna I: 409 och II: 525 icke måtte av riksdagen bifallas;

2. att motionen II: 529 icke måtte av riksdagen bifallas;

3. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 412, bemyndiga Kungl. Maj:t att med iakttagande av vad utskottet anfört

a) utfärda polislöneordningen i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga till utlåtandet fogade förslagsförslaget, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1954;

b) under de förutsättningar och i den omfattning, som i statsrådsprotokollet angivits, vidtaga ändringar i ifrågavarande reglemente;

4. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 528, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som bleve erforderliga i anledning av de under 3. omförmälda förslagen.

Reservationer utan angivna yrkanden hade avgivits

1) av fröken Andersson och fröken Elmén;

2) av herr Hansson i Skegrie.

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr LARSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag har tagit mig friheten att motionera i denna fråga, och som en följd därav ber jag nu få ta kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter för att komplettera de synpunkter jag har framställt i min motion.

När man nu föreslår att inränga polispersonalen i det statliga lönesystemet, är det inte en plötsligt påkommen lust att utvidga den statliga tjänstemannakåren som ligger till grund för det förslaget, utan frågan har diskuterats tidigare, fastän något regeringsförslag inte förelegat.

Skäl kan givetvis anföras både för och emot att kommunalanställda tjänstemän skall avlönas efter den statliga löneskalan. Som förnämsta skäl för ett sådant förfarande anses vara att detta skulle ge en fast värdering av polismännen i förhållande till samhällets övriga funktionärer. Som skäl emot kan anföras polistjänstens skiftande natur och svårigheten av en enhetlig värdering av denna. Klart är emellertid att om en sådan värdering nu skall genomföras, måste detta ske på ett sådant sätt att poliskåren vinner i fasthet och styrka och blir en tillgång för vårt demokratiska samhälle. Motsatsen, en poliskår som genom inre split och opposition utåt känner sig desorienterad i samhället, är närmast att betrakta som en belastning för landet.

Det nu föreliggande löneförslaget är enligt min åsikt inte ägnat att dämpa den oro som sedan några år rått inom polismakten, en oro som dess värre även hotar att draga ned kårens anseende bland allmänheten och medföra minskad respekt för den enskilde polismannens anvisningar. Här är naturligtvis inte platsen att diskutera rent fackliga angelägenheter, men det bör vara statens uppgift att söka utjämna

organisatoriska motsättningar i detta läge, inte att skärpa dem.

Vad jag nu närmast kommer in på är rekryteringslönen. När man läser igenom det löneförslag som här framlagts, finner man med häpnad, att rekryteringslönen kommer att sänkas ner till lönegrad 11 från att f. n. i allmänhet på landet ligga i lönegrad 12 och i de större städerna, Stockholm och Göteborg, i lönegrad 13. Med de rekryteringssvårigheter som redan nu yppat sig, främst i de större städerna, kan detta löneförslag inte vara ägnat att tillföra polismakten bättre kvalificerad personal. Jag anser det vara av yttersta vikt att polismaktens personal blir så högt kvalificerad som man kan tänka sig. Nu säger departementschefen att man inte får fästa alltför stor uppmärksamhet just vid den kontanta begynnelselönen utan bör se mera på befordringsmöjligheterna. Jag är inte säker på att efter den löneutveckling som försiggått i vårt samhälle på senare år de befordringsmöjligheter som här finns är särskilt ägnade att locka personer att söka anställning inom polismakten, när man först efter åtta, tio års tjänstgöring, med nedsatt lön under den tid man genomgår polis-skola, kan komma fram till lönegrad 17.

Det råder ju ett motsatsförhållande mellan stad och land, mellan storstäderna och de mindre orterna, i vad gäller lönen för de ordinarie polismännen. Här i Stockholm har lönen utgått efter lönegrad 16 för samtliga obefordrade ordinarie polismän. Enligt det nu föreliggande förslaget skall lönen utgå först efter lönegrad 13, senare 15 och, som jag nyss nämnde, efter åtta, tio års tjänstgöring efter lönegrad 17. I Göteborg är förhållandena ungefär likartade. Det anses att Göteborg och Stockholm bör ställas något före det övriga landet, ty polistjänsten är mera krävande i de stora städerna.

Jag vill naturligtvis inte undervär-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

dera polismännen ute i landskommunerna. Jag tror att de har lika stora kvalifikationer för att tjänstgöra i Stockholm som vad fallet är med de polismän som redan finns där. Men polistjänsten i Stockholm, Göteborg och storstäderna över huvud taget måste dock vara mera krävande än i små kommuner. All tjänst, där man har med allmänheten att göra, blir psykiskt mera krävande i större orter än i mindre, och i motsats till departementschefen tror jag inte att polistjänsten i det fallet utgör något undantag.

De stridigheter, som nu rått i de större städerna, har tråkigt nog haft betydelse som exempel för landet i dess helhet och kan äventyra den fasta sammansättningen och demokratiska förankringen av vårt polisväsende. I en orolig situation är det av vikt att en sådan risk icke föreligger. Jag anser därför att det, inte minst i dessa tider, är en av samhällets förnämsta uppgifter att medverka till att vi får en fast poliskår och att det framför allt blir lugn inom poliskåren.

Herr talman! Jag skall inte nu ytterligare utveckla mina synpunkter på dessa saker — det kan tänkas att jag får tillfälle att återkomma. Jag vill endast yrka bifall till den motion, nr 529, som jag i denna fråga framlagt och där jag hemställer att de ordinarie poliskonstaplarna i de stora städerna skall placeras i lönegrad Ca 17 och att lönen för polisaspiranter, d. v. s. rekryteringslönen, skall utgå enligt lönegrad 13.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! I anledning av motionen nr 528 ber jag att få säga några ord närmast i anslutning till propositionens övergångsbestämmelser.

Först vill jag emellertid helt allmänt

förklara, att jag anser det tacknämligt att överenskommelse träffats och att polislönerna bestämts generellt i stället för att varje polisdistrikt såsom tidigare fastställt dem var för sig. Vissa detaljer skulle man kanske velat ha annorlunda. Jag tror t. ex. att det hade varit lyckligt för nyanställningarna, om rekryteringstjänsten placerats i lönegrad 12 i stället för lönegrad 11. Men en överenskommelse har som sagt träffats och den skall givetvis respekteras.

Vid varje löneförhandling av detta slag brukar det emellertid fastställas en övergångsbestämmelse om att ingen befattningshavare skall lida minskning i sina förmåner, och det är till denna tankegång jag nu vill anknyta liksom även har skett i vår motion i frågan.

Departementschefen anför på s. 85: »Såsom utredningen har framhållit, bör emellertid hänsyn till dylika tillägg tagas vid avvägningen av sådana personliga lönetillägg, som kan bli erforderliga till skydd mot löneminskning vid löneregleringens ikraftträdande.»

Vår motion avser inte lönetillägg i vanlig bemärkelse, utan den rör den fasta bilersättning, som polisman, vilken själv håller bil, tidigare har haft. Härom heter det i den del av departementspromemorian, som rör övergångsordningarna, i punkt 10 på följande sätt: »Polisman, som tillerkänts fast bilersättning för år från kommunen för sådana resor, som denna skall betala, skall ha rätt att välja mellan att för resor inom eget polisdistrikt behålla denna ersättning eller att få tillämpa resereglementet.»

Denna sak är särskilt aktuell för landsbygd och köpingar i Malmöhus län. Där finns inte mindre än 78 av de 162 polismän i hela landet, som har en fast kommunal bilersättning, och denna utgår med 600—1 200 kronor eller i genomsnitt 800 kronor per år. För hela länet uppgår ersättningen till sammanlagt 68 500 kronor. Men därutöver har vederbörande enligt ersättningskun-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

görelsen haft 40 öre per kilometer för brådskande resor och resor, som överstigit 5 km i enkel riktning.

Om nu den citerade övergångsbestämelsen i punkt 10 skall tolkas så snävt, att den som väljer sin gamla fasta bilersättning inte skall få den nämnda ersättningen av 40 öre per kilometer för dessa särskilt nämnda resor, då förlorar ett 60-tal polismän där nere tillsammans cirka 40 000 kronor, d. v. s. i genomsnitt 660 kronor per år. Om de i stället väljer resereglementet så förlorar samtliga bilinnehavare 68 500 kronor. Eftersom inte mindre än ett 100-tal polismän i Malmöhus län har bil, och ressträckorna här nere är korta med ty åtföljande relativt obetydliga kilometerersättningar, så har denna sak särskild betydelse för vårt län. Om inte en smidigare övergångsbestämmelse införes för dylika fall, kan helt visst många av dessa polismän inte längre behålla sina bilar.

Ur samhällets och det allmännas synpunkt är det, som var och en förstår, en stor fördel med denna anordning. Detta bestyrks inte minst i en skrivelse från länsstyrelsen i Malmöhus län av den 11 mars, där det bl. a. heter:

»Ett stort antal av polismännen på länets landsbygd innehava för närvarande motorfordon. Den huvudsakliga anledningen till att polismännen i så stor utsträckning skaffat sig egen bil torde vara att de i hög grad äro beroende av motorfordon för ett rätt fullgörande av tjänsten. Det torde icke råda någon tvekan om att motorisering av polispersonalen är av godo. En polisman utrustad med bil kan medhinnna flera förrättningar om dagen än om han nödgas använda de ordinarie trafikmedlen. Han har dessutom större möjlighet att snabbt inställa sig å plats där behov av polis föreligger. Uppenbarligen är det även för allmänheten till stor fördel om polisen på detta sätt har tillgång till bil. Man kan givetvis tänka sig att polispersonalens motori-

sering löses genom att erforderligt antal tjänstebilar anskaffas på polisdistriktens bekostnad. En sådan lösning av frågan är dock icke så smidig som det nu rådande systemet med egna bilar. Bland annat torde man aldrig kunna räkna med att antalet tjänstebilar blir lika stort. Dessutom blir systemet med tjänstebilar säkerligen betydligt dyrbarare för det allmänna. Då polismannen själv äger bilen har han ett helt annat intresse av att hålla kostnaderna nere än om det gäller en tjänstebil. Smärre reparationer exempelvis torde han i allmänhet själv ombesörja under fritid. — Här bortses helt från de svårigheter som kunna uppkomma om det skulle bli fråga om att ålägga ett polisdistrikt att hålla tjänstebil.

Det vore olyckligt om landsbygdens polispersonal för framtiden berövas sina motorfordonsbidrag och får götgörelse enbart i form av reseersättning. Polismännen i detta län har nämligen korta resor och skulle med sina förhållandevis låga inkomster få mycket svårt att hålla sig med bil, därest föreliggande förslag till polislönereglemente genomföres.» Så långt länsstyrelsen.

Vår motion går ju till ingen del ut på ett åläggande. Tvärtom gäller det endast att få ett uttalande, som medger kommunerna — därest dessa finner det nödvändigt och med sina egna intressen förenligt — att utbetala en viss fast bilersättning i sådan utsträckning, att vederbörande polisman som håller bil inte får vidkännas någon försämring i de sammanlagda anställningsförmånerna.

Jag vill därför, herr talman, till sist uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t vid utformningen av övergångsbestämmelserna tar hänsyn till här anförda fakta och i motionen angivna omständigheter.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det förslag till avlöningsreglemente för landets polismän

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

som vi nu behandlar bär, enligt min mening, en tvångslösningens kännetecken. Detta omdöme kan förefalla märkligt, då ju förslaget grundar sig på en uppgörelse som träffats mellan å ena sidan civildepartementet och å andra sidan TCO och polisförbundet. Det är dock endast om man anlägger ett formalistiskt betraktelsesätt som man kan komma med den slutsatsen att allt därmed är i sin ordning. Om man, så som gjorts i Göteborg av ledande kommunalmän, förnekar att det råder konflikt därför att den inte godkänts av vederbörande fackliga instanser och att man inte alls behöver räkna med de utanför förbundet befintliga polisorganisationerna, då kan man kanske säga att allt är i sin ordning. Detta anser jag emellertid vara strutspolitik.

Det är ett faktum, att Göteborgs ordningspolis sedan ett och ett halvt år tillbaka upprätthåller en fullt effektiv blockad mot nyanställningar och att ordningspolisen i landets två största städer och åtskilliga därutöver icke godkänner förhandlingsresultatet. Mot dessa fakta väger de formella invändningarna ganska lätt.

För Göteborg har blockaden medfört att vi i dag har minst 125 vakanser inom ordningspolisen. Under tiden har en stark ökning av brottsligheten skett samtidigt som antalet upptäckta brott blivit allt mindre. Pyromaner härjar utan större risker, det förekommer ofta försök till våldtäkt på öppna platser, och många kvinnor vågar sig faktiskt inte ut efter mörkrets inbrott. Till och med småbarn utsätts för nidingars våld.

Jag tvekar inte att beteckna de ansvariga organens hållning i denna sak som oklok. De har drivit den konflikt, som uppstod för över ett och ett halvt år sedan, till sin spets och vägrar att böja sig för det faktum, att polisblockaden i Göteborg orsakat skador, som åtskilligt överstiger de eventuella kostnader som skulle bli följden av en upp-

görelse med polisen. Prestigehänsyn har gått före hänsynen till invånarnas säkerhet. Det enda motivet tycks vara — och det är det som ofta påpekas — att polismännen utträtt ur polismanförbundet. Detta har fått tjäna som skäl till att vägra förhandlingar.

Vi kommunister är de första att beklaga det steg Göteborgs och nu även Stockholms polismän har tagit genom att bryta med sitt förbund. En fast sammanhållning inom en facklig organisation ger i längden det bästa resultatet. Även om man är missnöjd med verksamheten inom en facklig organisation måste man ändå erkänna principen att minoriteten skall böja sig för majoriteten. De som är otillfredsställda med de fackliga resultaten kan knappast gagna sin egen sak genom att bryta sig ur den fackliga gemenskapen. Den enda riktiga vägen måste vara att stanna kvar och medverka till en bättre ordning.

Detta är emellertid en polismännens egen angelägenhet, som de själva måste klara upp. Varken samhället eller andra organ bör blanda sig i de fackliga organisationernas inre angelägenheter, och under inga förhållanden har arbetsgivaren, i detta fall Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, någon rätt att söka påverka polismännens organisationsförhållanden genom att vägra de polismän, som ställt sig utanför förbundet, rätt att förhandla.

De ansvariga organen har intagit den oresonliga arbetsgivarens ståndpunkt och till och med hotat med tvångsåtgärder av olika slag för att tvinga fram en underkastelse. Senast har de vänt sig till statsmakterna och begärt dessas medverkan till en tvångslösning av konflikten.

Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund har som bekant med godkännande från Svenska polisförbundet gjort framställning om att polispersonalens avlönings- och pen-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

sionsförmåner skall bestämmas genom bindande statliga reglements föreskrifter.

Jag vill i detta sammanhang säga, att jag inte är motståndare till att man centraliserar regleringen av polislönerna på detta sätt, men då måste man utgå ifrån att värdesättningen av tjänstgöringen för dessa liksom för andra tjänstemän måste bli rättvist avvägd.

Genom denna sin begäran har emellertid Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund kastat över ansvaret för frågans lösning på statsmakterna, som förefaller att vara tillfredsställda med att få bestämma över polisens löner medan kommunerna får betala kostnaderna och ta övriga konsekvenser av statsmakternas bestämmanderätt i löne- och tjänsteförteckningsfrågor.

Detta tyder inte på en sakligt stark ställning hos de ansvariga organen. Tvärtom visar det på svaghet. Man kan ibland ha överscende med svagheten, men när den, som här varit fallet, slår ut i oförståndiga kraftyttringar måste den fördömas.

Svenska stadsförbundet har främst ansvaret för det läge som uppstått. Dess oförmåga som förhandlingspart är dokumenterad. Förbundet har visat sådan brist på verklig förhandlingsvilja att ett allmänt missnöje utvecklats bland städernas anställda. Så är fallet i Göteborg. Där har det nu gått så långt att stadsfullmäktige måst tillsätta en särskild beredning för behandling av i stadsfullmäktige framkomna förslag om utträde ur Svenska stadsförbundet.

Att regering och riksdag måste ta hand om polislönefrågan och att vi i dag därför har ett förslag i frågan på riksdagens bord är ett fullgott exempel på förbundets valhänta sätt att sköta städernas avtalsfrågor; och det är inte det enda exemplet. Man skulle kunna anföra flera exempel, men jag skall avstå från att anföra dem alla.

Det förslag vi nu behandlar är inte

ägnat att lösa poliskonflikten. Blockaden i Göteborg kommer tydligen att fortsätta, och av allt att döma hotar blockad även i Stockholm. Förslaget är också otillfredsställande ur åtskilliga synpunkter. Göteborgs stadskollegium, som tidigare funnit sig i att löne- och tjänstenämnden i Göteborg spelat över bestämmanderätten till Svenska stadsförbundet, har i skrivelse till statsutskottet framhållit sina betänkligheter mot förslaget. Här har alltså en av arbetsgivarna sällat sig till dem som reagerar mot propositionen.

Förslaget medför betydande försämringar för polismännen, främst i Stockholm och Göteborg. Detta gäller i särskild grad anställningsvillkoren. För dem, som skall anställas efter den 1 juli i år, blir begynnelselönen sänkt från 13 till 11 lönegraden. Då anställningsåldern är lägst 21 år, kommer detta givetvis att hämma rekryteringen. Vid den åldern har de flesta ynglingar lärt sig ett yrke och har högre betalning än den som bjuds vid polisen. Begynnelselönen i 11 lönegraden är i Stockholm 721 kronor och i Göteborg 692 kronor. Det blir per vecka i Stockholm 166 kr. och i Göteborg 159 kronor 50 öre. Dessutom sänker man nu ersättningen för genomgång av polis skolan från $\frac{3}{4}$ av lönen till 10 kronor om dagen. Polis skolan tar en tid av 6 månader. Enligt polisreglementet får en polisman inte heller sätta sig i skuld.

Det förefaller mig som om dessa försämrade anställningsvillkor gör en formell blockad mot nyanställningar överflödigt. Varken i Stockholm eller Göteborg kommer någon vettig människa att på sådana villkor ta anställning vid polisen med dess natt- och söndagstjänstgöring utan särskild ersättning.

För den ordinarie och den extra ordinarie personalen betyder förslaget också en direkt försämring. Ordningspolisen i Stockholm befinner sig nu i 16 lönegraden men skall enligt för-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

slaget nedflyttas till 15 lönegraden. Samma gäller för den icke-ordinarie personal, som innehar minst tre års anställning. I Göteborg blir det också försämringar. Där gäller redan nu 15 lönegraden, men enligt förslaget får man där också befattningar i 13 lönegraden.

Även beklädnadsersättningen försämraras. Enligt förslaget blir det nu en ersättning av 270 kronor om året. En posterande konstapel har nu en ersättning av 624 kronor.

Slutligen försämras också semesterförmånen. För en polisman i en ålder mellan 30 och 40 år blir det en försämring med fem dagar. I gengäld får visserligen de yngre en förbättring av fyra dagar, men det är en utjämnings-taktik som inte borde få förekomma.

Mot dessa direkta försämringar står förmånen att det inrättats ett antal nya befattningar i 17 lönegraden. Detta är emellertid en ren befodringsgrad, förbehållen dem som anses vara särskilt »lämpliga» och »kvalificerade». Vad detta betyder har man en bitter erfarenhet av inom statstjänsten. Det är vederbörande myndigheter som avgör vem som skall anses »lämplig» och »kvalificerad». Mannamån utövas ofta vid bedömningen av de sökande, och den som tillbakasatts har inga som helst chanser ens om han anlitar klagovägen — det har jag själv haft erfarenhet av.

Inom polisen är det om möjligt ännu värre. Där behövs det bara en olämplighetsförklaring utan någon som helst motivering för att fälla en sökande. De nya tjänsterna skall sökas och tillsättas efter rekommendation av vederbörande chefer och uppvisande av friskbetyg. Har någon polisman gjort sig skyldig till en enklare tjänsteförseelse har han inga möjligheter att vinna befordran. Har han ådragit sig någon sjukdom, faller han också för bilan. Under alla förhållanden blir varje polisman beroende av chefernas godtycke för att vinna befordran till 17

lönegraden. Förmånen blir därigenom högst tvivelaktig.

Nu skall detta förslag genomföras av riksdagen, och motiveringen är att det grundar sig på en uppgörelse med polisförbundet. Jag vill framhålla att detta skedde med en mycket knapp majoritet, och det är dessutom helt underkänt av de stora polisorganisationer i Stockholm och Göteborg, som nu står utanför förbundet.

I detta sammanhang vill jag nämna att begynnelselönen i 15 lönegraden i Stockholms ortsgrupp ger allt som allt 841 kronor i månaden och i slutlön 945 kronor. För Göteborg är siffrorna 807 resp. 907 kronor i månaden.

Herr talman! Ett av skälen till att jag riktar kritik mot det föreliggande förslaget är, att jag betraktar det som inledningen till en attack i syfte att reducera lönerna för dem som befinner sig i allmän tjänst och därmed bereda marken för lönereduceringar också på den privata arbetsmarknaden. Jag vill erinra om att detta skett med stats-tjänstemännen vid upprepade tillfällen, där de fått tjänstgöra som något slags murbräcka då det gällt att inleda en attack mot levnadsstandarden för landets arbetare. Det kan inte vara en tillfällighet att så starka krafter som statsmakterna, Svenska stadsförbundet, landskommunernas förbund, TCO, polisförbundet och vissa icke direkt berörda fackliga organisationer inom LO mobiliserats för att pressa igenom ett förslag med försämrade villkor åt personalen i ett så ömtåligt organ som polismakten. Detta sker i fullt medvetande om konsekvenserna. Det måste vara någonting alldeles särskilt som gör, att man inte hesiterar inför perspektivet att få en utvidgning av konflikten eller, om man tänker betvinga den med maktmedel, en i högsta grad missnöjd polispersonal.

Det föreligger en motion av herr Larsson i Stockholm, som avser uppflyttning av polisen i städer med över

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

100 000 invånare. Den motionen är av den arten att den inte avlägsnar missnöjesanledningarna, och för övrigt är det otänkbart att få den genomförd här i riksdagen då detta skulle rubba den föreliggande uppgörelsen. Missnöjesanledningarna kan därför inte avlägsnas annat än förhandlingsvägen, och jag tillåter mig föreslå ett tillägg till utskottets motivering, som pekar på en lösning förhandlingsvägen.

Efter det stycke i utskottets motivering å s. 9 i utskottets förevarande utlåtande, som börjar med orden »Enligt de tilltänkta övergångsbestämmelserna...» och slutar med orden »...avstyrka ifrågavarande yrkande», tillfogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Under behandlingen av propositionen har utskottet erfarit, att förslaget i vissa avseenden framkallat starkt missnöje, framför allt bland ordningspolisen i Stockholm och Göteborg. På den sistnämnda platsen har detta förhållande kommit till uttryck i en blockad av nyanställningar, varigenom ett betydande antal vakanser inom ordningspolisen uppstått. Även stadskollegiet i Göteborg har i skrivelse till utskottet i vissa avseenden kritiserat förslaget. Utskottet vill därför som sin mening uttala, att civildepartementet bör överväga frågan om upptagande av förhandlingar med berörda polisorganisationer i syfte att ernå en lösning av konflikten och senare inför riksdagen framlägga de förslag, som eventuellt kan föranledas av en uppgörelse. Utskottet förutsätter därvid att förhandlingarna sker i samråd med vederbörande kommunala myndigheter i Stockholm och Göteborg.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att ställa något särskilt yrkande. Det finns emellertid en motion av herr Larsson i Stockholm som innehåller sådana uttryck, att jag förvånar mig över att folktoppartisten och möbelsnickaren herr Larsson kan fälla dem. Han

skriver om landsbygdens poliser: »Det kan sålunda inte frångås att polistjänsten är betydligt mera krävande i storstäder än i landsbygdsdistrikt. Det ställs betydligt större krav på polismän i t. ex. Stockholm och Göteborg än i mindre orter. Detta inte enbart rörande teoretiska kunskaper utan även praktiskt handlag och psykologisk bedömning. För att få den önskade kvaliteten på personalen i de större städerna är det därför nödvändigt att kompensera den mera krävande tjänsten i dessa genom en något generösare lön.»

Jag tycker att herr Larsson, om han nu är fackföreningsman, borde ha lärt sig att ett avtal som slutes mellan två parter skall hållas, även om man kan vara missnöjd med det. Det har varit svensk fackföreningsrörelses styrka att den principen har iakttagits. När herr Larsson, som kan antas vara fackligt organiserad, rekommenderar att denna regel skall brytas, bör han begripa att han är inne på vägar som vi inom arbetarrörelsen bör be Gud bevara oss för.

Jag undrar om herr Larssons karakteristik av landsbygdens polismän bygger på verkligheten. Om jag inte tar fel har man i stort sett likartad utbildning, åtminstone i den mån landsbygdens poliser får möjlighet att genomgå polisskola, och jag vågar säga att landsbygdens poliser ställs inför frågor och bedömanden som i många fall kräver både gott omdöme och kvalificerad utbildning. Jag vill därför protestera mot herr Larssons beskrivning. Om landsbygdens poliser skulle karakterisera herr Larssons uppträdande i detta fall, skulle de nog närmast ta till ett uttryck som en riksdagsman från Gävleborgs län en gång fällde i denna kammare. Det uttrycket tycker jag är förtjänt i detta fall när man gör en sådan karakteristik av poliskåren på landsbygden, som utför ett gott arbete.

Det finns ännu ett par saker som jag skulle vilja ställa inför diskussion. Frågan om lönesättning, arbetstid och be-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

fordringsmöjligheter för landsbygdspoliserna är aktuell. Befordringen av dem som tjänstgör som poliser på landsbygden begränsas nämligen därigenom att man vad beträffar inträdet till polisskolan i stort sett avstänger landsbygdspoliserna för att kunna ge plats åt tätortspoliserna. Detta medför att landsbygdens polismän frånhänds möjligheten att konkurrera om beförden i olika sammanhang. Jag vill vädja till statsrådet Hedlund att ge landsbygdens poliser samma möjligheter till utbildning som tätorternas.

I tätorterna har man i stort sett lyckats ordna arbetstiden, men på landsbygden är arbetstiden ännu oreglerad. Detta medför ohägn inte bara för polismännen själva utan även för deras familjer. Det skulle därför vara önskvärt att man försökte finna en form för att låta poliserna exempelvis inom ett landsfiskalsdistrikt eller ett större område utgöra en enhet och ordna med jourtjänst så att inte poliserna ständigt och jämt alldeles som läkarna tvingades uppge var de är och alltid skall kunna rycka ut även mitt i natten. Jag tror man kan åstadkomma en hel del på det området.

Landsbygdspoliserna reagerar också emot att de skall stå i lägre lönegrad, och jag förstår att de vill ha en rikslöneskala. Så länge arbetsförhållandena äro oreglerade för poliserna på landsbygden anser jag det berättigat att kompensera detta genom likartad lön med tätorternas poliser.

Landsbygdspoliserna är vidare i stort sett uteslutna från beförden exempelvis till statspolistjänst. Jag vore tacksam om statsrådet kunde finna en form att lösa även den frågan.

Jag har här velat framföra både en protest och en vädjan. Jag hoppas att den vädjan jag riktat till statsrådet Hedlund skall beaktas vid kommande förhandlingar och vid utformandet av organisationen.

Herr Larsson i Stockholm vill jag ba-

ra ge det vänliga rådet: Tro inte att polisen i tätorterna under 100 000 invånare skulle vara av den dåliga kvaliteten, som herr Larsson givit uttryck åt i sin motion, vilken han här yrkat bifall till. Jag vill protestera å deras vägnar och hoppas även att fackföreningsmannen herr Larsson i Stockholm lär sig begripa att ett avtal är ett avtal. Man kan vara missnöjd, men man har rätt att i framtiden ändra det.

Herr LARSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är med sorg i hjärtat jag måste konstatera, att herr Lundberg totalt har fått det hela om bakfoten. Jag kan inte begripa, hur en man av herr Lundbergs kvalitet och med det ombudsmannaskap för partiet som han har skall kunna försvara sig mot sina ombudsmannakollegor inom fackföreningarna. Har herr Lundberg aldrig hört talas om att man kan rösta för en högre lön trots att tjänsten har placerats i en viss löneskala av tjänsteförteckningsrevisionen? Sådant förekommer och kommer förmodligen att förekomma även i fortsättningen.

Jag kan inte karaktärisera herr Lundbergs angrepp på mig — herr Lundbergs protest, som han så vackert säger — annat än såsom ett mycket illvilligt försök att angripa mig ur synpunkter, som borde vara främmande för debatter i Sveriges riksdag. Ett dylikt personligt angrepp tycker jag man kan hålla till med på politikens bakgårdar och inte framföra inför denna kammarens ledamöter.

Nu vill jag emellertid som en komplettering till detta säga, att jag har aldrig någonsin — och det borde herr Lundberg kunna utläsa av min motion — undervärderat landsbygdens polispersonal, men jag säger att tjänsten ställer större krav på polismännen här i Stockholm. Personalen får oftare tillfälle att uppbåda alla sina resurser i poliskunnande i Stockholm, Göteborg

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

och Malmö och övriga större städer än på landsbygden, kanske t. o. m. än i Uppsala.

Det är detta jag syftar på i min motion. Jag har aldrig någonsin velat undervärdera landsbygdspolisens kunnande.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till denna replik på herr Lundbergs s. k. protest.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Orsaken till att jag protesterade är vad herr Larsson skrivit i sin motion. Jag måste säga att polismännen ute på landsbygden har även läst denna motion och fattat den på samma sätt som jag har fattat den och såsom den måste fattas, om man läser in-
nantill.

När det gäller ett avtal är det väl ändå på det sättet, herr Larsson i Stockholm, att visst kan man vara missnöjd med ett avtal — det har vi inom fackföreningsrörelsen fått erfara — men hur skulle det vara om t. ex. Svenska metallarb-
tarefaörbundet gör upp ett avtal med arbetsgivarna och sedan man slutit detta avtal skulle man splittra det hela genom säraktioner i olika avseenden? Svensk arbetarrörelse har fått lära sig, att när man slutit ett avtal följer man det, men man har rätt att vid nästa avtalsförhandling rätta till det som brister. Man får gå den vägen, det har vi fått lära oss.

Beträffande herr Larssons uttalande om illvillighet så förstår jag mer än väl att herr Larsson i Stockholm nu önskar dra sig tillbaka från sin motion, men det är väl inte möjligt även om han får lap-
par med råd från olika håll.

Herr LARSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gentemot herr Lundberg bara säga, att jag har aldrig någonsin tagit parti för frondörerna inom vare sig Stockholms poliskår eller Göteborgs, om det är det herr Lundberg syftar på. Jag har inte gjort det i min

motion, och jag har inte heller gjort det under den debatt, som hittills förts, och jag tänker inte göra det i fortsättningen. Det kan jag lugna herr Lundberg med. Det är inte den saken vi här skall diskutera.

Vidare måste jag säga att lönerna är ju f. n. differentierade i storstäderna och landsorten. Vad som åsyftas i det förslag, som vi här diskuterar, är ju att de i fortsättningen icke skall bli differentierade, och det är detta jag har vänt mig emot.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! Jag vill i denna fråga börja med att erinra om på vilket sätt den har kommit att föreläggas riksdagen. Herr Senander berörde detta i sitt anförande, där han emellertid lämnade en del uppgifter, som inte är alldeles fel-
fria. Det var ju så, att det från de kommunala förbunden gjordes framställningar om att staten skulle utfärda ett enhetligt lönereglemente för polisen. Denna fråga togs upp av inrikesministern och förelades 1953 års riksdag, som enhälligt beslutade detta. Inga avvikan-
de meningar finns angivna, och därför förmodar jag, att även herr Senander biträdde riksdagsbeslutet. Däremot är det inte riktigt, då herr Senander säger, att bakom denna framställning stod såväl TCO som polisförbundet. Framställningarna kom från de kommunala organen. Överläggningar togs sedan upp med polisförbundet, huruvida de ur sina in-
tressesynpunkter kunde vänta med de förhandlingar, som man då tagit upp med kommunerna i avvaktan på riksdagens beslut och de undersökningar som sedan måste följa. Detta tillmötesgående visades från polisförbundets sida. Jag menar, att rätt skall vara rätt, när man redovisar det ställningstagande var och en från början gjort i denna fråga.

Sedan gällde frågan på vilket sätt man skulle åstadkomma ett enhetligt löne-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

reglemente. Därvid var det angeläget försöka finna några normer för värdering av polismännens arbete, både polismännen emellan och mellan polismän och övriga anställningshavare, som åtnjuter lön enligt det statliga lönereglementet. Det är alltid svårt att göra sådana jämförelser och att få till stånd vad alla kan anse vara en rättvis avvägning, utan man får försöka komma så nära som möjligt. Det var också vad de sakkunniga, som arbetade med berömvärd skyndsamhet och samtidigt noggrannhet, försökte komma fram till. De hade vid sina undersökningar och på grundval av de uppgifter de fått in försökt åstadkomma en värdering de olika polismännen emellan för att på det sättet försöka få en någorlunda rimlig relation i lönesättningen dels mellan större städer och övriga orter, dels mellan de olika polismännens arbetsuppgifter på de olika orterna.

Nu säger herr Larsson i Stockholm i sin motion, att löneförslaget inte tar tillräcklig hänsyn till föreliggande förhållanden beträffande arbetet i de större städerna. Han framhåller att polistjänsten är betydligt mer krävande i större städer än i landsbygdsdistrikt. Jag vill inte bestrida, att vissa delar av polistjänsten i de större städerna kan vara mer krävande än polistjänsten på landsbygden. Men hänsyn har också tagits till detta i det föreliggande löneförslaget. Om man är tillräckligt intresserad av frågan och fördjupar sig närmare i propositionen och den där redovisade uppgörelsen, så skall man finna, att medan antalet obehordrade polismän, alltså i högst 15 lönegraden, i städerna Stockholm, Göteborg och Malmö uppgår till omkring 40 procent av hela polisstyrkan i dessa städer, så utgör motsvarande procenttal för landet i övrigt 55. Det är följden av att man försökt ta hänsyn till den större svårighetsgrad, som arbetet kan medföra i de större städerna. Men därifrån och till att gå över till den av herr Larsson rekommenderade linjen, att man

skall ha en invånargräns för lönegraden, är steget stort.

Jag vet inte, hur herr Larsson hade tänkt sig ett sådant lönesystem genomfört på andra områden. Antag att polismännen i en stad ute i landet påvisar, att de har lika svåra arbetsuppgifter som kollegor i en större stad. Enligt herr Larssons rekommendation skulle de likväl stå två lönegrader lägre än sina kollegor i den större staden. Herr Larsson kan inte neka till att detta är hans förslag. Man skulle då säga till dessa polismän, att den lägre lönegradsplaceringen beror på att antalet invånare i den stad där de tjänstgör inte uppgår till 100 000, men om det föds så många människor där, att invånarantalet kommer upp till 100 000, så får polismännen två lönegraders förhöjning, även om de inte haft någonting att göra med befolkningstillskottet. Jag tror inte det skulle vara möjligt att få förtroende för sådana normer för lönesättningen.

Jag vill bara hänvisa till andra områden inom den statliga sektorn, jag kan också tillägga inom den kommunala sektorn, där invånarantalet inte inverkar på lönegradsplaceringen. Brevbärare, stationskarlar och tullmän har inte högre lönegrad i Stockholm än på andra platser, fast man kan säga, att även för en stationskarl t. ex. kan ju den större trafikintensiteten vid Stockholms Central vålla något större besvärligheter. Men man har inte haft möjlighet att ta sådana hänsyn. Jag skall inte närmare uppehålla mig vid herr Senanders anförande. Jag fick det intrycket, att herr Senander själv tyckte, att det var en mycket besvärande balansgång mellan hänsynstagande till dem som brutit sig ut ur sin organisation och försvaret för organisationens sammanhållning. Jag skulle tro att herr Senander själv är besvärad av detta. Vad som gör att han nu ändå måste försvara splittrarna är kanske något andra intressen. Men då han säger, att här vill han rekommendera ett upptagande av

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

nya förhandlingar med de berörda organisationerna, så måste väl herr Senander mena, att man skall ta upp förhandlingar med de organisationsavdelningar, som har brutit sig ut ur huvudorganisationen. Jag hade inte trott att det ingick i herr Senanders syn på de fackliga frågorna. Hur man skall kunna lösa detta problem på ett mera tillfredsställande sätt är jag inte heller på det klara med, och jag tror att herr Senander själv också kan vara tveksam om möjligheterna härvidlag.

Jag skall inte uppehålla mig vid delfrågorna här. Herr Senander räknade upp en hel del försämringar, som skulle komma att inträda. Jag skulle i det avseendet bara vilja säga, att visst kan man peka på försämring på olika punkter, om man nämligen är särskilt intresserad av att plocka fram dem. Men skall man få helhetsbilden klar för sig skall man också titta på de andra delarna, som i vissa fall ger inte obetydliga förbättringar och där slutresultatet är ett avsevärt plus för poliskåren i dess helhet.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre i denna fråga. Jag har av motionerna dragit den slutsatsen att man bland riksdagsmännen i stort sett har ansett förslaget acceptabelt. Det föreligger fyra motioner. Den ena, av herr Herlitz, berör ju mera den formella handläggningen men kanske också den reella handläggningen av besvärsmålen eller frågan om kammarrätten eller regeringsrätten skall vara besvärinstans. Vidare är det en motion av herr Adolfs-son m. fl., vari föreslås uppflyttning av kriminalkommissarierna i Malmö två lönegrader; den gäller alltså en delfråga av det hela. Herr Nelander har här tidigare talat om övergångsbestämmelserna i fråga om bilersättningen, även det en detalj av det hela som även diskuteras vid förhandlingarna. Därvidlag vill jag säga att berörda personal har valfrihet om den vill bibehålla det gamla systemet eller gå över till det nya,

som också ger möjlighet till ersättning för hållande av bil plus traktamentsersättning. Slutligen är det herr Larssons motion. Jag fick det intrycket av herr Larssons diskussion med herr Lundberg, att herr Larsson var något generad över motionen, då han fick höra hur det förslaget kommer att verka. Jag tror inte att herr Larsson skulle vilja gå ut i landet och ge polisen det besked, som är den logiska följden av hans uppläggning av frågan. Däremot kan man nog förstå de synpunkter, som kommit fram i fråga om rekryteringslönen, om man bara ser den som utbruten del. Under de år jag deltagit i underhandlingar om lönegradsplaceringar för de statliga tjänstemännen så har det emellertid varit befodringsutsikterna som tillmätts mycket större betydelse av tjänstemännen själva. Jag vill tillägga att man tillmäter dem större betydelse än begynnelselönen. Med de befodringsutsikter som här skapas kommer polispersonalen att erhålla befodringsmöjligheter, som ligger väl så bra till som för några andra grupper — jag vill därmed inte ha sagt att de är för goda, jag tror att de i grunden är rätt avvägda i förhållande till andra befattningshavare. Polistjänsten är av den natur att man måste ta hänsyn till de svårigheter man därvidlag har att brottas med. Det är detta som man här försökt göra och som lett till överenskommelse med polisens huvudorganisation. Det tycker jag borde kunna tillmätas någon betydelse även om några i vissa sammanhang ömmar för dem som brutit sig ut ur sin egen huvudorganisation.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lingman påstod att jag gjort en felaktig historiskrivning beträffande tillkomsten av det statliga lönereglementet för polisen, och han angav närmare vari felet bestod. Det skulle vara det att jag dragit in Svenska polisförbundet bland de an-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

svariga för tillkomsten av det statliga lönereglementet. Jag sade emellertid uttryckligen så här: »Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund har som bekant med godkännande av Svenska polisförbundet — — —.» Det står också i propositionen att Svenska polisförbundet förklarat sig inte ha något principiellt att invända mot ett statligt avlöningsreglemente om det bara bleve färdigt till hösten 1953.

Sedan vill jag framhålla att hela min inställning till denna sak bygger på det faktum att det föreligger en blockad från polisens sida som förorsakat Göteborgs stad stora skador och äventyrar säkerheten för medborgarna. Detta kommer man inte ifrån och klarar det inte heller med det förslag som föreligger. Ty det är ganska klart att blockaden kommer att fortsätta, och kanske blir den utvidgad till att omfatta även Stockholm. Vad tänker statsrådet göra för att avlägsna blockaden? Det skulle vara intressant att få svar av statsrådet Lingman på en liknande fråga som den han ställde till mig, nämligen: Hur tänker sig statsrådet fortsättningen, när statsrådet vet att blockaden säkerligen kommer att bestå och utvidgas trots det förslag som föreligger, eller kanske rättare sagt, tack vare detta? Det är ju så, att det är kommunen som står för kostnaderna. Göteborgs stadskollegium, som är stadens regering, har förklarat, att det finns invändningar att göra mot förslaget, vilket också sagts i en skrivelse till statsutskottet. Man bör väl ta någon hänsyn till detta förhållande och undersöka vad som kan göras. Sedan har jag tolkat saken så, att trots det beslut som kommer att fattas i dag men som inte träder i kraft förrän den 1 juli i år är det Göteborgs stad obetaget att träffa en uppgörelse med de stridande poliserna och bygga på lönen med anslag från kommunens sida. Jag skulle vilja höra om statsrådet Lingman anser att detta är möjligt och min tolkning sålunda är riktig.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! På den sista frågan vill jag svara, att innan det lönereglemente som nu diskuteras träder i kraft kan ingen hindra kommunerna att träffa uppgörelser, men dessa kommer icke att läggas till grund för inplaceringen i det statliga lönereglementet. Det är utsagt i propositionen.

Sedan ställde jag en fråga till herr Senander, som han returnerade till mig för att jag skulle svara på den i hans ställe. Jag låter emellertid frågan stå kvar för herr Senanders räkning: När vi efter förhandling med huvudorganisationen kommit fram till ett avtal, med vem skall vi sedan förhandla?

Det var den saken frågan gällde.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! På den frågan skall jag svara med största nöje. När vi står inför det faktum att det existerar en blockad, som konstapelföreningen i Göteborg svarar för, så måste vi förhandla även med denna organisation för att få slut på blockaden och återfå normala förhållanden.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag har till förevarande utskottsutlåtande fogat en blank reservation, och jag skall nu icke ställa något yrkande här. Jag vill emellertid peka på hur hela denna fråga i verkligheten ligger till. Det förhåller sig nämligen så, att redan innan polisblockaden i Göteborg trädde i kraft var det med en begynnelselön i 13:e lönegraden mycket svårt med nyrekryteringen till Göteborgs poliskår, och man är där, som redan framhållits, f. n. uppe i 125 vakanta polistjänster. Jag undrar nu hur denna nyrekrytering kommer att ställa sig i fortsättningen. Statsrådet Lingman framhöll, att det är så goda befordringsmöjligheter med det nya förslaget, att man har anledning vara hoppfull beträffande nyrekryteringen

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

även med en begynnelselönen enligt 11 lönegraden. Rekryteringsåldern är lägst 21 år. För en person i 21-årsåldern, som överger sitt tidigare yrke för att gå in vid polisen, betyder begynnelselönen mycket.

Sedan tillkommer en annan sak, nämligen den att vi inte på några villkor vill sänka kvalifikationskraven på poliserna. Allmänheten har rätt att där ställa höga krav. Man är som sagt på flera håll allvarligt bekymrad över nyrekryteringssvårigheterna. Jag tänker då särskilt på Göteborg. Där har länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uttalat sig för en begynnelselönen enligt 13 lönegraden, och lönenämnden och polisenämnden ha gjort sammaledes. Vidare har stadskollegiet, som redan framhållits, skickat en skrivelse till statsutskottet, i vilken det ifrågasättes om 11 lönegraden inte är för låg, och man har i stället uttalat sig för 13 lönegraden såsom den lägsta, om man framdeles skall få de personer att söka till polisen, som man önskar. Man får därför hoppas, herr talman, att hela denna fråga tages upp till förnyad prövning, så att vi kan komma fram till en lösning, som gör att man kan komma till rätta med rekryteringsproblemet för poliskåren.

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Civilministern har här talat om det förspel, som föregick kravet om att staten skulle bestämma lönerna för polispersonalen. Statsrådet ser naturligtvis frågan ur sina speciella synpunkter, och jag vill därför försöka klargöra hur jag ser på de förhållanden som rådde, innan man kom fram till resultatet att överlämna frågan till de statliga myndigheterna.

Såvitt jag förstår var själva grundorsaken till att man överlämnade denna fråga till staten det som skedde vid förhandlingarna mellan stadsförbundet och polisförbundet 1951. Då märkte man nämligen, att det inte gick att

komma till någon som helst uppgörelse, om Stockholm skulle vara med i densamma. Det förelåg alldeles speciella svårigheter med stockholmspolisen. Då beslöt man att lämna Stockholm utanför och försöka träffa en uppgörelse för landet i övrigt. Om man emellertid vid en förhandling kommer till det resultatet att en ort skall lämnas utanför — i detta fall Stockholm — så kan jag inte se annat än att detta i realiteten innebär ett erkännande av att Stockholm bör placeras i en högre lönegrad än övriga städer i landet. När man sedan efter den obehagliga poliskonflikten i Stockholm på hösten 1951 kom överens om att fastställa 16 lönegraden för Stockholms poliser, så anser jag det vara lika självklart som om det hade sagts rent ut, att Göteborgs polislöner skall vara lika höga.

När man på våren 1952 förhandlade med kommunaltjänstemännen, var det fasta tillägget den stora frågan. När man den gången var redo att ge kommunaltjänstemännen en höjning av detta tillägg från 32—33 till 53 procent, så skedde detta under det bestämda villkoret att ingen lönegradsförändring skulle göras. Detta innebar alltså att göteborgspolisen skulle stå kvar i 15 lönegraden, där den stått förut. Svårigheterna i Göteborg daterar sig från den stund göteborgspolisen fick klart för sig att den inte skulle få samma löneställning som stockholmspolisen. Då ansåg den att den måste gå ut och handla själv. Jag har genom att säga detta inte på något sätt försvarat denna inställning, men från tiden för avtalet på våren 1952 menade göteborgspolisen, att den inte längre hade någon hjälp från polisförbundet. Det var då de stora svårigheter började uppstå, som lett fram till dagens läge.

Jag menar alltså, som jag redan förut påpekat, att när man bröt ut stockholmspolisen, så innebar det i realiteten, att man slog fast att denna skulle stå i en särställning. Men jag anser att

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

även göteborgspolisen borde ha fått denna ställning och att man inte skulle ha gått in för en differentiering på två lönegrader, som man hade förut, utan för en differentiering på tre lönegrader. Vi har ju för närvarande den ordinarie ordningspolisen uppdelad på tre lönegrader — 14, 15 och 16 — och jag har inte kunnat märka att detta vållat några större besvärigheter. Jag tror inte heller att kommunförbundet varit intresserat av att få en ändring till stånd på denna punkt, men däremot har ju Svenska polisförbundet arbetat för att få en enhetlig lönegrad för hela ordningspolispersonalen. Detta har mött motstånd från de större städerna, det vet jag, och att både Göteborgs och Stockholms ordningspolis i dag står utanför sin organisation beror på att denna linje, att man skulle ha enhetlig lönegrad för ordningspolisen i hela landet, har drivits så hårt. Därför kan vi, som jag personligen ser det, inte få någon rätsida på förhållandena för ordningspolisen här i landet, om vi inte accepterar en differentiering av lönerna.

Man har här skämtat om den gräns vid ett invånarantal av 100 000, som satts i herr Larssons i Stockholm motion. Men läser man remissyttrandena över utredningens förslag skall man finna, att det inte är bara herr Larsson i Stockholm och möjligen jag, som anser att det skulle vara tänkbart med en sådan gräns, utan både polismyndigheten i Stockholms och polismyndigheten i Göteborg har avvisat utredningens förslag. De har haft mycket stora anmärkningar att göra. Detta visar att även högsta ledningen för polisen i Stockholm och Göteborg har den uppfattningen, att det skall vara något slags gräns mellan de större städerna och de mindre. Och när det talas om att man sätter gränsen vid ett visst invånarantal vill jag säga, att det har man ju gjort under flera år vid differentieringen på 14:e, 15:e och 16:e lönegraden.

Sedan några ord till herr Lundberg. Herr Lundberg tillhör i dag dem som anser, att ett förhandlingsresultat skall vara heligt för riksdagen. Man får emellertid komma ihåg att något avtal ännu inte slutits. Det skall ske först när riksdagen har fattat sitt beslut. Men herr Lundberg och säkerligen flera med honom menar, att när det finns ett förhandlingsresultat, så skall man inte ändra på det.

Jag skulle gärna vilja påminna herr Lundberg om att vi hade en pensionsfråga uppe till behandling här i kammaren den 2 december förra året. Därvid upplyste herr Lindholm att man stödde sig på ett förhandlingsresultat, men det hindrade inte herr Lundberg från att rösta rakt emot detta förhandlingsresultat.

Denna fråga, om man skall rucka på ett förhandlingsresultat eller inte, är ju ganska stor. Personligen har jag ofta givit uttryck åt den meningen, att en grupp anställda hos stat eller kommun, som förhandlar med arbetsgivare måste ha klart för sig att avtalet inte är klart förrän i den stund då den myndighet, som har att fatta definitivt beslut, gör detta. Det har ännu inte skett, att riksdagen delegerat bort sin rätt i detta fall.

Sedan skulle jag också vilja säga några ord om de särskilda förhållandena i Göteborg, ty det är klart att dessa för mig är särskilt aktuella. Det har redan förut talats om vilka svårigheter vi nu har i Göteborg, och jag måste något förvåna mig över att statsutskottet inte funnit anledning att på något sätt beröra den skrivelse, som Göteborgs stadskollegium skickat till utskottet. Det är visserligen inte vanligt att man gör på det sättet, men denna skrivelse redovisar ändå ett enhälligt beslut av stadskollegiet i Göteborg. Jag skulle särskilt vilja peka på en sak som tidigare något berörts här och som stadskollegiet uttrycker sina bekymmer över. Det gäller det föreslagna polislönerementets andra avdelning § 3,

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

I mom., andra stycket. Där står: »Utöver vad i detta reglemente förutsättes eller eljest medgivits av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, må polisman icke för tjänstgöring vid polisväsendet åtnjuta ersättning eller förmån, såframt ej Kungl. Maj:t för uppdrag eller arbete, vilket kan anses falla utom polismannens vanliga tjänsteutövning, anvisat särskilda medel eller eljest finner skäl medgiva, att särskild gottgörelse må utgå.» Denna bestämmelse har särskilt oroat stadskollegiet i Göteborg, som härom säger: »Det här citerade utdraget ur förslaget till polislönerreglemente fråntar kommunerna varje möjlighet att anpassa lönevillkoren efter skiftande lokala förhållanden. Göteborgs stadskollegium hyser allvarliga tvivel, att polisfrågan i Göteborg skall kunna lösas vare sig på kortare eller längre sikt, om en så rigorös bestämmelse kommer att ingå i polislönerreglementet.»

Nu kan man invända, att en ändring härvidlag skulle kunna äventyra vad man verkligen avsett med detta förslag, men man kan ändå inte komma ifrån att det är de som i sista hand har ansvaret för läget i Göteborg, som har givit uttryck åt sitt allvarliga tvivel på att polisfrågan i staden skall kunna lösas enligt det förslag som här är framlagt. Jag tror att stadskollegiet i Göteborg har rätt. Vi kommer inte att kunna lösa rekryteringsfrågan och få ordning på polisförhållandena i Göteborg efter de linjer som detta reglemente anvisar.

I en sådan situation kunde man naturligtvis säga, att nu har ansvaret övergått till de statliga myndigheterna, nu är det deras sak att ordna upp förhållandena i Göteborg. Jag kan emellertid inte se så ansvarslöst på saken. För oss göteborgare är detta en av de mest betydelsefulla frågor man kan tänka sig. Vi är, som redan förut har påpekats och som säges i denna skrivelse, i ett mycket svårt läge. Vi har omkring 125 vakanser och vi har haft

blockad mot nyanställning sedan sommaren 1952. Och det är inte bara blockaden mot nyanställning som verkar, utan man har dessutom en normal avgång, om jag så får säga, från ordningspolisen till kriminalpolisen, ty den skall alltid vara fulltalig. Detta har medfört att vi fått dessa 125 vakanser.

Det är inte för mycket om jag inför allt detta säger, att vi hyser verkligt allvarliga bekymmer för hur det skall gå med säkerheten i Göteborg. För oss är det inte längre fråga om lönegrader, det är inte en fråga om 15:e, 16:e eller 17:e lönegraden, utan frågan gäller om det skall finnas säkerhet till liv och egendom i Göteborg. Jag kan nämna att den tanken faktiskt har förts fram, att man skulle försöka ordna något slags borgarvårn i Göteborg för att kunna möta de förhållanden som säkert kommer att bli följden, om riksdagen fattar beslut om detta lönerreglemente sådant det föreligger här. Vi ser med mycket stor hävan fram emot vad som kommer att ske, om denna blockad skall fortsätta — och det kommer den säkerligen att göra, om man inte löser frågan på annat sätt än som här föreslås.

När jag säger att läget är så allvarligt, att det är en fråga om säkerhet till liv och egendom, är jag inte ensam, utan jag kan åter citera ur skrivelsen, där det enhälliga stadskollegiet säger: »Brottsligheten stiger, procenten uppklarade brott är mycket låg, ordningen på gatorna lämnar mycket övrigt att önska och polispersonalens standard sjunker.»

Det är den ansvariga myndigheten i Göteborg som säger detta, och det är alldeles uppenbart att läget verkligen är sådant. Det är givet att vi inför detta hyser allvarliga bekymmer för det beslut, som riksdagen troligen går att fatta i dag.

Jag har förut talat om en differentiering av lönerna. Jag har sagt att man troligen hade sluppit mycket besvär,

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

om man vid förhandlingarna våren 1952 erbjudit göteborgspolisen 16:e lönegraden. Jag tror att man i varje fall hade sluppit en hel del av de svårigheter man nu måste dragas med. Jag tror man hade kunnat komma ganska långt på den linjen. Men så som frågan nu har avancerat och såsom det hela utvecklats räcker det inte med 16:e lönegraden. Kanske har vi möjlighet att klara saken med 17:e lönegraden för hela den ordinarie ordningspolispersonalen. Jag är därför för min del klart av den meningen, att när herr Larsson i Stockholm motionerat om att man skall placera ordningspolispersonalen i Stockholm och Göteborg i denna 17:e lönegrad, så är det den enda acceptabla linjen.

Jag ber därför, herr talman, att få sluta med att yrka bifall till herr Larssons i Stockholm motion, nr 529 i denna kammare.

Häruti instämde herrar *Gustafson* i Göteborg (fp) och *Schmidt* (fp).

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påpeka för herr Königson, att jag inte yttrat mig om huruvida lönerna är låga eller inte. Vad jag har yttrat mig om är att sedan två parter avhandlat lönesättningen för en viss grupp och uppnått överenskommelse, skulle det vara otillständigt av riksdagen att säga, att vi höjer eller sänker lönen — det skulle ju även kunna tänkas fall då riksdagen ville sänka. Om man över huvud taget går in för en avtalsordning mellan vissa organisationer, måste man hålla på sådana grundsatser.

Herr Königson talade också, om jag inte hörde fel, om pensionerna till dem som avgått ur tjänst vid de enskilda järnvägarna. Herr Königson vet att de enskilda järnvägarna i vårt land — BJ och SVB och andra — gav otillåtligt dåliga sociala förmåner för personalen i jämförelse med SJ. När staten övertog det hela blev det, även om de fick en

förbättring, en skillnad mellan SJ:s personal och dem som kom från enskilda tjänst. Där ligger frågan helt annorlunda till än då det gäller ett löneavtal. Herr Königson och även en folktoppartistisk fackföreningsman borde lära sig att skilja på dessa frågor i detta sammanhang.

När herr Königson sedan talar om liv och egendom och alla farligheter i Göteborg vill jag framhålla, att jag inte yttrat mig om den saken. Det är inte det saken gäller, utan frågan är: Skall ett mellan två organisationer ingånget avtal hållas eller inte? Skall vi över huvud taget icke bry oss om förhandlingar med en organisation, som representerar poliskåren? Om man anser att poliskåren är av den standard att man inte kan lita på deras huvudorganisationer, då är det ju rätt betänkligt, men jag tror att våra polismän både i tätorterna och annorstädes är av bättre kvalitet än både herr Larsson i Stockholm och herr Königson tycks anse.

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag måste säga att jag inte uttryckt det klander mot herr Lundberg som han tydligen uppfattat. När det gäller hans röstning den 2 december förra året tycker jag tvärtom att den var mycket bra, och jag hoppas att herr Lundberg röstar på samma sätt när ärendet kommer före senare i dag. Jag kan nämligen inte se annat än att riksdagen skulle kunna tillåta sig att ändra ett förhandlingsresultat till det bättre, och det är vad som skett i bägge sammanhangen.

Herr Lundberg kom också åter in på att jag på något sätt skulle ha deklarerat polispersonalen ute på landsbygden. Det förhåller sig inte alls på det sättet, utan jag har bara sagt att brottsligheten inte är så stor på landsbygden. Det är bättre folk där, om det tilltalar herr Lundberg att man uttrycker saken så. Brottsligheten är inte så stor på landsbygden, och därigenom

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

ställs det inte så stora krav på polispersonalen där. Det är i de stora städerna som dessa stora krav ställs på polispersonalen. Jag kan inte förstå att det innebär något angrepp på vare sig polispersonalen eller folket på landsbygden att säga, att det inte krävs så mycket av polispersonalen där.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag märker nu att herr Königson är på full reträtt i fråga om deklassering och dylikt. Med anledning av talet om bättre och sämre folk i städerna och på landsbygden vill jag emellertid säga, att om herr Königson har så dåligt folk i Göteborg som han gör gällande, så kan det väl hända att dessa människor söker sig ut på landsbygden, och då får landsbygdspolisen ta hand om en hel del fall som kan var ganska besvärliga.

Herr KÖNIGSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara svara herr Lundberg, att när dessa element söker sig ut på landsbygden så får landsbygdspolisen kalla på statspolisen för att få hjälp.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Denna fråga har ju diskuterats ganska ingående, och jag förmodar att kammarens ledamöter börjar bli en smula trötta på denna debatt, men det bör väl också sägas några ord från utskottets sida i denna fråga, även om vi på olika avsnitt har fått hjälp i den debatt som tidigare förts.

När det gäller bedömningen av detta spörsmål måste man hålla i minnet vad civilministern också gav uttryck åt, nämligen att det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, är en produkt av en statlig utredning, som verkställts på hemställen av stadsförbundet och landskommunernas förbund. Denna debatt har ju i mycket stor utsträckning rört sig om förhållandena i Göteborg,

där man med en viss tyngd framhållit, hurusom de kommunala myndigheterna i Göteborg är djupt oroliga över det förslag som nu föreligger. Jag vet inte om det är ett uttryck för ödets ironi som grinar mot göteborgarna på denna punkt, men i spetsen för den delegation, som uppvaktade civilministern och anhöll att han skulle verkställa denna utredning och medverka till denna statliga inblandning i kommunernas angelägenheter, stod stadsfullmäktiges ordförande i Göteborg. Nu är det ju så, att Göteborg är en stad som ligger vid havet och att det blåser friska vindar där ute, men jag hade inte tänkt mig, att man också beträffande åsikter skulle låta vindarna flyga än hit och än dit, ett intryck som jag fått när jag studerat det som förekommit där nere.

Riksdagen har tidigare vid åtskilliga tillfällen haft anledning att ta ställning till spörsmålet huruvida vi skall godtaga eller förkasta ett förhandlingsresultat. Vi har i mycket stor utsträckning gått in för att godtaga de förhandlingsuppgörelser som träffats. Vi har menat att den personal, som berördes av de då föreliggande frågorna, skulle på de sedvanliga villkor man har i öppna marknaden ha möjlighet att träffa en uppgörelse, och att riksdagen sedan, därest den inte hade något särskilt att erinra mot uppgörelsen i sin helhet, skulle vara beredd att godtaga den och icke företaga ensidiga ändringar i det förslag som förelåg.

När det gäller att bedöma den produkt vi i dag har att taga ställning till, finns det givetvis anledning till erinringar på en och annan punkt här också. Det finns anledning till erinringar ur helt andra synpunkter än de, som framkommit från Göteborg. Det finns nämligen vissa tjänster, åtminstone bland de högre, som har placerats i lönelägen, som gör att jag för min del nog helst skulle ha sett att de hade placerats något lägre. Jag anser nämligen att det finns anledning att befara,

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

att lönesättningen för dessa medför konsekvenser på andra områden. Då man har haft att väga helheten har jag emellertid för min del inte velat medverka till att förslaget fälles på grund av att några enstaka tjänster enligt mitt sätt att se har placerats för högt.

Nu är det ju en del av polisförbundet, som har brutit sig ut i Göteborg och Stockholm, därför att man inte vill godta detta förhandlingsresultat utan menar att riksdagen ensidigt kan göra som den vill. Jag skulle tro att dessa grupper skulle känna sig något mera betänksamma, om man skulle utnyttja den fullmakten på det sätt som det kanske finns ett underlag för i denna kammar, nämligen i sänkande riktning på vissa punkter. Hittills är det ju bara storstäderna — Stockholm och Göteborg — som egentligen har gjort sin stämma hörd, men det är inte alldeles uteslutet att det i denna kammar finns folk, som när det gäller lönesättningen i jämförelse med andra tjänster menar, att kommittén har varit något generös. Jag tror att det är lämpligt om stockholmare och göteborgare i någon mån dämpar tonläget, när de talar om de olyckor som skall komma som en produkt av detta förhandlingsresultat.

Herr Larsson i Stockholm säger, att det nu föreliggande förslaget icke är ägnat att skingra den oro som råder inom polisen. Herr Königson, som kanske är den som i denna debatt har slagit rekord när det har gällt att använda skärpta uttryck, talade om att denna fråga inte gäller 16:e eller 17:e lönegraden utan snarare faran för liv och egendom i Göteborg. Jag måste nog säga att det intryck jag har av förhållandena där nere — jag besöker Göteborg ibland också — inte ger mig en känsla av att läget skulle vara så spänt, som herr Königson vill göra det till.

Herr Königson påpekade i sitt inlägg, att avtalet inte är slutet förrän riksdagen har beslutat om saken, och det är ju riktigt. Det föreligger en rekommendation till riksdagen, lika väl som

det förelåg en rekommendation till polisförbundet, att godta det framlagda förslaget. Men det betyder inte, herr Königson, om man nu godtar förhandlingspraxis sådan den har utvecklats sig inte bara när det gäller förhandlingar med staten utan framför allt på den öppna marknaden, att man då utan vidare skall göra ensidiga justeringar. Eller är herr Königson, som i det offentliga livet ofta gör anspråk på att också vara fackföreningsman, beredd att godta en princip som innebär, att om först låt oss säga det förbund som vi båda tillhör, Svenska metallindustriarbetareförbundet, träffar ett avtal med arbetsgivareföreningen, så skall man sedan överlåta åt Arbetsgivareföreningen att däri vidta vilka ändringar som helst på grund av att avtalet inte är slutet förrän det är definitivt godkänt av båda parter? Menar då herr Königson att Svenska metallindustriarbetareförbundet bara skulle tacka och ta emot de förändringar, som Arbetsgivareföreningen gör på den punkten? Detta är nämligen den rent logiska följderna av den rekommendation som herr Königson ger. Gör man det bestämda uttalandet, att här finns det möjlighet till ensidiga ändringar, som den andra parten bara har att godta, då ger man möjligheter inte bara i höjande utan jämväl i sänkande riktning.

Herr Senander talade om att man nu för att lösa dessa problem fick lov att ta upp förhandlingar med den där föreningen i Göteborg och den lilla gruppen som finns här i Stockholm. Det förvånar mig att herr Senander, som i alla fall är en gammal fackföreningsman, vill vara med om att rekommendera slika åtgärder. Ty vad betyder den rekommendationen, herr Senander? Jo, den innebär en uppmaning till polisförbundets lokalavdelningar att bryta sig ut ur sin organisation och bilda lokala polisförbund, med vilka det skall föras förhandlingar, ty man får väl tolka herr

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Senanders uttalande så, att han menar att man också skall godta de krav som dessa lokala organisationer reser. Vill man ha ordning på förhandlingsområdet får man väl i alla fall lov att respektera de riksorganisationer som finns. Vill man däremot ha anarkistiska förhållanden, då skall man göra som herr Senander säger.

Nu vill jag för min del framhålla, att man tidigare på den öppna marknaden har haft en splittrad verksamhet, där det har förekommit att någon grupp, genom att den har isolerat sig från de övriga, i någon detalj har haft möjlighet att få en viss förbättring, men, mina damer och herrar, den tiden är förbi på den öppna marknaden, och det finns ingen anledning för statsmakterna att gå den vägen. Vi bör se till att de organisationer som vi förhandlar med är representativa för kåren som sådan. Det finns väl ändå ingen som vill göra gällande att det svenska polismannaförbundet inte skulle vara representativt som förhandlande part då det gäller den svenska polisens löne- och anställningsvillkor.

I denna debatt har det ytterligare mycket starkt betonats, att man inom de kommunala myndigheterna i Göteborg känner mycken oro. Då jag lyssnade till herr Königsons utläggning gjorde jag den lilla reflexionen: om alla kommunalmän skulle uppträda på det viset som herr Königson gjorde i denna fråga, hur skulle de då kunna lösa sina löneproblem i respektive kommuner? Om kommunalmännen, som har att besluta om lönefrågorna i kommunerna, håller brandtal för att grupper som brutit sig ur den ordinarie organisationen skall tillfredsställas, är det uppenbart att man stimulerar sådana utbrytningar. Är man så knäsvag bland de ledande kommunalmännen i Göteborg, måste jag beklaga göteborgarna, ty då vet den utbrutna gruppen att om den larmar tillräckligt mycket under två månader blir motsidan beredd att

tillstyrka dess önskingar. Det vore nog av behovet påkallat att de kommunala myndigheterna i Göteborg med kraft strävade efter att få litet ordning på dem, som skall upprätthålla ordningen i staden. Av vad jag hittills har sett har jag fått en känsla av att det är på den punkten de väsentliga bristerna finns.

Herr talman, herr Nelander talar om övergångsbestämmelserna och anförde en serie siffror med vilka han ville bevisa, att de polismän som har ersättning enligt särskilda uppgörelser för bilfärder skulle lida stora förluster. Jag har litet svårt att förstå hans resonemang. Polismännen får ju själva välja om de vill ha det nya systemet eller vill behålla det som nu råder. En polisman som väljer den ersättning han nu har för bilen, kan väl inte göra en stor förlust, när ingenting har inträffat som förändrar villkoren, utan han får ju behålla sina nuvarande förmåner. En ny tjänsteinnehavare måste givetvis rätta sig efter reglementets föreskrifter. Man har ju eftersträvat så enhetliga villkor som möjligt och velat komma ifrån att den ena kommunen konkurrerar med den andra om polismän.

Man har i diskussionen också fört fram frågan, huruvida 11:e lönegraden är lämplig som rekryteringsgrad, och det har talats om skillnaderna mellan landsort och storstäder. Inom statsutskottets femte avdelning har det förekommit en hel del uppvaktningar även i de frågorna. En polisman gjorde vid ett sådant tillfälle ett starkt intryck på mig. Han nämnde att han under åtskilliga år tjänstgjort vid stockholmspolisen och att han så småningom under ett antal år varit anställd i en landsortskommun. Han får väl anses ha möjlighet att bedöma hur betungande tjänsten i Stockholm och i en landskommun är för en polisman. Enligt hans utsago var faktiskt tjänstgöringen något lindrigare i Stockholm än i landsortskommunen. Detta berodde till väsentlig del på att hon i Stockholm fick ägna sig helt åt en

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

arbetsuppgift i taget och slutföra den. I landsortskommunen kunde han däremot få en mångfald uppgifter som samtidigt måste lösas, och jämsides därmed hade han mera oregelbunden arbetstid. Nyanseringen i det på bordet liggande förslaget måste därför anses fullt tillfredsställande för dem, som vill göra en skillnad mellan landsort och storstad.

Herr talman, det skulle ha varit ytterligare att anföra i samband med handläggningen av denna fråga, men jag skall för tillfället nöja mig med det anförda och be att med stöd därav få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KÖNIGSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fastän jag inte längre tillhör vare sig stadsförbundets förhandlingsdelegation eller lönenämnden i Göteborg, vill jag protestera mot herr Lindholms hårda dom speciellt över de lokala lönemyndigheterna i Göteborg. Hans hållning är anmärkningsvärd, då det trots allt är hans partivänner som i huvudsak står för de kommunala angelägenheterna i Göteborg. Vi har ju trots allt socialdemokratisk majoritet i Göteborg, i varje fall i dag. Jag tycker det är litet hårt när herr Lindholm här talar om att stadsfullmäktiges ordförande har varit med om en uppvaktning, när man vet att samma person varit med om det uttalande som stadskollegiet i Göteborg har gjort och som har tillställts statsutskottet. Men det får väl herr Lindholm göra upp med sina partivänner.

Herr Lindholm sade att jag varit den som målat ut de olyckliga följderna av detta förhandlingsresultat mest dystert. Men jag bara citerade vad stadskollegiet sagt i sin skrivelse. Det är så man ser på saken hos den ansvariga myndigheten. Göteborgs stadskollegium säger att brottsligheten nu stiger, att man inte kan beivra brotten, och då är det väl fara för liv och egendom. Det är inte jag utan stadskollegiet i Göteborg som

säger detta. För oss i Göteborg är det en stor fråga att denna sak blir ordnad på ett sätt, som kan accepteras av våra polismän.

Jag har inte ett ögonblick försvarat grupper som bryter sig ut ur sin organisation, utan jag har starkt hållit på solidariteten i fackligt hänseende. Men här gäller det ett fall, där man måste försöka ordna upp det hela utan att göra för mycket ändringar av det resultat som föreligger.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindholm försökte göra gällande att jag skulle ha föreslagit, att förhandlingar enbart skulle upptagas med de organisationer som står utanför polisförbundet. Det förslag, som jag framställt och som utgör ett tillägg till statsutskottets motivering, går ut på att förhandlingarna skulle upptagas med *berörda* polisorganisationer och därmed åsyfta jag självfallet även Svenska polisförbundet.

Jag vill än en gång understryka vad jag tidigare sagt, att här gäller det att bortse från formaliteterna och fasthålla vid det faktum, att det föreligger en blockad som icke kommer att avvecklas i och med antagandet av det föreliggande förslaget. Vill man ha blockaden ur världen, måste man ta upp förhandlingar, för såvitt man inte avser att medelst tvångsåtgärder av ena eller andra slaget göra slut på densamma. Jag har här frågat statsrådet Lingman, vad som kan väntas ske i fråga om den blockad, som existerar och som eventuellt kan komma att utvidgas, men jag har inte fått något svar. Jag trodde att herr Lindholm, som brukar vara mycket frank i sina uttalanden, skulle svara på frågan, men inte heller han gjorde det. Det är precis som om man handlade enligt den gamla regeln: »Efter oss syndaflo den.»

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindholm sade att han hade svårt att förstå det resonemang, att någon skulle kunna förlora på den uppgörelse som träffats. Jag trodde att jag genom motionen och mitt anförande här hade klargjort, att vilken form en polisman än väljer när det gäller bilersättningen, förlorar han på uppgörelsen. Jag vill anförda ett par exempel, som inte alls utgör några undantag utan som tvärtom är typiska. En polisman i lönegrad 15 har haft 1 200 kronor i fast bilersättning. Dessutom har han enligt ersättningskungörelsen uppburet 40 öre per km för särskilda resor, och denna ersättning uppgick under förra året till 1 374 kronor. Om han nu skulle välja att övergå till reglementet, förlorar han den fasta ersättningen. En annan polisman, som står i lönegrad 17, har haft 1 200 i fast bilersättning och 1 990 kronor enligt ersättningskungörelsen. Han måste givetvis också förlora på en sådan övergång.

Om jag emellertid får tolka herr Lindholms och även civilministerns uttalande på det sättet, att en polisman, som väljer den fasta ersättningen, också skall få gottgörelse för vad han tidigare åtnjutit i kilometerersättning, då är jag nöjd och då tror jag att vi kan komma fram till en godtagbar övergångsbestämelse.

Jag har inte velat få till stånd något åläggande för kommunerna utan endast ett medgivande för dem att reglera dessa saker så som de anser lämpligt.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Königson tyckte att min dom var hård, men han bestred inte att den var rättvis, och det må då vara hänt att domen i detta fall var hård.

Herr Königson reagerade emot att jag nämnde att Göteborgs stadsfullmäktiges ordförande stod i spetsen för den delegation, som gjorde en uppvaktning om dessa saker, men det är ett faktum att

han såsom ordförande i stadsförbundet ledde denna delegation. Om han sedan har en annan uppfattning, när han kommer till Göteborg, är det en sak för sig.

Vidare vill herr Königson göra gällande, att det inte var han utan stadskollegiet i Göteborg som använt de starka uttryck jag påtalade. Men nog var det väl herr Königson som sade, att det i Göteborg nu inte längre var fråga om lönegrad 16 eller 17, utan att det gällde liv och egendom. Så står det väl ändå inte i stadskollegiets skrivelse.

Herr Senander säger att med uttrycket »berörda polisorganisationer» har han givetvis åsyftat även polisförbundet. Men det är väl en ganska underlig sak som skulle inträffa, om man på nytt upptog förhandlingar med polisförbundet. Först sker det förhandlingar med polisförbundet, och det träffas en uppgörelse om villkor och lönegrader för polistjänsten, och sedan skall riksdagen på förslag av herr Senander skicka civildepartementet tillbaka till polisförbundet med det meddelandet, att riksdagen inte kan godta uppgörelsen utan vill gå längre än vad polisförbundet själv har gjort. Det materiella innehållet i herr Senanders yrkande är sådant, att man skulle splittra polisförbundet och ge utrymme för grupper, som inte vill underordna sig en normal organisationsform på det fackliga området, att arbeta fritt. Vad det betyder för svenskt fackföreningsliv skall jag inte här gå närmare in på, ty det torde vara väl känt.

Till herr Nelander vill jag bara säga, att jag inte förstår, hur den, som får välja mellan de nuvarande ersättningsarna och dem som enligt förslaget skulle gälla för framtiden, kan göra en förlust, om han väljer att få behålla vad han nu har.

Herr SENANDER (k) kort genmäle:

Herr talman! Det är ett ganska underligt resonemang statsutskottets tales-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

man för, när han påstår att det förhållandet, att polisförbundet är med och förhandlar i syfte att få slut på en konflikt, skulle kunna leda till en sprängning av förbundet. Det är ett ganska märkligt resonemang. Jag kan inte heller föreställa mig att polisförbundet skulle ha någonting emot att man justerade lönerna uppåt och därmed fick slut på konflikten. Är det verkligen herr Lindholms mening att polisförbundet skulle tycka det vara illa om det blev ett bättre förslag än det som nu föreligger till behandling?

Herr KÖNIGSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara till herr Lindholm säga, att jag inte har accepterat hans dom över Göteborgs kommunalmän som rättvis. Jag har sagt att jag så pass väl känner hans egna partivänner i Göteborg, att jag anser domen vara för hård. Detta får emellertid herr Lindholm klara upp med partivännerna i Göteborg. Från mitt partis sida anser vi bestämt att den dom, som herr Lindholm såvitt jag förstår avkunnat från Sandvikens horisont icke är rättvis. Jag tror dessutom att vi i Göteborg betackar oss för varje försök från Sandvikens sida att bedöma vår kommunalpolitik. Vi har försökt lösa denna fråga. Jag har varit med och diskuterat den i lönenämnden i Göteborg så mycket att jag vet, att vi har gjort vad vi har kunnat för att lösa den. Man kan inte klaga på den hållning som lönenämnden har intagit. Ansvaret ligger här på ett annat håll, som i varje fall Göteborgs kommunalmän inte kunnat påverka.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Königson nämnde att man i Göteborg gjort vad man kunnat för att lösa frågan, men man har misslyckats. Nu har det träffats en uppgörelse med polisförbundet, och detta förbund har godtagit uppgörelsen. Sedan kommer Göteborgs kommunala myndigheter och vill inte godta upp-

görelsen. Det är en ganska underlig sats, och det är inte underligt om man sedan yttrar sig litet kritiskt om den församlingen.

Det talas om hårda domar, men jag tror inte man behöver vara så förfärligt känslig i Göteborg. Jag tror det vore bättre om man vore litet mindre känslig och i stället försökte få fason på polisförhållandena i Göteborg. Det ligger nämligen obestriddligen i både göteborgarnas och framför allt Göteborgs kommunalmäns intresse att denna historia redas upp.

Sedan vill jag säga några ord till herr Senander, då han inte kan förstå mitt tal om en splittring av polisförbundet. Det förslag, som herr Senander här framställer, innebär en rekommendation till statsmakterna att förhandla med just dessa utbrytare ur polisförbundet. Det innebär samtidigt en rekommendation att de, som brutit sig ut ur polisförbundet och inte vill godta dess uppgörelse, skall lämnas tillfälle att träffa överenskommelse genom särskilda förhandlingar. Betyder inte detta att splittra organisationen? Men herr Senander jämför naturligtvis här med den fasthet han är van vid från andra håll, där det gäller att skapa en politisk fasthet i organisationerna genom splittring.

Herr KYLING (h):

Herr talman! Det har under den senaste timmen här i dag diskuterats en ganska betydelsefull principfråga. Det gäller huruvida ett förhandlingsresultat skall kunna rivas upp i vissa betydelsefulla delar, eller om riksdagen som arbetsgivare i detta fall skall godtaga ett förhandlingsresultat. För min del måste jag säga, att om man har givit tjänstemannaorganisationerna förhandlingsrätt och parterna har kommit överens vid förhandlingsbordet om vissa saker, då bör nog också detta förhandlingsresultat ligga till grund för det slutgiltiga ställningstagandet.

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Jag blev litet rädd då herr Königson från talarstolen här i dag sade till herr Lundberg, att denne väl inte kunde ha någonting emot att vi begär en förbättring av detta förhandlingsresultat. Jag måste emellertid säga, att i och med att man knäsatte principen om att man motionsvägen kan begära förbättringar för den tjänstemannaorganisation som slutit ett avtal, så måste vi från tjänstemännens sida göra klart för oss att även den andra parten, som inte har samma intresse av uppgörelsen, med all rätt kan komma med krav i motsatt riktning. Då har emellertid det hela hamnat i ett rent kaos.

Jag kommer för min del, herr talman, att rösta för uppgörelsen. Från detta ställningstagande och till att utan kritik svälja allt är det dock ett ganska långt steg. Tvärtom tycker jag att innan man slutgiltigt fattar ett sådant beslut som vi i dag är beredda att fatta, bör det dock sägas en del saker, om man nu anser att det inte är helt bra med det avtal som preliminärt är slutet mellan parterna.

Till utgångspunkt skall jag taga mitt arbete i polisutbildnings-sakkunniga för några år sedan, där vi mycket ingående diskuterade anställnings- och rekryteringsmöjligheterna. Den aspirantlönegrad, som genom avtalet här blivit fastställd, är enligt min uppfattning för låg. Jag tror nämligen inte att det finns möjligheter att få tillräckligt högt kvalificerad personal för denna aspiranttjänstgöring. Kanske har man, då man tagit ställning till detta problem, räknat med att dessa poliser vid anställningen tillhör yngre årgångar än som är förhållandet. Ingen kan över huvud taget anställas som aspirant tidigare än under 21:a—25:te levnadsåret, och man kan räkna med att de som anställs som aspiranter uppnått 22—23 års ålder. Man måste då ha klart för sig, att de dessförinnan oftast haft en annan anställning. Nu för tiden är lönerna sådana, att den som från annan fast anställning

övergår till att bli polisaspirant får avstå från en lönestegring och kanske till och med i stället får en löneminskning.

Det är därför jag har velat säga, att jag inte tror att detta avtal kommer att hålla i det långa loppet utan att det måste ändras efter någon tid. Efter vad jag kan förstå torde det bli så, att arbetsgivarparten själv genom att sätta för låg rekryteringslönegrad kommer att blockera tjänsterna, så att den inte får ett tillräckligt antal kvalificerade tjänstemän. Jag är inte ensam om den uppfattningen. Samma erinringar har gjorts i flera remissvar. Utskottet säger visserligen att det »icke är uteslutet att den hittillsvarande oenhetligheten i löneavseende i förening med frånvaron av central överenskommelse angående lönegradsplaceringarna medfört ofördelaktiga verkningar i rekryteringsavseende. Härutinnan kan läget givetvis väntas bli avsevärt förbättrat i och med att en bindande, generell verkande reglering kommer till stånd.» Och utskottet talar också om att de goda befordringsmöjligheterna har avgörande betydelse för rekryteringen. Jag är emellertid av den uppfattningen, att varken rekryterings- eller befordringsförhållandena är så goda, att de kan inspirera många att gå in på denna bana.

Jag skulle också vilja påpeka en annan sak, som kan förefalla som en liten och oviktig detalj. I propositionen talas det om vilka tjänster som skall placeras i de olika lönegraderna. Det är en tjänst, som jag förgäves har letat efter under olika rubriker. I Stockholm skall det finnas åtta tjänster i 23:e lönegraden. Bland dem hade jag väntat mig finna den, som för närvarande upprätthålles av en överkonstapel i Stockholm och som avser undervisningen i trafikfrågor vid våra skolor. Det är ett arbete, som har utfallit med mycket goda resultat, vilket vittoridats från många håll. Den tjänsten är icke medtagen. Men jag vill ändå få antecknat i kammarens protokoll att den tjänsten

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

är så betydelsefull, att man, när man slutgiltigt granskar frågan, bör tänka på att få den placerad på så sätt, att den även i fortsättningen kan få kvalificerad innehavare.

Jag har med vad jag nu sagt, herr talman, velat framföra en del kritiska synpunkter. Det finns mycket annat som kunde anföras i denna fråga, men jag skall sluta som jag började med att säga att jag för min del vill rekommendera att den uppgörelse, som föreligger mellan två parter, godtas. Det bör emellertid stå var och en fritt att återkomma, om det visar sig att det beslut vi fattar i dag inte leder till det resultat man hoppas på.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Eftersom jag jämte några andra malmöledamöter väckt en motion om likställighet mellan kommissarietjänsterna i Göteborg och Malmö, skall jag be att få säga några ord.

Enligt propositionen skulle kommissarietjänsterna i Göteborg placeras i 29:e lönegraden och i Malmö i 27:e lönegraden. Departementschefen har klart uttalat, att det rätt tvekan om denna placering, och det är anledningen till att vi väckte motionen. Jag är angelägen att understryka att denna icke är väckt på grund av några stridigheter vid polis-kåren i Malmö. Herr Larsson i Stockholm nämnde, att det rädde stridigheter i de större städerna, men såväl han som herr Königson från Göteborg talade uppenbarligen å sin egen stads vägnar. Även om man i motionen talar om 100 000 invånare har man icke i något sammanhang i denna debatt sagt, att man jämför Stockholm, Göteborg och Malmö. När man talar om de stora städerna menar man uppenbarligen endast de två största i landet.

Vi har i vår motion klart påvisat, att arbetsuppgifternas omfattning på de berörda tjänsterna i Malmö är minst lika

stora som på motsvarande tjänster i Göteborg. Vi framhåller i detta sammanhang bland annat Malmös kontinental läge. Jag skall emellertid inte trötta kammaren med att räkna upp våra motiva utan hänvisar härutinnan till motionen.

Utskottet har heller inte påstått att arbetsuppgifterna i Malmö kvantitativt sett skulle vara mindre än i Göteborg. Däremot har utskottet talat om att lönegradsplaceringen i Malmö grundats på en faktisk bedömning av arbetsuppgifterna i kvalitativt hänseende. Jag skall inte nu ta upp något resonemang på denna punkt. Jag tänker inte heller, herr talman, yrka bifall till motionen, men jag finner det angeläget att i detta sammanhang understryka vad utskottet har sagt i fråga om tjänsternas inplacering. Utskottet framhåller angelägenheten av »att samtliga på lönegradsplaceringen av de enskilda tjänsterna inverkan omständigheter blir vederbörligt beaktade, i syfte att lönegradsplaceringen — i den mån en individuell bedömning skall ske — blir så riktig som möjligt i förhållande till arbetsuppgifter och andra föreliggande förhållanden».

I hopp om att detta utskottets uttalande beaktas vid tjänsternas inplacering, som nu skall verkställas av de kommunala myndigheterna i samarbete med polisväsendets organisationsnämnd avstår jag, herr talman, från att ställa något yrkande.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag skall bara i korthet anförda några synpunkter med anledning av herr Larssons i Stockholm motion.

När jag hört debatten i dag tycker jag mig kunna förstå att det är skäligt och riktigt att man vid lönegradsplaceringen tar hänsyn till olika platsers speciella förhållanden. Jag ifrågasätter dock om denna gränsdragning vid 100 000 invånare kan vara en sakligt riktig avvägning. Jag kommer att rösta för motionen, när jag efter noggrann prövning

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

har tyckt mig förstå, att det kan vara lämpligt att följa den linjen, men jag förutsätter då att, om såsom jag hoppas kammaren bifaller motionen, vi till nästa års riksdag kan få ta upp frågan om en motsvarande lönegradsplacering för polismännen i Hälsingborg. Det kanske inte är riktigt att en stad som väl inte kommit upp till 100 000 invånare men som har motsvarande förhållanden — på grund av den mycket påfrestande kontinenttrafik som passerar Hälsingborg — inte skall behandlas på samma sätt som de största städerna. Jag hoppas att man till nästa års riksdag kan få ta upp förslag om en motsvarande placering för polisen i Hälsingborg.

Jag har velat anföra dessa synpunkter som förklaring till att jag vill stödja herr Larssons motion.

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga denna i och för sig nyttiga debatt utan endast tillfoga ett par allmänna reflexioner.

Jag har det intrycket, att konflikten i Göteborg på polisväsendets område ligger litet utanför det vanliga slaget av lönekonflikter och även att polissituationen i de större städerna över huvud hotar att utvecklas på ett sätt som ingen är betjänt av. Jag kan knappast undgå ett intryck av att det bland grupper av polismän i de större städerna håller på att växa fram ett missnöje av litet annat slag än det vanliga att man tycker sig ha fått litet lägre placering än man hoppats på.

Det föreliggande förslaget medför en standardutveckling som för vissa grupper av polismän i de större städerna framstår som klart otillfredsställande om man jämför den med den standardutveckling som de senaste två årtiondena har ägt rum för det stora flertalet, både sådana som är anställda i offentlig tjänst och sådana som står utanför offentlig tjänst. Herr Lindholms något överlägsna attityd, när han ger göteborg-

garna rådet att försöka få fason på detta problem, förefaller mig därför knappast vittna om att han tar tillräckligt allvarligt på spörsmålet. Enligt min mening bör det allmännas representanter se till att man inte för att uppnå enhetlighet uppoffrar möjligheterna att ordna både rekryteringen och goda arbetsförhållanden inom detta viktiga område.

Jag har, herr talman, stor respekt för förhandlingsuppställningar om arbetsavtal, men jag tror liksom herr Kyling att det träffade avtalet inte har definitivt löst problemen på detta område. Därför föreligger här utan tvivel en mycket svår situation. Jag skall ingalunda vara så djärv att jag försöker ge Kungl. Maj:t någon rekommendation om *hur* den ena eller andra delen av detta intrikata problem bäst skall lösas, utan jag begränsar mig till en vädjan till regeringen att ta mycket allvarligt på denna sak och inte slå sig till ro med det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta. Jag vill tvärtom uppmana regeringen att under det kommande året förhandlingsvägen vidta åtgärder, som syftar till att en eljest hotande utveckling inom de större städernas polisväsende kan undgås.

Herr **LINDHOLM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlin säger att det i storstäderna håller på att växa fram ett missnöje, som är av annat slag än det man kan möta när folk är missnöjda med en löneplacering vid avtalsuppställningarna. Jag skall gärna erkänna att herr Ohlin har rätt på den punkten, att det missnöje vi mött, i första hand i Göteborg och sedermera i Stockholm, är av annat slag. Det är nämligen så, herr Ohlin, att det här är grupper som har separerat från den legala organisationen och tror att de genom säraktioner skall kunna tillskansa sina medlemmar större förmåner än de kan få genom den legala organisationen. Om herr Ohlin och hans något yngre drabant herr König-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

son får fortsätta tillräckligt länge och blåsa under den mentalitet, som på det sättet har vuxit fram, skapar man naturligtvis ute i landet också förutsättningar för en spridning av förhållandena i Göteborg och Stockholm.

Det har i debatten i dag pekats på önskingar från andra större städer i detta land, och om vi handlägger frågorna på det sätt herr Ohlin rekommenderar, kommer vi över i fullständigt kaos. Det var ingalunda något lätt-sinnigt sätt från min sida att handlägga frågorna, utan jag tar ganska allvarligt på dem. Men jag vågar ifrågasätta huruvida herr Ohlin tagit allvarligt på detta spørsmål, eller om det som vanligt bara är en taktisk manöver.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! Herr Königson lämnade för en stund sedan en redogörelse för anledningen till konflikten i Göteborg. Om jag inte fattade fel uppgav herr Königson, att när man bland polisen i Göteborg hade fått klart för sig att lönesättningen där skulle bli lägre än för stockholmspolisen, ville man inte längre vara med i riksorganisationen. Men om det är på det sättet, herr Königson, får man då inte räkna med att varje grupp, som blir satt i en lägre löneställning än andra grupper, kommer att ta under övervägande, huruvida man skall kvarstå i polisförbundet eller inte.

Herr Königson och hans medmotionärer har försökt komma ur detta dilemma genom att sätta en gräns vid ett invånarantal av 100 000. Nu kommer vissa av hans meningsfränder och säger, att man knappast kan tänka sig att strikt följa denna gräns. Vi får nog gå ned litet grand säger man och ta in Hälsingborg också, som har 71 000 invånare. Men då frågar jag: Hur ställer sig befattningshavarna i Norrköping med dess 81 000 invånare? Kan man tänka sig att de skulle finna sig i att

stå i en lägre lönegrad än Hälsingborgspolisen?

Jag har velat dra upp detta för att försöka klargöra att man ovillkorligen måste komma i stora svårigheter om man försöker åstadkomma en differentiering i lönesättningen på det sätt som här föreslagits. Därmed har jag ingalunda velat säga att det helt saknas motiv för en differentiering, men man får tänka på konsekvenserna och möjligheten att i praktiken lösa en dylik differentiering.

När jag hörde herr Königson ange orsaken till göteborgsavdelningens utträde ur förbundet — alltså att göteborgspolisen fick klart för sig att den skulle komma att sättas i en lägre löneställning än stockholmspolisen — tänkte jag: Då måste väl ändå herr Königson dra konsekvensen att vi är inne på farliga vägar ur organisatorisk synpunkt, om vi försöker differentiera på detta sätt. Men det gjorde inte herr Königson, utan han bara flyttade ned gränsen en bit under Göteborg.

Man har här satt i fråga om det verkligen funnits något egentligt intresse från kommunsammanslutningarnas sida för en sådan ordning som propositionen innebär. Jag kan försäkra att både Stadsförbundet och Landskommunernas förbund har förklarat sig vara mycket intresserade av en dylik ordning. Och jag minns också mycket väl, att när man första gången till regeringen framförde sin mening i denna sak, pekade man på vissa förhållanden i lönesättningen, som föreföll att vara helt omotiverade. På sina håll föreligger det nämligen en oenhetlighet som synes svår att motivera. Om jag inte missminner mig nämnde man bl. a. att större delen av landsbygdspolisen i Medelpad var placerad i 15 lönegraden medan polisen på landsbygden söder därom, alltså i Hälsingland, befann sig i 14 och polisen i Ångermanland alltså norr om Medelpad, också i 14. Man var tydli-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

gen av den uppfattningen att några sakliga grunder att hålla polisen på Hälsinglands och Ångermanlands landsbygd i en lägre grad än i Medelpad inte fanns. Det uppgavs att motsvarande företeelser fanns också på andra håll.

När det nu är slutet ett avtal, visserligen preliminärt intill dess det har antagits av riksdagen, så måste man väl ändå säga sig att nog skall det till utomordentligt starka skäl, innan man frångår avtalet. Vad skulle konsekvenserna bli i fråga om de fortsatta möjligheterna till förhandlingar, om man nu frångår avtalet? Blev inte konsekvensen den, om man tillgodosåge polisen i de två städerna Stockholm och Göteborg, som befinner sig i konflikt, att poliskårerna i andra städer sade sig: »Här är en framkomlig väg för oss också. Vi skall gå ut ur polisförbundet och göra en egen aktion och på det sättet försöka få en förmånligare löneplacering?» Jag tror att vi skulle göra inte minst poliskåren en stor otjänst, om vi skulle anvisa vägar av det slaget. Ty det är väl ändå alla på det klara med: vill man nå fram till ett hyggligt resultat, så är sammanhållning och enighet i uppträdandet av mycket stort värde.

Jag sade att det skall till utomordentligt starka skäl, innan man ifrån riksdagens sida vägrar att godkänna ett preliminärt avtal, tillkommet vid förhandlingar mellan berörda parter. Visst är det en bekymmersam situation för polisens del i Stockholm och framför allt i Göteborg. Den är besvärlig, den är bekymmersam, men jag vågar säga att den är icke att betrakta såsom prekärr. Hade den varit att betrakta såsom prekärr, hade vi från regeringens sida sett oss nödsakade att ingripa på ena eller andra sättet.

Det är klart att vi följer denna sak med största uppmärksamhet, herr Ohlin. Vi kommer ingalunda att slå oss till ro och sitta med armarna i kors, utan vi kommer att mycket noga följa

utvecklingen. Är det så att inte läget utvecklar sig i gynnsam riktning, får vi ta oss en funderare på vad som över huvud taget kan vara att göra i detta sammanhang.

Herr Lundberg ställde ett par frågor till mig. Det var frågor som närmast berörde landsbygdspolisen. Han undrade om man inte i större omfattning kunde tänka sig en jourtjänst för att på det sättet garantera en nattvila och sabbatsvila för flertalet polismän. Ja det är möjligt att man i större utsträckning kanske t. o. m. mellan olika polisdistrikt skulle kunna gå in för en sådan jourtjänst. Jag är villig att överväga, huruvida det är möjligt.

En annan fråga som herr Lundberg tog upp var den, om man inte kunde öka möjligheterna för polispersonalen att flytta från ett distrikt till ett annat. Jag vill då först svara, att redan det reglemente, som vi nu går att antaga, underlättar för polispersonalen att flytta från ett distrikt till ett annat. Jag tänker då främst på att de s. k. slavkontrakten försvinner, kontrakten om att betala igen lån, som uppburits under utbildningstiden, för den händelse förflyttning till annat polisdistrikt sker relativt kort tid efter utbildningens avslutande. Denna skyldighet skall numera försvinna. Det är endast i den mån gamla avtal gäller som de tills vidare kan ligga hindrande i vägen, för förflyttning men nya avtal i den stilen kan inte komma till.

Jag är på det klara med att de synpunkter, som herr Lundberg framförde och som f. ö. för någon vecka sedan framfördes till mig vid en uppvaktning av polisföreningen i Uppsala län, förtjänar att noga övervägas. Jag tycker att man borde kunna få fram bättre möjligheter för en cirkulation mellan olika polisdistrikt och på det sättet också se till att tillfälle att tjänstgöra inom statspolisen bereddes flera. Möjligheterna till förflyttning mellan olika distrikt kommer att innebära större

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

möjligheter till befordran, bättre tillvaratagande av de förstklassiga krafterna inom poliskåren o. s. v.

Herr KÖNIGSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara till inrikesministern säga, att jag har inte motionerat i denna fråga och jag har inte satt någon gräns vid 100 000 invånare. Jag har bara i det läge, som vi har, sagt att jag kommer att ansluta mig till den motionär, som har motionerat i denna sak. Jag skulle mycket hellre sett, att man kunnat gå på den linje, som stadskollegiet i Göteborg något berört, när man velat ha mjukare bestämmelser, som tagit mera hänsyn till förhållandena i de olika städerna.

När det gäller utbrytningen av göteborgspolisen vill jag bara till det som inrikesministern sade tillägga, att jag var själv med i Stadsförbundets förhandlingsdelegation, när man beslöt om en uppflyttning för stockholmspolisen på hösten 1951. Då ansåg göteborgspolisen det självklart, att den vid förhandlingar följande vår skulle flyttas upp i samma läge som stockholmspolisen. Den ansåg nämligen att polistjänsten i Stockholm och Göteborg var likvärdig. Då man sedan såg, att detta inte blev resultatet, fick de i Göteborg, som redan sagt att staden inte ville uppskatta polispersonalens arbete, vatten på sin kvarn, och så blev resultatet det olyckliga att man lämnade polisförbundet. Man ansåg att man där inte hade gehör för den mening, som man förfäktade, att det inte var svårare arbetsförhållanden i Stockholm än i Göteborg för polismännen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! Jag vet inte, om man skall vara förvånad eller om det inte är ägnat att förvåna, att debatten i denna fråga har blivit så långt utdragen med en massa anföranden, välvilliga men utan yrkanden. Det enda yrkande,

som finns i fråga om lönegradsförändringar av någon nämnvärd betydelse, är framfört av herr Larsson i Stockholm med sin skulle jag vilja säga olyckliga befolkningsgräns. De anföranden som sedan har hållits av herr Königson, herr Ohlin m. fl., andas visserligen allmän välvilja, men herr Königson var själv angelägen understryka, att han inte hade motionerat i ärendet och inte heller hade något yrkande. Ja, det är väldigt lätt att vara välvillig, då man så att säga inte behöver stå för välviljan eller ens yrka på några förändringar.

Det har varit svårare att lösa frågan om differentieringen vid förhandlingsbordet. Herrarna skall inte tro, att den fråga, som här diskuterats, inte har diskuterats under förhandlingarna. Den har diskuterats mycket ingående. Det har därvid prövats på vilket sätt det skulle vara möjligt att ta hänsyn till svårighetsgraden i tjänstgöringsförhållandena, sådana de framträder olika orter emellan. Men det visade sig, och det har polisens egen organisation mycket klar kännning av, att höjer man lönegraderna på grund av förmenta större svårigheter i de större städerna, så kommer de som är anställda på andra orter att kunna peka på förhållanden, som leder till att man inte kan förorda en så stor differentiering. Jag har tidigare under debatten nämnt om att det i överenskommelsen finns en differentiering. Hänsyn har tagits till de olika svårighetsgraderna i fråga om tjänstgöring. Det har varit en utredning, som mycket noga gått igenom detta och föreslagit vissa normer att lägga till grund för inplaceringen. Vid förhandlingarna har vi emellertid på flera punkter gått längre än vad utredningen föreslagit. I denna utredning har ingått representanter för kommunalförbunden och för personalorganisationerna, och man har således haft tillgång till alla de synpunkter, som kunde behövas för att pröva dessa frågor. Efter remiss förelåg ytterligare upplysningar, som har kunnat beaktas vid överlägg-

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

ningarna, varvid även organisationerna framförde de skäl, som de ansåg inte hade blivit beaktade av utredningen.

Om man efter denna avvägning av skälen för och emot kommer fram till en lönegradsplacering på olika orter, som organisationerna har kunnat godta, så kan det visserligen vara bekvämt att säga, att löneförslaget inte är bra utan bristfälligt här och var. Det är mycket lätt att efter varje uppgörelse som träffas plocka ut en eller två grupper ur sammanhanget och säga, att för dem borde det vara bättre. Det kan man säga och samtidigt framhålla, att man har den allra största respekt för förhandlingsöverenskommelsen. Emellertid har man då tydligen inte större respekt än att man menar, att de som förhandlat, inte har mäktat lösa alla detaljer, som man nu vill göra till huvudsak i det hela.

Det ligger i sakens natur, att ett lönesystem, som skall spänna över hela landet och gälla för alla tjänster, blir något stelare än delavtal. Försök att åstadkomma så stor elasticitet som möjligt har gjorts, men det blir trots allt något mera uniformerat än om man har systemet uppbyggt på varje arbetsplats eller varje kommun. Men även då uppstår vissa svårigheter. Kommunerna har själva handlagt dessa frågor tidigare och har erfarenheter därom.

Jag vill i detta sammanhang ställa en fråga till herr Ohlin, som väl känner till förhållandena i Stockholms stad: Varför var Stockholms stad inte beredd att år 1951 acceptera en annan lönesättning än staden då gjorde? Jag skulle tro, att herr Ohlin säger, att man ville ta hänsyn till förhållandena på andra orter och till Stadsförbundet, som Stockholms stad är ansluten till. Men är det ej samma hänsyn, som Stockholms stad då tog, som man nu i samförstånd med polisorganisationerna fått ta till övriga orter ute i landet?

Nu kan man säga att dessa förhållanden blivit svårare. Det pågår konflikt i Göteborg. Det råder starkt missnöje i

Stockholm, som man inte vet vad det skall leda till. Det är förhållanden som vi alla känner till. Hur förhållandena kan utveckla sig i fortsättningen, kan vi ana oss till genom de anföranden som hållits här i kammaren och som faktiskt går i den riktningen, att man uppmanar människor att uppträda på detta sätt. Jag menar att det måste väl i sak innebära en uppmaning att här tillgodose sina intressen även på bekostnad av organisationsenheten, och då skall man inte försöka dölja detta med tal om respekt för organisationerna och respekt för överenskommelser. Man hjälper till att förbereda jordmånen för utbrytningar och nya svårigheter ute i kommunerna, svårigheter som kommer att sprida sig inte bara till de större städer jag här talat om utan också till övriga kommuner. Om detta är vad man åsyftat, så har man säkerligen vunnit en hel del med debatten här i dag, men jag tror inte att den har bidragit till att främja den fredliga utvecklingen inom polis-kåren. Det är dock en sak, som man borde vara mera angelägen om, liksom man har varit det från polismännens egna organisationer, där man på allt sätt har velat medverka till bättre förhållanden.

Herr KÖNIGSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr civilministern inte var närvarande, när jag höll mitt första anförande, vill jag upplysa om att jag ställde yrkande om bifall till herr Larssons i Stockholm motion och att jag är beredd att ta de konsekvenser, som kan följa härmed.

När civilministern sedan talade om förhållandena 1951 och de förhandlingar som då fördes, så vill jag säga att om det fanns någon som motsatte sig ett antagande av det framlagda förlikningsförslaget för Stockholms stad, så var det i varje fall inte mina partivänner i Stockholm.

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Herr LARSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Civilministern har vid ett par tillfällen varit inne på min motion. Första gången sade han, att jag förmodligen skämdes för den, och vid ett senare tillfälle nöjde han sig med att karakterisera den som enbart olycklig. Jag kan nu inte finna att den är så särskilt olycklig. Jag vill emellertid inte säga att den innebär någon idealisk lösning av hela förevarande fråga. Jag tror att det allt fortfarande kommer att uppstå konflikthanledningar. Det har jag heller aldrig förnekat. Jag tror emellertid att vi kommer ett steg längre på väg mot en uppgörelse i samförstånd med polismännen i hela landet, om vi går fram efter de befolkningslinjer, som jag har dragit upp. Naturligtvis kan också andra omständigheter spela in än rena befolkningsförhållanden, men vi måste ju dra en gräns någonstans, och jag har då valt att dra den gränsen med hänsyn tagen till befolkningsutvecklingen. Den har nämligen ganska stor betydelse, när det gäller polismännens arbete och tjänstgöring. Det är naturligtvis också en väsentlig skillnad mellan kommunala löneuppgörelser och en uppgörelse där det gäller att fastställa ett statligt normallönereglemente.

Vidare tror jag inte att man skall förmå riksdagen rätten att diskutera dessa frågor i alla detaljer, enbart med motiveringen att vi då skapar en grund för fortsatt missnöje. Det tror jag är ovidkommande hänsyn i detta fall.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN:

Herr talman! När herr Königson svarade på min fråga, hur det kunde komma sig att polismännen icke fick sina önskemål tillgodosedda 1951, sade han att detta inte berodde på hans partivänners inställning. Jag skulle då gärna vilja att herr Königson talade om för kammaren, vem som var löneborgarråd

i Stockholm 1951 och vilka som då rent politiskt sett var i majoritet. Det kanske skulle kunna bidra till att något klarlägga det ställningstagande som då skedde.

I den diskussion som här förts vid sidan om motionerna är det många talare som haft ordet utan att ställa något yrkande. Jag beklagar att jag i mitt första anförande felaktigt inräknade herr Königson bland dem. Jag kan emellertid inte komma ifrån det bestämda intrycket att hela den kritik som framförts måste komma att gå ut över de förhandlande organisationerna — såvida man inte menar att vi skulle ha bjudit över dem — d. v. s. mot Svenska polisförbundet och Tjänstemännens centralorganisation, som varit poliskårens företrädare vid förhandlingarna. De får ta åt sig kritiken. Jag vet dock inte om det kommer att underlätta organisationernas arbete i fortsättningen eller om det finns ett bestämt intresse av att försvaga deras ställning.

Herr PETTERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Jag har väntat till slutet av denna debatt för att se om det från utredningens sida skulle behöva sägas någonting i denna fråga. Utredningen har dock inte blivit angripen på något sätt i diskussionen, och det kunde kanske därför vara onödigt att jag här tar till orda. Jag vill emellertid göra några små påpekanden.

Det är första gången som man har träffat en central uppgörelse av detta slag för hela landet, och jag måste för min del säga att förhandlingarna här har lyckats bättre än någon kunde hoppas, då det gällt att samordna lönerna för 400—500 platser i landet i en central uppgörelse, med hänsyn tagen till den splittring i lönehänseende, som tidigare rått. Ett faktum är nämligen att man i utredningen har träffat på polismän, som har varit placerade från 13 upp till 17 lönegraden, utan att det har funnits

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

några som helst motiveringar för denna differentiering. Trots denna splitt-ring har man nu lyckats träffa en central uppgörelse. Jag kan hålla med om att uppgörelsen vid den praktiska tillämpningen kan komma att visa sig ojämn. Framtiden får utvisa om några brister därvidlag föreligger. Jag vill inte förneka att det kan föreligga risk för att det vid tillämpningen av överenskommelsen kan visa sig nödvändigt att vidtaga vissa justeringar i förordningen. Men det är ett par saker till jag skulle vilja framhålla i detta sammanhang. Så har man t. ex. kritiserat rekryteringslönegraden och sagt, att rekryteringstjänsterna tidigare stått i 12 eller 13 lönegraden. Vi får emellertid inte glömma att det var många som fick gå rätt många år i 12 lönegraden innan de blev placerade i en högre lönegrad, ja, vederbörande kunde få gå ända upp till 8 à 10 år i 13 lönegraden innan de kunde få en ordinarie befattning i 14 lönegraden. Här finns det dock en garanti för aspiranten att efter 18 månader, tiden vid polisskolan inräknad, komma upp i 13 lönegraden. Vidare har man beräknat att det skulle dröja högst fem år innan vederbörande vore uppe i 15 lönegraden och hade möjlighet att komma upp i 17 lönegraden. Som det sagts i debatten har det funnits anledning till stort missnöje inom kåren över att beföringsmöjligheterna tidigare varit så små.

Vad beträffar de grupper som brutit sig ut skall jag inte beröra den saken på annat sätt än att jag ställer frågan: Hur skulle det bli i detta land med förhandlingsgången, hur skulle man över huvud taget kunna träffa en uppgörelse hädanefter, om det visade sig att en grupp som är missnöjd skulle kunna bryta sig ut ur sitt förbund och få en annan uppgörelse som är bättre? För det första sätter man en förbundsledning eller en förhandlingsdelegation i den situationen att ingen någonsin kan våga tro på arbetsgivaren när denne sä-

ger, att vad som bjuds är sista budet. Vi skulle på det sättet skapa fullständigt kaos på detta område.

Jag måste till sist, herr talman, efter alla de inlägg som herr Königson gjort och där han uppträtt som om han var expert på förhandlingsfrågor, fråga honom: Vad var anledningen till att hans partivänner i Göteborg bytte ut honom i förhandlingsdelegationen?

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag har uppfordrats att ta till orda av civilministerns upprepade understrykanden av att det ju inte framställts många yrkanden här. Jag var förvånad över att civilministern anser detta vara så viktigt att det behöver markeras genom upprepanden. Det ligger väl i sakens natur, herr civilminister, att när man har en fråga av denna art sig förelagd så kan det finnas skäl — herr Kyling har snuddat litet vid en del av dem — för kammarens ledamöter att ge sina meningar formen av kommentarer till det föreliggande förslaget. Herr civilminister, Ni tycks inte vara nöjd när det kommer yrkanden, som avviker från den träffade uppgörelsen, Ni kritiserar sedan att kommentarer till det föreliggande förslaget görs av riksdagens ledamöter. Ja, under sådana förhållanden blir det tydligen ingenting annat kvar för riksdagen än att vara en stämpel som godkänner de propositioner Ni förelägger den. Det är konsekvensen! För min del kan jag inte acceptera den konsekvensen, och jag tror knappast att civilministern heller vid ett närmare övervägande kommer att vidhålla den.

Inrikesministern gjorde ett uttalande, som tydligen förbigick civilministern. Det var ur den synpunkt jag företräder långt mera tillfredsställande än civilministerns yttrande. Inrikesministern sade ungefär som så, att om det visar sig att utvecklingen inte blir tillfredsställande så får väl regeringen lov att ta ställning till frågan om vad som kan göras. Det

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

var intet sådant bryskt avvisande, att nu har ett avtal träffats; punkt och slut, ingenting mer behöver sägas. Jag tror att den attityd inrikesministern demonstrerade inte på något sätt står i strid med de förhandlingsuppgifter som föreligger och som vi alla anser motivera ett återhållsamt uppträdande från statens representanters sida.

Till sist, herr talman! Civilministerns huvudreplik till herr Königson var att herr Königson skulle tala om för kammaren vilka det var som hade majoriteten i Stockholms stadsfullmäktige 1951 och där representerade staden som förhandlingspart. Ja, jag kan ju tala om det för civilministern, även om kammarens ledamöter praktiskt taget utan undantag vet det och herr Königson inte ens finner det nödvändigt att upplysa om det, nämligen att 1951 bestod majoriteten i Stockholms stadsfullmäktige av folkpartiet och högern, detta eftersom socialdemokraterna 1950 förlorat majoriteten.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINGMAN**:

Herr talman! Jag har givetvis ingen erinran att göra om riksdagens ledamöter i anledning av en proposition kommer med yrkanden om ändringar eller om man i anledning av en proposition vill göra vissa uttalanden. Vad jag i detta sammanhang fann vara litet lättvindigt eller, rättare sagt, tydde på att man intog en bekväm ställning, var att man är angelägen understryka värdet av en träffad uppgörelse och inte vill påyrka några ändringar men samtidigt framför en massa erinringar och anmärkningar i sammanhanget. Detta måste väl uppfattas såsom riktat mot dem som möttes vid förhandlingsbordet och i första hand mot dem som företrädde organisationerna. Herr Ohlin har heller inte bestritt att det kan tolkas på det sättet.

Herr Ohlin menade att det skulle ligga en motsättning i inrikesministerns sätt att se på denna fråga och de synpunkter som jag har anfört. Men så är det inte alls. Vad inrikesministern sade var ju, att vi får se hur utvecklingen blir i framtiden. Är det inte så med alla avtal som man träffar? Jag har inte tänkt mig att om vi träffar ett avtal, så skall det gälla för all framtid, utan man får alltid se hur ett avtal verkar och pröva vilka ändringar som framdeles kan behöva göras. Så har det varit under alla tider som man haft avtal, vare sig det rört sig om kollektivavtal eller om andra överenskommelser. Man har haft dem för viss tid, och sedan har man tagit upp dem till diskussion. Någon annan mening kan inte heller inrikesministern ha lagt i sitt yttrande. Han kan även mena att man skall pröva frågan om anställningsformerna eller organisationsformen vilket ligger utanför löneavvägningen.

Vad sedan beträffar de upplysningar, som herr Königson lämnade, så kom de ju på en förfrågan från min sida. Jag frågade först om det förut hade varit så lätt att ordna dessa saker för kommunerna, och så ställde jag spörsmålet: Om det var det, varför ordnades de då inte exempelvis i Stockholm 1951? Herr Königson svarade, att det hade man velat göra, men det var andra politiska meningsriktningar som höll emot. Jag frågade då: Vilka var det som hade den politiska makten i Stockholm 1951? Frågan var kanske onödig, det håller jag med om, ty jag vet också att arbetarpartiet inte hade majoritet i Stockholm 1951. Men eftersom herr Königson skyllde ifrån sig på andra partier och inte ville ta ansvaret, varken själv eller för sina partivänner, tyckte jag det var av intresse att höra, om *han* hade upptäckt att det var en annan majoritet i Stockholm det året.

Polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att civilministern tydligen trampade på en mycket öm tå då han påpekade, att här talar man ganska välvilligt utan att vilja förplikta sig att ta konsekvenserna av det välvilliga talet.

Herr OHLIN (fp):

Jag skulle bara vilja säga till herr Lindholm att alla som talar i denna kammare får nog uppleva, att för vad de säger här kommer det att utkrävas ansvar av dem; detta gäller både herr Lindholm och mig och alla andra. Det är därför ingenting annat än barnsligt prat att påstå att man inte skulle ta sitt ansvar när man gör en kommentar till en kungl. proposition.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till denna hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 529 av herr Larsson i Stockholm; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 529 av herr Larsson i Stockholm.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Lundberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 189 ja och 11 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Härefter gav herr talmannen propositioner i fråga om motiveringen, nämligen dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av utskottets motivering med det tillägg, som under överläggningen föreslagits av herr Senander; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets motivering i utskottets utlåtande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets berörda motivering med det tillägg, som under överläggningen föreslagits av herr Senander.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 189 ja och 4 nej, varjämte

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering.

§ 13.

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

Föredrogs statuskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Fritiof Karlsson m. fl.* (I: 201) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson i Benestad m. fl.* (II: 254), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att vid en kommande reducering av ortsgrupperna i den statliga löne- och skattegrupperingen en nedflyttning av högsta ortsgrupp borde övervägas, dock med särskilt kompletterande tillägg för Norrland.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 201 och II: 254 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Pålsson, Bengtson, Rubbestad* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 201 och II: 254 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att en reducering av antalet ortsgrupper i den statliga löne- och skattegrupperingen från fyra till tre snarast måtte övervägas;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 201 och II: 254 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad dessa reservanter anfört.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *JANSSON* i Benestad (bf):

Herr talman! Då jag har väckt en motion i denna fråga ber jag att få framföra några synpunkter på den samma.

Löne- och skattegrupperingen är en fråga av oerhört vitalt intresse för landsbygden, och det parti jag företräder har i många år haft sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål. Den av socialstyrelsen i fjol gjorda undersökning av levnadskostnaderna, som föregick fjolårets beslut, redovisade som bekant en sammankrympning av dessa kostnader från både botten och toppen, och i konsekvens därmed beslöt också riksdagen att avskaffa ortsgrupp 1.

Vi motionärer menar emellertid att det vore skäl i att ompröva även Stockholms ställning i dyrortshänseende. Det är ingen tvekan om att den höga kostnadsnivån i Stockholm, exempelvis när det gäller bostadsbyggandet, delvis har sin orsak i stadens placering i ortsgrupp 5. Byggnadskostnaderna är åtskilligt högre i Stockholm än i Malmö. Man kan säga att detta möjligen sammanhänger med bristande organisation, och det har också sagts att det beror på sämre arbetstakt vid byggena, men det är i varje fall klart, att förhållandet i icke ringa mån sammanhänger med de högre löner, som följer med stadens dyrortsplacering. En nedflyttning av huvudstaden i en lägre ortsgrupp skulle alltså medföra påtagliga fördelar. Det skulle minska spänningen mellan staden och omgivande förorter, och det skulle verka sänkande på kostnadsnivån inom hela detta stora område.

Utskottet skriver nu, att det erfarenhetsmässigt visat sig stöta på stora praktiska och psykologiska hinder att nedflytta en hel ortsgrupp. Jag erkänner att detta är alldeles riktigt. Fjolårets beslut i denna fråga visade ju att det är så, och många av de orter som först flyttades ned lyckades sedan ge-

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

nom uppvaktningar eller på annat sätt på nytt bli placerade i sin gamla ortsgrupp. Men man kan väl inte säga att psykologiska hinder skall gå före ekonomiska och sociala rättvisesynpunkter. Jag tycker att man har rätt att ställa denna fråga med anledning av utskottets formulering av den här anförda satsen.

I motionen begäres endast att, där-est utvecklingen går i den riktningen att en fortsatt sammanpressning sker även uppifrån, huvudstadens placering i ortsgrupphänseende omprövas.

I utskottsutlåtandet har redovisats socialstyrelsens beräkningar, och med de grunder styrelsen har att gå efter kommer man självfallet fram till det indextal som angivits. Vi som principiellt är motståndare till hela detta system har emellertid alltid sagt och säger alltjämt, att det finns en hel del som inte kan mätas eller statistiskt bevisas. Det går exempelvis aldrig att redovisa avståndskostnaden riktigt. Låt oss som ett enda exempel, som jag tycker säger en hel del, taga en helt vanlig arbetare, som har 15 kilometer till sin arbetsplats och som kör sin motorcykel dit varje dag. Han kan redovisa kostnaderna för bensin och slitage, och dem kan han göra avdrag för i sin deklaration, men han kan aldrig redovisa hur mycket han fryser under en kall vinter, då han skall köra denna sträcka. Han kan inte heller visa hur svårt det många gånger är att färdas i dåligt väglag. Det förhåller sig så, att dessa kostnader inte är mätbara, inte kan räknas i kronor och ören, inte kan mätas med index, men de finns där i alla fall. Det är ofrånkomligt att taga hänsyn till detta när man bedömer hela denna fråga om dyrortsgrupperingen.

Jag skulle också vilja säga något om skattegrupperna i detta sammanhang. Det är alldeles uppenbart att om man flyttade ned Stockholm från toppen i femte dyrortsgruppen till fjärde dyr-

ortsgruppen, så skulle det även betyda en reducering av skatteavdragen i Stockholm, och det skulle väl i någon mån betyda att man finge en rättvisare fördelning även på den punkten i förhållande till andra ortsgupper, framför allt i fråga om fördelningen mellan stad och landsbygd.

Jag vill med dessa korta ord, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation som avgivits av bl. a. herrar Hansson i Skegrie och Rubbestad.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är ju så att vi regelmässigt brukar diskutera dyrortsgrupperingen här i riksdagen. Jag hade dock tänkt mig att när vi förra året hade en ganska stor debatt i dessa frågor och då vi därjämte företog betydande justeringar, så skulle det ha lugnat sig litet på den fronten, men tyvärr tycks det inte vara så.

I motionerna hade man i år ett yrkande i annan riktning än förra året. Man ville flytta ner Stockholm från ortsgrupp 5 till ortsgrupp 4; dessutom ville man ha särskilda tillägg för orter, som var dyrare än orter inom Stockholms ortsgrupp. Enligt de uppgifter, som socialstyrelsen har lämnat, har Stockholm i dag det högsta pristalet, och ett bifall till motionerna skulle alltså betyda att samtliga orter som nu tillhör ortsgrupp 5 skulle flyttas ned till ortsgrupp 4. Jag tror inte att det tillhör en realistisk politik att handlägga dyrortsgrupperingsfrågor på det sätt som motionärerna föreställt sig. Dessutom kan man ju inte diskutera denna dyrortsgraderingsfråga utan att taga någon hänsyn till de faktiska förhållanden som råder på marknaden i stort. Det är inte obekant för motionärerna att spännvidden på den öppna marknaden utgör 27 procent medan den på den statliga sidan är endast 12 procent.

Vill man komplicera problemställningen kan man gå den väg motionärer-

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

na har förordat. Inom utskottet har vi emellertid inte kunnat tillstyrka detta.

Detta om själv sakfrågan. Jag har också ett meddelande att lämna kammaren. På grund av ett missförstånd har fröken Andersson i första kammaren kommit att stå för reservation 2. Hon biträder i själva verket utskottets förslag.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Som herr Lindholm nyss framhöll var denna fråga föremål för riksdagens behandling förra året, och vi hade då en mycket omfattande detaljdiskussion i denna sak. Vi har därför inte anledning att nu här ta upp denna fråga i detalj, men en sak som man redan förra året fick ganska klar för sig var, att det vore lyckligt om den avveckling, som man då faktiskt var inne på genom att en ortsgrupp togs bort, snarast kunde fortsättas ytterligare ett steg, varigenom man skulle kunna få en mycket stark och gynnsam förenkling till stånd. Detta talar också för att en omprövning av frågan är befogad.

När det nu redan i år, ett år efteråt, har kommit motioner i ärendet, nödgas vi i alla fall redan nu ta ställning till denna sak. Jag vill då erinra om den reservation som jag förra året talade för och det uttalande som jag då också gjorde i kammaren. Jag framhöll vid det tillfället, att det nuvarande dyrortssystemet obestriddligen är ganska otillfredsställande. Man måste medge att en objektiv grund för indelningen är ytterst svår att erhålla, och detta leder bestämt till tanken att systemet bör ersättas med något annat. Jag framhöll detta förra året, och jag har samma inställning i år.

När motionärerna här har framfört ungefär samma synpunkter, har vi också i de delarna helt kunnat instämma med dem. Det är bara på en punkt som

vi inte har kunnat följa dem. Om vi ginge med på den punkten, skulle det bryta emot den uppfattning som vi i vår grupp har haft förut, nämligen att avvecklingen av detta system i praktiken — även om man rent teoretiskt kan diskutera en annan väg — bör ske genom att man kapar de undre grupperna och till slut bara får en grupp kvar i toppen. Det är alltså på det sättet, herr talman, som vår reservation skiljer sig från reservationen nr 1. I övrigt har vi samma synpunkter på denna fråga.

Då vår mening i denna punkt i någon mån skiljer sig från motionen, har vi också formellt fått göra en annan kläm, och jag skall be att med detta, herr talman, få yrka bifall till den reservation som under beteckningen 2 är fogad till detta utlåtande.

Herr JANSSON i Benestad (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindholm yttrade att spännvidden är större i den privata marknaden än i den statliga. Jag tror att det är riktigt, men det styrker faktiskt mitt påstående, att vi har en konstlad kostnadsnivå för Stockholms del i fråga om både byggande och annat. Det är bara det påpekandet jag vill göra. Reflexionen är alltså i och för sig ovillkorligen riktigt.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Om nu herr Jansson i Benestad godtar detta, skulle konsekvensen leda honom till att det bör bli flera ortsgrupper i stället för färre.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Janssons i Benestads motion. Jag tycker nämligen att det finns anledning att peka på vissa uttalanden i motionen, som jag förmodar att vissa av reservanterna inte på något sätt vill skriva under.

Herr Jansson i Benestad anser ju vad gäller stockholmsförhållandena att det

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

är den stora tillströmningen av folk, som driver upp hyrorna här i Stockholm. Man kan ju bli en smula förvånad över att herr Jansson alltså inte känner till, att vi sedan ganska länge faktiskt har en hyresreglering, som även gäller Stockholm och som väl inte på något sätt innebär att man släpper upp hyrorna med hänsyn till bostadsköns längd.

Vad vi kan konstatera beträffande Stockholm är att byggnadskostnaderna är mycket höga. Herr Jansson förklarade, när han var inne på den frågan, att dessas höjd skulle kunna bero på sämre arbetstakt på byggena, ett påstående som naturligtvis herr Jansson får stå för själv. Jag tror knappast att det håller streck i nämnvärd omfattning. Likaså påstår han att lönerna i Stockholm är högre på grund av att Stockholm tillhör dyrortsgrupp 5. Jag tror för min del inte att de avtal, som reglerar byggnadsfackets löneläge, träffats med hänsyn enbart till dyrortsgrupperingen. Det är andra faktorer som kommer in här, och framför allt har det varit bristen på arbetskraft.

En sak som i reservationerna framhålls av herrar Pålsson, Bengtson, Rubbestad, Hansson i Skegrie, Skoglund och Staxäng är denna: »Den alltjämt pågående folkförflyttningen till de stora städerna visar, att dessa kan erbjuda en standard, som oftast värderas högre än den som landsbygden kan bjuda.» Hur kan det nu komma sig att standarden i storstäderna värderas högre? Man påstår inte att den verkligen är högre, utan bara att den värderas högre än den som landsbygden kan bjuda. Det måste väl bero på, kan en hädisk stockholmare som jag säga, att bondeförbundet för en sådan propaganda på landsbygden, att man lockar folk att tro, att standarden i storstäder som Stockholm är så hög och tilldragande, att folk börjar flytta dit.

En omständighet — om man skall tala allvarligt — som man bör komma

ihåg och som herr Lindholm var inne på är, att det finns större differenser mellan lönerna i olika dyrorter på den privata arbetsmarknaden än i den statliga dyrortsgrupperingen. Han nämnde siffran 27 procent som bevis för en stor differens. Men det vet vi ju ifrån det statliga området, att när vi hade arbetskraftsbrist häromåret var det, trots att löneläget alltså enligt herr Jansson och hans meningsfränder var så förnämligt i Stockholm, mycket svårt att nyrekrytera stationskarlar och vissa andra.

Jag tvekar inte att påstå, att om vi inte skulle ha något dyrortssystem i nuvarande situation, när vi faktiskt kan konstatera att det finns påtagliga skillnader i dyrortshänseende olika landsdelar emellan, skulle antagligen den effekten åstadkommas, att industrien sökte sig till större städer och tätorter, där det finns förmåner som man kanske skulle värdera högt, eftersom industrien inte genom att ha företagen på landsbygden skulle kunna dra nytta av en lägre lönesättning. Ett avskaffande av dyrortssystemet skulle alltså leda till ännu större folkförflyttning till de större städerna.

Vad utskottet har framhållit är ju i stort sett inte annat än att man är beredd att på nytt ta upp frågan, som ju var uppe förra året, om det uppstår förändringar i dyrheshänseende. Såvitt man kan se av de sakkunniga instanserna har någon så påtaglig förändring ännu inte inträtt, att man redan nu skulle behöva skriva till Kungl. Maj:t och begära en omprövning.

Herr Staxäng talar för reservation nr 2, där man uteslutit det stycke i reservation 1 som handlar om lämpligheten av att ompröva Stockholms dyrortsplacering som högsta ortsgupp. Vissa av hans nyss framförda synpunkter kan jag dela. Men jag skulle vilja fästa uppmärksamheten på att högerns ledamöter i sin reservation inte anslutit sig till det uttalande, där utskotts-

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

majoriteten säger: »Härtill kommer, att en nedflyttning av en hel ortsgrupp erfarenhetsmässigt måste vara ägnat att stöta på stora praktiska och psykologiska hinder.» Det förvånar mig att högerens ledamöter i sin reservation inte velat ta med ett så betydelsefullt uttalande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Herr Lindholm uttalade sin förvåning över att det redan nu efter omläggningen i fjol skulle komma före frågor om dyrortsgrupperingen. Men den omläggningen var inte på långt när tillfredsställande för alla orter i landet. Kritik märktes redan under remissdebatten. Om herr Lindholm ville gå ut i bygderna och underrätta sig litet om läget i de breda folklagren, skulle han förstå att knappast någon inser varför Stockholm skall ligga i en så mycket högre grupp än andra orter. Herr Lindholm pekade på att socialstyrelsens statistiska uppgifter visar, att det är dyrare i Stockholm än på andra håll. I debatten i fjol påpekade jag lösligheten i de siffror som socialstyrelsen hade presterat. När resorna, såsom framgår av tabellen i utskottsutlåtandet, i Stockholm värderas till 450 kronor men i ortsgrupp 2, d. v. s. rena landsbygden, bara till 242 kronor, torde var och en förstå att beräkningen är orimlig, då det just är på landsbygden man har de dyraste resekostnaderna. I fråga om t. ex. posten »kläder och övrigt» är Stockholm dyrast med 5 302 kronor om året. Jag förmodar att herrar ledamöter och även damer i riksdagen har varit ute och tittat på vilka priser som gäller här i Stockholm på kläder o. d. Jag är intresserad av att titta på sådant litet varstans för att göra mig underrättad om det berättigade i socialstyrelsens beräkningar. Jag måste då konstatera, att dessa saker är

billigare här i Stockholm än på rena landsbygden. Det kan vem som helst kontrollera som vill göra sig det besväret. De tabeller som fjolårets dyrortsgruppering baserade sig på är inte hållbara, och det föreligger ingen anledning att upprätthålla detta orättvisa system. Vi behöver här en ändring.

Naturligtvis håller jag fast vid den linje jag förfäktade i fjol, att man bör ta ett steg i sänder och då framför allt lyfta upp den lägsta ortsgruppen till närmast högre. Om man bara finge bort ortsgrupp 2 skulle det bli en betydande förbättring av läget, ty då kom större delen av landet i ortsgrupp 3, och de mest skriande orättvisorna skulle försvinna.

Men jag är inte blind för att man också skulle kunna deklassera Stockholm något från dess förmånsställning. Jag är medveten om att det inte är lätt att ta bort förmåner som en grupp fått i ett samhälle, men t. ex. vid en ny löneroglering med vissa procents höjning av lönerna kunde det vara på sin plats att Stockholms invånare inte fick någon del av denna höjning förrän detta vore berättigat med hänsyn till levnadskostnaderna i Stockholm, vilka man då skulle beräkna på annat sätt än socialstyrelsen gör. Om man följde den linjen skulle stockholmarna få behålla vad de har men inte komma i åtnjutande av eventuella lönehöjningar. Även andra förhållanden kan medföra att en omprövning bör komma till stånd. Såsom det påpekas i reservationen medför naturligtvis de förmåner som Stockholm nu har framför andra orter en sugning från landsbygden. Knappast någon torde bestrida att det på grund av de bättre lönerna kommer flera sökande hit än till orter i lägre ortsgupper.

Det vore därför av värde om vi kunde bli eniga om och hos Kungl. Maj:t hemställa om den ytterligare översyn av dyrortsgrupperingen som förordas i reservationen av herr Pålsson m. fl. Jag

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

ber att med detta få yrka bifall till densamma.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Rubbestad sade att det ute i landet fanns många som var missnöjda med det beslut beträffande dyrortsgrupperingen som riksdagen förra året fattade. Ja, om man odlar ett missnöje på denna punkt, finns det givetvis alltid en del som faller för denna odlingsverksamhet. Men om riksdagen skulle följa de rekommendationer, som herr Rubbestad givit, och avskaffa dyrortsgrupperingssystemet, tror herr Rubbestad att det då skulle bli lugnt och stilla på alla håll? Nej, det skulle det ingalunda bli. Då skulle sådana grupper, som i dag är relativt nöjda, börja att tala om att det måste införas ett dyrortsgrupperingssystem. Jag kan nämna att i Norge, där det inte finns någon dyrortsgruppering, diskuterar man för närvarande, om man inte bör införa en dyrortsgruppering med hänsyn till de olikheter i kostnader som föreligger olika orter emellan.

När herr Rubbestad inte vill godta socialstyrelsens statistik, kan jag inte underlåta att erinra herr Rubbestad om att han ju inte heller ville vara med om att överföra detta arbete till dyrortsnämnden.

Herr JANSSON i Benestad (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nihlfors började sitt anförande med att säga till mig, att jag fick själv stå för mitt påstående, att det är sämre arbetstakt vid byggena här i Stockholm än på landsbygden. Ja, det skall jag gärna göra, ty så mycket har jag sett av arbete på olika håll.

Sedan tog herr Nihlfors upp frågan om de höga lönerna inom byggnadsindustrien i Stockholm. Det går inte att förneka, herr Nihlfors, att det finns ett samband mellan lönerna inom byggnadsindustrien och dyrortsgrupperingen. Det kan man själv konstatera, om

man studerar taxeringsuppgifterna och ser efter vad t. ex. en snickare eller murare tjänar, därest vederbörande tillhör ortsgrupp 2 eller om de bor i Stockholm.

När herr Nihlfors säger att bondeförbundet för en propaganda som driver folk från landsbygden, är han litet fel underrättad. Tidigare kanske propagandan från vårt håll — om man nu skall använda ett sådant uttryck som propaganda — i viss mån kunde ha en sådan effekt, men den tiden är försvunnen. Vi betonar nu framför allt de värden som jordbrukaryrket och tillvaron på landsbygden dock erbjuder och som dess bättre inte har med dyrortsgrupperingen att göra — jag skall dock inte i denna debatt närmare ingå på vari dessa värden består.

Herr Nihlfors ifrågasatte också, om inte industrien skulle komma att söka sig bort från landsbygden, därest man reducerade antalet ortsgrupper. Men det är väl ändå så, herr Nihlfors, att många av våra industrier måste ligga, där råvarukällan finns. Man kan exempelvis inte flytta glasbruken från Kronobergs län, ty där finns skogen som är deras råvarubas, och man kan inte flytta kraftverken från de vattendrag, där de är placerade. Jag hoppas att herr Nihlfors då vill svara på den frågan, varför en arbetare eller annan vid dessa företag skall ha 480 kronor mindre i skatteavdrag än den som bor i Stockholm. Det finns enligt min mening ingen som helst rättvisa i detta.

Herr STAXÅNG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nihlfors gjorde ett uttalande som inte bör få stå oemotsagt. Han uttryckte nämligen sin förvåning över att det i vår reservation inte återfinnes den passus i utskottsutlåtandet, där det heter på följande sätt: »Härtill kommer, att en nedflyttning av en hel ortsgrupp erfarenhetsmässigt måste vara ägnad att stöta på stora praktiska och psykologiska hinder.» Jag tycker

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

att detta påpekande är alldeles onödigt med tanke på att vi i vår reservation skriver följande: »Det av 1953 års riksdag fattade beslutet om avveckling av dyrortsgrupp 1 bör betraktas som ett första steg i fråga om en successiv avveckling av hela dyrortssystemet genom borttagande av de lägre grupperna.» Detta är ju ett kort och klart konstaterande, som jag inte här skall närmare motivera, eftersom jag gjorde det i mitt första anförande.

Till sist vill jag bara fastslå att herr Nihlfors, allt för mycket, pläderade för det nuvarande systemet, något som jag för min del inte kan göra.

Herr RUBBESTAD (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fullt på det klara med att om dyrortsregleringen över lag borttages, skulle en del grupper bli missnöjda, främst då stockholmarna. Men då får vi väl behandla dem på samma sätt som vi enligt herr Lindholms mening borde behandla opponenterna i polispersonalens lönefråga: vi får säga till dem, att de inte känner sitt ansvar och att de får låta bli att komma med klander. Det är nog det enda rätta.

Vad indexnämnden beträffar var jag motståndare till sammansättningen av nämnden och det är jag alltjämt. Jag ansåg nämligen att indexnämnden enligt förslaget blev sammansatt på ett sådant sätt, att den väsentligen komme att representera endast löntagare. Jag anser det synnerligen viktigt att även arbetsgivare får vara företrädna där och framföra sina synpunkter. Såsom sammansättningen av indexnämnden nu blev tror jag, att vi snart måste motse stigande indextal med åtföljande höjda löner, och det tror jag inte är så lyckligt.

Herr NIHLFORS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jansson i Benestad vidhöll sin uppfattning att byggnadslönerna i Stockholm är beroende av

dyrortsgrupperingen. Jag vill emellertid återigen erinra om vad herr Lindholm sade, nämligen att skillnaden i löner på den öppna marknaden — vi har inga statliga byggnadsarbetare ännu — mellan Stockholm och andra orter i landet är avsevärt mycket större än skillnaden inom det statliga dyrortssystemet. Detta visar att det inte kan vara dyrortsgrupperingen som på något sätt är avgörande i detta sammanhang.

Herr Jansson sade även att industrierna ligger där de har sina råvarukällor och att man inte kan flytta ut dem. Men det finns väl även annan industri och företagsamhet som är oberoende av avståndet till råvarukällor eller direkt tillgång till annat behövt material. Denna industri kan alltså, i händelse vi slopar dyrortssystemet, placeras där det av andra skäl är fördelaktigt. Dessa skäl är av sådan art, miss-tänker jag, att företagen skulle flyttas till städerna.

Herr Rubbestad har gjort privata forskningar beträffande klädpriserna här i Stockholm. Han har funnit att hans forskningsresultat inte stämmer med socialstyrelsens undersökningar. Beträffande detta vill jag bara säga att vi här i kammaren kan konstatera, att herr Rubbestads expertutlåtande i detta fall står emot resultatet från socialstyrelsen i dess egenskap av statistiskt utredningsorgan på detta område. Jag överlåter åt kammaren att avgöra vem ni skall tro mest på.

Herr HANSSON i Skegrie (bf):

Herr talman! Jag vill göra det påpekandet, att debatten här bör behandla reservationerna och utlåtandet och inte motionen och utlåtandet. Motionären har ju nämligen själv yrkat bifall till den ena av reservationerna.

I vår reservation, nr 1, har vi ju sagt, att vi anser det vara riktigast att flytta upp underifrån vid en fortsatt krympning av dyrortsgruppernas antal. I re-

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

reservationen har vi beträffande motionen begränsat oss till att säga följande: »Emellertid finner utskottet det icke vara uteslutet, att sådana förändringar i levnadskostnaderna kan inträffa liksom att de strukturella förhållandena kan bli sådana, att i likhet med vad som uttalats i motionerna en omprövning även om Stockholms placering i högsta ortsgruppen kan anses böra ifrågakomma.»

Detta är ju en formulering som jag tycker alla skulle kunna vara med om. Vi säger ju här endast att om sådana förhållanden inträffar, anser vi att en dylik omprövning skall ifrågakomma. Inträffar inte detta, skall, menar vi, en omprövning inte behöva komma till stånd. Detta är en så pass försiktig skrivning att i varje fall jag tycker att endast en reservation hade varit behövlig. Jag tycker även att utskottets övriga ledamöter skulle kunna acceptera detta.

Herr Nihlfors ville göra gällande, att löneskillnaden inte skulle utöva någon inverkan på folkförflyttningen. Herr Nihlfors citerade det uttalande som finns i reservation nr 1 — och även i reservation nr 2 — där det säges, att folk värderar standarden i Stockholm högre. Jag tror inte bara att man värderar standarden högre utan också att man med skäl kan säga, att standarden verkligen är högre i Stockholm. Ty den lön man får i Stockholm ger sannolikt en högre standard än den lön man får i en annan dyrortsgrupp. Det förhåller sig ju ändå så, herr Nihlfors, att folk flockas kring vissa tjänster i Stockholm som flugorna kring en sockerbit. Detta är en orsak till att man kan misstänka att Stockholm placerats högre än som med tanke på levnadskostnaderna är skäligt. En annan orsak är den, att när man erbjuder en tjänsteman i Stockholm att flytta till en annan tjänst — låt oss säga i Uppsala, Norrköping eller Linköping; vi kan ju ta en ort som ligger i ortsgrupp 3 — då är många gånger skälen för att man avböjer en sådan

förflyttning den, att man får så och så mycket lägre lön. Vore lönerna avpassade i förhållande till de verkliga levnadskostnaderna, skulle det inte spela någon som helst roll för en tjänsteman var han befann sig. Hans lön skulle dock ge honom samma levnadsstandard. Som vi här i all försiktighet påpekat finns det nog vissa saker som gör, att man ställer sig litet frågande till huruvida det är riktigt som det är nu. Vi vill bara, att det skall kunna ske en omprövning, om man finner skäl för en sådan.

När vi talar om att de strukturella förhållandena kan ändras så att man bör ifrågasätta en omprövning, gäller det inte bara Stockholm. Det avser även andra tätorter, som ligger i en högre grupp än kringliggande orter. Den nuvarande utvecklingen i vårt land med en folkförflyttning av stora dimensioner till vissa orter är, som vi ser det, inte önskvärd ur samhällets synpunkt. Frågan är om inte dyrortsgrupperingen kan vara orsak till att det blir en sådan anhopning av människor i vissa tätorter och till att landsbygden blir alltmer uttunnad på invånare. Det är i varje fall, såvitt jag kan se, inte uteslutet. Det är detta vi velat påpeka, när vi nämnt, att de strukturella förhållandena kan böra medföra en omprövning.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla tiden längre. Vi anser, att det inte bör förekomma någon oberättigad placering vare sig det gäller Stockholm eller någon annan tätort.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord med anledning av det sista anförandet. Jag förstår mycket väl, att de som står för reservationen nr 1 inte har velat gå längre. De har visserligen uttunnat formuleringen, när det gäller Stockholm, men hade de gått längre, hade de givetvis fått ställa ett annat yrkande i klämman. Vi som skrivit re-

Viss ändring i gällande dyrortsgruppering.

reservationen nr 2 har emellertid ansett oss tvungna att klart deklarerat efter vilken modell utvecklingen skall ske, av skäl som jag förut redovisat.

Jag vill emellertid tillägga en sak, som inte är oviktig. Om man är ense om att systemet bör avvecklas, är det inte klokt att så att säga på förhand mobilisera en viss ortsgrupp mot denna strävan. Det gör man emellertid faktiskt genom reservation nr 1. Den enda möjligheten, om man vill nå ett resultat, är — och enligt en tidningsartikel, som jag citerade förra året, är man även inom bondeförbundet av den uppfattningen — att kapa grupperna nedifrån och låta den högsta gruppen bli den slutliga.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Herr Hansson i Skegrie sade att folk i stora mängder anmäler sig som sökande till lediga platser i Stockholm. Det är emellertid inte alltid säkert, att den som söker en statstjänst i Stockholm gör det för den högre lönnens skull. Det kan vara av andra orsaker, t. ex. befordringsmöjligheter och annat, som inte har med dyrortsgrupperingen att göra. Vad man däremot kan konstatera — det berörde jag redan i mitt första anförande — är, att det har varit svårt att få folk till trafikverken i Stockholm och i Göteborg, medan exempelvis S. J. aldrig har haft några svårigheter att rekrytera folk till tjänster t. ex. i ortsgrupp 3. Det bevisar ju motsatsen.

Eftersom jag nu ser herr Edström i kammaren, vill jag nämna, att Arbetsgivareföreningen tidigare har varnat för alltför stark sammankrympning av dyrortsgrupperingar. Arbetsgivareföreningen får väl i detta sammanhang anses representera industrien och dess synpunkter.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till den av herr Pålsson m.

fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jansson i Benestad begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Jansson i Benestad votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 54 antager den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Staxäng begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 95 ja och 66 nej, varjämte 42 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Jansson i Benestad begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 140 ja och 37 nej, varjämte 26 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av väckt motion om ersättning åt K. A. Hillblom för olycksfall i arbete; och

nr 56, i anledning av väckt motion om förhöjd ersättning åt Lund Ernfrid Jonsson i Malung för sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Förhöjd livränta åt E. A. Göransson.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckt motion om förhöjd livränta åt E. A. Göransson med anledning av olycksfall i arbete.

Förhöjd livränta åt E. A. Göransson.

I en inom andra kammaren av herr Fredriksson väckt motion (II: 413) hade hemställts, att Erik Alfred Göransson måtte få uppbära livränta i anledning av honom den 19 december 1945 övergången olycksfall i arbete efter en invaliditetsgrad av 33 $\frac{1}{3}$ procent fr. o. m. den 19 januari 1952 och så länge någon väsentlig förbättring av arbetsförmågan icke inträffade.

Utskottet hemställde, att motionen II: 413 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Anledningen till att jag fört fram denna fråga motionsvägen i riksdagen är, att jag har ansett det vara den enda väg att gå för att kunna få någon rättelse i detta skadefall. Gruvarbetaren Göransson skadade sig i arbete 1945, när han fick 200 kg slig-massa från en lastskopa över nacken, och han är fortfarande nästan arbetsoförmögen.

Ersättningsfrågan har varit föremål för prövning i riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet, och i samband därmed har Göransson underkastats ett flertal läkarundersökningar. Av de läkare, som uttalat sig i frågan, har åtskilliga ansett att hans tillstånd är en följd av olycksfallet, medan andra har ansett att arbetsförmågan beror delvis på andra orsaker. En utförlig undersökning av Göransson samt en sammanställning av undersökningsresultaten har företagits av professor Jacobowsky. Han har därvid stannat för att det vore skäligt att tillerkänna Göransson livränta efter 25—33 $\frac{1}{3}$ procent. Riksförsäkringsanstalten har också utgått ifrån att en del av kvarstående besvär är betingade av olycksfallet, men har fastställt invaliditeten till 20 procent. Man har gjort detta utan att vederbörande läkare ens har sett Göransson. Detta tycker jag är ganska anmärkningsvärt, allra helst som professor Jacobowsky,

Förhöjd livränta åt E. A. Göransson.

som ju bör vara expert på detta område, ansett att invaliditeten borde vara större.

Även inom försäkringsrådet har delade meningar kommit till uttryck. Sålunda har ledamoten Sölvén ansett att Göranssons invaliditet icke borde fastställas till mindre än $33\frac{1}{3}$ procent.

Nu sägs det ju, att när sakkunskapen tvistar skall man icke lägga sin näsa i blöt, men man kan ju åtminstone reagera. Jag får, herr talman, lov att säga att jag har reagerat ganska kraftigt i detta fall, och jag vill åtminstone framhålla att det är nödvändigt att försäkringsinrättningarna och försäkringsrådet visar en något generösare tolkning av lagbestämmelserna, när det gäller bedömningen av dylika skadefall, där läkarna är oense.

Vad man här har sagt från riks försäkringsanstalten innebär ju för Göransson i praktiken ingenting annat än att han skulle ha haft en arbetsförmåga av endast 20 procent, om olycksfallet inte skulle ha inträffat, och det förefaller ju inte särdeles troligt. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att Göransson före olycksfallet var en mycket duktig, villig och skicklig arbetare, vilket också har intygats av såväl arbetsgivare som arbetskamrater. Göransson har nu en livränta — det har också framförts i motionen — motsvarande 43 kronor i månaden. Han har haft förmånen att hos sin arbetsgivare erhålla ett mycket lätt arbete och att disponera sin arbetstid fullständigt fritt. Han har upprepade gånger försökt utföra detta lätta arbete men har misslyckats; han har fallit ihop på arbetsplatsen och — ofta i medveten tillstånd — fått omhändertas av sina kamrater.

Faktum kvarstår således, att Göransson fortfarande är så gott som helt arbetsförmögen, och även om det nu kan vara riktigt att arbetsförmågan inte i sin helhet är en följd av skadan, är ju ändå sakkunskapen oense om bedömningen.

När försäkringsrådet inte funnit skäl att ändra riks försäkringsanstaltens beslut och rådets utslag ju inte kan överklagas, har jag ansett att ersättning borde utgå till Göransson av statsmedel, enligt vad som föreslagits i proposition nr 43 till årets riksdag. Jag har med stöd av professor Jacobowskys yttrande och herr Sölvéns ståndpunktstagande i försäkringsrådet föreslagit att livräntan skall utgå efter $33\frac{1}{3}$ procents invaliditet. Utskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka ett beslut i motionens syfte; man har ansett att det skulle få svårbedömbara konsekvenser, om riksdagen ändrade ett beslut som fastställts av ansvariga myndigheter. Även om jag kan förstå utskottet på den punkten, anser jag ändå att riksdagen bör vara suverän att besluta på detta område. Här tvistar man om huruvida den ena eller andra procentsatsen är riktig — jag tror inte det är något fel om riksdagen tar ståndpunkt till förmån för den högre procentsatsen.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som här har anmärkts, att det i vissa mål, som prövats av riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet, har förekommit sådana saker, att lekmannen undrar huruvida bedömningen har varit rättvis. Vi har i statsutskottets femte avdelning haft uppe till behandling en rad motioner som berört fall, där dessa instanser har avstyrkt en begäran om ersättning till följd av olycksfall. Vid de tillfällen, då man till stöd för motionerna kunnat anföra stridiga läkarutlåtanden, har vi ganska regelmässigt följt den läkare som sagt att man inte helt kan bortse från att olycksfall har varit en anledning till arbetsförmågan.

Jag vet att man också inom fackföreningsrörelsen ofta har ställt sig frågande inför domslut som fallit. Jag har själv som fackföreningsman under ett

Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

tidigare skede varit med om att handlägga fall, där man kunnat undra på vilka grunder bedömningen har byggts, och jag förstår så väl motionären, som i dag ställer sig undrande inför beslutet om ersättning för 20 procents invaliditet. Om detta vore ett enstaka fall, är det inte alldeles uteslutet att utskottet varit mera positivt, men vi anser att riksdagen skulle försätta sig i en svår situation, om den utöver de prövningar den hittills har haft också skulle börja pröva, huruvida den ena eller den andra procentsatsen är riktig. Jag tror inte att riksdagen här kan få fram en så rättvis bedömning i samtliga fall, som önskvärt vore, utan då får väl organisationerna försöka att med anförande av nya skäl få upp frågorna till förnyad bedömning inför de instanser, som har att handlägga dessa spörsmål.

Det är uteslutande av rädsla för de mycket allvarliga konsekvenser, som skulle uppkomma vid ett bifall till motionen, som vi avstyrker denna motion såväl som den motion vi nyss fattade beslut om och som befinner sig i samma predikament.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GAVELIN (s):

Herr talman! Jag skulle ha kunnat instämma i vad motionären här anför, men jag tycker, att det är lämpligt att påminna om att vi otaliga gånger här har framfört krav på en ändring av bestämmelserna rörande dessa olycksfallsersättningar. Det är inte många år sedan jag motionerade i detta ämne. Då kunde jag påvisa många fall, som var rent upprörande i detta hänseende, och jag hemställde då, att man skulle ändra på hela behandlingen av dessa ärenden. Vad som var det väsentliga i min tankegång var, att man skulle försöka åstadkomma ett läkarkollegium, som skulle få bestämma om detta, när det var stridiga uppfattningar om procentsatsen. Nu är det väl på det sättet, 6 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 12.*

att man i huvudsak har en läkare som avgör detta. Man har en sakkunnig, och han får som sagt avgöra detta. Jag skulle tro att det är ganska utsiktslöst att tänka sig, att man i riksdagen skulle kunna ta upp sådana enstaka fall och få rättelse till stånd. Men jag har en känsla av att vi förr eller senare måste försöka gå till grunden och få till stånd en annan ordning för att få rättelse på detta. Vi har inom gruvindustrien otaliga fall, där vi som sagt kunde påvisa verkligt upprörande orättvisor när det gällde fastställandet av procentsatsen. Jag ber att få understryka vad motionären anför i föreliggande fråga.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av väckta motioner om översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 68) och den andra inom andra kammaren av herr *Nihlfors m. fl.* (II: 84), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av det för närvarande utgående kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland med hänsyn till såväl tilläggets utformning som de utgående beloppens storlek, i syfte att ge en rimligare kompen-sation åt ifrågavarande tjänstemän samt att de förslag denna översyn kunde föranleda måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 68 och II: 84 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Axel Andersson*, *Sunne*, *Staxång*, fröken *Elmén*, herrar *Nihlfors*, *Gustafsson* i Skellefteå och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 68 och II: 84, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande det till statstjänstemän m. fl. utgående kallortstillägget samt framläggande för riksdagen av de förslag denna utredning kunde föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! Som motionär och reservant har jag begärt ordet för att något belysa de problem som har uppstått genom att kallortstillägget inte har höjts i den omfattning, som skulle ha varit angeläget redan för några år sedan. Det var nämligen så, att vid 1951 års riksdag begärde Kungl. Maj:t vissa anslag för dyrortsundersökning, och därvid berördes detta problem på grund av att de sakkunniga som förberett undersökningen även varit inne på frågan om kallorts- och enslighets-tillägg. Departementschefen framhöll därvid, att de synpunkter som vid remissbehandlingen framförts rörande dessa tillägg skulle kunna komma under övervägande i samband med den omprövning av löneplanerna, vilken de sakkunniga förutsatte skulle bli påkallad vid ikraftträdandet av den nya dyrortsgrupperingen. När sedan 1952 års riksdag höjde kallortstillägget med i genomsnitt 25 procent, var den höjningen enbart beroende på att den ingick som ett led i förhandlingsöverenskommelsen om statstjänstemännens löner och motsvarade penningvärdets fall. Höjningen var inte alltså inte föranledd av någon vidtagen omprövning av kallortstilläggen. Även då framhöll departementschefen i sin löneproposi-

tion att en ökning av kallortstilläggen syntes med hänsyn till penningvärdeförsämringen böra godtagas i avvaktan på slutförandet av den pågående dyrortsundersökningen.

Som jag sade förut var denna dyrortsundersökning inne på tanken att man skulle kunna ompröva kallortstilläggen i detta sammanhang. Men den nya lönegruppering, som antogs av 1953 års riksdag, medförde inte någon ändring, som dock departementschefen tidigare hade antytt skulle kunna komma i fråga.

I motionen har framför allt framhållits, att de stora rekryteringsproblemen i Norrland för de statliga befattningshavarna är svårbemästrade för vissa yrkeskategorier. Det är de yrkeskategorier, för vilka rekryteringen ofta sker från de södra delarna av landet. Man kan därvidlag säga, att det är svårt att få folk, som inte har växt upp i Norrland och inte fått sin utbildning där. Man kommer visserligen då in på frågan om upprättande av norrlandsuniversitet och därmed sammanhängande spörsmål. Jag skall emellertid inte gå in på den delen av problemet, men vi har i alla fall problemet med framför allt rekryteringen, som jag anser är mycket angeläget att få löst. Nu kan man visserligen säga att kallortstillägget inte har med rekrytering att göra. Detta tillägg är avsett att som det heter i gällande författning ge kompensation för de klimatiska förhållandena och levnadsbetingelserna i övrigt. Man får väl antaga att i begreppet »levnadsbetingelserna i övrigt» inrymmer saker och ting, som inte alls har med kyla och klimatiska förhållanden i orten att göra. Det är frågor som man speciellt inom läroverkslärarkåren ställer stora krav på skall vara lösta. Man vill ha tillgång till bibliotek, man anser sig behöva vara med om kongresser, yrkessammanslutningar och möten i allmänhet och därför behöva göra resor som

Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

kostar stora pengar, när man bor i Norrland.

Nu kanske någon frågar, om inte dessa kallortstillägg är ganska hyggligt tilltagna. Då finner man att de inte är graderade med hänsyn till lönegrads-placeringen utan är lika för alla i olika delar av det område, där kallortstillägget utgår. Om vi tar en sådan stad som Umeå är tillägget 10 kronor per månad.

Det har framhållits av motionärerna, att med den skatteprogressivitet som vi har, är det inte mycket kvar som kan betraktas som något tillägg för den befattningshavare som är placerad där och sitter i en högre lönegrad. Det bör kanske framhållas för fullständighetens skull, att detta kallortstillägg ökar ju högre upp man kommer i Norrland, men det har inte haft den effekt, som jag tror att man från början tänkt sig.

Nu skall inte förglömmas att man också tidigare varit inne på tanken att man skulle avskaffa kallortstillägget och på något sätt få in det i lönesättningen. Jag vill erkänna att en sådan tendens har man redan kunnat konstatera genom att man i fråga om dyrortsgrupperingen tog skälig hänsyn till Norrland i vissa områden, som rätteligen efter siffermaterialet att döma inte bort placeras i den dyrortsgrupp, som de slutligen hamnade i.

Man kan också andraga mot motionärerna och reservanterna, att denna fråga bör tas under omprövning i ett större sammanhang. Den bör inte utredas särskilt. Jag kan bara till detta säga, att just frågan om kallortstillägget är av så speciell natur, att man visst bör kunna från riksdagens sida uttala ett önskemål om en särskild utredning. Det innebär ju inte att man till varje pris behöver forcera fram någon lösning av frågan om kallortstillägget separat, men oavsett vad man i en framtid kan komma till för ändringar av det allmänna avlöningsreglementet för statens tjänstemän, så skadar det inte att

man snarast gör en särskild undersökning beträffande kallortstillägget.

Jag vill till slut, herr talman, ånyo erinra om att det ju även från vederbörande departementschefs sida år 1951 uttalades att man borde ta frågan om dessa tillägg under övervägande redan vid ställningstagandet till löneplanerna i samband med dyrortsgraderingen, något som aldrig blev av.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Frågan om kallortstillägget har ju varit föremål för prövning framför allt av 1945 års lönekommitté. Inom denna kommitté hade man den uppfattningen, att kallortstillägget egentligen borde avskaffas, därför att förutsättningarna för kallortstillägget — kommunikationssvårigheter, isolering i andra avseenden och en hel rad andra ting, som gjorde dessa platser mera otillgängliga — numera inte var lika starka som när kallortstillägget infördes. Men, säger 1945 års lönekommitté, med hänsyn till den stora betydelse som personalen fäster vid att få behålla kallortstillägget ville man inte motsätta sig det. Riksdagen har också godtagit kommitténs resonemang på den punkten och tillika häromåret genomfört en höjning av kallortstillägget med inte mindre än 25 procent.

Den motion som nu behandlas har varit remitterad till statens lönenämnd. Den är ju som bekant sammansatt av representanter för riksdagen, det allmänna och personalorganisationerna. Vid det tillfälle, då denna motion behandlades, fanns det inte mindre än tio representanter för personalorganisationerna närvarande. Av dessa tio är det endast en, fröken Ager, som tillika är ledamot av denna kammare, som förordade en översyn. Samtliga övriga medverkade i lönenämndens uttalande om att motionen icke måtte föranleda

Översyn av kallortstillägget för tjänstemän i övre Norrland.

någon åtgärd. Varför intog man denna ståndpunkt? Jo, helt enkelt därför att man ansåg att detta var en detalj, som icke borde utbrytas och behandlas isolerad, utan den skulle i stället upptas till behandling i samband med en allmän översyn av Saar, där personalorganisationerna då givetvis skulle vara med och förhandla om framtida Saars utseende.

Herr talman! Det är de skäl varpå utskottet avstyrker den framlagda motionen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! I motiveringen till löne-reglementets bestämmelser om kallortstillägg heter det: »Till tjänsteman stationerad å sådan ort inom rikets nordliga delar, där vistelsen på grund av klimatiska förhållanden och levnadsbetingelserna i övrigt kan anses medföra avsevärda olägenheter i fysiologiskt hänseende, utgår kallortstillägg...» Som norrlänning har jag visserligen en smula svårt att medge att tjänstgöring i Norrland skulle medföra »avsevärda svårigheter i fysiologiskt hänseende», men vad som däremot är alldeles ostridigt är att Norrland av olika anledningar fått bära större andel av den arbetskraftsbrist vi haft inom vissa områden. Statens lönenämnd säger visserligen i sitt yttrande över motionen: »De utredningar i ämnet, som 1928 och 1936 års lönekommittéer verkställt, synas giva vid handen, att någon mera avsevärd skillnad i fråga om rekryteringsmöjligheterna ej kan anses föreligga mellan kallortsområdet och riket i övrigt.» Det är möjligt att detta var riktigt när denna undersökning gjordes, men nu förefaller det däremot alldeles tydligt att här måste föreligga betydande skillnader i rekryteringsmöjligheterna. Det är vakanserna inom vissa områden som kommer detta att framstå så klart. Hösten 1952 var vakanserna i statsläroverken i Norrland 130. Om va-

kanserna varit jämnt fördelade över hela landet i förhållande till antal tjänster, skulle vakanserna i övriga delar av landet varit 780, men de var i stället 326. Man kan alltså säga att på detta område var bristen dubbelt så stor i Norrland som i det övriga landet. Vad läkarna beträffar får vi läsa i statsverkspropositionen i år, att i de tre nordligaste länen har vi 22 provinsialläkartjänster som inte är besatta, och departementschefen säger klart ifrån att det är mycket svårare att få befattningarna besatta i Norrland än i övriga delar av landet. Jag tycker nog att dessa exempel visar att det är ett faktum att det är sämre rekryteringsmöjligheter i Norrland än i övriga delar av landet. Om herr Lindholm är av motsatt uppfattning är det gott och väl i och för sig, men för oss i övre Norrland är det nog ändå viktigare att de läkare och lärare och de andra tjänstemän vi behöver tycks vara av motsatt uppfattning. Däremot kan det givetvis råda delade meningar om både orsakerna till att det är svårt att besätta dessa tjänster och om de åtgärder som bör vidtagas för att råda bot för bristerna. En av orsakerna till bristen på akademisk arbetskraft — och det är den som det framför allt är fråga om — är att norrlänningarna i alltför liten utsträckning genomgår utbildning vid våra högskolor. Antalet är inte större än att även om alla stannade i Norrland så måste vi importera ungefär hälften eller kanske mer än hälften av tjänstemännen i dessa befattningar. På längre sikt måste vi därför tänka på att en högskola i Norrland också måste komma med i bilden. Men det tar säkert lång tid innan vi får den högskolan och innan den börjar inverka på rekryteringen av tjänsterna. Under tiden måste det vara angeläget att vidta åtgärder, som kan bidra till att Norrland får sin berättigade andel av de befattningshavare som finns tillgängliga. Kallortstillägget skulle kunna ha en sådan stimulerande

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

verkan, men beloppet måste nog anses alltför obetydligt för att kunna göra någon verkan härvidlag. Motionärerna påpekar att den progressiva beskattningen tar bort en stor del av tillägget i och med att detta lägges på toppen av höga inkomster — herr Nihlfors har ju också varit inne på den saken. Man tycker att om sådana här tillägg, som är avsedda att verka stimulerande på visst sätt, skall utgå lika oavsett inkomstens storlek, så borde de vara skattefria. Utskottet säger nu, och den motiveringen begagnar också herr Lindholm, att detta är en sak som inte bör brytas ut ur sitt sammanhang, utan den bör få ingå som en del i kommande löneregleringar. Jag tycker för min del att denna fråga är av alldeles speciell natur och att det i själva verket skulle vara ganska lämpligt att bryta ut den ur dess sammanhang och göra den till föremål för en särskild undersökning. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Här har herr Gustafsson i Skellefteå tagit upp en rad norrlandsproblem och pekat på vissa svårigheter därvidlag. Utskottet har ingalunda haft någon avog inställning till Norrlands behov i olika avseenden utan tvärtom varit ganska lyhört. Men, herr Gustafsson i Skellefteå, man löser inte de frågorna genom en förändring av kallortstillägget eller genom att följa endera av de två linjer som finns i motionen. Ifrågavarande motion har dels en linje, som betyder att kallortstillägget skall avvecklas, dels en linje om väsentliga förbättringar i kallortstillägget.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Jag tror ingalunda att ett bifall till reservationen löser frågan, men jag menar att en förbättring av kallortstilläggen kan bli en bidragande orsak, när det gäller att förbättra förhållandena i Norrland.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nihlfors begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nihlfors begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 82 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av väckta motioner angående omreglering av pensionerna till av staten övertagna enskilda järnvägars pensionärer.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

Frithiof Thun m. fl. (I: 206) och den andra inom andra kammaren av herr *Thapper m. fl.* (II: 259), hade hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om sådan omreglering av pensionerna till av staten övertagna enskilda järnvägars pensionärer, att i princip full likställighet ernåddes med motsvarande pensioner vid statens järnvägar, samt om framläggande till 1955 års riksdag av de förslag vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 206 och II: 259 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Vi motionärer, som vill åstadkomma förbättrade förhållanden för vissa pensionärer vid de enskilda järnvägarna, har dristat oss att även i år återkomma med vår motion. En viss anledning härtill har varit att kamrarna föregående år stannade i olika beslut beträffande den motion, som vi då hade väckt. Statsutskottet skrev då i sitt memorial nr 205, att »då de skiljaktiga beslut, i vilka kamrarna sålunda stannat, icke synas kunna sammanjämkas och ärendet ej heller är av sådan beskaffenhet, att det bör avgöras genom gemensam omröstning, finner utskottet frågan hava för denna riksdag förfallit — — —.»

När det sålunda inte är länge sedan kammaren behandlade denna fråga, kan jag fatta mig kort, när det gäller de sakliga motiven för vår motion. Jag vill endast erinra om att de pensionärer det här gäller — alltså pensionärer vid de enskilda järnvägarna, vilka avgått med pension före förstatligandet — endast erhåller 80 procent av det belopp, som utgår till övriga pensionärer. Detta förhållande har den förstnämnda kategorin självfallet funnit synnerligen obilligt, ty själva principbeslutet om för-

statligandet drog ut mycket långt på tiden, och detta var en sak som pensionärerna inte hade något som helst inflytande på. De anser det därför orimligt att de skall ha en lägre pension än sina kamrater. Om vi tar ett extremt exempel, så kan det inträffa att en person som avgått ur tjänst en månad före förstatligandet får 80 procent av pensionen, medan en annan med samma tjänstgöringstid, vilken avgått lika lång tid efter förstatligandet, får full pension.

Ett annat mycket obilligt förhållande råder beträffande pensionärerna vid Bergslagernas järnvägar. Även där har de pensionärer, som avgick ur tjänst före förstatligandet, endast 80 procent av fulla pensionsbeloppet. Man kan med största sannolikhet utgå från att därest BJ hade varit kvar i enskild ägo, så hade även den pensionärsgruppen fått den pension som nu utgår för SJ-personalens vidkommande.

Vi har i år ändrat vår motion så, att vi inte direkt yrkar bifall till motionens syfte utan endast anhåller om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning samt att förslag i ärendet skall framläggas till nästa års riksdag. Vi begär sålunda inga pengar till pensionsförbättringar i år.

Det enda skäl som kan anföras mot ett bifall till vår motion är egentligen av ekonomisk art, alltså att det kostar så och så mycket. Järnvägsstyrelsen beräknade 1953 att pensionsförbättringen skulle komma att kosta ungefär 3,6 miljoner kronor. Jag underströk redan förra året, att denna utgift i motsats till de flesta andra utgifter, som vi här beslutar om, kommer att minska kraftigt år från år. Den är inte — vilket annars är vanligt — förbunden med några automatiska stegringar. Järnvägsstyrelsen säger i sitt yttrande, att kostnaderna är ungefär desamma i år, men jag tillåter mig tvivla på det. Vi skall nämligen komma ihåg, att det här är fråga om människor, som är åtskilligt över 60 år gamla redan vid avgången

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

ur tjänst, och att antalet dödsfall därför måste vara synnerligen stort i detta klientel. Jag kan här nämna, att den som först animerade mig till att motionera i denna fråga var ordförande i en pensionsförening vid de enskilda järnvägarna. Den mannen avled förra året samma dag som vi behandlade vår motion, och det är säkerligen många andra, som också har gått bort. Man kan därför utgå från att kostnaderna i detta fall kommer att sjunka mycket snabbt. Det är den saken vi vill ha en utredning om. Man kan också tänka sig den utvägen att skillnaderna i pensionsbeloppen upphävs åtminstone när vederbörande fyller 67 år, och att man alltså vid den åldern kan företa en omräkning för vederbörande, som skapar full likställighet.

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

I detta anförande instämde herrar *Lundberg* (s) och *Gustafsson* i Bogla (s), fru *Sjöstrand* (s), fru *Torbrink* (s), herrar *Nyberg* (fp) och *Andersson* i Ronneby (s), fru *Löfquist* (s), herrar *Svensson* i Göteborg (s), *Andreasson* (s) och *Nelander* (fp), fröken *Öberg* (s), herrar *Sundström* (s), *Gustafsson* i Borås (fp), *Hagård* (h), *Lundqvist* (s) och *Sjölén* (fp), fru *Johansson* i Skövde (s), herrar *Odhe* (s), *Bark* (s), *Jacobsson* i Sala (s) och *Mellqvist* (s) samt fru *Renström-Ingénäs* (s) och herr *Lindberg* (s).

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utöver vad herr Thapper anført vill jag bara säga några ord som särskilt tar sikte på pensionerna vid Bergslagens järnvägar.

Vid de preliminära förhandlingarna om att staten skulle överta BJ utgick man i flera instanser från att pensionsförhållandena efter övertagandet skulle bli desamma som för SJ:s personal, så att BJ-pensionärerna inte skulle sättas

i någon särställning. Det är visserligen sant att någon sådan bestämmelse sedan inte inrycktes i den slutgiltiga överenskommelsen, och jag förstår att herr Lindholm kommer att säga, att dessa pensionärer juridiskt sett inte kan ha något krav på att få likställighet i pensionshänseende.

Det är så långt alldeles rätt. Men å andra sidan måste man säga, att andra kammarens beslut förra året i enlighet med motionerna och de talrika instämmanden, som herr Thapper nu fick efter sitt anförande, visar att det ur skälighetssynpunkt måste finnas mycket goda grunder för att inte ställa dessa pensionärer i ett sämre läge än SJ-pensionärerna.

Det anses ju ofta att det inte är någon idé att ställa något yrkande mot ett enigt utskott, men jag vill i detta fall påpeka, att fastän det förra året inte fanns några reserver från andrakammar sidan i utskottet, så beslöt kammaren ändå att bifalla motionerna. I år gäller motionärernas krav en utredning, och jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen.

Häri instämde herrar *Königson* (fp), *Rimmerfors* (fp), *Norrby* (fp) och *Larsson* i Stockholm (fp) samt fröken *Liljedahl* (fp).

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är nu tredje gången som andra kammaren behandlar denna fråga. Vid de tidigare handläggningarna har vi från utskottets sida hänvisat dels till att det har varit en förhandling bakom den uppgörelse som föreligger, dels till att man var relativt nöjd när beslutet om denna pensionsförändring träffades. Det är ju ganska naturligt att ändringen mottogs med mycket stor tillfredsställelse av personalen.

Om vi ett ögonblick skulle ägna oss åt fakta i saken finner vi hur en banvakt, en stationskarl m. fl. hos de enskilda järnvägarna hade en pension på lägst 924 kronor men normalt 1 470 kro-

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

nor och att vederbörande enligt Bergslagens järnvägars pensionskassa skulle ha ett grundbelopp på 1 848 kronor men att han enligt uppgörelsen fick grundbeloppet höjt till 2 964 kronor. Detta höjdes alltså med över 1 000 kronor. Läger man därtill den omständigheten, att dyrtidskompensationen i den enskilda marknaden regelmässigt stannat vid 25,7 procent, under det att den inom den statliga sektorn i dag är 53 procent, tycker jag man har fått fram siffror som talar ett tydligt språk och siffror som säger oss, att staten uppträtt som en god arbetsgivare.

Herr Thapper tog det exemplet, att någon kunde sluta en månad före och någon annan en månad efter uppgörelsen och att olika befattningshavare därför kunde komma i skilda lägen. Men, mina damer och herrar, det är ju vad som dagligen sker, höll jag på att säga, också inom statsförvaltningen i övrigt. Det är i och för sig ingenting ovanligt att man med det statliga lönereglementet får sådana gränser. Förutsättningen för att man skall slippa ifrån gränsdragningsproblemet är den, att man säger nej till alla förbättringar som genomförts, och jag förmodar att herr Thapper inte avser något sådant. Oavsett var herr Thapper sätter gränslinjen kommer herr Thapper alltså att få problem att brottas med.

Herr Thapper säger, att därest Bergslagens järnvägar hade varit ett privat företag, så skulle man där med säkerhet i dag ha haft det statliga lönereglementet. Jag vet inte vad herr Thapper stöder detta uttalande på. Vi har ju en helt annan erfarenhet av lönesättningen vid Bergslagens järnvägar från den tid då det var ett enskilt företag. Det torde inte vara obekant för denna kammarens ledamöter, att enbart övertagandet av dessa järnvägar medförde att löne- och pensionskontot höjdes med inte mindre än 8 miljoner kronor per år. Det torde för herr Thapper heller inte vara obekant, att exempelvis elektri-

fieringen av Bergslagens järnvägar egentligen bekostades med det kapital, som utgjorde skillnaden mellan den lön som där utgick och den som SJ:s personal hade. Det var faktiskt personalen vid den järnvägen, som helt fick betala elektrifieringen av banan.

Jag tror inte, uppriktigt sagt, att man på den kanten skulle ha undergått någon större sinnesförändring, ty på den tiden när Bergslagens järnvägar var i enskild ägo överlät man åt de enskilda järnvägarnas arbetsgivarförening att träffa uppgörelse. Det var inte de städer som hade ett betydande inflytande i form av stora aktieinnehav, som sökte påverka löneläget. Det överlät man med varm hand åt arbetsgivarföreningen att klara samtidigt som man inte hade så särdeles mycket emot att få klippa kuponger i dessa företag. Det är först sedan staten övertagit dessa företag som man kunnat skönja något större intresse från de f. d. aktieägarnas sida för personalen. Nog skulle det väl ha varit smakligare om man på den tiden, då man hade ett avgörande inflytande på dessa frågor, hade visat personalen en smula mera uppmuntran än som då förekom.

När herr Gustafson i Göteborg säger att det vid dessa förhandlingar hade talats om att pensionärerna vid de enskilda järnvägarna skulle få samma pension som SJ-pensionärerna, måste jag dock erinra om att herr Gustafson inte kan stödja detta påstående med några som helst dokumenterade handlingar. Däremot vet jag att vid den tidpunkt då man träffade denna uppgörelse ansåg såväl den berörda personalen som den organisation, som företrädde densamma, att man hade träffat en mycket bra uppgörelse i denna fråga. Jag vill till yttermera visso erinra kammarens ledamöter om att för mycket kort tid sedan har samma förbund, nämligen Järnvägsmannaförbundet, träffat en uppgörelse beträffande personalen vid de busslinjer som staten övertagit och där man

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

också har godtagit precis samma regler för pensioneringen som dem som gäller vid de enskilda järnvägarna.

Slutligen vill jag säga att om man nu ånyo i andra kammaren skulle vara höjd för att biträda en motion med detta innehåll, bör man dessförinnan läsa järnvägsstyrelsens yttrande, där det bl. a. heter: »Av ovan anförda skäl får styrelsen på det bestämdaste avstyrka den i motionerna åsyftade pensionsregleringen.» Och i nästa stycke tillägger järnvägsstyrelsen: »Skulle likväl riksdagen anse sig böra medgiva denna pensionsreglering, förutsätter järnvägsstyrelsen att kostnaderna icke skola belasta statens järnvägar, utan att riksdagen i så fall även anvisar för ändamålet erforderliga medel.» Detta bör väl ändå vara en tankeställare såväl för motionärerna som för dem som instämde med herr Thapper nyss.

För övrigt vill jag ge ännu en liten tankeställare. Staten övertog ju vägväsendet. Vid förstatligandet av vägväsendet beslutades samtidigt vissa pensionsbestämmelser för de arbetare, som var anställda i de gamla vägdistrikten. De pensionsbelopp som utgår till denna personalgrupp är ganska blygsamma i förhållande till de pensioner det är fråga om i detta fall. Därför måste jag säga mig att är riksdagen beredd att på denna punkt godta motionen, måste riksdagen också av rena anständighets-skäl vara beredd att göra betydande omräkningar på åtskilliga andra områden, givetvis då i första hand för de gamla vägarbetarna.

Herr talman! Med stöd av det anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr THAPPER (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindholm har belåtet konstaterat att nu har vi fått lyssna till fakta, och detta bör väl innebära att vad jag sade nyss inte kan betecknas så. Jag vågar emellertid påstå, att mitt yttrande inte innehöll

några oriktigheter utan endast vederhäftiga uppgifter. Sedan beror det alldeles på från vilken utgångspunkt man betraktar problemet.

Herr Lindholm har konstaterat hur man tidigare vid enskilda järnvägar från arbetsgivarsidan behandlade personalen. Jag har ingen anledning att försvara detta. Jag har tidigare erkänt att förstatligandet innebar stora förbättringar för denna personal, exempelvis att den t. o. m. fick de 80 procenten. Jag anser emellertid att staten alltid skall vara en mönsterarbetsgivare, och helst vill jag alltså ha bort detta tröskelproblem — ty ett sådant är det, det kommer vi inte ifrån. Också jag är imponerad av den siffra som järnvägsstyrelsen anförde den 1 april i fjol, 3,6 miljoner kronor. Men jag har tidigare understrukit — det finns inga beräkningar därvidlag — att det här rör sig om gamla människor, bland vilka dödligheten är stor, varför ifrågasvarande belopp hastigt kommer att sjunka.

Vad vi begärt i år är bara en utredning, där man bl. a. också borde beakta möjligheten att detta tröskelproblem skulle försvinna när vederbörande uppnår 67 års ålder. Det är dessa synpunkter jag lagt på frågan, och jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindholm lät förstå att mitt påstående, att det i de preliminära förhandlingarna förutsatts att pensionärerna vid BJ skulle komma i ungefär samma ställning som SJ:s pensionärer, var ganska löst grundat. Jag skulle enligt herr Lindholms uppfattning inte kunna komma med några som helst dokumentariska bevis för detta. Jag skall nöja mig med att — liksom jag gjorde förra året, citera ur en skrivelse, som på sin tid avlämnades av en av de kommunala myndig-

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

heterna i Göteborg. Det heter där: »Vid de förhandlingar, som på sin tid fördes mellan representanter för Göteborgs stad och vederbörande statliga myndighet rörande överlåtelse till staten av aktiemajoriteten i Bergslagernas järnvägsaktiebolag, förutsattes bl. a. — även om detta icke tydligt kom till uttryck i den sedermera träffade överenskommelsen rörande nämnda överlåtelse — att pensionärerna vid ifrågavarande bolag i pensionshänseende icke skulle bli sämre ställda än pensionärerna vid statens järnvägar.»

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Thapper poängterade starkt att staten bör uppträda som en mönsterarbetsgivare. Jag skall inte argumentera mot detta. Jag kan helt och fullt instämma i att staten skall uppträda som en mönsterarbetsgivare, men kan herr Thapper ge ett enda exempel på att enskilda arbetsgivare har uppträtt bättre än staten i motsvarande situation? Jag tror inte det. Däremot är det inte alldeles ovanligt att andra arbetsgivare lämnar arbetarna vind för våg. Den bilden har vi mött åtskilliga gånger.

Herr THAPPER (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är svårt att göra denna jämförelse ty vi har inte mycket kvar av de enskilda järnvägarna, och när vi hade järnvägar, som var i enskild ägo, hade de, med undantag av BJ, för små resurser för att bedriva en sådan lönepolitik, det skall villigt erkännas. Detta sagt endast som en förklaring.

Eljest har jag redan tidigare sagt att jag uppskattar vad staten redan gjort på detta område, men ingenting är så bra att det inte kan göras bättre. Herr Lindholm bör förstå att det är dessa tröskelproblem som irriterar. Jag tycker inte alla att herr Lindholms situation är angenäm, ty jag vet att det alltid är svårt att försvara arbetsgivarens syn-

punkter, vilket herr Lindholm här får göra. Mot arbetsgivarens synpunkter kan det alltid riktas kritik. Det är vad som sker här. Jag skulle helst ha sett att möjligheter funnits att utjämna även detta tröskelproblem.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill lyckönska herr Thapper om han kan lösa tröskelproblemen i det statliga lönesystemet så enkelt som genom att endast besluta i enlighet med motionens yrkande. Denna fråga är mycket mera invecklad, herr Thapper. Ett beslut, som innebär en lösning av tröskelproblemet, kommer att ha prejudicerande verkan, och vad de summorna kommer att röra sig om kan jag inte säga nu, men det blir jättelopp i förhållande till de summor vi här talar om.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt mycket. Jag kan i allo instämma i vad herr Lindholm anförde. Det som uppkallade mig var, då herr Thapper med mycken emfas ville göra rättvisesynpunkten gällande i denna fråga. Han säger, att dessa människor bör jämföras med övriga pensionärer vid SJ, men samtidigt sägs i motionen alldeles riktigt, att dessa människor aldrig varit anställda vid SJ. De har aldrig haft en statlig anställning utan har varit anställda vid privata järnvägar.

Då skulle jag vilja säga: Vad är det som gör att dessa skall erhålla en bättre behandling än alla andra människor i vårt samhälle? Kan man lägga några rättvisesynpunkter på detta och säga, att bara för att de varit anställda vid ett företag, som staten senare övertagit, skall de behandlas annorlunda än andra? Man säger i motionen att de haft omkring 40 års anställning i samhällets tjänst. Vilka har inte haft det? Alla som över huvud taget utfört ett arbete har ju gjort det i samhällets tjänst. Jag tror

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

inte att man kan säga att detta är någon stor rättvisefråga, ty det finns många andra grupper som man då först skulle draga fram. Jag vill erinra herr Thapper om att vi exempelvis har de anställda vid statens skogsindustrier och vid Norrbottens järnverk, som är direkt statsanställda men som har helt andra och obetydligare pensionsbelopp än dessa, som varit anställda vid järnvägarna.

Vi har andra grupper, som överförts på SPA-reglementet under årens lopp och som kanske haft offentlig tjänst under hela sitt liv men som ännu inte fått hundraprocentig pension. Hela detta problem är inte så enkelt som man vill göra gällande från motionärernas sida.

Jag vill med dessa ord endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag skulle bara vilja säga några ord med anledning av vad herr Lindholm sade angående Bergslagens järnvägsaktiebolag och de eventuella möjligheterna för detta företag att, för den händelse det alltjämt varit en enskild järnväg, nu tillämpa en lönepolitik och därmed pensionsbestämmer, som helt och hållet sammanfaller med dem som nu tillämpas vid statens järnvägar. Jag tror att det skulle ha funnits ganska stora förutsättningar för att Bergslagens järnvägsaktiebolag hade kunnat föra en lönepolitik, motsvarande vad som för närvarande gäller vid SJ. Jag kan ju erinra om att nuvarande TGOJ, Trafikförvaltningen Grängsberg—Oxelösunds järnvägar, som fortfarande är ett enskilt järnvägsföretag, år 1952 träffade en löneuppgörelse och därmed också en pensionsuppgörelse, som helt sammanfaller med den som nu gäller för SJ:s vidkommande. Därigenom finns det faktiskt stöd för uppfattningen, att om även BJ hade varit ett enskilt företag denna dag skulle det ha funnits förutsättningar för en lönepoli-

tik, som helt sammanfaller med vad som gäller för SJ.

Vad sedan beträffar huvudintressenten i gamla Bergslagens järnvägsaktiebolag, nämligen Göteborgs stad, skulle jag tro att det avtal, som staden för närvarande har med kommunalarbetsförbundet, i stort sett är jämställt med det som gäller för statens vidkommande på olika områden.

Det är riktigt, som det här har sagts tidigare under denna debatt, att när vi behandlade frågan i fjol tog andra kammaren motionärernas förslag med några rösters övervikt, under det att första kammaren avslög detsamma. När motionärerna i år återkommer begär de denna gång bara en utredning. Låt oss ta denna utredning och se vilka konsekvenser ett genomförande av förslaget kommer att innebära!

Jag ifrågasätter också om den summa som statens järnvägar har räknat fram, 3,6 miljoner kronor, är den riktiga. Det är väl den frågan som denna utredning får besvara, och därför är det inte, tycker jag, för mycket begärt att andra kammaren i den här frågan skall bifalla det utredningskrav som motionärerna har ställt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionärernas förslag.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Mellqvist ifrågasätter om inte BJ hade haft möjlighet att tillämpa samma löne- och lönepolitik som staten, ifall företaget fortfarande hade varit i enskild ägo. Jag skall icke ett ögonblick bestrida att BJ hade haft möjlighet att göra detta. Företaget har hela tiden haft möjlighet att ge samma lön som staten, men det gjorde det inte, och det är väl det man får rätta sig efter när man bedömer ett företag.

Det är ostridigt så, att man inte kan göra en jämförelse mellan kommunalarbetsavtalet i Göteborg, som det har förhandlats med Göteborgs myndighe-

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

ter om, och den lönepolitik som har förts av BJ, ty de kommunala myndigheterna i Göteborg överlät åt arbetsgi- varföreningen att sköta förhandling- arna. Göteborgs medverkan inskränkte sig till att klippa kuponger på aktierna, och det blir en annan sits.

Jag kan nämna att första kammaren redan har avslagit denna motion och biträtt utskottets förslag, och jag hem- ställer att andra kammaren måtte göra detsamma.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Herr Gustafsson i Stock- holm drog fram rättvisesynpunkterna. Jag har tidigare avsiktligt undvikit att göra detta därför att det kanske inte är alldeles rätt att se saken på det sättet. Jag har kallat saken för ett tröskel- problem — och det vidhåller jag — som man om möjligt bör försöka komma till rätta med.

När man försöker att dra ut liknel- sen med andra grupper måste man fin- na att det inte råder alldeles jämför- bara förhållanden, ty de grupper som det nu rör sig om hade en pensions- kassa tidigare och var pensionärer när företagen övertogs av staten. De hade visserligen lägre pensioner, men om man verkligen skall hoppa alla dessa ting för dem som inte har pensioner för att kunna lösa denna, enligt vad alla är överens om, relativt lilla fråga, skulle man väl göra detsamma när det gäller alla reformer, om jag får använda det uttrycket, och då skulle man aldrig kun- na uträtta någonting. Jag understryker att det vi har begärt är en utredning för att man skall få ett begrepp om hur saken ligger till.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Hela uppläggningsen av motionen och av herr Thappers anfö- rande här gav mig det intrycket, att han ändå var ute efter några rättvisefakto-

rer, som han ville att avgörandet i den- na fråga skulle baseras på.

Jag vill erinra om att vi i vanliga fall när det gäller pensioner brukar hålla mycket hårt på att pensionen skall vara en intjänad löneförmån, och de som det nu gäller har ju inte betalat ett öre i pensionsavgift. Strängt taget är det ju oegentligt att kalla det som de nu får för pension, ty det är ett understöd från staten, som har tillkommit av huma- nitära skäl. De har inte tjänat in sin pension genom att betala pensionsav- gifter.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Det måste vara ett miss- förstånd, ty de har ju dock betalat pensionsavgifter vid de enskilda järn- vägar. Den inbetalade summan var 168 miljoner kronor, om jag minns rätt. Således kan man väl inte säga att de inte har betalat in pensionsavgifter. Jag har bara velat tillrättalägga den saken.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Det är riktigt att de har betalat in vissa belopp till de en- skilda kassorna, men skillnaden mellan de pensionsbelopp de var berättigade till från de enskilda pensionskassorna och de pensioner som nu utgår har de inte betalat någonting till, så herr Gus- tafssons i Stockholm påpekande var fullt riktigt på den punkten.

Den summa som fanns i de enskilda järnvägarnas pensionskassa täcker icke det pensionsunderlag som det här gäl- ler, ty den summan gällde inte enbart den grupp som redan hade gått i pen- sion, utan jämväl den grupp som fort- farande var i tjänst vid övertagandet.

Fröken HÖJER (fp):

Herr talman! Jag undrar hur herr Thapper ser på frågan om alla dem som är anslutna till statens pensions- anstalt och som har varit i officiell tjänst hos kommuner och landsting

Omreglering av pensionerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

m. m. Sedan statens pensionsanstalts reglemente hade ändrats år 1950 fick innehavarna av de äldre pensionerna genom ett beslut av år 1952 bara 90 procent av de nya pensionerna. Här blev det alltså ett tröskelproblem, trots att pensionärerna hade varit i denna officiella tjänst och betalat in avgifter till sina pensioner, som då var lägre. Vi får säkert en massa sådana här tröskelproblem om vi inte håller på utskottets förslag.

Herr THAPPER (s):

Herr talman! Jag vill inte svara på den frågan nu, eftersom jag inte har studerat den närmare. Det låter emellertid något gynnsammare för de pensionärer som fröken Höjer nämnde, som får 90 procent. De som vi har avsett i motionen får ju bara 80 procent.

I det här fallet ligger det så till att det förelåg ett statligt principbeslut om när järnvägarna skulle förstatligas, enligt vilket detta förstatligande skulle ske i betydligt hastigare takt än som blev det verkliga förhållandet. Om tidpunkten för en persons pensionering har råkat infalla efter förstatligandet — vederbörande pensionärer har inte haft något inflytande på tidpunkten för pensioneringen — får han alltså full pension, medan en annan person, som kanske, såsom jag tidigare sade, bara har kvarstått i tjänst en månad kortare tid, inte får full pension därför att hans pensionering har inträffat före förstatligandet. Det är detta förhållande som skapar irritation och gör det angeläget att man får detta tröskelproblem ur världen, liksom enligt mitt förmenande alla andra sådana tröskelproblem.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Thapper be-

gärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Thapper begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 101 ja och 87 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av vissa postavgifter; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelsen rörande insättningsmaximum på sparskasseräkning;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 12, i anledning av fullmäktiges i

Förstatligande av skogsindustrierna.

riksbanken framställning i fråga om förste kammarskrivaren Eric Wigarts överförande å indragningsstat.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr

talmannen att uppskjuta handläggningen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.05.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 31 mars.

Kl. 19.30.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes därvid förhandlingarna till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Förstatligande av skogsindustrierna.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om förstatligande av sågverksindustrierna.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 227 i första kammaren av herr *Persson, Helmer, m. fl.* samt nr 286 i andra kammaren av fru *Nilsson m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabb utredning om förstatligande av bolagsskogarna, de stora sågverken och hela den storindustri, som utnyttjade skogen som råvarubas.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 227 och II: 286 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! Det tillhör inte den parlamentariska vardagen i Sverige att riksdagen dryftar en åtgärd som skulle begränsa det privata monopolet över produktionsmedlen och öka det s. k. samhälleliga inflytandet på ett område, som har med folkets försörjning att göra. I den mån dylika spörsmål behandlas rör det sig vanligen om mycket begränsade områden, företagsbeskattnings-, räntepolitik, bankernas utlåningspolitik o. d. Där tangeras aldrig kapitalmonopolen och ännu mindre ägandefrågor. Om ett ståndpunkts-tagande mot något särskilt kapitalintresse över huvud taget sker, blir det som regel till förmån för ett annat kapitalintresse. Som helhet rubbas ingenting väsentligt.

Det förslag som från kommunistiskt håll framförts om att riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en snabb utredning om ett förstatligande av bolagsskogarna, de stora sågverken och den stora industri i övrigt, som utnyttjar skogen som råvarubas, går något utanför det område, på vilket diskussionerna i riksdagen vanligen rör sig.

Förstatligande av skogsindustrierna.

Förslaget inför dock icke något principiellt nytt i den ekonomiska debatten. Ett förstatligande av skogsindustrierna vore inte någon revolution, ingenting som skulle kunna jämföras med de ekonomiska och sociala förändringar som ägt rum i Sovjetunionen och i folkdemokratierna efter kriget. Principiellt sett är det närmast jämförbart med tidigare riksdagsbeslut om exempelvis järnvägarnas förstatligande, statsgruvorna i Mellansverige och den statliga träförädlingsindustrin i Norrbotten, men naturligtvis rör det sig om ett större industriellt engagemang än staten någon gång tidigare gjort.

Vad är då anledningen till att vi nu har aktualiserat denna fråga? Produktionen går ju ännu för fullt, sysselsättningen inom skogsindustrierna är inte dålig och inte heller rotvärden och exportpriser. Något nödläge, jämförbart med det som under 1920- och 1930-talen tvingade statsmakterna att överta enskilda industriföretag för att rädda människor och kommuner från säker undergång, har ännu inte anmält sig. Möjligen är det detta förhållande som gör att bankoutskottet så tvärsäkert försäkrar, att frågan saknar aktualitet. Om utskottet det allra minsta skulle ha grubblat över morgondagen och de problem, som den alltmer hotande krisen ställer, liksom över gårdagens olika erfarenheter, måste dess resonemang ha fått en annan utformning. Måhända skulle utskottets flertal då ha kommit underfund med att det redan finns företag, som inte kan utvecklas med framgång under nuvarande ägandeförhållanden.

För oss spelar härvidlag morgondagen en viktig roll. De högtidliga löftena om full sysselsättning och trygghet i anställningen fordrar nu ett helt annat underlag än hittills vidtagna åtgärder för att bli något mera än vackra ord. För dem, som menar, att dessa löften är mer än skådebröd för massorna, går

det inte att vifta bort frågan om vem eller vilka som skall bestämma över produktion, produktionsmängd och antalet sysselsatta. Eftersom allt flera faktorer samverkar för att i den kapitalistiska världen utlösa en ekonomisk kris som måhända kan bli vårt över-skuggande problem redan nästa år, ökar skälen för att en utredning snabbt skall komma till stånd. Vi ser sålunda, herr talman, i lösningen av denna stora fråga en av de betingelser, som är nödvändiga för att ge eftertryck åt löftena om den fulla sysselsättningen och för att skapa en relativ trygghet i anställningen.

Vi vill också påminna om vad som blev resultatet av den stora depressionen för skogsindustrierna under 1920- och 1930-talen. Staten tvingades då att överta det ena företaget efter det andra inom den norrbottniska skogsindustrin, så att det numera på detta område inom hela länet bara finns ett större företag — i Munksund — som ännu är i privat ägo. Dessa statliga åtgärder, som motiverades med sociala skäl, var delvis improviserade och kunde följaktligen inte genomföras så planmässigt och ekonomiskt rationellt som hade varit möjligt under andra förhållanden.

Vi är nog eniga om att inga garantier föreligger för att inte en situation kan uppstå, som ställer statsmakterna i ett nytt tvångsläge, kanske ännu värre än under 1930-talet. Det finns långt fler sannolikhetsskäl för att en sådan situation skulle uppstå nu än sådana skäl som kunde anföras däremot. Vad som tidigare skedde i Norrbotten kan i den nya krisen bli aktuellt för både Västerbotten och Västernorrland, måhända även för övriga delar av landets skogsindustrier. Därför har beredskapssynpunkten spelat en viktig roll för motionärerna.

De skäl, som i övrigt föranlett oss att nu aktualisera denna fråga, skall jag försöka sammanfatta i några punkter.

Förstatligande av skogsindustrierna.

1) Det handlar här om en industri, baserad på landets största och viktigaste naturtillgång, som inte bör vara ett spekulations- och vinstobjekt för ett fåtal enskilda utan bör vara hela folkets egendom. I samhällets ägo skulle skogen och dess industrier mäktigt öka de samlade resurserna, vidga ramen för sociala och kulturella reformer och minska skattetrycket på medborgarna.

2) Den svenska skogsindustrien har en nyckelposition i landets ekonomiska liv. Stödd på densamma driver storfinansens sin egen politik, ofta i strid mot den av statsmakterna fastslagna och utan hänsyn till vad dessa anser vara ett samhällsintresse. Genom att skogsindustrierna svarar för hälften av den svenska exporten övar de ett starkt inflytande över prisbildning och penningvärde. Den s. k. engångsinflationen för några år sedan påverkades starkt av skogsindustriernas spekulationer och prispolitik. Ett av resultaten därav blev att 7 miljarder kronor i sparmedel bytte ägare, d. v. s. i huvudsak berövades småspararna inom landet. Ett annat resultat blev en oerhörd ökning av levnadskostnaderna. Som ett enda exempel som direkt illustrerar skogsindustriernas prispolitik vill jag nämna, att medan 1 kg havregryn kostade 30,5 öre, så kostade enbart emballaget 12,5 öre. Många statliga åtgärder har kommit i konflikt med monopolens planmässiga motattacker.

3) Idén om planhushållningen har vunnit stora sympatier inom vårt folk. Regeringspartierna argumenterar ofta för en sådan som ett nödvändigt medel för att åstadkomma en bättre hushållning, skydda näringslivet för konjunkturstörningar och upprätthålla s. k. full sysselsättning. Den privata exploateringen av skogstillgångarna har möjliggjort ett hasardspel med människor och bygd. Om inte staten, som jag redan erinrat om, under tjugooch trettio-talen tvingats ingripa och inlösa bankrutta företag eller företag som ka-

pitalisterna av profithänsyn velat nedlägga, hade något av en katastrof för Norrbotten inträffat. Gången hittills har varit, att där exploateringen av skogarna är särskilt vinstgivande, där har de privata intressena fritt och ohejdat drivit sitt spel, medan staten tvingats ingripa i de områden av landet, där genom olika omständigheter investeringarna inte längre är lika riskfria och inte kunnat ge så omedelbara och väldiga vinster inom överskådlig tid. De stora statliga investeringarna i Norrbotten som verkställdes av sociala hänsyn skulle ha blivit en mycket bättre affär, därest de samordnats enligt en större plan. Nu visar det sig ofta att den statliga driften hotas av privat konkurrens, särskilt om råvarorna. Samtidigt som industrien i Norrbotten har överskott av råvaror inom länets gränser framtvingar denna privata konkurrens driftinskränkningar inom de statliga företagen. Vill man åstadkomma en mera planmässig produktion och ett mera rationellt utnyttjande av naturtillgångar och andra produktionsfaktorer, måste förstatligandet te sig som en naturlig utväg.

4) Vid sommarens riksdagsbesök i övre Norrland hade deltagarna möjlighet att särskilt i Västerbotten konstatera, vilka stora statliga insatser som är nödvändiga för bland annat bolagsskogarnas underhåll och reproduktion. Dessa bolagsskogar har i hög grad sammanräfsats genom lögn och svek under baggböleriets gyllene år. Det ter sig utmanande för rättskänslan att samhället skall påläggas stora ekonomiska bördor för att genom bolagsskogarna trygga en fortsatt försörjning med råvaror åt skogsindustrierna i kustlandet.

5) Den senare tidens forskning och erfarenheter har ådagalagt vilken omfattande och mångsidig användning av träet som redan nu är möjlig och som i ännu högre grad kommer att bli möjlig framdeles. Den svenska industrien har hittills som regel släpat efter när

det gällt forskning, experiment och investeringar, som skulle möjliggöra ett mångsidigare utnyttjande av skogen som råvara. Under trettioalet exempelvis vidareförädlades den svenska massan i olika länder, medan i Sverige förädlingen begränsades till pappersstadiet. Hela den italienska konstsilke-industrien kunde utvecklas med den svenska cellulosan som råvara.

Numera har vi här i landet kommit ett steg framåt på detta område under trycket av de internationella erfarenheterna och behoven liksom den ökade konkurrensen. Men fortfarande släpar den svenska industrien långt efter på detta område och är i huvudsak inställd på exporten av det halvförädlade träet. Anledningen därtill är att detta på kort sikt ter sig mera vinstgivande och riskfritt för spekulanterna. Ett förstatligande av skogsindustrierna skulle samtidigt vara en uppfordran till en effektiv och rationell användning av skogen. Detta skulle inte bara ha nationalekonomisk betydelse utan möjliggöra en ökning av antalet anställda, en jämnare produktion samt motverka krisstörningar samtidigt som det ökade landets inkomst på skogen.

6) De anställda inom skogsindustrierna tillhör ofta låglönegrupperna. Detta är alldeles särskilt påtagligt för skogsarbetarna, vilka som regel får betala tre goda år med tio dåliga. Men det gäller i hög grad även sågverksindustrien. Dennas arbetare liksom cellulosaindustriernas arbetare har haft stark kännning av konjunkturskiftena, en rationalisering som inte tagit hänsyn till människorna och ett tillstånd av permanent osäkerhet som knappast haft en motsvarighet inom andra industrier. Just med hänsyn till jättevinsterna inom skogsindustrierna och de förhållandevis små kapitalinsatserna vore det fullt möjligt att gå i spetsen inom denna näring, när det gäller att skapa goda arbetsbetingelser och sociala förmåner för de anställda. Det kan inte förväna om

Förstatligande av skogsindustrierna.

det bland arbetarna finns en opinion, som anser att en centralisering genom ett förstatligande av skogsindustrierna skulle kunna befordra de anställdas strävanden. I statens skogsindustrier gör arbetarna med all rätt anspråk på samma förmåner som tillkommer andra jämförliga statsanställda.

7) Inom vissa delar av landet har jordbrukarna brist på skog. Alla erkänner vikten av att dessa jordbruk kunde tillföras skog genom statliga eller andra åtgärder. Ett förstatligande av skogarna skulle möjliggöra en rationell lösning av denna fråga.

Liknande problem består för de s. k. småsågarna, som utsättes för en systematisk utpressning från skogsindustrierna och ofta hotas att helt utestängas från råvarutillförseln. Dessa småsågar är som regel nödvändiga för att förse den kringliggande byggden med sågat virke till rimliga priser. Även dessa småsågars virkesbehov skulle kunna lösas på ett bättre sätt genom skogarnas förstatligande.

Herr talman! Detta är det viktigaste skäl som jag tycker man kan resa för kravet på en utredning. Det finns som sagt inga skäl för att ideologiskt koppla ihop detta spörsmål med den mera långsyftande strävan att socialistiskt omdana samhället. Den statliga verksamhet, som redan bedrivs på industriellt område och i fråga om kommunikationerna, är som regel underkastad samma ekonomiska lagar som gäller för de privata företagen och har inte i princip förändrat arbetarnas ställning i produktionen. Å andra sidan innebär en ökad statlig andel av produktionen att en rad ur samhällets synpunkt viktiga uppgifter kan lösas på ett smidigare och ur statsmaktens synpunkt fördelaktigare sätt, samtidigt som det ökar vissa materiella resurser för samhällets socialistiska omgestaltning. Om privatintressena kopplades bort från skogsindustrierna, skulle detta även vara till fördel för utformningen av den ekonomiska

Förstatligande av skogsindustrierna.

politiken i stort. En sådan ökning av den statliga ekonomiska makten skulle under vissa betingelser kunna begränsa de privatkapitalistiska intressenternas möjligheter att korrigera mål och strävanden, som statsmakterna vill stödja. Detta kunde ha stor betydelse för att skapa full sysselsättning, för bevarandet av penningvärdet, för utformningen av handelspolitiken och för lösningen av många andra uppgifter.

Men bankoutskottet vill inte höra talas därom. Det finner allt välbeställt. Om dess uttalande skrivits på Enskilda banken eller i redaktionen för Sunt Förnuft kunde det inte ha varit mera kategoriskt därvidlag.

Därmed är inte sagt att utskottet ansträngt sig för att leverera något argument för sin fullständigt negativa ståndpunkt. Om någon kompromiss ingåtts i utskottet mellan de socialdemokratiska och mera storfinansiellt lierade representanterna, så måste denna ha gått ut på att säga så litet som möjligt, att inte argumentera, bara marschera för att undvika all diskussion av frågan.

Utskottet nöjer sig därför med påståendet att frågan inte är aktuell. Jag har utvecklat en del av de skäl som visar att frågan är aktuell och inom kort kommer att bli långt mera aktuell. Kravet om utredning siktar alltid framåt och innebär ett medgivande att frågan inte kan lösas från den ena dagen till den andra. Ett utredningsbeslut är nämligen ännu inte liktydigt med ett beslut om skogsindustriernas förstatligande. För det första tar en utredning sin tid. För det andra skall dess resultat underställas en komplicerad granskning från olika myndigheter. För det tredje har regeringen och i sista hand riksdagen att bestämma om och när eventuella förslag skall realiseraras.

Innan jag sätter punkt vill jag göra ännu några påpekanden till frågan om förstatligandet kan betraktas som aktuellt eller inte.

För några år sedan förklarade då-

varande socialministern Gustav Möller, att vi kunnat finansiera hela vår socialpolitik, om staten hade förvärvat skogsindustrierna. En liknande tankegång har utvecklats av förutvarande finansministern Ernst Wigforss, bland annat i hans skrift »Socialism i vår tid», som ju erhållit en så oförbehållsam rekommendation av nuvarande statsministern. Wigforss påpekar exempelvis, att skogsindustrierna i samhällets hand under inflationsåren skulle ha gjort det mycket lättare att dra fördel av de gynnsamma priserna på världsmarknaden, utan att detta hade behövt resultera i den ödeläggande inflationen. Hela hans resonemang utmynnar i följande: »Inte minst de senaste erfarenheterna i vårt land har därvid riktat uppmärksamheten på betydelsen av att avkastning av stora naturtillgångar kommer alla medborgare till godo, och frågan om socialisering av väsentliga delar av de på skogen vilande industrierna har kommit inom kretsen av praktiska näringspolitiska frågor.»

I Tiden nr 3 år 1952 går man ännu ett steg och förklarar att skogsindustrien är den näringsgren, som först inbjuder till aktion, därest man vill bygga upp en planmässig hushållning, och att denna aktion bör bestå i ett förstatligande av de väsentliga delarna av skogsindustrierna.

På den senaste socialdemokratiska kongressen 1952 stod även denna fråga på dagordningen genom motioner från olika organisationer ute i landet. Även inom fackföreningsrörelsen i de berörda industrierna har man kommit fram till samma uppfattning om skogsindustrien som jag här har framfört. Slutligen har en mycket enstämmig facklig och kommunal opinion i Ådalen ansett tiden vara inne att överföra skogsindustrierna i samhällets ägo. Denna opinion är inte betingad av några s. k. doktrinära hänsyn, utan helt av omsorg om folkets aktuella försörjning och bygdens fortbestånd.

Jag vill också innan jag sätter punkt påminna om tidigare utredningar om skogsväsendet och skogslagstiftningen, där frågan ofta behandlats och slutsatsen har blivit — om jag får citera ur en utredning: »Starka skäl talar för att en betydande del av landets skogskapital bör i folkhushållningens intresse ägas och förvaltas av staten.»

Jag påminner också i detta sammanhang om den s. k. socialiseringsutredningens slutsatser och särskilt det kategoriska sätt varpå densamma i betänkandet om domänverket resolverade, att det inte ens var nödvändigt att i detalj redovisa motiven till att staten bör äga och förvalta skog.

Dessa anförda exempel kunde mångfaldigas. De flesta är tagna från den nuvarande exceptionella högkonjunkturen. I onda tider, när anarkien i det privatägda näringslivet alldeles särskilt exponerats, har frågan om skogsindustriernas förstatligande fått ett ännu starkare grepp om människorna.

Men allt detta låtsas bankoutskottet inte om. I detta sitter sådana framskjutna företrädare för den svenska storfinansen som herrar Ewerlöf och De Geer. Deras mening är naturligtvis att frågan inte är aktuell och aldrig får bli aktuell, och om dem gäller särskilt vad tidskriften Tiden skrev i slutet av 1952: »En annan sida är att storfinansen även i fortsättningen kommer att motsätta sig alla åtgärder som syftar till att statsmakterna får ett mera bestämmande inflytande över det privata näringslivets dispositioner, även om detta ur folkhushållets synpunkt skulle vara aldrig så önskvärt.»

Svårare kunde det väl vara för Tiden att konstatera att, ett och ett halvt år efter det att frågan fått en så framskjuten roll i socialdemokratisk propaganda och av ledare inom socialdemokratien betecknats som liggande inom kretsen för praktiska näringspolitiska frågor, bakom storfinansens ståndpunkt skulle placeras bortåt ett dussin socialdemo-

Förstatligande av skogsindustrierna.

kratiska riksdagsmän och att bland dessa inte en enda skulle våga höja sin röst för det som ansågs vara 1952 års aktualitet. Det vore antagligen välvilligt att utgå ifrån att utskottets majoritet har sovit, när frågan nu förts in i debatten. Jag tror det är riktigare att utgå ifrån att majoriteten fullt medvetet demonstrerat mot sina åsiktsfränder i frågan.

Att utskottet även i den formella handläggningen tagit ovanligt lätt på saken visar dess egen redovisning. En föraktfull fnysning är vad det presterat. Men, herr talman, bristen på saklighet inför en viktig fråga kommer bara att egga till nya ansträngningar. Utskottet känner sig naturligtvis övertygat om att frågan faller i dag, men jag är säker på att dess nuvarande flertal kanske ganska snart kommer att ändra mening därvidlag. Därför tror jag man tryggt kan försäkra, att även om denna fråga faller, tillhör den de frågor som faller framåt.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här har sagt ber jag att få yrka bifall till motion nr 286 i denna kammare.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Såsom framgår av utskottsutlåtandet har utskottet nöjt sig med att konstatera, att frågan om skogsindustriernas socialisering saknar sådan aktualitet, att det kan anses motiverat att igångsätta en offentlig utredning rörande frågan, detta så mycket mer som redan vissa utredningar pågår rörande det norrländska näringslivet och skogsindustriernas socialisering ju väsentligen måste vara en fråga om det norrländska näringslivet. Med hänsyn härtill har utskottet inte heller ansett nödvändigt att ingå på någon debatt, som vi anser måste bli rent akademisk. Detsamma kan vara motiv för att jag här i kammaren inte heller ingår på någon debatt i frågan.

Utskottets utlåtande är mycket kort. Det står i direkt proportion till den

Utlänningslag.

aktuella betydelsen av den motion, om vilken utskottets utlåtande handlar. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! Utskottet har icke sagt, att frågan saknar sådan aktualitet, som den föregående talaren berörde, utan utskottet har sagt, att frågan saknar aktualitet. Det måste man ju beteckna såsom ett kategoriskt omdöme om hela frågan, vilket inte kan förändras av att utskottets talesman talar om särskilda undersökningar om de norrländska näringsförhållandena. Uttalandet att frågan för utskottet ter sig akademisk kan ju också med framgång jämföras med vad jag tidigare återgav om hur frågan bara för mycket kort tid sedan diskuterades inom herr Severins eget parti.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 2.

Utlänningslag.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utlänningslag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 18 december 1953 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 41, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till utlänningslag.

Enligt det i propositionen framlagda förslaget skulle den hittillsvarande tidsbegränsade utlänningslagen ersättas med en permanent lagstiftning.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bl. a., att talan mot länsstyrelses beslut i utvisningsärenden icke skulle såsom hittills föras hos högsta domstolen utan hos den centrala utlänningsmyndigheten med rätt för utlänningen, under vissa förutsättningar, att fullfölja sin talan hos Kungl. Maj:t i statsrådet.

70 § utlänningslagen skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag erhålla följande lydelse:

70 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller under andra utomordentliga förhållanden äger Konungen utfärda särskilda föreskrifter om utlännings inresa och uppehåll i riket, rätt till anställning här och avlägsnande härifrån samt om utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning.

Har Konungen i annat fall än då riket är i krig meddelat bestämmelser om verkställighet av avvisning, förpassning, förvisning eller utvisning, vilka avvika från vad som stadgas i 53 och 54 §§, eller ock bestämmelser om utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning, skola, såvida icke krig inträffar, bestämmelserna, vid äventyr att de eljest bliva ogiltiga, inom en månad underställas riksdagens prövning. Varda bestämmelserna icke inom två månader från det underställningen skett av riksdagen gillade, skola de upphöra att gälla.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 393 av herr *Herlitz*,

nr 394 av herr *Damström*, samt inom andra kammaren:

nr 502 av herr *Östrand m. fl.*, likalydande med motionen nr 394 i första kammaren,

nr 503 av herr *Landgren m. fl.* och

nr 504 av herrar *Svensson* i Ljungkile och *Dahlén*.

Utlänningslag.

I motionen II: 504 hade hemställts, bl. a., att fullmaktstadgandet i 70 § skulle begränsas till tid då riket befunne sig i krig eller krigsfara.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 15 § erhöles av utskottet angiven lydelse;

B) att motionerna I: 393 och 394 samt II: 502, 503 och 504, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Rylander*, *Lindblom*, *Björnberg*, fru *Gärde Widemar*, herr *Gezelius* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga nämnda förslag med de ändringarna, att 15, 44—47, 49 och 59 §§ erhöles av reservanternas angiven lydelse;

B) att motionerna I: 393 och 394 samt II: 502, 503 och 504, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanternas anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservanternas förslag innebar, att fullföljden i utvisningsärenden skulle ske hos allmän domstol.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med herr Svensson i Ljungskile väckt en motion med anledning av propositionen om utlänningslag. Jag skall be att få säga några ord om en del frågor, som jag speciellt har tagit upp i motio-

nen. Först kanske jag dock helt allmänt skulle säga, att detta förslag till utlänningslag, som justitieministern framlagt, är ett fullföljande av de traditioner, som vi har på detta område, då vi försöker behandla utläningar av vad slag det vara må på ett i riktig mening liberalt sätt. I stort sett i varje fall är alltså detta, såvitt jag kan bedöma, en mycket tillfredsställande lagstiftning. På några speciella punkter har vi dock en hel del att invända. En del av de synpunkter, som är framförda i motionen, har upptagits i den reservation, som avlämnats av herr Rylander m. fl., och de förhållandena skall jag inte beröra i mitt anförande. Det är endast en speciell punkt, nämligen hur vid Kungl. Maj:ts fullmakt skall vara, som jag i detta sammanhang skall beröra.

I 70 § i förslaget stadgas att vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller under andra utomordentliga förhållanden skall Konungen äga utfärda särskilda föreskrifter om utlänningsinresa och uppehåll i riket, rätt till anställning här och avlägsnande härifrån samt om utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning. Det är alltså ganska väsentliga ingrepp i enskilda människors liv, som Kungl. Maj:t här begärt fullmakt att i vissa situationer själv handlägga utan att riksdagen behöves höras. I propositionen föreslås dock, att om inte krig föreligger, måste riksdagen inom två månader godkänna, att denna paragraf tillämpas.

Det var en kommitté, som förberedde denna lagstiftning, och den hade en något annan mening på denna punkt än vad justitieministern föreslår riksdagen. Det kan kanske vara intressant att i detta sammanhang påpeka vilka som var ledamöter av denna kommitté. Det var hovrättspresidenten Wieslander, herr Edberg i denna kammare, utlänningskommissions chef och Uppsala universitets nuvarande rektor professor Holmbäck. Kommittén ansåg på denna

Utlänningslag.

punkt, att det räckte med möjligheten till frihetsinskränkning vid krig eller krigsfara och andra utomordentliga förhållanden, som den preciserade som t. ex. en mycket stor flyktingström. Då skulle fullmakten kunna tillämpas. Sedan har dock justitieministern ansett, att en vidare fullmaktslagstiftning vore lämplig. Han vill, att även om det inte råder krig och även om det inte råder beredskapstillstånd, vilket kommittén hade tänkt sig som ett av villkoren, så skall Kungl. Maj:t under utomordentliga förhållanden få tillämpa lagstiftningen. Den skall dock i efterhand underställas riksdagen.

I motionen har vi uttalat betänkligheter mot denna utvidgning. Utskottets ställningstagande förefaller mig på denna punkt vara ganska svävande. När det behandlar motionen, så säger det, att visserligen är uttrycket »andra utomordentliga förhållanden» inte entydigt till sin innebörd — och det kan man ju verkligen lugnt understryka; i flera sammanhang har det, när det varit svävande formuleringar för Kungl. Maj:ts fullmaktslagstiftning, lett till resultat, som inte alltid varit riktigt önskvärda. Men första lagutskottet tillägger att vad i propositionen anförts om uttryckets avsedda tolkning — alltså detta uttryck »andra utomordentliga förhållanden» — synes dock utskottet giva tillräcklig ledning för tillämpningen av detsamma». Jag måste säga att även en mycket noggrann forskning i propositionen, vad som skulle kunna ligga bakom utskottets skrivning på denna punkt, har inte för mig kunnat leda till det resultatet, att jag har fått någon precisering av vad departementschefen har menat. Det enda man kan säga är att departementschefen tycker att kommittén, som jag tror på denna punkt var enhällig, varit för snäv i fråga om hans egen möjlighet att ingripa. Kungl. Maj:ts proposition ger vid handen att justitieministern vill utvidga sin befogenhet genom detta

mycket tänjbara uttryck »andra utomordentliga förhållanden».

Det skulle vara rätt värdefullt att få reda på vad utskottet har åsyftat, när utskottet anser att det finns en precisering på denna punkt. Departementschefen godtar ju inte att det bara skall vara t. ex. en stor flyktingström, som kunde göra det angeläget för Kungl. Maj:t att ha fullmakt att t. ex. ta in utlänningar i anstalt eller förläggning, för att inte tala om andra ting. Enligt min uppfattning bör man vara mycket restriktiv, när det beviljas fullmakter som berör människors frihet. Det finns väl ingen anledning att tro att vare sig den ene eller andre justitieministern skulle ha en speciell benägenhet att missbruka denna fullmakt. Det är ju inte heller det som det är fråga om; det är inte det vi diskuterar; utan här är frågan: Skall man ge en fullmakt eller inte? I detta fall tycker jag det är mycket som talar för att man kan vara tveksam på denna punkt. Då synes det mig vara angeläget att riksdagen här säger nej till den fullmakt, när det gäller att Kungl. Maj:t skall få ingripa under dessa mycket obestämbara förhållanden, som inrymmas under rubriken »andra utomordentliga förhållanden». Det räcker att Kungl. Maj:t vid krig eller krigsfara har denna möjlighet. De tillfällen då det skulle föreligga behov för Kungl. Maj:t att ingripa utöver vid krig eller krigsfara förefaller mig — som väl är, måste jag säga — vara så sällsynta, att det inte finns anledning att nu lagstifta i den riktningen. Skulle behov föreligga bör ju, när det nu finns en mall för hur lagstiftningen skall se ut, Kungl. Maj:t mycket snabbt kunna få denna fullmakt från riksdagen.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka att 70 § första stycket i förslaget till utlänningslag kommer att lyda så här: »Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen utfärda särskilda föreskrif-

Utlänningslag.

ter om utlännings inresa och uppehåll i riket, rätt till anställning här och avlägsnande härifrån samt om utlännings omhändertagande i anstalt eller förläggning.»

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Jag skall först med några ord beröra det avsnitt av utskottsutlåtandet som var föremål för herr Dahléns anförande.

Det är, föreställer jag mig, ganska tydligt, att om man skall gå in för en permanent utlänningslag, som är byggd på principen om ett fritt folkutbyte, måste man finna sig i att Kungl. Maj:t får ganska vid fullmakt. Det har också så skett i denna proposition. Det gäller på ett område, som inte här har berörts, t. ex. om arbetstillstånd, och det gäller om den punkt som herr Dahléns berörde. Herr Dahléns får väl kanske direkt ur justitieministerns mun höra den precisering som han efterlyser.

Utom i det fall, som direkt berördes av kommittén — alltså att en stark flyktingström skulle söka sig hit, så att extra ordinära åtgärder skulle bli nödvändiga — så föreställer jag mig att gränsen mellan krigsfara å ena sidan och ett fullkomligt normalt tillstånd å den andra, då man alltså inte behöver annat än tillämpa den vanliga lagen, med nödvändighet måste bli rätt flytande.

Vi erinrar oss säkerligen från den sista krigstiden, att tiden före införandet av beredskapstillstånd kan vara mycket kritisk. Det är ju inte alls säkert att därför att man själv anser, att det är krigsfara, man vill ge uttryck åt detta. Utskottet menar att detta uttryck »andra utomordentliga förhållanden» borde bli rätt så tydligt, när det står i det sammanhang som det gör.

Jag vill, herr talman, vidare beröra en fråga som är föremål för en reservation, som jag och några andra ledamöter i utskottet har fogat till utlåtandet.

Det gäller fullföljd av talan mot länsstyrelses beslut i utvisningsärende.

Enligt nu gällande lag får fullföljd av talan mot länsstyrelses beslut ske direkt till högsta domstolen. Detta infördes 1914, och det motiverades då med att det i dessa ärenden förelåg frågor om rättstillämpning och att prövningen därför enligt allmänna grunder borde tillkomma annan myndighet än Kungl. Maj:t.

I den nya lagen har de nuvarande utvisningsärendena spaltats upp på två grupper. En grupp kallas för *förvisning* och en grupp kallas för *utvisning*. Förvisningsgruppen avser sådana fall, när utlänningsgruppen gjort sig skyldig till brott av viss beskaffenhet här i landet. Det har då ordnats så i den nya lagen, att den domstol, som har att döma över förbrytelsen, också får besluta om huruvida det skall ske förvisning av utlänningsgruppen eller inte. Talan mot förvisningsbeslut fullföljs sedan i vanlig domstolsväg till hovrätt och kanske vidare till högsta domstolen. Enligt allmänna regler är därvidlag för utlänningsgruppen så väl sörjt för rättssäkerheten som man kan tänka sig genom det muntliga förfarande, som ju äger rum i domstolarna. Och domstolarnas möjligheter att komplettera utredningen är också väl tillgodosedda.

Justitieministern godtog beträffande dessa fall inte det förslag som kommittén lagt fram. Kommittén ansåg att även i dessa fall fullföljd av talan skulle ske till den centrala utlänningsmyndigheten, och man vidtog vissa anordningar för att tillgodose rättsskyddet genom förslaget att lekmän skulle medverka i länsstyrelserna o. s. v. Statsrådet yttrade i propositionen på denna punkt: »Det förhåller sig emellertid otvivelaktigt så, att sådana åtgärder endast innebär ett ofullständigt efterliknande av domstolsprocessen. Det bästa sättet att tillgodose dessa synpunkter är att överföra ärendena till domstol.» Så skedde också.

Utlänningslag.

Beträffande utvisningsärendena utgörs de till mycket väsentlig del av sådana fall, där skälet för utvisningen är att utlänningen i utlandet begått brott av viss beskaffenhet. Dessa fall liknar ju mycket förvisningsfallen, och man skulle kunna tycka att den motivering justitieministern haft för att gå den angivna vägen för förvisningsfallen skulle leda till att man även för fall som gäller brott begångna i utlandet skulle gå samma väg. Processlagberedningen hade ju också på sin tid föreslagit, att fullföljd av talan skulle ske till hovrätt och vidare. Emellertid har Kungl. Maj:t beträffande utvisningsfallen gått en annan väg och föreslagit, att fullföljd skall ske till den centrala utlänningsmyndigheten och under vissa förutsättningar vidare till Kungl. Maj:t i statsrådet. Det möter vissa betänkligheter att införa en sådan ordning på grund av att man här inskjuter ett centralt ämbetsverk mellan länsstyrelserna och Kungl. Maj:t och bryter den eljest godtagna principen att länsstyrelserna är direkt underställda Kungl. Maj:t. Man skulle kunna tycka att en domstol skulle vara närmast till att pröva ifall förutsättning för utvisning skulle föreligga i ett sådant här fall. Det finns emellertid fall — låt vara bara ett fåtal — där skälet för utvisning inte är att utlänningen begått brott i utlandet, utan att han gjort sig skyldig till dåligt leverne, yrkesmässigt bedrivit otukt eller hemfallit åt alkoholmissbruk, vilket gör att man inte vill ha honom här i landet. Att bedöma sådana omständigheter är emellertid inte på något sätt främmande för de vanliga domstolarna. Det är också en annan sak som gör att reservanterna finner övervägande skäl tala för att fullföljden även i utvisningsärenden bör ske hos allmän domstol, nämligen att det i hovrätten skulle vara lättare och förenat med mindre kostnad att vid behov fullständiga utredningen samt anställa förhör med utlänningen. Gäller det till exempel en utlänning som bor i Norr-

botten eller Malmö eller Göteborg får han, om han begär förhör, föras till utlänningskommissionen härför, eller kanske möjligen någon tjänsteman från den centrala myndigheten kan fara till honom. I varje fall är det förenat med omkostnader och besvär. När det gäller vidare utredning genom vittnen och dylikt, är väl också domstolsvägen den behändigaste.

Nu vill jag inte påstå att man med den väg man valt i propositionen inte försökt att på görligaste sätt vinna ett rättsskydd för vederbörande utlänning, som väl i nödfall får godtagas. Men det är nu så, att om man anser en sak vara lämpligare än en annan, så skall man väl säga det. Detta är orsaken till att jag och mina medreservanter velat framföra den åsikt vi har.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen i den del som avses med densamma och i övrigt bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Eftersom jag tillhör utskottsmajoriteten, vill jag med några ord beröra en del av de synpunkter, som herr Rylander framfört i denna fråga.

Första lagutskottet säger på s. 44 i här förevarande utlåtande: »De föreslagna bestämmelserna i 44—47 §§ angående fullföljd av talan överensstämma i sak med vad som nu gäller fränsett att talan mot länsstyrelses beslut i utvisningsärenden icke längre skall föras hos högsta domstolen utan hos den centrala utlänningsmyndigheten — — —.» Det är sålunda den förändring, som herr Rylander tidigare här har påtalat.

Litet längre ned på samma sida säger utskottet i sin motivering följande: »Emellertid är läget nu i olika avseenden ett annat än då. Genom att avlägsnande av utlänning på grund av här i riket begånget brott enligt förslaget skall ske i form av förvisning och ej i form av utvisning bortfaller ett skäl,

Utlänningslag.

som företrädesvis kunnat anföras till stöd för att fullföljd i utvisningsärenden skall ske till allmän domstol. Utvisningsärendena komma nämligen att i fortsättningen bli av administrativ karaktär i ännu högre grad än hittills.»

Därefter kommer utskottet in på frågan huruvida hovrätten skall döma i utlänningsärenden, och utskottet skriver då: »Den nuvarande ordningen, enligt vilken fullföljden går direkt från länsstyrelserna till högsta domstolen, måste nämligen i betraktande av att fullföljdsrätten i vanliga rättegångsmål är starkt begränsad te sig oegentlig. Då det, såvitt nu kan bedömas, här torde komma att röra sig om ett helt ringa antal ärenden, synas hovrätterna ej bli i tillfälle att förvärva någon på erfarenhet grundad sakkunskap inom detta område.»

Man har alltså utgått ifrån att den centrala utlänningsmyndigheten har större erfarenhet, när det gäller att bedöma dessa saker, därför att man där i praktiken har sysslat mera med dessa frågor än exempelvis hovrätterna. Av den anledningen har också Kungl. Maj:t menat att den centrala utlänningsmyndigheten bör vara rätt forum.

Den tidigare av herr Dahlnén omnämnda kommittén har också i sitt betänkande varit inne på frågan om rätts säkerheten och huruvida utlänningsärendena skall handläggas av hovrätterna eller av utlänningsmyndigheten. SOU 1951/52. Utskottet anför samma synpunkter och skriver härom på s. 45: »För rätts säkerheten är framför allt sörjt genom föreskrifter om att den centrala utlänningsmyndigheten i besvärärenden alltid skall inhämta utlänningsnämndens yttrande och genom reglerna om förhör.»

Man kan väl nämligen inte fränkänna utlänningsnämnden domarekompetens. Bland annat sitter f. d. justitierådet Gärde med i nämnden jämte två lek män. Lekmannainflytandet finns också företrätt i utlänningskommissionen,

medan lekmannaintressena däremot inte har någon möjlighet att göra sig gällande i hovrätterna.

Med ledning av den föredragning som förevarit i utskottet och de kunskaper vi inhämtat av densamma har vi, som företräder majoriteten inom utskottet, funnit att utskottets förslag tillfredsställer alla anspråk på rättssäkerhet och ger möjlighet för domarekompetensen att säga sin mening. Vidare ger det tillfälle för lekmannainflytandet att göra sig gällande i utlänningsärendena, och av dessa anledningar har vi stannat för vad utskottet hemställt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan utom i vad angick 70 § i lagförslaget, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i angivna delar, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen i motsvarande delar; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rylander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 14 utom i vad angår 70 § i föreliggande förslag till utlänningslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen i motsvarande delar.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen till-

Sjukförsäkringslagen.

kännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Dahlén begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 67 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan utom i vad angick 70 § i förslaget till utlänningslag.

Härefter framställde herr vice talmannen propositioner beträffande 70 § i lagförslaget, nämligen dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av denna paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Dahlén; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 3.

Sjukförsäkringslagen.

Föredrogs andra lagutskottets utlå-tande nr 16, i anledning av väckta motioner angående dels ändring i lagen om allmän sjukförsäkring, dels överarbetning av samma lag m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 384 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* samt nr 490 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna, som voro likalydande, hade hemställts,

»att riksdagen måtte

1) för sin del antaga i motionen framlagt förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

2) besluta att sjukdagsbidraget till sjukkassorna från och med den 1 januari 1955 skall utgöra 20 % av sjukdagsersättningen, dock lägst 50 öre för sjukdag; samt

3) uttala att lagen den 3 januari 1947

(nr 1) om allmän sjukförsäkring bör överarbetas med beaktande av vad i denna motion samt i motionerna I: 483 och II: '512' vid 1953 års riksdag anförts och nytt förslag föreläggas riksdagen, så snart detta ur statsfinansiella och samhällsekonomiska synpunkter befinnes möjligt».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 384 och II: 490, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Lundgren* och fru *Ewerlöf*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 384 och II: 490 måtte

1) för sin del antaga följande

Förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Härigenom förordnas, att i stället för de tidpunkter, som angivas i 111 § samt 115—124 §§ lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall gälla vad Konungen med riksdagen därom framdeles förordnar.

2) besluta att sjukdagsbidraget till sjukkassorna från och med den 1 januari 1955 skulle utgöra 20 % av sjukdagsersättningen, dock lägst 50 öre för sjukdag; samt

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring borde överarbetas med beaktande av vad i motionerna I: 384 och II: 490 vid årets riksdag ävensom vad i motionerna I: 483 och II: 592 vid 1953 års riksdag anförts och nytt förslag föreläggas riksdagen, så snart detta ur statsfinansiella och samhällsekonomiska synpunkter befunnes möjligt.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HAGÅRD (h):

Herr talman! När förslagen till de två stora sociala reformerna folkpensioneringen och sjukförsäkringen un-

Sjukförsäkringslagen.

der 40-talet framlades, hade de föregåtts av mycket omfattande och ingående utredningar. Man hade anlitat all den sakkunskap man på den tiden kunde uppdriva, liksom man samarbetat med organisationer, som hade erfarenhet på detta område. Man kunde alltså hysa rätt goda förhoppningar om att båda dessa reformer skulle kunna genomföras utan alltför betydande meningsskiljaktigheter, och det visade sig också att när det gällde folkpensioneringen rädde, jag kan säga, fullständig enighet.

Även senare förslag till förbättringar på detta område har glädjande nog kunnat tas emot och beslutas under fullständig enighet, men raka motsatsen har uppstått i fråga om sjukförsäkringen, som i och för sig är lika önskvärd att genomföra åt svenska folket som folkpensioneringen var. Den är emellertid inte av samma brådskande natur, därför att vi har en frivillig försäkring, som är synnerligen väl utbyggd och som numera erbjuder ytterst betydelsefulla och i många fall nära nog tillräckliga förmåner.

De förhoppningar om enighet i fråga om sjukförsäkringen, som man hade hyst, gäckades omedelbart vid framläggandet av förslaget här i riksdagen därigenom, att den dåvarande socialministern fullständigt bröt med de allmänna linjer, som man hade kommit fram till under förberedelserna. Med knapp nöd fick socialministern majoritet för sitt förslag, men det följdes av missmod och misströstan. Dess bättre blev det ett naturligt uppskov med ikraftträdandet ända till den 1 juli 1950, och vid den tidpunkten måste man förnya uppskovet ytterligare en tid framåt. Så kom det ganska uppseendeväckande meddelandet natten mellan den 19 och 20 april 1950, då statsministern förklarade att vårt land för tillfället inte hade möjlighet att genomföra denna socialförsäkringsgren utan att det måste bli ett uppskov tills vidare.

Under den tid detta uppskov varade framställdes från det håll jag representerar oupphörliga yrkanden om att respittiden skulle användas till att verkställa en genomgående översyn och en omarbetning av den lag, som antagits år 1946. Det inträdde så småningom en gynnsammare inställning till detta krav, och när riksdagen slutligen under förra året fick sig förelagt det nya förslag som hade utarbetats, befanns detta stå i en helt annan samklang med de allmänna önskemålen än det tidigare. Vi fick bl. a. till stånd något som var synnerligen viktigt och som bådar gott för framtiden, i fråga om samordning av det socialpolitiska arbetet, nämligen en samordning mellan sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring. Det är detta vi i år söker fullborda, och just i dagarna har andra lagutskottet avslutat sitt arbete med lagen om yrkesskadeförsäkring.

Det har emellertid, mina damer och herrar, visat sig att det behövs ytterligare tid för att ge utrymme åt fortsatta överväganden. Den proposition, som vi under eftermiddagen har fått på våra bord med förslag om ändring av den förlidit år antagna lagen om sjukförsäkring, visar ju också bl. a. att det finns en hel del brister och att ett ytterligare uppskov skulle vara väl motiverat. Det påpekande, som statsministern gjorde natten mellan den 19 och 20 april 1950, är alltså lika aktuellt. Var det den gången stora svårigheter att genomföra sjukförsäkringen, så är de oändligt mycket större just nu. Vi har ju här i riksdagen fått den ena påminnelsen efter den andra om att våra resurser inte är tillräckliga, inte minst genom att vi måst tillgripa indirekta skatter i tilltagande utsträckning. Jag tror att medborgarna i allmänhet är föga tillfreds med denna nya ordning.

Det finns även andra omständigheter, som gör att man väl skulle kunna behöva ytterligare anstånd. Det är sådana viktiga angelägenheter som frågan

Sjukförsäkringslagen.

om statstjänstemännens och kommunaltjänstemännens ställning till sjukförsäkringen, varom förslag visserligen har framlagts men icke har behandlats, och vidare den ställning som de privatanställda tjänstemännen kommer att in- ta till sjukförsäkringen. Detta är en fråga som är outredd, även om man har förhoppning att under den närmaste månaden eller de närmaste månaderna få den under behandling. Själva organisationen av sjukförsäkringen liksom följaktligen även av yrkesskadeförsäkringen är inte heller fullt utformad, och därvidlag förefinnes ju ytterst påtagliga brister.

Då vi i fjol hade kommit fram till slutbehandlingen av sjukförsäkringen och sökte i propositionens sista del något klarläggande av hur denna reform skulle finansieras, fann vi bara ett par rader i slutet av propositionen, vari det hette att beträffande finansieringen av kostnaderna må förslag avvaktas från finansministern. Punkt och slut och ingenting vidare.

Ett sådant lättsinne påtalade vi redan förra året och drog då en parallell med det sätt varpå dylika frågor behandlades i kommunerna, där man ju inte gör på det sättet. Vi står all- jämt inför svårigheter i ekonomiskt avseende. Ett spörsmål som inte heller är klarlagt gäller läkemedelsreformen, som skall vara en integrerande del i sjukförsäkringen.

Jag skall inte, herr talman, fortsätta att här argumentera vidare och peka på nödvändigheten att förfara med försik- tighet i detta sammanhang. Jag vill till sist endast instämma i det yrkande, som reservanterna har framställt om uppskov — det återfinnes på sidorna 4 och 5 i utlåtandet. Jag måste emel- lertid göra en deklaration i det sam- manhanget, nämligen att jag inte helt kan biträda vad som säges i de två sista styckena i reservationens motivering. Där talas om de ytterst stora besvär- ligheter som den öppna och den slutna

sjukvården skulle komma i vid ett ge- nomförande av denna försäkring. Jag är medveten om att det kan bli en del svårigheter, men jag tycker å andra sidan inte att man bör överdriva dem, ty vi har för närvarande och har gan- ska länge haft det så besvärligt i detta avseende, att det näppeligen kan bli värre. Jag menar att vi nödgas till en början räkna med de resurser vi har och med pågående utbyggnad av sjuk- vården kan få.

Med denna deklaration och under åberopande av motiveringen i övrigt ber jag, herr talman, att få instämma i reservanternas yrkande.

Fru EWERLÖF (h):

Herr talman! Den reservation, som jag har fogat till detta utskottsutlåtande, ger mig anledning att säga några ord. De skäl, som vi från högerhåll har förebragt för att yrka uppskov med sjukförsäkringen, har här redovisats så ingående och utförligt, att det inte finns någon som helst anledning för mig att nu utveckla dem ytterligare.

Herr Hagård har redovisat några av dem, bl. a. de finansiella svårigheterna. Han erinrade också om att vi på högerhåll anser en skattesänkning vara det allra viktigaste i dagens läge och att genomförandet av en sjukförsäk- ring nu kommer att försvåra eller för- hindra en sådan. Herr Hagård redo- visade också andra betänkligheter, så- som tjänstemännens, de stats-, kommunal- och privatanställdas ställning, or- ganisationens utbyggnad, som inte är klar, o. s. v.

Däremot mälde sig herr Hagård ut ur ett för oss mycket väsentligt fråge- komplex. Vi anser nämligen inte att sjukvården, vare sig den öppna eller slutna, i närvarande stund kan bära den allmänna sjukförsäkringen. Vi vet ju alla att det föreligger läkarbrist, en brist, som framför allt gör sig starkt kännbar på landsbygden och i de me- delstora och mindre städerna. Det är

Sjukförsäkringslagen.

självfallet att under sådana förhållanden kommer svårigheterna för läkarna att lämna erforderlig vård att göra sig ännu mer kännbara.

När det så gäller den slutna sjukvården är det ju inte bara fråga om läkarbrist, utan vi kan också konstatera, att hela sjukvårdspersonalen i övrigt — sköterskor och biträden — är otillräcklig.

Så har vi slutligen platsbristen. Platsbristen är stor, och byggnadsrestriktionerna försvårar ytterligare utbyggnad av sjukhusen.

Över huvud taget kommer det tryck som redan finns både på den öppna och den slutna sjukvården att bli så starkt, att vi befarar att sjukförsäkring helt enkelt inte kan genomföras på det sätt, som är önskvärt när den skall föras ut i livet.

Av dessa anledningar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som herr Lundgren har avgivit i första kammaren och jag i denna.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Utskottets motivering till dess ställningstagande är ju ganska kort, beroende på att vi så sent som vid förra riksdagen hade samma fråga till behandling. Vi hade då samma motioner uppe om uppskjutande av den obligatoriska sjukförsäkringen.

Med tanke på hur länge man egentligen har hållit på att tala om denna obligatoriska sjukförsäkring tror jag det skulle vara ganska olyckligt, om vi återigen skulle uppskjuta den, när vi en gång har tagit ett ordentligt beslut, som vi gjorde förra året.

Principerna för den obligatoriska sjukförsäkringen fastställdes ju redan år 1946, och det var under den tid som därpå följde många som frågade sig undan för undan, om inte den där reformen någon gång skulle träda i kraft. När vi sedan fick den omarbetad och förra året beslutade att ta den och att låta den träda i kraft den 1 januari

nästa år, så skulle det väl vara ganska konstigt, om vi nu igen skulle uppskjuta den.

Nu hänvisar reservanterna till statsfinansiella skäl och säger, att vi inte har möjlighet att minska skatterna om vi skall ge ut så mycket pengar, som den obligatoriska sjukförsäkringen kräver. Det har många gånger talats om en omröstning bland folket, men om vi skulle göra en omröstning i denna fråga är jag säker på att man mycket hellre än en liten, liten skattesänkning skulle ta sjukförsäkringen, som ändå säkerställer många människors försörjning vid de tillfällen, då de på grund av sjukdom mister sin vanliga inkomst.

Reservanterna hänvisar också till att man ännu inte har klarat upp frågan om sjukförsäkringens tillämpning för de statstjänare, som redan har förmånen att få ersättning vid sjukdom. Det är klart att det i och med att man genomför en sådan sak som den obligatoriska sjukförsäkringen uppstår vissa problem, men man har ju utrett och skall nu underhandla med statstjänarna om hur man skall lägga deras förmåner i förhållande till sjukförsäkringen. Jag kan aldrig tänka mig att vi, om vi skulle uppskjuta sjukförsäkringen ett år till, då skulle vara närmare den lösningen, ty skulle vi uppskjuta sjukförsäkringen skulle man nog inte heller börja underhandla om statstjänarnas förmåner. Den frågan vore nog lika obehandlad vid den obligatoriska sjukförsäkringens ikraftträdande, även om denna inte skulle ske förrän ett eller två år senare.

Man talar också i reservationen om att vi har så stor platsbrist på våra sjukhus, att vi inte har tillräckligt med läkare och att vi inte har tillräckligt med sjuksköterskor. Detta är ju förhållanden som vi har dragits med i flera år men som nu börjar bli bättre undan för undan. Åtminstone sjukvårdspersonalen har ju ökat betydligt under de senare åren. Man får vidare inte glöm-

Sjukförsäkringslagen.

ma att sjukförsäkringen innefattar inte bara sjukhusvård utan också den ersättning för inkomstbortfall, som är så nödvändig för människorna.

Socialministern sade, när vi antog förslaget förra året, att det hade visat sig att den frivilliga försäkringen hade gått framåt — det var 60 procent av folket som redan var försäkrade — men han sade också vid det tillfället, att de 40 procent, som icke var försäkrade, till största delen är sådana som lever i små omständigheter och som först och främst behöver denna säkerhet vid sjukdom. Vi får heller inte glömma att den dagspenning, som man kan få ut ifrån den nuvarande frivilliga sjukförsäkringen, inte på långa stycken är så stor som sjukpenningen kommer att bli i den obligatoriska sjukförsäkringen.

Jag undrar vad svenska folket skulle tycka om riksdagen och dess beslut, ifall vi nu skulle komma och säga att det ikraftträdande av den obligatoriska sjukförsäkringen, som vi förra året fastställde till den 1 januari 1955, skulle uppskjutas ytterligare. Då tror jag inte att folket skulle få så stort förtroende till den beslutande församlingen.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i denna fråga.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Jag skulle kunna ha nöjt mig med att instämma i vad fru Johansson i Norrköping har sagt i denna fråga, men jag vill ta tillfället i akt att till protokollet anteckna några funderingar kring den motion, som har föranlett detta utskottsutlåtande.

Innan jag gör det vill jag emellertid understryka vad fru Johansson här har sagt. Herr Hagård säger att sjukförsäkringsreformen är lika önskvärd som folkpensioneringen men att den inte är så brådskande, därför att vi har en fri-

villig försäkring som är mycket bra. Jag vill inte på något sätt underkänna den frivilliga sjukförsäkring, som vi har i det här landet — den skall ha ett mycket gott betyg — men 40 procent av medborgarna står utanför försäkringen, och medelsjukpenningen är endast ungefär 2 kronor 25 öre per dag för manliga medlemmar och 1 krona 88 öre per dag för kvinnliga medlemmar. Kan man mot den bakgrunden våga påstå, att det inte brådskar med ett ikraftträdande av denna reform?

Många av de människor, som står utanför den frivilliga sjukförsäkringen, får inte komma med. Dels kan de vara för gamla och dels kan de ha någon sjukdom, sockersjuka eller något annat, som gör att de inte fyller fordringarna för att få komma med i försäkringen.

De skäl man uppräknat i motionen för att skjuta på reformen är i stort sett en upprepning av de skäl, som infördes förra året. Vad som sagts om den ökade belastningen på vår sjukvård har ju bemötts av såväl fru Johansson i Norrköping som herr Hagård. Nog måste man tillmäta herr Hagårds resonemang på denna punkt ett stort värde. När en man med hans erfarenhet utfärdar en lugnande förklaring, har vi anledning att känna oss ganska trygga.

Det förhåller sig väl för övrigt så, att om en människa, som nu står utanför sjukförsäkringen, blir sjuk och behöver vård, får hon denna vård även om hon saknar egna medel. Det blir kommunen som för närvarande får stå för kostnaderna. Fattigvården betalar redan nu vården för 40 000 medborgare, som ligger på sjukhus.

Jag tycker det är underligt, att man som motiv för ett uppskov skall anföra, att vissa grupper har ordnat sin sjuklönefråga tillfredsställande. Jag kan inte förstå det fina i att detta skall vara något motiv för att övriga svenskar inte skall få sin försäkring ordnad. Den lösning, som skönjes i de utredningar som lämnats, ser för övrigt ut

Sjukförsäkringslagen.

att bli ganska tillfredsställande för statens tjänstemän.

I motionen har man från högerens sida i sin iver att påvisa så många brister som möjligt bevisat för mycket. Man gör det påståendet, att en medlem skulle kunna uppbära ersättning både från sjukkassan och arbetslöshetskassan samtidigt. Jag skall inte göra stor sak av denna felaktighet, men det är en felaktighet. Endast under förutsättning att medlemmen begår en lagstridig handling kan han få ut pengar från båda hållen. Men, herr talman, det behöver väl inte stå angivet att lagstridiga handlingar är förbjudna. Det faller av sig självt.

Man har i motionen anfört, att det praktiska förberedelsearbetet inte har kunnat bedrivas i sådan takt, att vi blir färdiga med det i januari 1955. Nog kunde man förra året känna viss oro för den ökade arbetsbördan och för att tiden var för knapp. Med den — visserligen lokalt begränsade — erfarenhet jag har vunnit på detta område vågar jag emellertid påstå, att förberedelsearbetet gått mycket bättre än man över huvud taget vågade tro, och detta utgör alltså inte något hinder för reformens ikraftträdande.

Vad som emellertid slutligen och i huvudsaklig grad anförts som motiv för ett uppskov är, att man vill ha en skattesänkning till stånd. Både motionärerna och reservanterna menar, att en skattesänkning inte är möjlig utan att man skjuter denna reform på framtiden, och man anser att skattesänkningen är viktigare för medborgarna än denna reform.

Jag vill för egen del göra den deklARATIONEN, att i detta val stannar jag utan tvekan för reformen, ty en skattesänkning ger ju inga förmåner åt alla de hundratusentals människor, som verkligen behöver denna reform. En skattesänkning ger föga hjälp åt den halva miljon folkpensionärer, som nu kommer med i sjukförsäkringen och får

sjukvårdsförsäkringens alla förmåner. En skattesänkning är till föga hjälp för alla de människor, som har alldeles otillräcklig sjukpenning. Skattesänkningen ger enligt mitt förmenande mera förmåner åt de människor, som har mindre ekonomiska bekymmer för sjukdomar. Jag tycker att valet mellan en skattesänkning och denna reform är ganska lätt. Reformen betyder oändligt mycket mer än en skattesänkning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Fru NILSSON (k):

Herr talman! I motionen och reservationen anföres från högerens sida, att det statsfinansiella läget är sådant, att den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande borde uppskjutas. Utöver de ekonomiska hindren uppräknas en rad andra svårigheter, som skulle motivera ett uppskov med ikraftträdandet.

Svenska folket har väntat i många år på denna värdefulla reform. Under hela väntetiden har man som argument mot dess genomförande anfört, att det statsfinansiella läget ej tillåter en sådan utgift. Som svar på detta vill jag framhålla, att vi kommunister såväl i fjol som i år föreslagit att pengar till denna reform skall erhållas genom en ökning av arbetsgivarnas bidrag från 1,1 till 3 procent av utbetalad lönesumma. Detta skulle inbringa ungefär 450 miljoner kronor mot för närvarande 165 miljoner kronor. Följde man vår motion i detta avseende skulle den ekonomiska sidan icke vara så bekymmersam, men jag förstår mycket väl att en sådan ekonomisk lösning av denna fråga är otänkbar för höger.

Arbetarna ute i landet anser emellertid som vi i detta fall, och detta särskilt när de ser de jättevinsterna bolagen gör. När arbetarna vet att det är de, som arbetat in dessa pengar, råder det inte något tvivel om att man just där skulle kunna få in de pengar som

Valen av hushållningssällskapens lantbruksombud.

behövs för att finansiera en del av denna reform.

Med dessa ord ansluter jag mig till utskottets utlåtande nr 16 och har också motiverat den av oss väckta motion, som behandlas i andra lagutskottets utlåtande nr 17.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Ewerlöf begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fru Ewerlöf begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 165 ja och 25 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogs vart efter annat:
andra lagutskottets utlåtanden:
nr 17, i anledning av väckt motion

om höjning av arbetsgivarbidraget till den allmänna sjukförsäkringen; och

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 29 § lagen om allmän sjukförsäkring; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring av 11 kap. 32 § vattenlagen; och

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Valen av hushållningssällskapens lantbruksombud.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna för val av lantbruksombud till hushållningssällskapen.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Den motion det här gäller är ju avstyrkt, och jag vill på förhand säga att jag inte tänker ställa något yrkande. Men eftersom motionen är kortfattad, vill jag med några ord motivera dess tillkomst.

De val av lantbruksombud till hushållningssällskapen, som förrättats åren 1949 och 1953 har givit vid handen, att hushållningssällskapens medlemmar visat ett mycket ringa intresse för dessa val. Jag känner till fall, då lantbruksombud valts med så lågt röstetal som 7. Av detta framgår att en hårdvallsbonde, som anser att han är lämplig som lantbruksombud i ett hushållningssällskap, bara behöver plocka in några kolleger i en bil och fara till vallokalen för att på så sätt ordna sitt inval.

Det är alltså tydligt, att anordningen med lantbruksombud icke har skapat den demokrati inom hushållningssällskapet, som var meningen med det hela. Kostnaderna är också rätt stora. Det har visserligen vid det sista valet skett förändringar, men ändå uppgick kostnaderna till i runt tal 30 000 kronor.

Jag är av den uppfattningen att det för hushållsgillena, som ju är hushållningssällskapets lokala organisationer ute i bygderna, skulle vara en mycket lämplig arbetsuppgift att förrätta dessa val. Jag tror att det skulle verka befrämjande på deras verksamhet, i all synnerhet som uppgiften skulle återkomma varje år.

Förläggandet av valen till hushållsgillena skulle också erbjuda ett mycket lämpligt tillfälle för hushållningssällskapets tjänstemän att komma ut till dessa valmöten och tala med jordbrukarna ute i bygderna om angelägna rationaliseringsåtgärder. I dessa dagar reses, såsom vi alla känner till, från vida kretsar i vårt land allvarliga anmärkningar mot jordbrukarna för att rationaliseringsarbetet går alltför sakta. Jag tror att det skulle vara mycket lämpligt, om hushållningssällskapets tjänstemän vid hushållsgillenas årsmöten kunde låta jordbrukarna ta del av de erfarenheter som gjorts när det gäller rationaliseringen inom det svenska jordbruket.

Om det skulle gå att genomföra en sådan anordning, att i varje hushållsgille valdes ett lantbruksombud, skulle man faktiskt få till stånd val i enmansvalkretsar. Det hela skulle praktiskt taget inte medföra några som helst kostnader för hushållningssällskapen, ty hushållsgillenas årsmöten måste ändå kungöras. Därtill kommer att medlemmarna i hushållsgillena skulle bli engagerade i verksamheten på ett helt annat sätt än som nu är fallet.

Jag har bara velat anföra dessa synpunkter. Jag förstår att motionen nu faller, men jag är övertygad om att ut-

Omorganisation inom lantbruksstyrelsen.

vecklingen kommer att på nytt aktualisera frågan inom inte alltför avlägsen framtid.

Herr talman! Såsom jag nämnde har jag inte något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Omorganisation inom lantbruksstyrelsen.

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionens tionde huvudtitel under punkten 3 innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medgiva ändring i personalförteckningen och fastställa ändrad avlöningsstat — en anslagsanvisning av 2 205 700 kronor, vilket belopp med 113 700 kronor översteg motsvarande anvisning för innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 121 av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Nilsson, Bror*, vari hemställdes att riksdagen måtte besluta, att en husdjursbyrå måtte inrättas inom lantbruksstyrelsen i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag, dock med den modifikationen, att stuteri-byrån samtidigt inordnades i husdjursbyrån, och med sådan begränsning av personalförteckningen, att den av departementschefen föreslagna kostnads-

Omorganisation inom lantbruksstyrelsen.

ramen för lantbruksstyrelsen bibehållas; samt

2) I: 371 av herr *Johansson, Anders, m. fl.*, likalydande med II: 324 av herr *Widén m. fl.*, i vilka motioner hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om upprättande av en husdjursbyrå inom lantbruksstyrelsen, i samband varmed den nuvarande stuteribyran borde indragas.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för lantbruksstyrelsen, som angivits i utlåtandet;

2) fastställa av utskottet framlagd avlöningsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55;

3) till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 2 205 700 kronor;

B. att motionerna I: 121 samt I: 371 och II: 324, de två sistnämnda i förevarande del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Nord, Franzén, Sigfrid Larsson, Johansson* i Kastanjegården, *Petersson* i Dahl, *Ahlsten* och *Widén*, vilka ansett att utskottet bort under B. hemställa att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 121 samt I: 371 och II: 324, de två sistnämnda i förevarande del, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning ville förelägga 1955 års riksdag förslag till omorganisation av lantbruksstyrelsens lantbruksbyrå i enlighet med vad reservanterna angivit.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *WIDÉN* (fp):

Herr talman! Jordbruksministern och jordbruksutskottet har biträtt lantbruksstyrelsens förslag till inrättande av en särskild jordbruksekonomisk byrå i lantbruksstyrelsen. Däremot har de inte velat biträda förslaget om uppdelning av lantbruksbyrån i två byråer, varav den ena skulle kallas husdjursbyrån och den andra lantbruksbyrån.

Jag kan inte förstå annat än att det inom lantbruksstyrelsen råder en anmärkningsvärd organisatorisk snedbelastning. Lantbruksbyrån behandlar f. n. ärenden som rör hushållningssällskapen, frö- och växtodling, sortval, gödsling, ensilering, växtskydd, markkartering, maskinfrågor, lagerhus, spörsmål beträffande vissa internationella organisationer såsom FAO och OEEC, trädgårdsärenden, mejerifrågor, frågor om avel och utfodring av nötkreatur, får, getter, svin, fjäderfä och kaniner, medan stuteribyran enbart har hästavelsfrågor och därmed sammanhängande ärenden att behandla. Av upprepningen framgår hur stor disproportionen är.

Sedan lantbruksbyrån omorganiseras 1933 har utvecklingen på jordbrukets område gått mycket snabbt, inte minst i fråga om husdjursskötseln. Vi anser därför att lantbruksstyrelsens förslag om en uppdelning av lantbruksbyrån, så att man får en särskild husdjursbyrå, är starkt motiverat, fastän jag personligen inte är beredd att ta ställning till de olika linjer inom denna hushållsbyrå som lantbruksstyrelsen har förordat.

Däremot kan jag inte förstå lantbruksstyrelsens motivering för att bibehålla stuteribyran. Hushållningssällskapens förbund säger i sitt remissutlåtande över motionen, att det vore naturligt att stuteribyran inlemmades i husdjursbyrån. Lantbruksstyrelsen andrar som skäl för att bibehålla stuteribyran, att läget för hästaveln ännu är så ovisst, att lantbruksstyrelsen fördenskull inte för närvarande vill förorda att stuteri-

byrån inlemmas i husdjursbyrån. Detta resonemang kan inte gärna vara bärande. Utvecklingen på detta område är ju så entydig, att det inte borde vara svårt att ta ställning.

Utskottet är välvilligt inställt till motionen och har betonat, att en omorganisation av lantbruksbyrån är befogad, men har icke velat ta ställning till frågan om stuteribyrån. Vi, som har motionerat och som står för reservationen, anser att frågan har avancerat så pass långt, att ett definitivt förslag borde kunna framläggas till nästa års riksdag. Utskottet har inte krävt detta, och det är egentligen det som skiljer oss åt.

Med denna korta motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den på denna punkt avgivna reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! På den föreliggande punkten finns det tre olika förslag, som jordbruksutskottet haft att ta ställning till. Dels är det lantbruksstyrelsens begäran om inrättande av en särskild husdjursbyrå inom lantbruksstyrelsen, dels motionärernas förslag om inrättandet av en sådan i vilken även stuteribyrån skulle inlemmas — lantbruksstyrelsen har ju gått in för att stuteribyrån alltjämt skulle ha självständig ställning — och dels Kungl. Maj:ts förslag. Principiellt finns det väl ingen större skillnad mellan dessa tre förslag — i varje fall inte mellan lantbruksstyrelsens hemställan och departementschefens. Det torde vara andra omständigheter som gjort, att man från departementets sida håller igen i detta fall.

Herr Widén sade att utskottet varit välvilligt gentemot motionärernas inställning. Ja, det är riktigt. Vi är i regel välvilliga inte bara mot motionärer utan även mot ämbetsverk och departementschefer. Anledningen till att vi inte kunnat tillstyrka motionärernas begäran i detta fall är att vi anser, att när det i föreliggande fall finns tre

Omorganisation inom lantbruksstyrelsen.

olika förslag, som vederbörande ämbetsverk, departementschef och motionärer inte kan enas om, så krävs det en organisatorisk översyn innan man genomför reformen i lantbruksstyrelsen. Utskottet har därför menat, att innan detta sker är det nödvändigt att den nya byråns organisation göres till föremål för ytterligare utredning, aningen det nu skall bli en utbrytning enligt lantbruksstyrelsens förslag i form av en husdjursbyrå eller denna också skall inkludera stuteribyrån.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Widén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 3:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Statens hingstdepåer och stuteri. — Juverhälsokontroll hos nötkreaturen.*Punkterna 4—15.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 46.***Statens hingstdepåer och stuteri.**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Under denna punkt redovisas andra avdelningen av den motion, som jag och en del av mina kamrater har inlämnat och som gäller hästaveln och boskapsskötseln. Jag har här inte avgivit någon reservation, då utskottet skrivit så pass vänligt, att jag inte ansåg det vara motiverat. Utskottet har menat att utvecklingen å det område som berörs i motionen bör följas av statsmakterna.

Motionen har varit på remiss, och lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapens förbund anser att anslagen behöver förstärkas när det gäller husdjurskötseln. Däremot vill man inte vara med om att beskära anslaget till hästaveln, vilket ifrågasatts i motionen. Vi kräver en utredning angående avvägningen mellan dessa två typer av anslag.

Jag får säga att jag tycker att det vore befogat att även ompröva det anslag, som utgår till hästavelns befrämjande. Genom motion upptogs vid förra årets riksdag några av de punkter det här gäller. På en av punkterna biföll riksdagen motionen, som innebar att man slopade anslaget i fråga. Jag tycker att detta visar, att det här finns behov av en översyn av dessa anslag. Vi kan inte förneka att det skett en stor förskjutning på hästavelns område. Man kan t. ex. nämna det premieringsväsende vi för närvarande har. Fråga är om inte detta är överdimensionerat, och att man bör göra en omorganisation, som förenklar och förbilligar det hela. Jag tror att detta vore berättigat. Jag tror att det också vore berättigat att ompröva vissa anslag på husdjursavelns

område och se efter, om man inte kan nå en bättre effekt med lika stora anslag.

Det är detta som ligger bakom motionen, men som sagt med anledning av den vänliga skrivning som utskottet kostat på sig har jag i detta fall inget yrkande.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt i denna punkt bifölls.

Punkterna 47—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 72.***Juverhälsokontroll hos nötkreaturen.**

Punkten föredrogs. Därvid anförde

Herr HÆGGBLÖM (h):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till denna punkt med tanke på att det, om vi hade gott om tid, skulle vara av intresse att ta upp en liten debatt. Eftersom herr talmannen nu fått råda över ordet en stund ensam, kan det kanske vara tillåtet att göra ett litet avbrott.

Frågan gäller bekämpandet av juversjukdomarna, en fråga som har dels ekonomisk betydelse för jordbruket, eftersom det torde vara den svåraste av de sjukdomar som härjar bland nötkreaturen, och dels stor hygienisk betydelse. I den mån bakterierna från juversjukdomarna kommer i mjölken och kommer i beröring med slemhinnan i halsen uppstår risk för halsfluss. Vi vet alla från vad som förekommit i pressen i år, att särskild uppmärksamhet nu riktats just på bakteriehalten i mjölken. Därför vore det önskvärt, att alla som över huvud taget har något med detta att göra verkade på ett sådant sätt, att man kunde vara förvissad om att ingenting underlåtes för att åstadkomma en verkligt förstklassig hygien beträffande mjölken. Det intresse, som från första statsmaktens sida ägnats detta problem, är sannerligen inte mycket att hänga i julgranen.

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

För tre år sedan begärde veterinärstyrelsen, att frågan om bekämpandet av juversjukdomarna skulle tas upp. Denna begäran ledde inte till något resultat från departementschefens sida. Året därpå kom veterinärstyrelsen igen. Departementschefen var lika ointresserad, men på initiativ av enskilda motionärer och i enlighet med jordbrukets hemställan anslag då riksdagen 40 000 kronor för ändamålet. I följd begärde veterinärstyrelsen höjt anslag. Departementschefen stannade vid 40 000 kronor, vilket anslag riksdagen godkände. I år har veterinärstyrelsen begärt 300 000 kronor. Departementschefen har ökat sitt förslag till 175 000 kronor. Enligt den motion, som närmast är anledning till att jag reserverat mig, vill man på denna fråga koppla in hela den stab av tjänstemän runt om i landet, som förut sysslat med tuberkulos- och kastsjuebekämpandet. Vi sparar nämligen just 225 000 kronor på grund av att de sjukdomarna nu praktiskt taget är utrotade.

Vad jag är orolig för är att man med ett bekämpande som sker för långsamt riskerar att komma till lika klen resultat som tuberkulosbekämpandet en gång ledde till. Vi har dock ett strålande exempel på vart man kan komma om man sätter i gång ordentligt med bekämpandet så som skett med kastsjukan, från vilken sjukdom landet praktiskt taget befriats efter en kort följd av år.

Nu är det emellertid, som alla vet och som framgår av utlåtandet, praktiskt taget meningslöst för en enskild motionär att yrka höjning av ett anslag. Enda möjligheten att komma någonstans i framtiden är att rikta en vädjan till departementschefens tomma stol, att man måtte ta sig en funderare över huruvida man i detta fall inte bör sätta i gång efter modell kastsjuebekämpandet i stället för efter modellen tuberkulosbekämpandet med klinisk undersökning, som man har tillämpat tidigare.

Det är bara dessa åsikter, herr tal-

man, som jag via protokollet vill framföra till jordbruksministern.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkterna 73—83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 84.***Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.**

Under punkten 100 av statsverkspropositionen under förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa ett anslag av 210 000 kronor, innebärande oförändrad medelsanvisning.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 158 av herr *Nilsson* i Bäste-kille *m. fl.*,

2) I: 259 av herr *Nord m. fl.*, likalydande med II: 332 av herr *Mårtensson m. fl.*,

3) I: 260 av herr *Osvald m. fl.*, likalydande med II: 333 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*

I samtliga dessa motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att anslaget till ifrågavarande ändamål skulle för nästa budgetår utgå med 300 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna II: 158, I: 259 och II: 332 samt I: 260 och II: 333, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 250 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Tjällgren*, *Bror Nilsson*, *Gustafson* i Dädesjö och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bi-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullshoim.

fall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna II: 158, I: 259 och II: 332 ävensom I: 260 och II: 333, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullshoim för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

b) av herr *Jon Jonsson*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Vid den förevarande punkten har utskottet stannat för att tillstyrka ett med 40 000 kronor förhöjt anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Weibullsholms värdefulla och banbrytande växtförädlingsverksamhet är känd och uppskattad bland alla landets jordbrukare.

Hur staten skall fördela sitt understöd åt de institutioner som här i landet bedriver växtförädling har vid flera tillfällen under senare år motionsvis förts under riksdagens prövning. Jag vill i detta sammanhang bara anföra vad utskottet vid flera tillfällen och med aldeles särskild skärpa i fjol har anfört, nämligen att det pågår en utredning om vad Weibullsholms presterar på växtförädlingsområdet jämfört med vad som på andra håll utförs och om hur mycket staten bör bidra med till denna förädlingsverksamhet. Utredningen har nu äntligen tillsatts.

I år begär Weibullsholms ett med 160 000 kronor förhöjt anslag. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har tillstyrkt ett anslag motsvarande 50 procent av växtförädlingskostnaderna, eller i andra hand en höjning med 100 000 kronor. Kungl. Maj:t hänvisar till utredningen och vill för året ge oförändrat anslag. Utskottet har gått med på att tillstyrka en förhöjning med 40 000 kronor av anslaget till Weibullshoim. Utskottet motiverar detta med att verksamheten vid anstal-

ten är väl förtjänt av statsmakernas intresse och bistånd. Utskottet har därför ansett det i och för sig önskvärt att de medel som kan anses erforderliga ställs till förfogande för verksamheten. Man vill med andra ord ge Weibullshoim en honnör för verksamheten utan att avvakta utredningsresultatet.

Vi som har reserverat oss anser att det förslag om höjning, som utskottet framfört i år, icke bör bifallas. Vi har ingenting att erinra mot att riksdagen ger Weibullshoim en honnör, men under en pågående utredning borde den honnören kunna ges i skrivningen och inte i form av 40 000 kronor. Det är inte vanligt att riksdagen löper i väg och höjer anslag på enskilda motionärens hemställan utan att avvakta resultatet av en pågående utredning. 40 000 kronor är väl inte mycket pengar på en huvudtitel, som omfattar bortemot 450 miljoner, men 40 000 hit och 40 000 dit gör att utskottet till slut tappar greppet om sin del av statsfinanserna. Höjer vi på en punkt, bör vi undersöka möjligheterna att pruta på en annan.

Det har förekommit att vi har beviljat omkostnadsanslag åt anstalter vilkas verksamhet varit föremål för en pågående utredning, när det har kunnat visas att anstalten i fråga har befunnit sig i ett så prekärt ekonomiskt läge, att den varit urståndsatt att driva sin verksamhet intill dess att utredningen blivit klar. En sådan situation föreligger icke för Weibullsholms vidkommande. Därför har jag, herr talman, ansett att vi bör bibehålla det anslag som tidigare har utgått till växtförädlingsanstalten och avvakta utredningens resultat innan vi föreslår en uppräknig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr HÆGGBLÖM (h):

Herr talman! Det framgår ju av utskottsutlåtandet, att antalet reservanter är mycket litet och att det varit en mycket god samling kring detta för-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

slag om höjning av anslaget till Weibullsholm. Jag håller med föregående talare om att man har avsett att ge en honnör åt det arbete, som just under senare tid burit mycket god frukt och gjort det svenska jordbruket och den svenska nationalekonomien för övrigt mycket stora tjänster. Det är känt av alla att weibullsholmsförädlingar av vete nu odlas i betydande mängd på svensk jord, och vi har också kunnat konstatera att förädlingen gjort den svenska veteskörden sådan att den kunnat exporteras på världsmarknaden. Det har sannerligen inte varit en ringa lättnad som detta medfört.

Nu säger utskottets ärade vice ordförande, att om man kastar 40 000 hit och 40 000 dit, så blir det hål i fickan till slut. Men han kunde samtidigt ha upplyst om att en ledamot av jordbruksutskottet, herr Anderberg, som med särskilt intresse gick in för att denna anslagshöjning skulle ske, också väckte förslag om prutning på ett anslag, vilken prutning på 75 000 kronor nu är av kammaren godkänd. Bifall till utskottets förslag innebär alltså inte på något sätt en rubbning av slutsumman i nionde huvudtiteln.

Herr talman! Vi behöver kanske inte ägna så mycken tid åt detta. Här är alltså inte avsikten att på något sätt rädda firman Weibullsholms växtförädlingsanstalt undan någon ekonomisk nöd, utan avsikten är att ge ett ärligt handtag för en mycket god tjänst. Jag skulle tro att det är allt skäl att göra detta just nu, då det förefaller som om Weibullsholm vore framme vid en slutpunkt i en mycket strålande förädlingsverksamhet. Det har tagit 50 år av arbete för att få fram tio nya vetesorter, det har tagit 30 år av arbete för att få fram tre kornsorter som går i södra Sverige, men det är de mest odlade sorterna. Sedan får Weibullsholm sannolikt starta på nya tioårsperioder innan man kan komma fram till resultat jämförbara med vad man uppnått under

närmast föregående år. Då kan det vara skönt med ett handtag, som inte består i en välvillig skrivning utan i kontanta pengar, eftersom det gällde en ekonomisk insats.

Med detta, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Den fråga det här gäller, understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm, har ju vid flera tillfällen tidigare varit föremål för överläggning och övervägande inom både jordbruksutskottet och riksdagen, senast under fjolåret. Eftersom jag vid det tillfället stod som reservant gentemot utskottets majoritet men sedan icke blev i tillfälle deltaga i frågans avgörande här i kammaren, har jag med stort intresse tagit del av riksdagens protokoll från förra årets behandling av detta ärende. Då de synpunkter, som därvid framfördes från dem som i likhet med utskottsreservanterna då påyrkade ett högre anslag åt Weibullsholm, alltjämt och med ökad styrka torde äga sin giltighet, skall jag inte fresta kammarledamöternas tålmod genom att komma med återupprepningar utan nöjer mig med att med instämmande i vad utskottsmajoritetens talesman här har anfört ge några personliga synpunkter på förevarande fråga.

Redan efter fjolårets utskottsbehandling hade jag en bestämd känsla av att det i fortsättningen skulle bli svårt att vinna majoritet inom utskottet för den restriktiva och enligt mitt förmenande orättvisa anslagstilldelningen åt Weibullsholm. Det har ju också visat sig att jag blivit sannspädd därvidlag.

Utan att gräva i det förgångna vill jag dock erinra om de principer för anslagstilldelning åt Weibullsholm, som såväl 1931 års växtförädlingsutredning som styrelsen för lantbrukshögskolan och statens jordbruksförsök funnit skäliga, nämligen att kostnaderna för detta

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

förädlingsarbete bör till 50 procent täckas av statsbidrag. Med nuvarande anslagstilldelning blir dessa kostnader täckta endast till ca 28,5 procent.

Jag skall inte försöka mig på någon som helst värdesättning eller klassificering av de på vetenskaplig grund uppbyggda praktiska förädlingsverksamheter, som bedrivs vid de båda internationellt kända och erkända institutionerna Svalöv och Weibullsholm. Jag tror att båda på ett lyckligt sätt kompletterar varandra.

Det har i olika sammanhang gjorts gällande att det skulle föreligga en viss skillnad mellan förädlingsarbetena vid Svalöv och Weibullsholm. Skillnaden skulle bestå däri, att grundforskningen skedde vid Svalöv, medan Weibullsholm utnyttjade de där vunna erfarenheterna i mera målinriktat förädlingsarbete. Jag tror ej detta är riktigt. I växtförädlingen måste nog grundforskning och målforskning gå hand i hand, och växtförädlingsarbete i den omfattning som bedrivs vid Weibullsholm kan ej ske utan parallellt därmed löpande grundforskning. Tror för övrigt någon att det skulle vara möjligt att få tjänstemän av hög vetenskaplig kvalitet knutna till Weibullsholm, om de ej hade tillfälle till grundforskning där? Jag vill bara erinra om namn som sedermera professorerna Heribert Nilsson, Göte Turesson, Fredrik Nilsson, Erik Åkerberg, docent Olof Tedin m. fl., vilka alla genom forskningsarbete vid Weibullsholm fört ärftlighetsläran och förädlingsforskningen framåt. Det är ju också ostridigt att man därvid nått praktiska resultat, som i hög grad tillvunnit sig jordbrukarnas förtroende och därmed varit till betydande gagn för både vårt lands jordbruksnäring och dess folkförsörjning.

Reservanterna har grundat sitt ställningstagande på det förhållandet, att Kungl. Maj:t nu låtit igångsätta den av riksdagen år 1951 begärda översynen av gällande grunder för statligt

stöd åt växt- och fruktträdsvärdlingen jämte därmed sammanhängande frågor, och de förmenar, att man bör avvakta resultatet av denna översyn.

Såsom utskottet framhållit torde emellertid resultatet av översynen och därå grundade förslag knappast hinna framläggas inom den närmaste tiden. I avvaktan på Kungl. Maj:ts förslag i ämnet anser utskottet emellertid angeläget, att anstaltens verksamhet icke nedskäres på grund av brist på medel eller, för att citera ett yttrande av herr Hansson i Önnarp under fjolårets debatt i denna fråga, att man låter kon dö medan gräset växer.

Herr talman! Med stöd av det anförda tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Ahlsten* (fp).

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag måste för min del säga, att det resultat, vartill jordbruksutskottets majoritet kommit i år, är ganska oförklarligt. Låt oss komma ihåg hur denna fråga låg till i fjol. Det hade också då framställts förslag om en höjning av anslaget till Weibullsholm, men utskottets majoritet förklarade, att det visserligen kunde finnas skäl för en förstärkning av detta anslag, men eftersom riksdagen tidigare hade begärt en utredning om en avvägning av statens anslag till växtförädlingen, hemställde utskottet, att denna utredning nu måtte sättas i gång, och i avvaktan på den utredningen borde man bibehålla det tidigare anslaget. Den mening som biträdades av riksdagen. Nu har Kungl. Maj:t bemyndigat jordbruksministern att sätta i gång denna utredning, och han har satt i gång den. Alltså: nu pågår den utredning, som skulle klarlägga, huruvida anslaget till växtförädlingsverksamheten var riktigt avvägt eller ej. Det är just när den utredningen pågår, när utskottet har fått som det ville, som utskottet kommer

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

och säger, att nu skall vi dessutom höja anslaget, och vi skall inte bry oss om att invänta det förslag till avvägning som kan framkomma.

Vad har man nu för skäl för detta? Jag skall inte för min del här gå in på en karakterisering av Weibullsholm och jämföra Weibullsholm med Svalöv. Jag har ju varit med ända från den dagen, när Weibullsholm fick sitt anslag, då vi gav Weibullsholm ett anslag helt enkelt därför att vi tyckte, att det skulle finnas en enskild anstalt, som kunde konkurrera med utsädesföreningen, ty utsädesföreningen, ärade kammarledamöter, är en statsanstalt. Det är inte den nuvarande generationens och inte min generations skuld, att det skapades en konstruktion på det sättet, att man å ena sidan hade en utsädesförening, som gjorde förädlingsarbetet, och å andra sidan ett bolag, som exploaterar resultatet. Det är ett arv vi har från gången tid. Men det arvet har lett till att staten steg för steg har tvingats att ta ansvar för Svalövsanstalten. Det kommer vi aldrig ifrån, och det är därför inte någon mening i att jämföra dessa båda anstalter. Men det betraktades från statsmakternas sida på den tiden så, att man skulle ge ett stöd åt en av de stora fröfirmor, som bedrev växtförädlingsverksamhet. Kom ihåg att det inte bara är Weibullsholm som bedriver växtförädlingsverksamhet. Man gav alltså ett anslag till en av dessa växtförädlingsfirmor, för att den skulle vara en konkurrent, som skulle utöva en press på och vara en sporre för Svalöv.

Man behöver inte säga till mig, att det finns ett allmänt intresse av att Weibullsholm upprätthåller sin verksamhet. Det är för mig fullkomligt självklart. Men det är ju inte det saken gäller i dag. I dag gäller det, huruvida detta understöd är rättvist avvägt. För att klara ut den saken har Kungl. Maj:t på riksdagens begäran tillsatt en utredning. Riksdagen intog ju den stånd-

punkten, att i avvaktan på den utredningen skulle vi inte höja anslaget, och så kommer man nu, sedan utredningen satts i gång, och vill höja anslaget. Det måste ju sägas, att det förändrar förutsättningarna för utredningen och verkar mycket underligt.

Vad skulle man då ha för skäl? Ja det har sagts från olika håll här, att man borde ge Weibullsholm en uppmuntran, det skulle liksom vara en nationalbelöning. Vi har ju uppmuntrat Weibullsholm i många, många år. Nu sade herr Mårtensson — jag har tyvärr på grund av debatten i första kammaren inte kunnat vara närvarande här tidigare — att man borde ge detta anslag, för att inte Weibullsholm skulle nedskära sin verksamhet under den tid som utredningen pågår. Det finns väl ingen som tror på det argumentet. Får jag för det första fråga: Saknar Weibullsholm ekonomiska resurser att upprätthålla verksamheten i den omfattning den har? Ingalunda. Resultaten av Weibullsholms verksamhet är mycket goda. Jag har inte med detta sagt, att man inte kan tänka sig högre anslag, sedan utredningen är färdig, men det finns inga ekonomiska skäl, varför Weibullsholm skulle skära ned sin verksamhet. Jag frågar vidare: Kan man tänka sig att Weibullsholm skulle kunna falla på den geniala idén att just medan utredningen pågår krympa sin verksamhet? Man kan kanske säga, att Weibullsholm spekulerar på att visa vådan av ett för litet anslag. Men, ärade kammarledamöter, Weibullsholm har väl all anledning att inför kommittén visa effektiviteten i sin verksamhet. Att det skulle bli någon avmattning vid Weibullsholms verksamhet därför att riksdagen vidhåller sin ståndpunkt från i fjol och bibehåller det anslag som då beviljades i avvaktan på utredningen, kan väl ändå ingen människa tro.

Jag måste för min del säga, att det blir litet svårt att arbeta, om man skall

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

vara i den situation, som nu uppkommer: ena året kommer jordbruksutskottets majoritet och säger: Vi skall inte höja anslaget, vi skall be att få en utredning, och vi skall avvakta resultatet av den utredningen, innan vi tar ståndpunkt till frågan. Nästa år, när utredningen kommit i gång, säger man: Nu är utredning i gång, och nu skall vi passa på att som en uppmuntran höja detta anslag. Det är faktiskt ingen logik i det.

Nu har första kammaren alldeles nyss med mycket stor majoritet bifallit reservationen, och jag skulle vilja hemställa till kammarens ledamöter att något beakta det logiska i situationen och följa första kammaren åtminstone den här gången. Jag tror att det är den riktigaste och klokaste ståndpunkten.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! När denna fråga behandlades i utskottet gällde det att ta ståndpunkt till Kungl. Maj:ts förslag om oförändrat belopp till Weibullsholm eller ett bifall till en motion, vari man krävde en ökning av beloppet med 90 000 kronor. Även om statsrådet Sköld kanske blir förvånad tror jag inte det är något fel att röja, att det fanns en knapp majoritet för ett bifall till motionen, som gick ut på en höjning med 90 000 kronor. Men då framlade herr Anderberg ett kompromissförslag. Han tyckte man skulle gå med på en höjning med 40 000 kronor, och såvitt jag kan erinra mig blev det utskottets enhälliga beslut. Jag blev därför mycket förvånad över att finna en reservation på denna punkt.

Att vi norrlänningar, som inte brukar vara så välvilligt inställda mot Skåne och skånerepresentanterna, gick med på detta var till stor del beroende på, vilket också framhölls, att röbäcksutredningen i sitt tredje utlåtande hade planer på att föreslå ett samarbete mellan den blivande anläggningen i Röbäcksdalen och Weibullsholm.

Sedan vill jag säga till statsrådet Sköld att det är fullständigt oriktigt när statsrådet säger, att utskottet fått som det velat beträffande den begärda utredningen. Kan man verkligen säga att riksdagen, i detta fall jordbruksutskottet, har fått som det velat, när det går två år innan man får den begärda utredningen? Den uppfattningen har åtminstone inte jag, utan då skall utredningen tillsättas åtminstone inom år och dag.

Jag har varit med i utskottet och röstat för denna kompromiss, varför jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM (h):

Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina har tydligt angivit vad det var som gjorde, att utskottet intog en annan ställning i år än i fjol.

I fjol konstaterade utskottet, att det gått ett år sedan utskottet hemställt om en utredning och att ingenting var gjort, och utskottet skrev mycket skarpt att det borde göras någonting. Då viftade herr Norup med ett papper här i kammaren och sade, att här finns direktiven klara. Det skedde alltså någon gång i mars månad i fjol. Sedan tillsattes utredningen i oktober.

Ett utskott reagerar inför sådant, herr finansminister, när det såsom talesman för riksdagen tydligen inte vinner något gehör hos Kungl. Maj:ts regering. Dessutom har vi kunnat konstatera att det tar två år att få en utredning i gång, och om vi skall multiplicera dessa två år med den tid som i förhållande till igångsättningen är rimlig för färdigställandet, så har vi framför oss en oändlig följd av år, innan denna utredning någonsin blir färdig. Det är framför allt denna uppfattning som legat bakom den mycket klara omvändning i utskottets inställning till denna fråga, som finansministern med illa dolt missnöje nu har konstaterat.

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Man kan visserligen säga att så länge en utredning pågår skall man ingenting göra. Men det förutsätter väl att igångsättandet av utredningen kan sätta stopp på allting som händer inom detta område under den tid som utredningen pågår. Så är det emellertid inte här. Kostnaderna för denna förädlingsverksamhet är ju i mycket hög grad beroende av den stora mängd arbetslöner som utgår vid skötseln av försök och dylikt. Vi har när det gäller annan förädlingsverksamhet, alltså det statliga svalövbolaget, konstaterat att ideligen motiveras höjning av dess anslag på denna huvudtitel — och det har inte varit någon opposition från utskottets sida i det fallet — med s. k. automatiska utgiftshöjningar. Ingen i utskottet och inte heller herr Sköld kan vara i tvivelsmål om att firman Weibull har precis samma ökning i sina kostnader för förädlingsverksamheten som utsädesföreningen i Svalöv, där staten funnit anledning att trots pågående utredning höja anslaget. Det gäller här en verksamhet som inte står stilla.

En annan sak som inte står stilla är den procent varmed Weibullsholms arbete understöddes. Redan långt före min tid här i riksdagen hade man enats om att med 40 procent stödja verksamheten vid Weibullsholm. Nu har man gått ned till att stödja den med 28 procent, och låter vi några år till gå utan att ändra på denna summa får vi en ännu lägre procent. Även sådant är saker som ett utskott tar hänsyn till, särskilt när man ser hur man får höja anslagen på andra håll.

Utskottet har inte varit intresserat av ett idiotstopp på detta håll, utan utskottet har varit intresserat av att ge en måttlig höjning av anslaget till Weibullsholm, låt oss säga som en nationalbelöning. Om vi skulle hålla en omröstning bland landets spannmålsodlare är det inte tu tal om att det finns en för utskottet välbekant men tydligen

för statsrådet obekant önskan — jag menar alltså finansministern; jordbruksministern är säkert underkunnig om det — att Weibullsholm på något sätt skall ha tack för att det ställt till landets förfogande sina förstklassiga utsädessorter, så att, som jag nämnde i mitt förra anförande, det svenska vetet är exportdugligt och har kunnat exporteras, vilket kanske inte varit fallet i en annan situation. Jag beklagar att regeringen tycks ha smittat av sig den stämning, som för närvarande råder mellan de svenska växtförädlingsanstalterna och svenska växtodlare, nämligen en aversion mot varandra, som bottnar i prestigesynpunkter. I den stämningen finns inte något rum för känslan »Giv åt Stål en penning även, eller tag ock min», utan snarare raka motsatsen: »Om vi inte får så mycket, så kan ni väl åtminstone hindra de andra från att få någonting alls.»

Jag tror att den ståndpunkt som jordbruksutskottet har intagit och som intagits av riksdagen i dag står i god överensstämmelse med vad majoriteten av landets spannmålsodlare anser vara rätt och riktigt.

Här har även på en annan punkt under nionde huvudtiteln prutats 75 000 kronor på ett förslag av herr Anderberg, som yrkat att 300 000 kronor skulle ställas till förfogande för Weibullsholm, så att utskottets förslag ändrar inte på något sätt slutsumman i nionde huvudtiteln.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Jag skall inte här gå så djupt in i materien, eftersom vi har diskuterat dessa frågor många gånger förut, utan jag nöjer mig med en kort replik.

Först vill jag då säga, att det aldrig har fattats något beslut här i riksdagen om att understödet till firma Weibullsholm skulle vara 40 procent. Den saken diskuterade herr Hansson i Önnarp

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

och jag i fjol, och jag skall därför inte ingå på den frågan nu.

Sedan sade herr Hæggbloom att kostnaderna för Weibullsholm har stigit. Ja, det är mycket möjligt. Men inkomsterna har kanske också stigit, och det bör man väl också ta hänsyn till i så fall.

Vidare kan man kanske säga, att om det nu är så — det kan ju vara skönt för mig att vara okunnig om det — att spannmålsodlarna i landet är så eniga om att Weibullsholm bör ha ifrågavarande 40 000 kronor, så är det väl en struntsak för spannmålsodlarna att samla in den summan.

Låt oss sedan, ärade kammarledamöter, se litet närmare på herr Hæggbloms anförande. Herr Hæggbloom reagerade mycket starkt å utskottets vägnar mot att utredningen inte kom till veckan efter riksdagsdebatten utan dröjde några månader. Jag skall inte gå närmare in på den saken, men jag vill ändå fråga: Hade man verkligen i utskottet den uppfattningen, att det var möjligt att få denna utredning färdig så snabbt, att förslag kunde föreläggas detta års riksdag? Så orealistisk kan man väl ändå inte vara i utskottet!

Det framgick alltså av herr Hæggbloms anförande, att orsaken till utskottsmajoritetens ändrade mening var att man blivit förargad över att utredningen inte kom tillräckligt snabbt. Vi skall alltså fatta detta som ett lynnesutbrott från utskottets sida — och det må vara hänt! Även jag har mina lynnesutbrott, herr Hæggbloom, dock inte i kväll. Jag föreslår att vi andra, som inte är utsatta för lynnesutbrott just nu, ser till det reala här, till det praktiska läget, och konstaterar att jordbruksutskottet har begärt och riksdagen beslutat att hos Kungl. Maj:t an hålla om en utredning. Kungl. Maj:t har sedan tillmötesgått denna begäran och satt i gång en utredning. Skall vi inte då ta fasta på vad vi i fjol kom överens om, nämligen att låta anslaget

till Weibullsholm vara vad det är, till dess vi på grundval av utredningen har fått en ny utgångspunkt för bedömningen och avvägningen av detta anslag?

Herr HÆGGBLOM (h) kort genmäle:

Herr talman! Inte heller jag har i kväll något utbrott av dåligt lynne, och vad jag sade i mitt anförande var bara, att vi i utskottet helt kallt, lugnt och klart hade räknat med att om det tar två år att tillsätta en utredning som begärts, så tar det alltför lång tid att få den färdig för att man skall kunna låta ett anslag stå orubbat.

Statsrådet Sköld sade, att om landets spannmålsodlare hyser så stor tacksamhet mot firma Weibullsholm som det säges, så kan de väl samla ihop dessa 40 000 kronor. Ja, men så vitt jag vet har landets spannmålsodlare fått betala mer än de 210 000 kronor, som Kungl. Maj:t har beviljat Weibullsholm för den vetenskapliga verksamheten där. Dessutom är spannmålsodlare också skatte dragare, och de kan därför tycka att en del av de pengar, som flyter in i herr Skölds kassa, skulle kunna ställas till förfogande, som ett uttryck för den tacksamhet herr Sköld som finansminister har anledning att med gott humör visa ett företag, som lämnar spannmålsodlarna en vinst, vilken beskattas av staten.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Herr Hæggbloom gjorde vissa jämförelser mellan Svalöv och Weibullsholm och pekade på att Svalöv har fått ett ökat anslag, under det att Weibullsholm i Kungl. Maj:ts förslag inte har fått någon sådan ökning. Detta är alldeles riktigt. Anslaget till Weibullsholm är enligt Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Jag måste emellertid säga, att det föreligger en oerhörd skillnad mellan dessa båda anstalter. Weibullsholm är nämligen i mycket hög grad ett

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

merkantilt företag, som drar nytta av till exempel en god skörd. Under goda skördeår är jordbrukarna helt naturligt benägna att köpa mera utsäde, och på det viset får de säkert en del med av det bidrag, som herr Hæggbloom här talat för.

Vi har nog annars den uppfattningen, att det för Weibullsholms del inte är någon stor fråga, om man får här ifrågasvara 40 000 kronor eller inte. Jag skulle tro att det är viktigare att vi här bibehåller de regler och principer, som vi brukar tillämpa i riksdagen, nämligen att inte gå i författning om att ändra på ett anslag under tiden som en utredning i frågan pågår.

Sedan sade herr Hæggbloom att orsaken var den nådiga tågordningen och den sakta marschen för att få utredningen tillsatt. Jag erkänner villigt att det hela tog någon tid, och det får jag ju ta på mig, men att nu döma utredningen för att den inte skulle bli färdig förrän om något år tycker jag är orättvist mot utredningen. Vidare anser jag att utskottsmajoriteten i detta fall aldeles för tidigt fällt sin dom. Jag skulle tro att Weibullsholm i längden inte förlorar på att man här följer Kungl. Maj:ts förslag, som innebär ett oförändrat anslag, och avvaktar det utredningsresultat som komma skall. Den konkurrens som varit mellan Weibullsholm och Svalöv har helt varit till gagn för Sveriges jordbrukare och kommer att vara det i fortsättningen också. Svalövs utsädesförening kommer alltid att i mycket hög grad vara beroende av det anslag som staten beviljar. Jag är av samma mening som finansministern, nämligen att utsädesföreningen är en statlig anstalt i så hög grad att den inte har andra medel att täcka sina utgifter med än de anslag den får av staten och de bidrag som lämnas av Sveriges allmänna utsädesaktiebolag, som i viss mån har rörliga avgifter som går till föreningen.

Att vi nu här skall gå så hårt emot varandra tycker jag är onödigt; jag tän-

ker nu på att i första kammaren yttrades, att detta anslag till Weibullsholm var ett anslag inte ur behovssynpunkt utan ett anslag till uppmuntran. Jag tycker nog att när det är fråga om ett anslag till uppmuntran väntar man med att ge det tills utredningen är färdig. Det är därför min förhoppning att Weibullsholm och Svalöv skall få sina anslag inte till uppmuntran utan för förtjänst och efter de insatser som gjorts till jordbrukets och därmed hela samhällets fromma.

Herr HÆGGBLOM (h) kort genmäle:

Herr talman! Anledningen till att jag karakteriserat detta anslag som en uppmuntran beror helt enkelt på att om vi givit anslaget formen av ett anslag för förtjänst hade vi inte kunnat stanna vid det belopp vi nu stannat för utan då måst gå på motionens förslag, som ju för övrigt fått stöd av lantbrukshögskolan och försöksverksamhetens styrelse. Det är ganska ofarligt för jordbruksministern att säga, att det är skillnad på Svalöv och Weibullsholm därför att skillnaden därvidlag markeras mycket klart. Det är nämligen skillnad på ett anslag på 950 000 kronor till Svalöv och 250 000 kronor till Weibullsholm, som jordbruksutskottet föreslagit. Och ännu större blir skillnaden om vi tänker på dessa 210 000 kronor, så nog finns skillnaden i verkligheten tillräckligt uttryckt i anslagssummorna.

Sedan vill jag opponera mig något emot att man försöker att på Weibullsholmsanstaltens arbete bara trycka prägeln »merkantilt». Där har vi haft många forskare, som senare gjort sig kända inom svensk jordbruksforskning, jag tänker exempelvis på professorerna Nils Heribert Nilsson, Göte Turesson och Erik Åkerberg samt Fredrik Nilsson ävensom docenten O. Tedin, nu i Svalöv, vilka samtliga börjat sin vetenskapliga bana på Weibullsholm men tydligen inte inriktat sig på någon merkantil verksamhet utan en klart vetenskaplig verk-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

samhet, som de sedan haft glädje av och som lett dem fram till den aktade ställning de intar i svensk forskning. Det är därför inte hela sanningen när man försöker att på Weibullsholm trycka prägel på att det är ett merkantilt företag som får klara sig självt. Weibullsholm är en vetenskaplig anstalt som utger en vetenskaplig tidskrift, som för övrigt är känd över hela världen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag trodde inte att herr Hæggblohm skulle ta upp det där sista i mitt resonemang. Jag har nämligen aldrig förnekat att Weibullsholm har utfört ett mycket förtjänstfullt förädlingsarbete. Men det är den skillnaden, sade jag, mellan Svalöv och Weibullsholm att Weibullsholm även är ett merkantilt företag. Jag vill inte på något sätt förringa verksamheten där och har ej heller någonsin sagt att inte Weibullsholm skulle ha en mycket stor sådan verksamhet. Jag skulle också kunna nämna namn från Svalöv, men det behövs inte. Det är känt för alla kammarens ledamöter att de båda företagen har en mycket uppskattad förädlingsverksamhet bakom sig.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! När jag yrkat bifall till reservationen är det för att stryka under den självklara principen att under en pågående utredning bör inte statsmakterna bevilja medel åt ett dylikt objekt i andra fall än där det mycket klart och tydligt framgår, att vederbörande anstalt befinner sig i ett sådant ekonomiskt trångmål att den inte kan slutföra sin verksamhet exempelvis under pågående arbetsår. Jag tar som exempel Söråkers trädgårdsskola, där ett anslag kan vara befogat. Men det har inte på något sätt visats att Weibullsholm är i samma situation. Jordbruksutskottet knotade i fjol över att utredningen dröjde. Nu har den kommit, och

nu är det tid att vi avvaktar resultatet av densamma.

Här har man gått in på detaljer i fråga om Weibullsholm. Det är inte här i kammaren som utredningen om Weibullsholm skall göras, utan vi får låta den tillsatta utredningen sköta den saken. Att som herr Hæggblohm gör karakterisera Kungl. Maj:ts förslag som ett idiotstopp är väl ändå att ta till i överkant.

Herr Jacobson i Vilhelmina sade, att när utskottet gjorde sig skyldigt till detta »lynnestutbrott» hade han uppfattat det så, att utskottet var enigt om kompromissen. Jag vet inte var herr Jacobson hade uppmärksamheten vid det tillfället. Om utskottet varit enigt, hade det ju inte avgivits någon reservation.

Första kammaren har bifallit reservationen, och jag ber att med dessa ord än en gång få yrka bifall till densamma.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte jag som inte hade min uppmärksamhet riktad på vad som förekom i utskottet, utan det tycks ha varit vice ordföranden. Jag hade den uppfattningen, och det tror jag de flesta i utskottet hade, att vi var fullständigt ense om att gå på kompromisslinjen 40 000 kronor. Det var för mig en mycket stor överraskning att några reserverade sig. Men det kan ju hända att vice ordföranden fick påstötningar från visst håll att han skulle reservera sig och ändrade mening.

Herr HANSSON i Önnarp (bf):

Herr talman! Jag har ingen anledning att känna mig otillfredsställd över utskottets beslut, eftersom utskottet åtminstone i viss omfattning anslutit sig till min motionsframställning, som jag också lade fram i fjol. Jag har heller ingen anledning att ge mig in på att utreda vad som kan vara anledningen till att utskottet i ett fall gått motions-

Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

framställningen till mötes och i ett annat fall inte gjort det.

Principskillnaden mellan motivering-
en i reservationen och i utskottsutlåtan-
det är emellertid, att reservanterna an-
ser att man inte under pågående ut-
redning skall ändra anslagen till Wei-
bullsholm, men man tar för givet att
anslagsutvecklingen för Svalöv under
utredningstiden skall få fortsätta på
samma sätt som hittills. Motiveringen
för detta är, att i det ena fallet rör det
sig om ett företag i privat regi och i
det andra om ett företag i statlig regi,
varigenom man menar att staten är i
senare fallet bunden. Jag har i och för
sig inga invändningar att göra mot detta
resonemang, men förskjutningen av re-
lationerna mellan anslagen till å ena
sidan Svalöv och å andra sidan Wei-
bullsholm går ständigt i riktning som
innebär försämring för Weibullsholm.
Detta är enligt vår uppfattning en klar
undervärdering av den forskningsverk-
samhet, som bedrivs vid Weibullsholm.

Nu vill man antyda att Weibullsholm
har så stora ekonomiska resurser, att
det inte betyder någonting om anstalten
får 210 000 eller 250 000 kronor och att
den mycket väl kan undvara de 40 000
kronornas anslagsökning. Detta har
egentligen inte med principerna att
göra, ty man har tidigare, trots att Wei-
bullsholm som jag förmodar arbetat un-
der ganska goda ekonomiska omständig-
heter, godtagit vissa anslagshöjningar.
På den punkten föreligger alltså i dag
ingen ändring jämfört med vad som
tidigare varit förhållandet.

Svalöv är ju uppbyggt på två företag.
Det ena svarar via stadsbidrag för den
stora anparten av förädlingskostnader-
na och får endast små bidrag från den
del av företaget, som bedriver den mer-
kantila verksamheten. Så länge man
inte fått en rättelse till stånd härvid-
lag utan tillåter en ganska avsevärd ut-
delning på aktierna i Allmänna svenska
utsädesbolaget, som kan sägas innebära
en indirekt överslussning av skatte-

pengar, tycker jag det är orimligt att
ställa Weibullsholm i ett sämre läge än
Svalöv. Jag menar att så länge inte de
nya riktlinjerna är uppdragna, bör an-
slagsfördelningen behålla sina nu gäl-
lande relationer mellan dessa två både
av reservanterna och av utskottsmajori-
teten väl vitsordade företag. Innan dess
har man ingen anledning att låta ansla-
get till det ena företaget förbli vid sta-
tus quo men låta anslaget till det andra
ärligen stiga på grund av, som man sä-
ger, tvingande omständigheter.

När man tvingas att genom anslag
täcka omkostnaderna för den verksam-
het som bedrivs av Svalövs utsädesak-
tiebolag, bör man se till att man inte
ändrar hittills vedertagen praxis i sta-
tens anslagsgivning till Weibullsholm,
så länge inte något nytt har framkom-
mit som skulle motivera detta.

Med detta, herr talman, ber jag få yr-
ka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag tycker att det har
ordats tillräckligt i denna fråga. Jag
begärde ordet när herr Jacobson i Vil-
helmina beskyllde vice ordföranden för
att han skulle ha sovit i utskottet och
påstod att utskottet var enigt. Men, herr
Jacobson, vi voterade ju i utskottet. Vi
hade votering, och det är väl bevis nog
för att vi inte var eniga. Vi reservanter
röstade emot majoriteten, och då kan
man väl orimligen stå här och säga att
vice ordföranden hade fel i sin uppfatt-
ning.

Det finns ingen bland reservanterna
eller på regeringsbanken som ringaktar
Weibullsholms insatser — vi erkänner
dem allesamman. Men det är väl ändå
orimligt att påstå att den verksamhet
som Weibullsholm nu utför och kom-
mer att utföra står eller faller med
40 000 kronor mer eller mindre. Jag
tror att verksamheten där kommer att
bli av samma omfattning även om vi
följer reservationen, som jag, herr tal-
man, ber att få yrka bifall till.

Förluster på kreditgaranti.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr Pettersson i Dahl måtte missminna sig i detta fall. Det var ingen votering i utskottet, men ordföranden förklarade att han skulle framställa proposition även på Kungl. Maj:ts förslag. När ordföranden sedan tillkännagav att kompromissyrkandet på 40 000 kronor var bifallet, begärde varken herr Pettersson i Dahl eller vice ordföranden någon votering. Så ni måtte ändå ha sovit när allt kommer omkring.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Bara ett ord till herr Jacobson i Wilhelmina, om han vill höra på. Vi fattade vårt beslut med votering, herr Jacobson.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Tjällgren m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Dädesjö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 84: o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Tjällgren m. fl. beträffande denna punkt afgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan vo-

tering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 81 ja och 106 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den av herr Tjällgren m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 85—110.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111.

Förluster på kreditgaranti.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, under punkten 134 föreslagit riksdagen att för täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti anvisa ett oförändrat anslag av 50 000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebar vidare i enlighet med av lantbruksstyrelsen gjord framställning att statlig kreditgaranti under budgetåret 1954/55 skulle få lämnas för samma ändamål och intill samma belopp som för innevarande budgetår samt att rätten för Kungl. Maj:t att, om förhållandena gäve anledning därtill, medgiva jämkning i fördelningen av garantibemyndigandet mellan rationaliseringslån och jordbruksegnahemslån, skulle utsträckas att gälla även driftslån. Med bifall till framställning av lantbruksstyrelsen hade Kungl. Maj:t även föreslagit, att garantibeloppet för driftslån skulle höjas från 10 000 till 14 000 kronor och ett tillägg skulle göras till bestämmelserna i jordbruksegnahemskungörelsen av innebörd, att lånegaranti för dylika lån skulle, då särskilda omständigheter därtill föranledde, kunna beviljas i samband med att lånegaranti beviljades för sådan yttre rationalisering som avsåge förvärv av tillskottsjord. I övrigt hade Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit riksdagen medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egna hemslånefonden, som beviljats efter in-

Förluster på kreditgaranti.

gången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, måtte för år 1955 nedsättas till 3,6 procent samt att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan måtte, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1955 utgå efter 3,6 procent.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 39 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 53 av herr *Ericsson i Näs m. fl.*, vari hemställts, bland annat, att amorteringstiden för driftslånen skulle utsträckas till 12 år med obligatorisk amorteringsfrihet under minst 2 år.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning

a) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor;

b) medgiva, att under budgetåret 1954/55 statlig kreditgaranti måtte beviljas för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning;

c) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt,

måtte för år 1955 nedsättas till 3,6 procent;

d) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan måtte, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljade egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1955 utgå efter 3,6 procent;

2) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 39 och II: 53, såvitt angår maximibeloppet för driftslån, besluta, att detta skulle höjas till 14 000 kronor;

3) att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 39 och II: 53, såvitt angår amorteringstiden för driftslån, besluta, att densamma skulle utsträckas till 12 år;

4) att motionerna I: 39 och II: 53, såvitt angår driftslån till tvåfamiljsjordbrukare, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

5) att motionerna I: 39 och II: 53, såvitt angår obligatorisk amorteringsfrihet under minst 2 år för driftslån, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Anderberg, Gustafson* i Dädesjö och *Andersson* i Hyssna, vilka ansett att utskottet bort under 3) hemställa, att motionerna I: 39 och II: 53, såvitt anginge amorteringstiden för driftslån, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Under föreliggande punkt, som gäller täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti, har jag tillsammans med några andra ut-

Förluster på kreditgaranti.

skottsledamöter antecknat en reservation. Det är bara på en punkt som utskottsmajoriteten skiljer sig från reservanterna, men då jag anser att den har en viss betydelse, har jag inte kunnat underlåta att reservera mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Det gäller den passus i de motioner utskottet haft att behandla, som berör amorteringstidens förlängning från 10 till 12 år. Nu gäller en amorteringstid på 10 år. I statsverkspropositionen har jordbruksministern föreslagit, att denna statliga lånegaranti skall utsträckas att även omfatta de s. k. driftslånen. Samtidigt föreslås det i nämnda motion, att amorteringstiden skall utsträckas från tio till tolv år. På denna punkt har jag, med erfarenheter från arbetet i länets lantbruksnämnd, ansett att jag inte kan biträda yrkandet. Om jag skulle tänka på en ändring i fråga om amorteringstiden, skulle det snarare vara i riktning mot en avkortning, i varje fall när det gäller den form av statliga garantilån, som kallas driftslån. Det har nämligen visat sig att det är svårt att av dem, som söker driftslån, uppbringa någon annan säkerhet än inventarieinteckningar, och vi vet ju, att i fråga om både traktorer och maskiner och levande inventarier är förslitningstiden mycket kort. När det gått 5, 6 år är maskinerna förslitna och djuren också, och följaktligen står lantbruksnämnden där med ett förminskat värde på panten, om denna över huvud taget finns kvar.

Jag ber att få framhålla, att det finns möjligheter för lantbruksnämnden att i alldeles speciella fall efter särskild prövning medgiva en utsträckning av amorteringstiden utöver de tio åren, och längre har jag inte ansett att man bör gå härvidlag.

I övrigt finns det ingen anledning att gå in på vare sig utskottsmajoritetens eller motionärernas ställningstagande. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som

av herr Anderberg, mig och herr Andersson i Hyssna fogats till detta utskottsutlåtande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SVENSSON i Vä (bf):

Herr talman! När vi behandlade denna punkt i jordbruksutskottet redovisades samtidigt, som herr Gustafson i Dädesjö nyss sade, en motion, som inlämnades redan vid riksdagens början. I denna motion yrkades att maximibeloppet för dessa driftslån, som nu är 10 000 kronor, skulle höjas till 15 000 kronor. Vidare yrkades i motionen, att sådana lån jämväl skulle kunna beviljas tvåfamiljsjordbrukare upp till 30 000 kronor. Slutligen yrkades, att amorteringstiden för driftslånen skulle utsträckas till tolv år med obligatorisk amorteringsfrihet under minst två år.

Jordbruksutskottet var i stort sett ense när det gällde denna motion. Kungl. Maj:t hade under nionde huvudtiteln föreslagit en höjning av summan från 10 000 till 14 000 kronor. Därmed ansåg utskottet att motionärernas önskemål på denna punkt hade tillmötesgått. I fråga om tvåfamiljsjordbrukarna följde utskottet utan tvekan enigt Kungl. Maj:t, och även när det gällde den obligatoriska amorteringsfriheten var utskottet enigt med Kungl. Maj:t. Endast på en punkt och, som den ärade reservanten också framhöll, en liten punkt, i varje fall enligt hans mening, delade sig utskottet. Det var när det gällde att utsträcka amorteringstiden från nuvarande tio år till tolv år. Där ansåg majoriteten inom utskottet att det kunde vara rätt och rimligt att tillmötesgå motionärerna. Såsom skäl härför anfördes bland annat, att vidgade lånemöjligheter inom ramen för den sociala jordbrukskreditgivningen samt en vidsynt tillämpning av bestämmelserna avsevärt skulle öka möjligheterna att skapa bättre arbetsförhållanden och

Förluster på kreditgaranti.

bättre förutsättningar för unga och nytillträdande jordbrukare. Vi skall då märka, att det här är fråga om den kategori av jordbrukare, som har de minsta möjligheterna att skaffa kapital och alltså har de största svårigheterna att kämpa med under de första åren. Det är som sagt på denna punkt, som reservanterna inte har kunnat gå med. Majoriteten inom utskottet anser emellertid att vi bör hjälpa dessa nytillträdande jordbrukare på det sättet, att de får litet längre rådrum genom denna utökning av amorteringstiden.

När nu första kammaren redan tidigare, utan debatt, om jag inte är fel underrättad, har tagit utskottets förslag, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Detta är ju inte någon stor fråga, men å andra sidan tillät jag mig när det gällde utredningen beträffande Weibullsholm och Svalöv att säga, att man kanske skulle vidhålla vissa principer. Här är det inte fråga om principer utan om beslut. År 1952 var frågan om antalet år för amortering av driftslånen under debatt. Lantbruksstyrelsen föreslog då femton år, men riksdagen fattade beslut om tio år. Vad har inträffat som gör att riksdagen nu, två år senare, skulle säga att amorteringstiden skall utökas från tio till tolv år?

Man kan ha olika meningar om hur länge inventarier håller. Enligt min mening håller en hel del av de inventarier, man får köpa för driftslånen, i mer än både tio och tolv år, men andra inte på långt när så länge, och tio år är väl ändå en kredittid som är ganska allmän när vad man kallar lösegendom utgör säkerhet. Här är det fråga om driftsinventarier, som jag vågar påstå faller ganska fort i pris. Jag är helt av samma mening som den förra ärade talaren, att den jordbrukare som star-

tar behöver ha möjlighet till hjälp i form av lån, men jag är inte säker på att man gör honom en så mycket större tjänst om man utsträcker amorteringstiden från tio till tolv år. När så riksdagen som sagt för två år sedan har beslutat en amorteringstid av tio år, är jag ganska förvånad över att en majoritet i jordbruksutskottet nu, utan att ta hänsyn till vad man beslöt för två år sedan och trots att ingenting särskilt har inträffat under mellantiden, säger att amorteringstiden bör vara tolv år.

Jag vill hoppas att kammarens ärade ledamöter har förståelse för de synpunkter som jag här har talat om och att man vidhåller det beslut som riksdagen tidigare har fattat, då ingenting egentligen har inträffat som har förändrat läget.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Herr vice ordföranden uttalade sig för att man borde få till stånd en kortare amorteringstid än de nuvarande tio åren. Jag får lov att säga att detta är synnerligen överraskande.

Anledningen till att inom utskottet en så stor majoritet kunde nås om den här saken var, att utskottet fann att saken är synnerligen behjärtansvärd, inte minst när det gäller unga jordbrukare som skall börja sin bana på detta område.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nämnde, att det kunde vara risk för att maskinerna kunde bli förslitna på dessa tolv år. Jag vill säga till statsrådet, att den frågan debatterades mycket ingående i utskottet innan ståndpunkt fattades till saken.

Herr statsrådet är mycket överraskad över att ett förslag, som var uppe i riksdagen för två år sedan och som då avslogs, nu kan komma upp igen och bli tillstyrkt. Nej, herr statsråd, det är inte så märkvärdigt, ty utskottsmajoriteten ansåg att det under de år som nu

Förluster på kreditgaranti.

har gått hade visat sig, att det faktiskt uppstår svårigheter för unga nybörjare inom jordbrukaryrket, och majoriteten i jordbruksutskottet ville hjälpa dessa jordbrukare till att få det litet bättre och komma någon väg med sin näring.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina påstod att jag hade förordat en förkortning av amorteringstiden. Skall man behöva förtydliga detta? Det är ganska svårt att få herr Jacobson att lyssna uppmärksam på vad som sägs. Jag sade inte det, utan jag sade, att om jag skulle kunna ifrågasätta en ändring på denna punkt, skulle det snarast gälla en förkortning, men en förkortning har ju inte varit under debatt, och följaktligen har jag inte haft någon anledning att ta ställning till den saken. Jag tror att jag hade motiverat det så också.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Jag sade inte att herr vice ordföranden hade föreslagit en förkortning. Jag sade att han här i debatten hade uttalat sin sympati för en förkortning av nuvarande amorteringstid, och den uppfattningen fick vi väl alla här i kammaren.

Herr SVENSSON i Vä (bf):

Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina har till stor del angivit orsakerna till att utskottet har kommit till ett annat resultat i år än det gjorde två år tidigare. Jag skall nöja mig med att citera ett par rader ur lantbruksstyrelsens yttrande detta år: »I vissa fall kan det dock erbjuda särskilda svårigheter för låntagaren att fullgöra avbetalningen av driftslånet under en tid av 10 år även om 2 års amorteringsfrihet medges. Även om det får anses riktigt, att den första maskinuppsättningen avskrivs och lånet avbetalas under de 10—12 första åren, måste dock beaktas, att un-

der samma tid ersättningsinköp av förslitna maskiner och redskap kan kräva ett rätt avsevärt kapital. Det framstår därför såsom önskvärt, att möjlighet öppnas att i undantagsfall bestämma amorteringstiden till en något längre tid än den eljest stadgade maximitiden.»

Och så vill jag säga till herr Gustafson i Dädesjö: Jag uppfattade honom rätt när han yttrade, att om en ändring skulle bli aktuell, skulle han i stället vilja gå på en förkortning av amorteringstiden. Då hoppas jag, herr Gustafson i Dädesjö, att en sådan tanke aldrig blir aktuell.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Dädesjö begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 111:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han ansåge tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstningsapparat

verkställdes. Därvid avgåvos 104 ja och 85 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten.

Punkterna 112—164.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 165.

Ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionens nionde huvudtitel under punkten 190 föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett oförändrat anslag av 1 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 261 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 351 av herr *Hæggbloom m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1954/55 måtte anvisa ett anslag av 1 500 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 261 och II: 351, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Eskilsson, Jacobson* i Villhelmina och *Hæggbloom*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 261 och II: 351, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! För att få det rätta perspektivet på frågan om det norrländska skogsvårdsanslaget bör vi förflytta oss tillbaka till den riksdagsresa som vi gjorde i somras och speciellt till den dag då vi företog en skogsexkursion i Västerbotten. Därvid kunde vi nämligen åskådligt studera betydelsen av det norrländska skogsvårdsanslaget, och av de redogörelser, som landshövding Lindberg lämnade, fick vi klart besked om vilket värde en föryngring av skogen har när det gäller de svårföryngrade och högt belägna marker som vi hade tillfälle att titta på. I den mån vi mera noggrant tog del av det material som västerbottningarnas reseledare stack i händerna på oss, kunde vi också gång på gång konstatera att man hänvisade till det norrländska skogsvårdsanslaget både när det gällde betesförbättringar och när det gällde skogskultur.

För min egen ringa del kom jag att få ett alldeles särskilt perspektiv på dessa förhållanden. I den provruta, där vi första gången stannade på resan från Umeå, träffade jag på en skog som var exakt på året lika gammal som min egen skogsodling hemma i Småland — båda hade tillkommit år 1923. Jag kunde konstatera att den västerbottniska skogsodlingen hade lyckats utmärkt; träd och stammar var förstklassiga, och allting var väl förberett för en blivande skogsproduktion. Men när jag sedan jämförde de ekonomiska resultat, som under de gångna trettio åren hade uppstått, var det en viss skillnad. Sista vintern lät jag för andra gången hugga igenom min odling, och bara denna huggning betalade hela min odlingskostnad. Vad som hade gjorts i fråga om huggning på provrutan där uppe i Västerbotten — för att klargöra vilken plats jag menar vill jag säga, att det var där som fru Märta Boman hjälpte till att sätta ny ring på en buss — var en del små knippen som runt om låg fram-

Ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

dragna i rutan och som praktiskt taget inte hade något värde.

Den slutsats, som jag kom till, var att föryngringen av de norrländska skogarna, även de högt liggande, alldeles säkert kan ge en skogsproduktion av förstklassig beskaffenhet men att föryngringen tar mycket lång tid. Den norrlänning som brukar en gård under 30 till 40 år kan praktiskt taget aldrig räkna med att få ut någonting av en sådan föryngringsåtgärd, medan vi, som bor i södra Sverige, kan utgå från att våra föryngringskostnader betalas av den nya skogsproduktionen.

Sedan, mitt herrskap, för vi vidare och stannade på ett annat ställe, där vi skulle titta litet på hur man besprutade björkar. Damerna föredrog att äta blåbär och en del av oss andra var också och tittade på marker, där man hade skog som delvis var tvåhundra år gammal men som praktiskt taget inte hade något avverkningsvärde eller någon tillväxt. Vi fick det beskedet, att även om man kalavverkade denna mark och tillgodogjorde sig värdet av hela avverkningen, skulle inte pengarna räcka för att bestrida kostnaderna för de omfattande skogsåtgärder som behövdes för en föryngring.

Nu kan man naturligtvis invända, att det här gäller enskilda skogar och att de människor, som vill skaffa sig det kapital skogens tillväxt lämnar, själva bör satsa de pengar som krävs för skogsvårdsåtgärder. Men det är väl också i hela samhällets intresse att den vikande råvarubasen i de norrländska skogarna, vilken industrien ser som ett hot, förbättras så fort som möjligt. Om vi kan öka enskilda människors villighet att förbättra sina skogar, är detta väl till förmån för hela den framtida svenska produktionen. När en gång kommande generationer kan tillgodogöra sig avkastningen av dessa svärföryngrade marker, kommer denna avkastning inte bara att hamna hos de enskilda skogsägarna, utan också den

tidens finansministrar kommer att dra fördel av att det finns skog att avverka som lämnar ett rotnetto. Det finns därför all anledning att observera vad landshövdingen hade som huvudtema i sitt anförande vid middagen på kvällen om att det behövdes en statlig insats för de svärföryngrade, högt belägna markerna i enskild ägo. Han pekade på att staten och skogsbolagen kunde göra upp planer för 135 eller 150 års omlopp för sina skogar, men att man inte kunde begära att enskilda människor, som strävar och släpar med dagens tunga och börda, alltid skulle ha tillräckligt vida perspektiv för att nu vilja placera kapital så, att det först så långt fram i tiden ger avkastning.

Vi motionärer har faktiskt tyckt att västerbottningarna och norrbottningarna, som tog emot oss och gjorde sitt bästa inte bara för att förpläga oss utan också för att ge oss nyttiga lärdomar, kan ha berättigade anspråk på att riksdagen på något sätt visar sig mottaglig för den elementära undervisning om skogsföryngring som man på alla sätt sökte ge oss, både muntligen och med åskådningsundervisning. Så vitt jag vet är detta den enda motion där någon erinring skyntar fram om vad riksdagsresan i Västerbotten lärde oss. Jag tycker därför att riksdagen gott kunde visa sitt goda hjärta och gå med på denna förhållandevis lilla höjning av detta betydelsefulla anslag. Visserligen har utskottet skrivit en mycket vacker gravskrift över motionen, men jag tror inte att den gravskriften kommer att väcka någon större glädje i de områden av Norrland som är beroende av denna sak.

Vad beträffar de ekonomiska möjligheterna att höja anslaget är vi dess bättre i dag i den situationen att vi ännu inte slutbehandlat nionde huvudtiteln. Vi har sålunda ett förslag om rationaliseringsanslag på 13,5 miljoner kronor, vilket vi ännu inte behandlat. När vi nu har överproduktion av skogs-

produkter i södra Sverige är det inte ett så förfärligt angeläget ändamål att offra pengar på, att öka denna överproduktion genom förbättringar, i varje fall inte genom förbättringar av den inre rationaliseringens karaktär. Det vore väl därför förståndigare att flytta över litet pengar från detta rationaliseringsanslag till det här ifrågavarande anslaget till förmån för de enskilda skogarna i Norrland.

Det är dessa synpunkter som ligger bakom motionen och reservationen. Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Det var ett originellt och vackert sätt av herr Hæggbloom att tacka för i somras. Efter hans resekåseri om Norrland och den lektion i norrländsk skogsvård som han gav är det kanske litet vågat att anmäla en något avvikande synpunkt. Jag tror visst, att det i sak är så som han beskriver, men vad som förvånar mig är att han anknutit yrkandet i sin motion till en punkt, som förefaller mig ha mycket litet att göra med den förevarande frågan.

Herr Hæggbloom har anknutit till frågan om förhöjda anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland. Det anslaget har såvitt jag vet kommit till efter förslag av norrlandskommittén och står i samband med bildandet av rent föreningsmässiga skogsvårdsområden i de norrländska länen. I följd utsträckte riksdagen dess användningsområde till att även omfatta vissa enskilda marker och kronomarker i Västerbotten och Norrbotten. Huvudregeln är emellertid, att det i norrlandsläna skall bildas skogsvårdsområden i syfte att avlysa skogsbetena och att detta anslag skall användas för anläggande av kulturbeten. Det är en skogsvårdsåtgärd som är helt i överensstämmelse med den som herr Hæggbloom förordar, men anknytningen till denna punkt fö-

Ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

refaller mig dock ganska egendomlig. Det gäller visserligen bara en höjning av Kungl. Maj:ts förslag med 300 000 kronor, men det är också i någon mån en arbetsmarknadsfråga.

Med hänvisning till utskottets motivering och till de synpunkter jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HÆGGBLUM (h) kort gemmäle:

Herr talman! Jag nämnde redan i mitt förra anförande, att dessa beten omtalades i de papper vi fick när det norrländska skogsvårdsanslaget presenterades. Herr Gustafson i Dädesjö vet lika väl som jag, att om man vill intressera jordbrukarna för en ordentlig skogsvård, måste man börja i rätt ända, d. v. s. med att se till att de får möjlighet att placera sina djur så att dessa inte fördärvar de nysatta plantorna; annars blir det inte någon större glädje med dessa.

Vi har dessutom i vår motion framfört några nya synpunkter på planläggningen för framtiden, så att pengarna även skulle kunna användas till annat ändamål.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! När det gäller detta anslag kan man inte rikta någon anmärkning mot departementschefen. Han har följt skogsstyrelsen, som föreslagit ett oförändrat belopp. Vad jag är förvånad och missräknad över är att skogsstyrelsen, trots att alla ansvariga nu gör gällande att skogen spelar en oerhört stor roll i vårt ekonomiska liv och inte minst för statens finanser, anser sig böra bibehålla det gamla beloppet. Skulle en höjning ha kommit i fråga någonstans borde det vara på denna post. Jag vill uttala den förhoppningen, att skogsstyrelsen, i vars ledning ju nu en ändring kommit till stånd,

Lantmäteristaten: Avlöningar.

nästa år kommer att äska ett högre belopp. Jag är övertygad om att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet då icke kommer att motsätta sig en sådan höjning.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Det förslag som här föreligger kommer från skogsstyrelsen. Jag har tagit detta förslag eftersom det ändå bygger på en beräkning av de medel som verkligen åtgår. De sista anförandena av herr Hæggbloom och herr Jacobson i Vilhelmina är väl ändå litet känslobetonade. Saken kan ju vara prisvärd. Även om nu herr Hæggbloom m. fl. haft några angenäma dagar uppe i Norrland, tror jag dock att det, efter de överväganden som är gjorda, skulle vara oklokt om detta skulle medverka till det resultatet, att man utöver resekostnaderna skulle lägga ut 300 000 kronor. Det skulle bli ett dyrt besök.

Om skogsstyrelsen efter undersökning av förhållandena kommer fram med andra förslag kan det ju hända, att Kungl. Maj:t föreslår en ökning av detta anslag. Då här föreslås en höjning på så lösa boliner tycker jag det skulle vara lättsinnigt av riksdagen att gå med på en ökning av detta anslag. Saken bör övervägas av de ansvarskännande myndigheter som har tillfälle att bättre bedöma den.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggbloom begärde emellertid votering, med anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punk-

ten 165:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggbloom begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 144 ja och 36 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 166—172.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 173.***Lantmäteristaten: Avlöningar.**

Kungl. Maj:ts framställning under statsverkspropositionens nionde huvudtitel, punkten 199, innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medgiva ändringar i personalförteckningen och godkänna ändrad avlöningsstat — en anslagsanvisning av 17 855 500 kronor, vilket belopp med 288 500 kronor översteg motsvarande anvisning för innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 122 av herrar *Nyström* och *Grym*, likalydande med II: 105 av herrar *Jansson* i Kalix och *Gavelin*, vari hemställts, antingen och i första hand att riksdagen måtte bifalla det av lantmäteristyrelsen framlagda förslaget om

Lantmäteristaten: Avlöningar.

inrättande av en skiftesorganisation i Norrbottens län, eller, därest nämnda yrkande ej kunde bifallas, att riksdagen måtte för nästa budgetår anvisa ett belopp av 100 000 kronor för tillfälliga personalförstärkningar i huvudsaklig överensstämmelse med lantmäteristyrelsens förslag till personaluppsättning vid organisationen i fråga; samt

2) I: 369 av herr *Spetz* och herr *Anderesson, Karl*, samt II: 472, likalydande, av herr *Johansson* i Torp *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja den av lantmäteristyrelsen gjorda framställningen om förstärkning av fiskelägesorganisationen i Göteborgs och Bohus län samt att förevarande anslag med hänsyn härtill måtte uppräknas med 68 200 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: 122 och II: 105 samt I: 369 och II: 472,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantmäteristaten, som angivits av utskottet;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för lantmäteristaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55;

c) till Lantmäteristaten: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 17 973 700 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Anderberg, Mossberger, Gustafson* i Dädesjö, *Andersson* i Hyssna, *Jonsson* i Strömsund och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 122 och II: 105 samt I: 369 och II: 472,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantmäteristaten, som angivits av reservanterna;

b) fastställa i reservationen framlagd avlöningsstat för lantmäteristaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55;

c) till Lantmäteristaten: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 17 855 500 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Under punkt 173 har utskottet höjt Kungl. Maj:ts förslag med 113 000 kronor. Det gäller frågan om inrättande av en särskild skiftesorganisation i Norrbottens län. Denna organisation har lantmäteristyrelsen begärt.

Såväl från fjolårets som från årets behandling av detta ärende vet vi allesammans, att skiftesförhållandena i Norrbotten företer sådana drag, att de mycket väl motiverar en särskild skiftesorganisation. Förhållandena är i vissa områden otillfredsställande. Vid överväganden inom utskottet i fjol i dessa frågor stannade emellertid utskottet för att i stället föreslå en förstärkning av den ordinarie skiftespersonal som finns i Norrbotten län i syfte att få i gång skiftesarbetet däruppe. Detta har skett, och arbetet har nu kunnat påbörjas.

Det skall villigt erkännas att i motionen anføres goda skäl för en fullständigt utbyggd skiftesorganisation i Norrbotten. Utskottet har emellertid ansett att, med hänsyn till det ställningstagande vi gjorde i fjol, man inte bör förorda någon ändring i medelsberäkningen för det kommande budgetåret.

Utän att närmare gå in på detaljfrågorna i detta sammanhang har jag velat ge denna korta redovisning av reservanternas ståndpunktstagande. Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herrar *Anderberg, Mossberger m. fl.*

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Utskottets vice ordförande har ju här gjort gällande, att det

Lantmäteristaten: Avlöningar.

föreligger motiv för ett bifall till den motion som utskottets majoritet har accepterat, men att det kanske inte skulle vara så lämpligt att gå på denna linje på grund av fjolårets beslut. Gentemot detta vill jag säga att förhållandena visat, att fjolårets beslut icke varit till fyllest, och detta är anledningen till att utskottet nu gått in för ett bifall till motionen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Den som har varit i tillfälle att syssla med frågor om lantmäteriförrättningar kan naturligtvis inte förneka, att det kan sägas föreligga stora behov på detta område. Vi vet alla att det tar sin tid att få lantmäteriförrättningar genomförda, och det skulle ha varit önskvärt att vi kunnat få dem utförda i snabbare takt. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att man nog inte har nått slutet på listan över de särskilda åtgärder som skulle behöva vidtagas för att göra skiftena snabbare än som nu sker, om man bara plockar ut Dalarna, Kalmar län, Bohusläns fiskelägen och Norrbotten. Det föreligger otvivelaktigt stora behov även på många andra håll i vårt land, och frågan gäller därför hur långt vi skall gå i att bygga upp lantmäteriorganisationen, hur många statstjänstemän vi skall utöka organisationen med för att tillmötesgå alla anspråk. Jag kan försäkra att det inte är svårt att här komma till ett orimligt antal och till orimliga summor.

Nu kommer lantmäteristyrelsen med sina förslag peu à peu, och om riksdagen då också beviljar dessa framställningar peu à peu, har vi ett tu tre en organisation som vi inte kan överblicka. Det är inte mer än fyra, fem år sedan det utfördes en omfattande genomgång av lantmäteriorganisationen med en fullständig omorganisation, varvid man

beräknade behoven sådana man då ansåg dem vara. Jag vill för min del varna kammarens ledamöter för att så där utan vidare gå dessa framställningar till mötes. Har det skett så stora förändringar sedan vi för kort tid sedan gick igenom hela denna organisation, må det vara hänt att vi gör en ny översyn, men ingenting kan vara olyckligare än att gå fram etappvis och inrätta åtta till tio tjänster varje år utan att se var man hamnar.

Jag vill rekommendera kammaren att på denna punkt följa Kungl. Maj:t. Det kan visserligen sägas, att det föreligger stora behov, men när man har tillgodosett de behov, som förutses här, är man inte i botten. Man kan inte utan vidare säga, att det som här föreslås är vad som i första hand skall ske — vi har för liten överblick över fältet för att kunna säga det.

Herr JOHANSSON i Torp (s):

Herr talman! Det har vitsordats såväl av reservanterna som nu senast av chefen för finansdepartementet att det föreligger stora behov på detta område som inte är tillgodosedda — jag skall tacksamt notera att det inte råder någon som helst meningsskiljaktighet i det avseendet.

Jag skall inte gå in på förhållandena i Norrbotten eller i andra delar av landet i övrigt än den landsända varifrån jag själv är, nämligen Bohuslän. Jag skall tala om det motionsvis framställda yrkandet angående en förstärkning av den speciella fiskelägesorganisation som där finns.

Nu innebär betänkligheterna mot en utökning av organisationen givetvis att vi, även om behovet är vitsordat och känt, måste acceptera den tidsutdräkt i fråga om arbetets gång som Kungl. Maj:ts förslag medför. Vad betyder då denna tidsutdräkt för fiskelägenas del? Det skulle vara frestande att närmare redogöra för förhållandena inom Bohusläns fiskelägen, men jag skall avstå där-

ifrån; det skulle nämligen bli ett fördrag som kammaren skulle tröttna på att höra långt innan jag var färdig. Allmänt taget vill jag emellertid påpeka, att oklara äganderätts- och fastighetsförhållanden alltid medför inte bara stora svårigheter på fastighetskreditens område utan även att möjligheterna att utnyttja det statliga stödet åt bostadsproduktionen blir beskuren.

Vad gäller Bohuslän vill jag som ett litet exempel meddela, att i det värst utsatta samhället — Mollösund — somliga tomtinnehavare ej har lagfarter alls, medan andra kan uppvisa ända till tre lagfarter på samma fastighet, ehuru med olika beteckningar i de olika lagfartsbevisen. Det innebär att vederbörande exempelvis kan sälja sin fastighet enligt ett av lagfartsbevisen till en köpare och likväl stå kvar som ägare till samma fastighet fast med annan lagfartsbeteckning. Nu kanske någon säger att detta är mest teoretiska spekulationer, men det är det inte. Man kan möta sådana fall i det dagliga livet. Helt nyligen inträffade en fastighetsöverlåtelse, där det gällde tre eller fyra fastigheter, som av ägaren överläts till en köpare. Det visade sig sedan att en av dessa fastigheter var felregistrerad; den var registrerad på en annan person än den som hade lagfart på fastigheten. En annan fastighet fanns inte alls. En tidigare ägare hade sålt fastighetslotten, och köparen hade anmält den ena av säljarens lagfarter, medan säljaren fortfarande var antecknad som ägare till en annan lagfart. Det hela hade gått av bara farten, och när man nu skulle klara upp det sista köpet kunde inskrivningsdomaren endast med mycket stort utredningsarbete reda ut hur förhållandena verkligen var.

Nu kunde denna sak klaras ut tack vare att de personer, som kunde ha gjort äganderättsanspråk och ställt till med trassel och rättegångar, erkände de faktiska förhållandena och ställde sig till förfogande för att rätta till miss-

förhållandena. Men man har ingen säkerhet för att man alltid möter parter som är villiga att utan vidare erkänna förhållandena, utan de kanske använder de formella rättigheter som eventuellt kan dyka upp.

Jag har med detta velat säga att det inte är nog med att ett sådant förhållande är en black om foten, det är rätts-säkerheten som helt enkelt är lidande. Ju längre det dröjer innan denna fiskelägesorganisation kan sanera fastighetsförhållandena, desto större risk är det för komplikationer med deras rättsverknningar.

Då dessa missförhållanden har kunnat spetsa till sig på detta sätt genom en äldre — jag understryker att det är en äldre — generations statliga tjänstemäns oförmåga att handskas med sakerna, så tycker jag för min del att det är en gård av rimlighet och rättvisa om riksdagen gör sitt till för att dessa olidliga förhållanden skall kunna rättas till.

Jag vill med dessa ord vädja till kammaren att genom bifall till utskottets förslag lämna ett bidrag till att det förlamande band, som faktiskt ligger över de bohuslänska fiskelägena, skall kunna avlägsnas under en något så när rimlig framtid.

I detta anförande instämde herrar *Staxäng* (h), *Utbulv* (fp) och *Carlsson* i Bakeröd (bf).

Herr GAVELIN (s):

Herr talman! Jag skulle vilja framhålla att denna motion inte har kommit till i oträngt mål. Med hänsyn till svårigheterna på lantmäteriområdet i Norrbotten, i synnerhet inom malmfältet, är det ett trängande behov att något göres. Vi hade hoppats att vi i år skulle få en förbättring till stånd, ty det har ju i ett par års tid varit på tal att en lantmäteriafdelning skulle komma till Norrbotten. Jag kan nämna, att när det gällt lantmäteriförrättningar för mindre fastigheter ute på landsbygden, har det hänt, att vi fått vänta två å tre

Lantmäteristaten: Avlöningar.

år innan vi fått frågan ordnad. Lantmätaren har alltid framhållit omöjligheten att få arbetskraft för att utföra arbetet.

Jag kan knappast förstå att det skall vara omöjligt att få fram en organisation, som gör det möjligt att få ordnade förhållanden. Herr Sköld säger här, att man inte kan gå etappvis på detta sätt och plocka fram det ena området efter det andra, men det är väl på det sättet man måste förfara för att få ordning på saker och ting.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag, som ingalunda tillfredsställer oss motionärer, men som vi i varje fall anser vara bättre än inget alls.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! Jag vill först erinra om att det förslag från lantmäteristyrelsen, som tagits upp i form av motioner, är det förslag från lantmäteristyrelsen som lades fram hösten 1952, alltså före avlämnandet av proposition till 1953 års riksdag. Såväl jordbruksutskottet som riksdagen tog vid 1953 års riksdag ställning i princip till dessa förslag. Det förslag man då tog ställning till innebär också, att en icke obetydlig ökning av lantmäteriorganisationen genomfördes. Denna organisation tillfördes en rad nya tjänster för att avarbeta den balans av ärenden som fanns och finns. Det inrättades nya tjänster bland annat för att bemästra situationen i fråga om fiskelägena i Göteborgs och Bohus län. På en enda punkt följde riksdagen inte Kungl. Maj:ts förslag i fjol. Riksdagen biföll en motion om 50 000 kronor extra till Norrbotten, och dessa 50 000 kronor extra till Norrbotten är också medtagna i Kungl. Maj:ts proposition i år. Man har således från Kungl. Maj:ts sida försökt att i möjligaste mån tillmötesgå de önskemål som framställts.

Om man nu skulle gå ett steg längre, som jordbruksutskottets majoritet föreslår, så lär det väl leda till att när andra

angelägna behov i fortsättningen skall provas och avvägas mot vad som önskas och beslutats, kommer dessa angelägna behov att skjutas längre tillbaka än vad som kanske eljest skulle ha skett. Det är, som finansministern riktigt har påpekat, inte bara i Bohuslän och övre Norrland, i Dalarna och i Kalmar län som det är väsentliga svårigheter. Det är så pass stor arbetsbalans på detta område, att om inte riksdagen vill offra obegränsade pengar på lantmäteriet kan resultatet av ett bifall till utskottets förslag bli, att i andra delar av landet, där redan nu lantmäteriorganisationen är i underkant, man framdeles kan få tänka sig att minska ned organisationen på grund av ett tillmötesgående av de krav som här ställts.

Jag tror därför att det enda rimliga i denna situation är att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina (s):

Herr talman! Statsrådet Sköld gjorde gällande att det förelåg mycket starka behov i Norrbotten av en utökning av lantmäteriet. Samtidigt framhöll han att liknande förhållanden också rådde på andra håll i landet, och han frågade: Har det blivit så stora förändringar, att detta är nödvändigt?

Ja, vem är mera kompetent att svara på den frågan än lantmäteristyrelsen? Lantmäteristyrelsen påpekar först att fastighetsförhållandena inom de ifrågasvarande områdena är — för övrigt alldeles som jordbruksutskottet uttalade vid behandlingen av frågan i fjol — så otillfredsställande att det kräves särskilda åtgärder. Skiftena får anses vara en förutsättning för att över huvud taget kunna bereda befolkningen i dessa bygder tillfredsställande levnadsförhållanden. Såsom lantmäteristyrelsen anfört talar även rent organisatoriska skäl för att skiftena genomföres i en snabbare takt än vad som är möjligt med nuvarande resurser.

Alltså, det som jordbruksutskottet

Lantmäteristaten: Avlöningar.

kommit med är intet hugskott utan vilar på en framställning från lantmäteristyrelsen, och det är för övrigt, mina herrar, ingenting annat än enbart ett fullföljande av fjolårets beslut, som innebär att man skulle vidtaga speciella åtgärder för Norrbotten.

I övrigt vill jag säga till statsrådet Hjalmar Nilson, att det går nog inte så bra att genom ett avslag få frågan ur världen, ty första kammaren har bifallit utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Herr Jacobsons i Vilhelmina sätt att argumentera är ju ganska äventyrligt. Han säger att det här ju är ett förhållande, som är vitsordat av lantmäteristyrelsen, och vem är bättre i stånd att bedöma behovet än lantmäteristyrelsen? Nej, det kan man ju säga sig, men vi skall ändå ha klart för oss, att lantmäteristyrelsen representerar endast en del av statsförvaltningen. Jag tror inte att herr Jacobson skulle vilja tillämpa samma resonemang, om någon hade stigit upp och sagt, att här har överbefälhavaren begärt 100 miljoner till, och vem kan bättre bedöma de militära behoven än överbefälhavaren? Vi får väl ändå ha klart för oss, att Kungl. Maj:t och riksdagen måste se till alla behov och väga mellan olika behov och därför inte kan så ensidigt gå in för en sak som en specialmyndighet kan göra.

Sedan vill jag ännu en gång understryka, att här ligger det till på samma sätt som i fallet Weibullsholm. Jordbruksutskottet intog en ståndpunkt förra året i just dessa frågor. Den ståndpunkt jordbruksutskottet då intog och riksdagen biträdde, har Kungl. Maj:t gått på i år. Så kommer utskottet nu och ändrar mening och flyttar fram sina tältpinnar en bit till. Det är en ganska besvärlig metod, som i högsta grad försvårar möjligheterna att genomföra en ordentlig budgetbehandling.

Sedan vill jag för min del säga, att jag känner till förhållandena inom lantmäteriväsendet i många olika delar av landet, och jag vet, att man får vänta länge litet varstans. Därför är det inte fel, när man säger, att det är farligt att specialisera sig på vissa särskilda utvalda punkter.

Herr GAVELIN (s):

Herr talman! Är det inte ganska långsökt att jämställa en framställning om militäranslag med en framställning från lantmäteristyrelsen om att få ordnade förhållanden för människorna på ett visst område?

Jag skulle vilja ställa den frågan både till statsrådet Hjalmar Nilson och statsrådet Sköld: Hur skall vi i framtiden kunna klara oss där uppe vid malmfälten? Det är nödvändigt att få skiftesorganisationen ordnad snarast möjligt, om inte ökade medel ställs till förfogande så att man kan få tillräcklig personal till arbetet, vet jag inte hur man skall klara sig. Jag tror att statsrådet Nilson har kännedom om de svårigheter, som varit rådande här uppe på grund av rådande förhållanden inom lantmäteriväsendet.

Jag hemställer till kammaren att åtminstone bifalla utskottets förslag. Jag har tidigare sagt, att det inte tillfredsställer våra anspråk där uppe, men det ger dock en liten hjälp framdeles till dess det blir organiserat på annat sätt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Dädesjö begärde emellertid vötering, i anledning varav efter given varsel följande vöteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punk-

Bidrag till naturskyddsföreningen.

ten 173:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 84 ja och 93 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 174—193.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 194.***Bidrag till naturskyddsföreningen.**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr NETZEN (s):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet vid denna sena timma uteslutande för att hålla det sedvanliga begravnings-talet över en med mycket stor välvilja avstyrkt motion. Det är en annan anledning som gjort att jag tagit mig friheten begära ordet, nämligen att jag tycker att själva sakfrågan förtjänar att noteras även till riksdagens protokoll.

Med de nuvarande ekonomiska förutsättningarna är det faktiskt omöjligt att uppehålla den funktion, som den nya naturskyddslagen har givit de formella möjligheterna till. De anslag som står till exempelvis naturskyddsföreningens förfogande förslår inte tillnärmelsevis för de uppgifter, som naturskyddslagen

direkt ålägger föreningen som allmänt sakkunnig institution. Det har visat sig att de kostnader organisationens verksamhet drar med sig uppgår till över 200 000 kronor. Det mesta av organisationens arbete består i att besvara remisser, verkställa utredningar och i övrigt fullgöra de funktioner, som naturskyddslagen har givit föreningen. För närvarande har föreningen 40 000 kronor i direkta anslag och 30 000 kronor ur jaktvårdsfonden. Utskottet bestyrker också, att utan frivilliga krafter skulle även de nuvarande begränsade möjligheterna att fullgöra en lagligen ålagd uppgift vara uteslutna. Inom arbetsutskottet är engagerade inte mindre än 17 specialsektioner, bestående huvudsakligen av frivilligt arbetande experter och sakkunniga.

Jag skall inte uppta tiden ytterligare med beskrivning av föreningens arbete. Jag tror att de flesta i denna kammare redan vet hur pass omfattande detta arbete är.

Vad här sagts gäller även beträffande punkten 195:o), som handlar om särskilda naturskyddsåtgärder. Under denna rubrik är även sådana utgifter inbegripna, som betingas av ersättningar till enskilda markägare, vilka ur naturskyddssynpunkt vägrats tillstånd att exploatera exempelvis grustag eller vattentäkter. De naturskyddsråd, som redan är verksamma ute i länen, har faktiskt på den korta tid som gått sedan lagen trädde i kraft vunnit en mycket dyster erfarenhet. Jag syftar här på den omständigheten att lagen praktiskt taget är ur funktion i samma ögonblick som det gäller att säga nej till exploateringen av t. ex. ett grustag, om man inte samtidigt kan deklarerat att vederbörande markägare ettdera måste rätta sig efter lagens bokstav — och det finns därvidlag inga tvingande bestämmelser i naturskyddslagen — eller också förhandla om ekonomisk gottgörelse för att han inte får exploatera grustaget.

Med hänvisning till den blanka reser-

Gottgörelse för fiskares bensinskatt. — Fiskerilånefonden.

vationen vid punkten 194:o) av herrar Gustafson i Dädesjö och Antby har jag velat understryka dessa synpunkter. Om inte tiden skall rinna ur händerna på oss och ge ytterligare belägg för påståendet att naturskyddslagen endast är en tom bokstav, måste vi vara beredda att ta konsekvensen av att vi redan har sagt A och att lagen finns till. Vi måste säga oss, att vi inte har några möjligheter att vinna respekt för lagens anda och mening, såvida inte de organ, som har att effektuera lagens skyddsbestämmelser, är tillräckligt starka.

Med detta har jag, herr talman, velat understryka det principiellt viktiga i att vi i fortsättningen utrustar de naturskyddande organen med tillräckliga ekonomiska resurser för att fullgöra sina uppgifter — såvida det inte är med berätt mod som riksdagen har velat göra denna lagstiftning illusorisk och svika alla de förväntningar som knöts till lagen vid dess tillkomst.

Herr talman! Jag har icke för avsikt att yrka bifall till motionen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 195—201.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 202.***Gottgörelse för fiskares bensinskatt.**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! I Kungl. Maj:ts förslag har förevarande anslag upptagits med ett bestämt belopp och alltså inte — såsom fallet är med vissa andra anslag, som skall avräknas mot bensinskattemedlen — med endast ett beräknat belopp. Detta står i överensstämmelse med vad som anförts i bilaga 1 till statsverkspropositionen under beräkningen av de särskilda inkomsttitlarna, där det i fråga om automobilskattemedlen angivits att, i avbidan på den behåddade särskilda propositionen om beskattningen av mo-

torfordonstrafiken, endast huvuddelen — alltså icke samtliga — av de anslag, som skall avräknas mot bilskattemedlen, upptagits med preliminärt beräknade belopp.

I överensstämmelse härmed har jordbruksutskottet vid behandlingen av förevarande anslag icke tagit hänsyn till det förslag till höjning av bensinskatten, som sedermera avgivits av Kungl. Maj:t. Utskottet har därvid utgått från att Kungl. Maj:t — därest höjningen av bensinskatten genomföres — har för avsikt att så snart som möjligt inkomma till riksdagen med förslag om den ytterligare medelsanvisning under detta anslag, som kan föranledas därav. Jag har av både statskontoret och riksräkenskapsverket fått bekräftat, att något budgettekniskt hinder icke finns för en sådan uppläggning. Därför skall jag, herr talman, be att kort och gott få yrka bifall till utskottets utlåtande i nu ifrågasvarande del.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 203—208.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 209.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Anslag till kapitalinvesteringar i jordbruksärenden.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 9, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 11.***Fiskerilånefonden.**

Under denna punkt hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till fiske-

Fiskerilånefonden.

rilånefonden för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 269 av herr *Persson, Karl*, och herr *Elofsson, Gustaf*, samt II: 344, likalydande, av herr *Jonsson* i Skedsbygd, vari hemställt att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t årligen måtte få disponera ett belopp av 2 500 000 kronor såsom lån från fiskerilånefonden samt att ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor skulle anvisas till fonden för budgetåret 1954/55; samt

2) I: 376 av herr *Spetz* och herr *Andersson, Karl*, samt II: 343, likalydande, av herr *Utbult m. fl.*, i vilka motioner hemställt att riksdagen måtte fatta beslut, att 3 000 000 kronor måtte få av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån från fiskerilånefonden och att ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor skulle anvisas till fonden för budgetåret 1954/55.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) avslå motionerna I: 269 och II: 344 samt I: 376 och II: 343, såvitt däri yrkats, att det belopp, som av Kungl. Maj:t årligen måtte få disponeras för lån från fiskerilånefonden, skulle höjas till 2 500 000 respektive 3 000 000 kronor; samt

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 269 och II: 344 samt I: 376 och II: 343 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Johan Persson, Antby, Arwesson* och *Widén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) med bifall till motionerna I: 269 och II: 344 i förevarande del ävensom med anledning av motionerna I: 376

och II: 343, såvitt nu är i fråga, medge att tills vidare från och med budgetåret 1954/55 ett belopp av 2 500 000 kronor måtte få av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 376 och II: 343 ävensom med bifall till motionerna I: 269 och II: 344 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr ARWESON (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu behandlar är ingen ny fråga. Den återkommer ju varje år till riksdagen. I statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, under jordbruksdepartementet) hemställer Kungl. Maj:t om investeringsanslag till fiskerifonden. Så har även skett under detta år.

Fiskerilånefonden inrättades år 1891 efter beslut av riksdagen. Lånevillkoren ha under årens lopp förändrats. Enligt nu gällande bestämmelser utlämnas lån genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting. Lånen kan få användas till anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning och även till fiskredskap, fiskbilar samt vidare för anläggandet av mindre inrättningar för förädling av fiskets produkter ävensom för utförande av fiskodling.

Lånen ger alltså möjlighet att hjälpa fiskarena i olika avseenden och har också under årens lopp varit till stor nytta för fiskarbefolkningen.

Enligt beslut av 1949 års riksdag får nu Kungl. Maj:t årligen disponera ett belopp av 2 miljoner kronor. Detta belopp har under många år varit otillfredsställande. Det har inte räckt till den efterfrågan som har varit rådande. Om man då tar i beaktande den penningvärdeförsämring som inträffat sedan 1949 så är det inte svårt att förstå,

Fiskerilånefonden.

att detta belopp, som redan vid den tidpunkten var knappt tilltaget, i dag inte på långa vägar räcker till. Tar man också i beaktande att riksdagen förra året höjde maximibeloppet för lån till en fiskebåt från 60 000 till 120 000 kr., alltså en fördubbling, så förstår man att anslaget, som redan 1949 var lågt tilltaget, inte räcker långt under nästa budgetår. Med hänsyn till att fr. o. m. årsskiftet investeringsavgiften bortfallit för nybyggnad och modernisering av fiskerifartyg är det ännu mera uppenbart att behovet av pengar inte kan tillgodoses. Utvecklingen på fiskets område har gått emot större och dyrbarare båtar. Det är nödvändigt att så sker. Även fiskarna behöver rationalisera sin verksamhet om de skall kunna hävda sig i konkurrensen med andra yrkesgrupper. Det är nödvändigt om de skall kunna uppnå en likvärdig levnadsstandard med andra jämställda yrkesgrupper. Det behövs också modern utrustning om de skall kunna konkurrera med andra länders fiskare. De svenska fiskarna fiskar i stor utsträckning på samma fiskeplatser som våra grannländers fiskare. De behöver därför vara lika modernt utrustade som dessa, om de skall kunna hävda sig i konkurrensen.

När nu det ekonomiska läget har blivit litet stabilare och man har kunnat slopa investeringsavgiften hade det också varit önskvärt att man givit fiskarna litet mera att investera i båtar och redskap. Fiskeristyrelsen har också i skrivelse den 12 augusti 1953 hemställt, att den årliga utlåningsvolymen måtte höjas till 3 miljoner kronor. Styrelsen räknar med att på tidigare utlånade medel skall amorteringar inflyta till ett belopp av 1 300 000 kronor. Det skulle då endast behövas ett investeringsanslag på 1 700 000 kronor för att få dessa 3 miljoner. I olika motioner i båda kamrarna har också framhållits nödvändigheten av att fiskeri-

10 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 12.*

lånefonden stärks så att man kan lämna fiskarna hjälp.

Jag kan också upplysa kammarens ledamöter om att när Ostkustfiskarnas centralförbund hade sitt årsmöte, ägnade de ganska lång tid åt denna fråga. Det omvittnades från alla håll hur otillfredsställande det var med fiskerilånen. Från samtliga kuststräckor hade man samma erfarenhet: de anslagna beloppen var alltför små.

I den reservation vi fogat till utskottsutlåtandet har vi yrkat på att Kungl. Maj:t årligen skulle få disponera ett belopp av 2 500 000 kronor. Helt säkert räcker inte detta belopp till för att täcka alla behov, men de mest framträdande torde kunna tillgodoses. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Egentligen borde någon annan, som är mera hemma i fiskefrågor än jag, ha försvarat utskottet på den förevarande punkten. Jag kan karaktärisera min egen situation med Karlfeldts ord i »Jone havsfärd»:

»Väl må lantmän sälla heta
att de ingen fara veta
av de odjur som gå rytande
i havets vilda svaj!

Må de väl den dom besinna
som så många skeppsmän finna,
vilka varda svulgna opp
av en valfisk eller haj.»

Jag undrar, herr talman, om man vill kontrollera att jag citerat Karlfeldt rätt.

Så mycket har jag emellertid lärt mig under nötandet av fiskefrågorna i jordbruksutskottet, att fiskerilånefonden under de 60 år den varit i funktion helt säkert haft den betydelse för fiskerinäringen, både vad gäller nybyggnader, modernisering och upprustning av vår fiskeflotta, som herr Arweson gjorde gällande. Vi har från riksdagens si-

Fiskerilånefonden.

da då och då fyllt på fonden och putsat upp bestämmelserna, när så varit påkallat.

Herr Arweson påpekade att vi 1949 höjde den årliga utlåningsramen till 2 miljoner och i fjol höjde lånemaximum till 120 000 kronor. Vi tillförde för innevarande budgetår fonden ett kapitaltillskott av 700 000 kronor. Nu har, som herr Arweson mycket riktigt redogjorde för, fiskeristyrelsen gjort vissa beräkningar av låneanspråken för budgetåret 1954/55 och kommit fram till en slutsumma på 3 miljoner kronor. För att kunna täcka detta behov anholder styrelsen om ett tillskott på 1 700 000 kronor. Fiskeristyrelsen har vidare hemställt att den årliga låne-ramen skulle slopas eller, om riksdagen inte vill gå med på det, att den skall höjas till 3 miljoner kronor. Reservanterna har, som herr Arweson också nämnde, stannat för en låneram på 2 500 000 kronor samt för att staten investerar 1 200 000 kronor.

Departementschefen har inte vare sig i det ena eller det andra avseendet velat gå utöver fjolårets beslut. Fiskeristyrelsens motivering att borttagandet av investeringsavgiften skulle leda till ökade låneanspråk på fonden är säkert riktig, men utskottet har stannat vid att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har därvid hänvisat till vad det skrev i fjol i samband med att vi höjde maximibeloppet, nämligen att höjningen för det dåvarande icke borde föranleda någon utvidgning av den årliga utlåningsramen. Utskottet framhöll vidare att »frågan härom icke borde upptagas, förrän någon erfarenhet vunnits av den föreslagna ändringen i lånebestämmelserna».

Med hänsyn härtill och med hänsyn till att för budgetåret 1954/55 cirka 1 300 000 kronor kommer att vara disponibla torde ett kapitaltillskott av samma storleksordning som för innevarande budgetår vara någorlunda tillräckligt för de anspråk som kommer

att ställas. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr UTBULT (fp):

Herr talman! Denna fiskerilånefond är en mycket gammal fond, den kom till 1891. Att den varit till oerhörd nytta för fisket är obestridligt. Bestämmelserna har ändrats många gånger, den senaste förlidet år. Det är, som herr Arweson sade, inte bara till fiskebåtar man kan få låna ur denna fond, men den har väl aldrig varit så stor att man kunnat få några lån till annat än fiskebåtar, motorer och dylikt.

Jag skall be att få påpeka att redan 1921 var fonden uppe i 1,8 miljoner kronor och i dag står den i 2 miljoner kronor, alltså ungefär samma belopp i dag som år 1921. Om man jämför priset på fiskebåtar 1921 med priset i dag och tar hänsyn till den utvidgning och rationalisering av fiskeflottan som skett under de senaste åren, borde fonden nu ha varit uppe i minst 5 miljoner kronor. Maximibeloppet på lånen har höjts flera gånger, men höjningen har icke skett i den takt som varit önskvärd med hänsyn till de stegrade priserna på båtar och annan materiel. Den stegring av priserna, som skedde för några år sedan, och den investeringsavgift, som har varit gällande 1952 och 1953, har medfört att båtbygget helt avstannat, varigenom de mindre varv som byggde dessa båtar kom i en svår situation.

1943 höjdes lånen till högst 35 000 kronor, 1948 till högst 60 000 kronor och nu senast till 120 000 kronor. Jordbruksutskottet, som 1953 enhälligt föreslog riksdagen att höja lånebeloppet till högst 120 000 kronor, skrev då i sitt utlåtande, att höjningen av lånebeloppet »icke borde föranleda någon utvidgning av den årliga utlåningsramen». Utskottet framhöll vidare att »frågan härom icke borde upptagas förrän någon erfarenhet vunnits av den föreslagna ändringen i lånebestämmelserna».

Fiskerilånefonden.

Detta, skrivet 1953, var ingenting att opponera sig emot.

Då utskottet i år skriver att inga skäl framkommit som motiverar en omprövning av lånefondens storlek, har man emellertid rätt att reagera. Såväl fiskeristyrelsens som motionärernas starka motivering borde ha kunnat övertyga utskottsledamöterna om behovet av en ökning av lånefonden. Det mera stabiliserade prisläget beträffande båtbeställningar samt borttagandet av investeringsavgiften har medfört att efterfrågan på fiskerilån kraftigt ökat under hösten 1953. Låneansökningarna uppgick då till en summa av inte mindre än mellan 3 och 4 miljoner kronor. Vi vet att det fanns endast 2 miljoner kronor. Enbart från Bohuslän kom det in ansökningar på 2,9 miljoner kronor, medan fiskeristyrelsen endast hade 1,3 miljoner kronor att dela ut i lån. Detta betydde att endast 45 procent av låneansökningarna kunde beviljas. Dock är att lägga märke till att högsta lånesumman, 120 000 kronor, inte är mycket mer än omkring en tredjedel av vad en modern fiskebåt kostar i dag.

Herr Arweson erinrade om hur ostkustfiskarna ser på denna fråga. Jag var med på deras årsmöte här i Stockholm för en tid sedan, och den största frågan de då hade till behandling var just fiskerilånen. De beklagade på det kraftigaste att staten inte kunde lämna så pass stora anslag till fonden, att det gick att få fiskerilån. Den dåliga båtmaterial man numera har på många platser längs ostkusten behöver utbyggas och förnyas, om man skall kunna delta i framför allt laxfisket ute på Östersjön och vid de ryska och polska kusterna. Många av dessa ostkustfiskare får, då stormarna ligger på, långt från hemorten kämpa en hård kamp därför att de inte har den båtmaterial som de behövd ha och heller inte alltid kan få del av de alltför små lånebidragen.

Man hade förväntat, herr talman, att jordbruksutskottets majoritet nu skulle

ha betraktat denna fråga på ett annat sätt. Denna yrkesgrupp, nämligen fiskarkåren, som kämpar en hård kamp för sin tillvaro, kanske hårdare än många andra yrkesgrupper inom vårt land, borde kunnat påräkna jordbruksutskottets stöd i berörda fråga.

Vår förhoppning är nu att riksdagen skall ta konsekvenserna av det beslut som riksdagen fattade förlidet år och besluta i enlighet med reservanternas blygsamma förslag. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen. Jag vill tillägga att det härvidlag bara är fråga om ett lån som skall återbetalas med ränta och utan att staten på minsta sätt riskerar några förluster på lånen, alldenstund landsting och hushållningssällskap står som garantier.

Häruti instämde herr *Staxäng* (h).

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Jag tror att vi alla kan vara överens om att fiskerilånefonden har varit och även i framtiden kommer att bli till mycket betydande nytta för fisket. Å andra sidan vill jag inskränka mig till att säga, att när utskottet förra året uttalade, att frågan om en höjning av det belopp, som må disponeras till lån från ifrågavarande fond, icke borde upptagas, förrän någon erfarenhet vunnits av den förordade ändringen i lånebestämmelserna, är det väl rimligt att man får åtminstone ett helt års verksamhet att studera, innan man överväger en ändring av lånebestämmelserna.

Herr **LEVIN** (s):

Herr talman! Jag kan liksom andra fiskarrepresentanter här vitsorda, till vilken stor nytta fiskerilånefonden och möjligheterna att ur densamma erhålla lån på relativt förmånliga villkor varit för fiskarbefolkningen på både sydkusten, västkusten och ostkusten. Under de senare åren har emellertid möjligheterna att erhålla lån ur denna fond blivit betydligt försämrade, inte därför att

Fiskerilånefonden.

beloppen varit mindre utan av den anledningen, att samtidigt som krav på större och kraftigare båtar och maskiner kommit, har vi haft en våldsam prisstegring på båtar, maskiner och andra förnödenheter. Detta gör ju att en miljon i lånefonden nu inte är värd tillnärmelsevis så mycket som en miljon i fonden var värd för tio år sedan. Det har betydligt, att kraven på denna fond under de sista åren har skärpts i mycket hög grad. Vi var på fiskarhåll synnerligen tacksamma för att jordbruksutskottet förra året så välvilligt behandlade den från detta håll gjorda framställningen om en höjning av maximibeloppet för de enskilda lånen. På jordbruksutskottets enhälliga förslag beslöt riksdagen i fjol, att maximibeloppet för lån skulle höjas från 60 000 till 120 000 kronor. Jordbruksutskottet skrev då bl. a.: »Liksom motionärerna finner utskottet det önskvärt, att de svenska fiskarna även i fortsättningen kan hävda sig i den allt hårdare konkurrensen på de stora internationella fiskeområdena, som ofta ligger på betydande avstånd från våra kuster, och att den svenska fiskeflottan alltfört kommer att stanna i fiskarbefolkningens ägo.»

Just den sista meningen, att den svenska fiskeflottan alltfört skall kunna stanna i fiskarbefolkningens ägo, anser jag vara av den allra största vikt. Här i landet har vi, tack vare fiskerilånefonden och möjligheterna att få lån ur denna, haft en annan utveckling än fallet varit i andra länder, även i våra grannländer. Vi har faktiskt lyckats behålla fiskeflottan i fiskarbefolkningens ägo. Så är ingalunda fallet runt om i våra grannländer, i synnerhet om man ser på Tyskland, England, Belgien och Holland, där fiskebåtarna i huvudsak ägs av kapitalstarka bolag och fiskarna får arbeta som deras drängar. Här i Sverige har man som sagt haft en annan utveckling. Det har man i Norge och Danmark också, men inte ens i Norge eller Danmark har man så som i

Sverige kunnat behålla fiskeflottan i fiskarnas ägo till i det närmaste hundra procent. Det har vi alltså här i Sverige lyckats med, men det kommer inte att bli möjligt att bibehålla detta förhållande om vi inte får resurser att öka ut lånefonden.

Kungl. Maj:t och utskottet skriver att man måste vinna någon erfarenhet av ändringen av lånebeloppens storlek. Ja, men det skulle väl vara märkvärdigt om man när man höjer maximibeloppet för lånen från 60 000 till 120 000 kronor skulle få den erfarenheten, att kraven på lånefonden minskas. Redan med ett maximibelopp på 60 000 kronor kunde man under de sista åren inte tillnärmelsevis bevilja alla de begärda lånen till fulla belopp. Inte tror väl ändå Kungl. Maj:t och jordbruksutskottet att en fördubbling av maximibeloppen på lånen skall föranleda mindre krav på fiskerilånefonden?

Till sist vill jag understryka vad herr Utbult sade, att detta ändå inte är en fråga om något anslag. Det är en fråga om påfyllning av en lånefond med pengar som till sista öret och med ränta kommer tillbaka till statsverket, ty landsting och hushållningssällskap svarar ju för lånen. Statsverket har inte vid något tillfälle förlorat och kommer inte att förlora ett enda öre av vad som lämnas ut ifrån denna fond, och under sådana förhållanden tycker jag att det är märkvärdigt att man skall behöva vara så knuslig med dessa medel.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationen.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf):

Herr talman! När jag vid riksdagens början tillät mig att tillsammans med några kamrater väcka en motion i den här frågan var det för mig tvenne saker som var avgörande.

För det första räcker tillgängliga låne-medel icke på långa vägar till för beviljande av lån i den utsträckning som vore önskvärd. Man nödgas avvisa låne-

Fiskerilånefonden.

sökande vilkas ekonomiska ställning är sådan att deras enda möjlighet att i fortsättningen upprätthålla sin näring vore att de finge låna pengar till de större båtar som numera är erforderliga för att man skall kunna bedriva ett lönande fiske.

För det andra är det inte fråga om något anslag på driftbudgeten, och ett bifall till framställningen skulle således inte på något sätt förrycka den uppgjorda driftbudgeten. Här är det i stället fråga om att ställa lånemedel till förfogande, lånemedel som kommer att återbetalas.

Jag skall inte här gå in på någon utförligare motivering. De föregående talarna har ju var för sig framfört sina synpunkter.

Jag skall endast tillåta mig, herr talman, att i denna sena timme yrka bifall till de av mig och några kamrater avgivna motionerna, vilka sammanfaller med de yrkanden som är framställda i reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Arweson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 11:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom

uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 83 ja och 92 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 12—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Anmäldes att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att

till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om ändrad lydelse av § 18 mom. 1 första stycket bankoreglementet; samt att

till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om godkännande av träffade avtal om försäljning dels till Malmö stad av riksbankens fastighet i Malmö, dels till Norrköpings stad av riksbankens fastighet därstädes och dels till Sundsvalls stad av riksbankens därvarande fastighet.

Dessa anmälningar bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 173, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m.;

nr 183, med förslag till fiskeristadga m. m.;

nr 190, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 5 och 6 §§ rättgångsbalken m. m.;

nr 191, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 194, med förslag till lag om ändring av övergångsbestämmelserna till lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling; och

nr 195, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 649 av herr *Ståhl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 650 av herr *Nilsson* i Östersund, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m.;

nr 651 av herr *Nilsson* i Östersund, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 156;

nr 652 av herr *Widén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 653 av herrar *Edström* och *Hjalmarson*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164;

nr 654 av herrar *Edström* och *Hjalmarson*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164;

nr 655 av herr *Munktell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 656 av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl., likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 165;

nr 657 av fröken *Höjer m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr

166, angående utbildning av viss sjuksjukvårdspersonal;

nr 658 och 659 av herr *Helén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 170, angående anslag till utbyggnad av fångvårdsanstalten på Hall m. m.;

nr 660 av herr *Andersson* i Linköping, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175, angående anslag till statens polisskola för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 661 av herr *Nilsson* i Göingegården m. fl., likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet, nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av vissa postavgifter;

från bankoutsiktet:

nr 150, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från tredje lagutskottet:

nr 145, i anledning av väckta motioner dels om en allmän översyn av gällande bestämmelser om fridlysning och jakttider, dels ock om vissa ändringar av gällande fridlysningsbestämmelser; och

nr 146, i anledning av väckta motioner angående kronoarrendatorernas jakträtt.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammararens ledamöter åtskildes här efter kl. 0.31.

In fidem
Gunnar Britth.